

BOSNA I HERCEGOVINA

Program ekonomskih reformi za 2021. – 2023. godine
(PER BiH 2021-2023)

Sarajevo, januar/siječanj 2021. godine

Sadržaj

1. SVEUKUPNI OKVIR I CILJEVI POLITIKE	4
2. IMPLEMENTACIJA SMJERNICA POLITIKE	6
3. MAKROEKONOMSKI OKVIR	10
3.1. <i>Najnovija ekonomska kretanja</i>	11
3.2. <i>Srednjoročni makroekonomski scenario</i>	17
3.3. <i>Alternativni scenariji i rizici</i>	23
4. FISKALNI OKVIR	27
4.1. <i>Strategija politike i srednjoročni ciljevi</i>	27
4.2. <i>Implementacija budžeta u 2020. godini</i>	33
4.3. <i>Planovi budžeta za godinu podnošenja ERP-a</i>	40
4.4. <i>Srednjoročni izgledi budžeta</i>	45
4.5. <i>Strukturni bilans (ciklična komponenta deficita, jednokratne i privremene mjere, fiskalna politika)</i>	48
4.6. <i>Nivo zaduženosti i razvoj događanja, analiza vanrednih operacija i usklađivanje toka i stanja</i>	50
4.7. <i>Analiza osjetljivosti i upoređivanje s prethodnim programom</i>	59
4.8. <i>Kvalitet javnih finansija</i>	63
4.9. <i>Fiskalno upravljanje i budžetski okvir</i>	64
4.10. <i>Održivost javnih finansija</i>	66
5. STRUKTURNE REFORME U PERIODU 2021.-2023.	69
5.1. <i>Ažurirani podaci o ključnim preprekama za konkurentnost i inkluzivni rast</i>	69
5.2. <i>Sažetak reformskih mjera</i>	71
5.3. <i>Analiza po oblastima i mjerama strukturnih reformi</i>	72
5.3.1. <i>Reforma tržišta energije i transporta</i>	72
5.3.2. <i>Poljoprivreda, industrija i usluge</i>	83
5.3.3. <i>Poslovno okruženje i smanjenje neformalne ekonomije</i>	99
5.3.4. <i>Istraživanje, razvoj i inovacije i digitalna transformacija</i>	116
5.3.5. <i>Reforme ekonomske integracije</i>	118
5.3.6. <i>Obrazovanje i vještine</i>	123
5.3.7. <i>Zapošljavanje i tržište rada</i>	128
5.3.8. <i>Socijalna zaštita i inkluzija</i>	132
6. TROŠKOVI I FINANSIRANJE STRUKTURNIH REFORMI	136
7. INSTITUCIONALNA PITANJA I UKLJUČENOST ZAINTERESIRANIH STRANA	137
Prilog 1	139

Spisak tabela i grafikona

Tabela 1: Fiskalni pokazatelji FBiH za period 2019-2023	28
Tabela 2: Fiskalni pokazatelji FBiH za period 2019-2023	33
Tabela 4: Revidirane projekcije indirektnih poreza za 2020. godinu (OMA UO UIO, oktobar 2020).....	34
Tabela 5: Revidirane projekcije indirektnih poreza za 2021. godinu (OMA, oktobar 2020), u mil KM.....	40
Tabela 6: Revidirane projekcije indirektnih poreza za 2022. i 2023. godinu (OMA, oktobar 2020), u mil KM.....	45
Tabela 7: Revidirane projekcije indirektnih poreza za 2022 i 2023. godinu (OMA, oktobar 2020), u % BDP-a	45
Tabela 8: Fiskalni bilans i komponente za obračun ciklično prilagođenog bilansa u periodu 2015-2023 godina, u %BDP	49
Tabela 9: Stanje javnog duga i projekcije (u mil. KM)	50
Tabela 10: Otplata javnog duga i projekcije (u mil. KM).....	51
Tabela 11: Pokazatelji održivosti javnog duga	51
Tabela 12: Procjenjeno stanje javnog duga u Federaciji BiH na dan 31.12, po godinama, u mil. KM	52
Tabela 13: Procjenjeno kretanje vanjskog duga u periodu 2021 – 2023. godine prema nosiocima obaveze (mil. KM) .	53
Tabela 14: Struktura unutrašnjeg duga Vlade Federacije BiH u periodu 2018. - 2023. (u mil. KM)	54
Tabela 15: Kretanje unutrašnjeg duga u Federaciji BiH u periodu 2018. - 2023. (u mil. KM)	54
Tabela 16: Pregled plaćenih glavnica po osnovu unutrašnjeg duga u Federaciji BiH u 2019, procjena za 2020. godinu i projekcija otplata za period 2021 – 2023. godina	55
Tabela 17: Stanje potencijalnih obaveza (kreditni po garancijama Federacije, kantona, gradova i općina) na dan 31.12.sa projekcijom do 2023. godine (u mil. KM).....	55
Tabela 18: Servis i stanje ukupnog duga Republike Srpske u periodu 2019–2023. godine (u milionima KM)	57
Tabela 19: Razlike u fiskalnim pokazateljima između prethodnog i sadašnjeg programa	62
Tabela 20: Razlike u odnosu na projekcije indirektnih poreza iz prethodnog programa	62
Grafikon 1: Projekcije kretanja deficita tekućeg računa Bosne i Hercegovine.....	15
Grafikon 2: Ukupno SDU u svijetu u milijardama USD	17
Grafikon 3: Ukupni krediti (u mlrd. KM, na kraju razdoblja) i godišnja stopa promjene	20
Grafikon 4: Ukupni depoziti (u mlrd. KM, na kraju razdoblja) i godišnja stopa promjene.....	21
Grafikon 5: Projekcija DSU po godinama u procentima od BDP	22
Grafikon 6: Stvarni i ciklično prilagođeni fiskalni bilans u periodu 2015-2023 u % BDP.....	49
Grafikon 7: Karakter fiskalne politike u BiH u periodu 2015-2023 godine	50
Grafikon 8: Fiskalna kretanja po osnovnom i alternativnom scenariju u periodu 2020-2023	59
Grafikon 9: Projekcije makroekonomskih pokazatelja iz osnovnog i alternativnog scenarija.....	59
Grafikon 10: Senzitivnost projekcija prihoda od indirektnih poreza	60

1. SVEUKUPNI OKVIR I CILJEVI POLITIKE

Usprkos izvanrednim okolnostima izazvanim pandemijom Covid-19 Bosna i Hercegovina je tijekom 2020. godine održala makroekonomsku i fiskalnu stabilnost. Parlamentarna skupština BiH je na žurnim sjednicama Zastupničkog doma i Doma naroda, održanim od 27. do 29. srpnja 2020. godine, iako s kašnjenjem, usvojila Zakon o proračunu institucija BiH i međunarodnih obveza BiH za 2020. godinu. U razdoblju koje je prethodilo donošenju proračuna, stabilnost financiranja javnih usluga osiguravana je na način da je Vijeće ministara u svom kapacitetu pravodobno donosilo Odluke o privremenom financiranju.

Istodobno fiskalna stabilnost Bosne i Hercegovine u prethodnoj godini podržana je pravodobnim usvajanjem proračuna Federacije BiH za 2020 (usvojen je u prosincu 2019. godine, u iznosu od 4.954,4 milijardi KM), kao i Proračuna Republike Srpske za 2020. godinu (usvojen u prosincu 2019. godine, u iznosu od 3.425). Međutim, kako bi se nosila s izazovima negativnih posljedice pandemije Covid-19, Federacija BiH je u travnju 2020., usvojila izmjene i dopune proračuna FBiH za 2020. godinu, koji je u krakom roku usvojen od strane Parlamenta FBiH. Također, iz istih razloga su Vlada i Narodna skupština Republike Srpske usvojile je rebalans proračuna za 2020. godinu u iznosu od 3.613 milijardi KM, u svibnju 2020. godine, a u prosincu 2020. godine i drugi rebalans u iznosu od 3.636 milijardi KM.

Proračun Brčko Distrikta za 2020. godinu, usvojen je u ožujku 2020. godine, u iznosu od oko 256 miliona KM.

Nacrt proračuna institucija BiH za 2021. godinu je pripremljen na temelju Globalnog okvira fiskalne bilance i politika u Bosni i Hercegovini za razdoblje 2021. - 2023. godina. Dokument je usvojen 18. 9. 2020. godine i predstavlja financijski okvir za institucije Bosne i Hercegovine, za navedeno razdoblje u ukupnom iznosu od 1.027,1 milijuna KM. Vijeće ministara BiH je na 22. sjednici, dana 16.12.2020. godine usvojilo Dokument okvirnog proračuna institucija Bosne i Hercegovine za razdoblje od 2021. do 2023. godine u iznosu od 1.027,1 mil KM kao i Odluku o privremenom financiranju institucija BiH i međunarodnih obveza BiH za razdoblje siječanj-ožujak 2021. godine.

Fiskalni cilj Bosne i Hercegovine i dalje ostaje ostvarivanje primarnog suficita, odnosno u 2021. godini smanjenje primarnog deficita, uz kontrolu javne potrošnje kako konsolidirana javna potrošnja na razini Bosne i Hercegovine ne bi prelazila 40% BDP-a. Fiskalno vijeće BiH je nakon više godina donijelo odluku o povećanju Proračuna institucija BIH za 30 milijuna KM.

Usvajanje Globalnog okvira fiskalne bilance i politika u BiH osigurava usuglašenost temeljnih makroekonomskih i fiskalnih pretpostavki koje se koriste pri sačinjavanju dokumenata okvirnih proračuna na svim razinama vlasti. Ovako definirani fiskalni ciljevi čine osnovnu pretpostavku za proračunsko planiranje svih nositelja fiskalnih politika u BiH što je važno za ostvarenje fiskalne koordinacije u BiH.

Prema trenutno dostupnim podacima iz nacionalnih računa Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine za tri kvartala 2020. godine Bosna i Hercegovina je ostvarila ekonomski pad od oko 4,7% u odnosu na isti period prethodne godine. Ako se posmatra struktura gospodarskih kretanja u 2020. godini može se konstatirati da je pad BDP-a od skoro 5% posljedica istovremenog pada kako agregatne ponude tako i agregatne tražnje što je osnovno obilježije negativnog ekonomskog utjecaja globalne pandemije virusa Covid-19.

Proračun Republike Srpske za 2021. godinu pripremljen je od Vlade RS-a i usvojen u Narodnoj skupštini RS-a dana, 17. 12. 2020. godine, u iznosu od 3.795 milijardi KM.

Vlada Federacije BiH je 15.12.2020. utvrdila i po hitnoj proceduri uputila Parlamentu Federacije BiH prijedlog proračuna Federacije BiH za 2021. godinu, kao i Zakon o izvršenju istog u iznosu od 5.436 milijardi KM. Prijedlog proračuna prošao je u Zastupničkom domu Parlamenta FBiH 29.12.2020. godine, te u Domu naroda Parlamenta Federacije BiH 11. 1. 2021.

Proračun Distrikta Brčko za 2021. u trenutku pripreme ovog dokumenta još uvijek nije usvojen.

U prvom dijelu 2020. godine Direkcija za ekonomsko planiranje pripremila je Informaciju za sve institucije uključene u izradu Programa ekonomskih reformi. Informacija je sadržavala izvornike i prijevode svih dokumenta koji proizlaze iz procesa izrade Programa ekonomskih reformi BiH (Assesment Europske komisije, Zajedničke Zaključke, Smjernice za izradu Programa Ekonomskih reformi). Sa sadržinom dokumenata upoznate su sve relevantne institucije uključene u izradu Programa ekonomskih reformi s ciljem da sugestije i preporuke iz navedenih dokumenata koriste u pripremi novog Programa ekonomskih reformi 2021 - 2023. godine. Nadalje, Direkcija je u periodu pripreme Programa ekonomskih reformi 2021-2023. vršila i konzultacije sa istima u vidu online sastanaka ili sastanaka uživo.

U prethodnom periodu, u okviru svoje koordinacijske uloge, održano je više sastanaka i obuka s PER koordinatorima. Na sastancima je više puta, naglašena važnost poštivanja Smjernica EK-e kad je u pitanju formulacija, opis, costing, prijedlog novih mjera, poštivanje rokova i preneseni stavovi EK sa PER Launch Eventa 2020 održanog 15. septembra ove godine na kojem je predstavljen i novi PER Guidance Note za 2021-2023 (Smjernice Evropske komisije za izradu PER 2021.-2023. godine).

Direkcija za ekonomsko planiranje nastojala je ojačati koordinacijsku ulogu u smislu proširenja opsega koordinacije pri izradi Programa ekonomskih reformi.

Stoga smo za Vijeće ministara Bosne i Hercegovine pripremili Informaciju o dokumentima i procesu –Program ekonomskih reformi Bosne i Hercegovine 2020. - 2022. koju je Vijeća ministara usvojilo 28. 5. 2020. godine zajedno s pratećim dokumentima: 1. Zajedničke zaključke ekonomsko fiskalnog dijaloga između EU i zemalja zapadnog Balkana i Turske 2. Procjenu Evropske komisije na Program ekonomskih reformi Bosne i Hercegovine za 2019 - 2021. godinu (PER). Usvajanjem ove Informacije Vijeće ministara je zadužilo ministarstva da uvažavaju preporuke iz navedenih dokumenta.

Na 16. sjednici Vijeća ministara održanoj 10. 09. 2020. godine usvojen je Plan aktivnosti za pripremu dokumenta Program ekonomskih reformi Bosne i Hercegovine (PER BiH) 2021. - 2023. U okolnostima raznih poremećaja u funkcioniranju institucija uzrokovanim posljedicama Pandemije Covid-19 Plan aktivnosti je realiziran s izostankom javnih konzultacija koje se nisu mogle provesti zbog kašnjenja određenih materijala i činjenice da je konačna verzija Programa ekonomskih reformi postala dostupna tek nekoliko dana prije roka za podnošenje Europskoj komisiji.

Konačan program Program ekonomskih reformi 2021.-2023. je izrađen na osnovu priloga koje su dostavile nadležne institucije prema tada usvojenom Planu aktivnosti po rokovima i nosiocima aktivnosti.

Entitetski koordinatori su dostavili Direkciji za ekonomsko planiranje priloge za Programe ekonomskih reformi ERP za 2021. - 2023. godinu koji su usvojeni na entitetskim vladama.

Program ekonomskih reformi BiH za 2021. - 2023. godinu je usvojilo Vijeće ministara BiH na ____ sjednici održanoj _____ 2020. godine.

2. IMPLEMENTACIJA SMJERNICA POLITIKE

U oba entiteta su usvojeni revidirani budžetski planovi kojima je povećana njihova ukupna budžetska potrošnja u 2020. godini i dodani transferi prema jedinicama lokalne samouprave. Ograničenje iznosa novog zaduživanja u kantonima je povećano sa 10% na 15% od redovnih prihoda budžeta i u većini kantona je izvršen rebalans i/ili povećanje budžeta, čime je stvoren fiskalni prostor za odgovor na krizu i mjere oporavka. Preraspodjela budžetskih sredstava je brzo izvršena, što je doprinijelo fiskalnom odgovoru i stvorilo fiskalni prostor za izdatke za subvencije plaća koje su uvedene kao najvažnija mjera očuvanja zaposlenosti. Smanjeni su izdaci za javne investicije.

Fond za stabilizaciju privrede FBiH je osnovan s ukupnim kapacitetom od 200-250 miliona KM. 150 miliona KM je dodijeljeno za izgradnju cesta povrh postojećeg plana u vrijednosti od 800 miliona KM, s tim da se u svakom slučaju u 2020. godini očekuje smanjenje stvarnih izdataka za javna ulaganja. Preostali dio sredstava Fonda za stabilizaciju privrede je dodijeljen intervencijama na tržištu rada.

Vlada Federacije BiH je usvojila drugi set mjera donošenjem Uredbe o interventnim mjerama za podršku ugroženim sektorima privrede Federacije BiH u okolnostima pandemije Covid-19. Opći cilj ove uredbe je osiguranje podrške likvidnosti najugroženijim sektorima/djelatnostima, očuvanje radnih mjesta, te osiguranje hitno potrebne podrške i održavanje konkurentnosti u izvozno orijentisanim sektorima. Predviđena finansijska pomoć putem ove Uredbe je iznosila 90,0 mil KM a implementirala se u okviru Federalnog ministarstva okoliša i turizma, Federalnog ministarstva prometa i komunikacija, Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, te Federalnog ministarstva energije, rudarstva i industrije. Bitno je istaći da je Garancijski fond pri Razvojnoj banci Federacije BiH u potpunosti funkcionalan te da je Budžetom za 2021. godinu predviđeno i jačanje istog. Dodatno je, u svrhu pomoći zdravstvenom sektoru izdvojeno 10,0 mil.KM kao finansijska podrška zdravstvenim ustanovama čiji je osnivač Federacija BiH u okolnostima pandemije virusa COVID-19.

Planirano je provesti mjere štednje u javnom sektoru ograničenjem rasta broja zaposlenih, rasta izdataka za plaću i doprinosa na plaću. Za ublažavanje negativnih posljedica po privredu planirana su sredstva za Fond za stabilizaciju privrede koja će se dodijeliti najugroženijim privrednim subjektima, ali za kapitalne investicije i ključne privredne djelatnosti. Oporavak privrede će se realizirati i jačanjem kreditnog potencijala putem garantnog fonda, što će osim povećanja bankarske aktivnosti utjecati na poboljšanje likvidnosti i investicijskih aktivnosti privrednih subjekata.

Planirani su i projekti zapošljavanja sa ciljem da se nadoknade izgubljena radna mjesta u pandemiji i vraćenje trenda rasta zaposlenosti prije pandemije. Ovaj projekt će se realizirati uz partnerstvo Svjetske banke koja će isti finansirati. Vlade Federacije BiH će nastavljati doznačavati sredstava nižim nivoima vlasti kao pomoć budžetima ali i pomoć privredi, koje će dalje kantoni usmjeriti prvenstveno za pomoć obrtima, mikro i malim preduzećima.

Vlada Republike Srpske osnovala je Štab za praćenje štetnih posljedica virusa korona na stanje u privredi Republike Srpske, koji je usvojio set mjera za ublažavanje posljedica pandemije na privredne subjekte u Republici Srpskoj, a jedna od njih bila je hitna isplata povrata poreza i doprinosa za povećanje plata u 2019. godini. U skladu sa Zakonom o podsticajima u privredi u Republici Srpskoj, u martu 2020. godine isplaćeno je 3,2 miliona KM za 450 privrednih subjekata za oko 13 hiljada radnika.

Vlada Republike Srpske donijela je i Uredbu o dodjeli sredstava poslovnim subjektima i preduzetnicima radi saniranja posljedica pandemije virusa korona za april 2020. godine, kojom su propisani uslovi za dodjelu podrške privrednim subjektima koji su u aprilu 2020. godine djelimično prestali sa radom ili su imali smanjen obim poslovanja.

Prema Uredbi, Kompenzacioni fond cilj ostvaruje pružanjem direktne podrške: 1) preduzetnicima i poslovnim subjektima u Republici Srpskoj koji su pretrpjeli ili trpe štetu, 2) Zavodu za zapošljavanje Republike Srpske subvencionisanjem doprinosa za nezaposlenost, 3) zdravstvenom sektoru Republike Srpske i 4) zaposlenim u javnom sektoru u Republici Srpskoj koji su obavljali poslove pod

posebno otežanim uslovima rada. Jedna od interventnih mjera koje je Vlada Republike Srpske utvrdila s ciljem oporavka privrede putem stabilizacije poslovanja privrednih subjekata i očuvanja radnih mjesta je uspostavljanje Garantnog programa podrške privredi za ublažavanje posljedica pandemije bolesti COVID 19.

U maju 2020. godine usvojen je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o Garantnom fondu Republike Srpske, kojim je omogućeno olakšavanje pristupa finansijskim sredstvima malim i srednjim preduzećima, kao i preduzetnicima, izdavanjem garancije za obezbjeđenje potraživanja po kreditu odobrenom od finansijske organizacije.

U oba entiteta je bila ukinuta obaveza plaćanja akontacije poreza na dobit. Nije bilo promjena u obavezi plaćanja PDV-a na državnom nivou, s tim da su produženi rokovi za podnošenje poreznih prijava, kao i rok za plaćanje poreza na dohodak do 30. juna u RS-u, uz mogućnost plaćanja obaveza u ratama do kraja 2020. godine. FBiH se obavezala da će nastaviti provoditi poreznu reformu uvođenjem zbirne stope socijalnih doprinosa od 32,5% i povećati neoporezivi dio dohotka na 800,00 KM, čime će se, prema očekivanjima, znatno smanjiti poresko opterećenje koje je više u FBiH nego u RS-u. To će biti pozitivan doprinos fiskalnoj harmonizaciji u BiH. Vlada RS se obavezala na smanjenje parafiskalnih nameta.

Bankarski regulatori u oba entiteta su zabranili isplatu bonusa i dividendi u bankama i prilagodili su prudencijalne propise kako bi olakšali restrukturiranje kredita za sve sektore bez predlaganja novog zakona. Mjere su podrazumijevale barem jedno od niže navedenog, bez naknada ili promjena kamatnih stopa: (1) moratorij na otplatu kredita do šest mjeseci bez zaračunavanja zakonske zatezne kamate, (2) grejs period do šest mjeseci, (3) produženje perioda otplate kredita i (4) refinansiranje obaveza.

Odmah na početku pandemije je uvedeno ograničenje cijena i/ili marži za osnovne proizvode (prehrambeni proizvodi i medicinska oprema). Kasnije je ta mjera postepeno ukinuta.

Određeni nivoi vlasti su usvojili planove oporavka koji su obuhvatniji od mjera ublažavanja neposrednog učinka pandemije COVID-19. Vlada FBiH je usvojila Program ekonomske stabilizacije i oporavka FBiH za period 2020-2021. sa sljedećim ključnim ciljevima: očuvanje radnih mjesta, fiskalna stabilnost, podrška izvozu, reforma državnih preduzeća, jačanje zdravstvene i socijalne zaštite, unapređenje poslovnog okruženja i povećanje konkurentnosti. Vijeće ministara BiH je formiralo savjetodavnu grupu koja radi na izradi Programa ekonomske stabilizacije za period 2020-2021.

FBiH je subvencionirala doprinos za obavezno osiguranje (u iznosu do 244,85 KM mjesečno) po svakom zaposlenom počevši od obračuna bruto plaće za april i za svaki naredni mjesec, uključujući i obračun i isplatu plaća za mjesec nakon prestanka stanja nesreće poslovnim subjektima koji imaju pad ostvarenog prometa od 20% ili više u odnosu na ostvareni promet u istom mjesecu 2019. godine. RS je izmirla obaveze po osnovu doprinosa na puni iznos plaće za mart i doprinose na minimalnu plaću od aprila 2020. godine. Također su izmirene obaveze po osnovu poreza i osiguranja za radnike poslovnih subjekata koji su najviše pogođeni krizom izazvanom pandemijom. U RS-u je uspostavljen Fond solidarnosti/Kompenzacijski fond u vrijednosti 29 miliona eura za pokriće minimalnih plaća i doprinosa za oko 70.000 najviše pogođenih radnika u aprilu i maju 2020. godine. Nakon maja je mjera produžena samo za izmirenje obaveza po osnovu poreza i doprinosa. U junu je iz Fonda solidarnosti/Kompenzacijskog fonda RS izdvojeno dodatnih 15 miliona KM za jedinice lokalne samouprave. I u FBiH su dodijeljena sredstva različitim nivoima vlasti.

U RS-u je produžen rok za plaćanje poreza na dobit do 30. juna 2020. godine. Investiciono-razvojna banka RS je odobrila tromjesečni moratorij na otplatu kredita i uvela je kreditnu liniju za kreditiranje u manjim iznosima (putem banaka) mikro i malih i srednjih preduzeća, uz garanciju Garantnog fonda od 25 miliona eura koji finansira EBRD. Uvedeno je djelomično pokriće rizika do 70% uz očekivani multiplicirajući efekat do 122 miliona eura. RS je uvela program kreditiranja mikrobiznisa u poljoprivredi u vrijednosti 1,1 miliona eura i 20.000 turističkih vaučera od 50 eura za domaći turizam.

Vlada FBiH je uspostavila Garancijski fond pri Razvojnoj banci FBiH s garantnim potencijalom od 255 miliona eura (s multiplikacijskim efektom od 610 miliona eura), na osnovu stand-by kreditne

linije od 50 miliona eura koju obezbjeđuju međunarodne finansijske institucije, isključivo za pokriće kreditnih gubitka fonda kako bi se olakšalo kreditiranje. FBiH je ukinula zaračunavanje zateznih kamata sve dok je na snazi moratorij.

U 2019. godini rizici iz domaćeg makroekonomskog okruženja blago su oslabili. Vanjske ranjivosti koje proizilaze iz platno bilančne pozicije zemlje su ublažene. Smanjenje ukupnog vanjskog duga BiH, kao i pozitivni pomaci zabilježeni na tržištu rada i nekretnina povoljno su djelovali na finansijsku stabilnost. Međutim, slabiji rast realne ekonomske aktivnosti u odnosu na prethodnu godinu, visoka stopa nezaposlenosti, niska konkurentna pozicija zemlje kao i niska kupovna moć stanovništva ne omogućavaju značajnije ublažavanje rizika iz domaćeg makroekonomskog okruženja. Međunarodne su rejting agencije u 2019. godini zadržale dugoročni kreditni rejting BiH nepromijenjenim, ali je u 2020. godini agencija S&P, u okviru provedene izvanredne procjene za većinu zemalja, zbog negativnih ekonomskih posljedica pandemije, smanjila izgled kreditnog rejtinga za BiH sa pozitivnih na stabilne.

Povoljniji su uvjeti na tržištu rada doprinijeli blagom rastu potrošnje i porastu zaduženosti domaćinstava koja je u najvećoj mjeri posljedica rasta zaduženosti stanovništva po kreditima od banaka. Nastavak je trenda snižavanja aktivnih kamatnih stopa povoljno djelovao na rast tražnje za kreditima, a banke su i u 2019. godini u velikoj mjeri odobravale nenamjenske i zamjenske kredite s povoljnijim uvjetima otplate. Nastavljeno je blago poboljšanje kvalitete kreditnog portfelja u segmentu stanovništva, ali je intenzitet reklasifikacije kredita u nekvalitetne kredite bio jači u odnosu na prethodne godine. Rast je ukupnih depozita stanovništva u najvećoj mjeri, kao i prethodnih godina, determiniran rastom iznosa sredstava na transakcijskim računima i depozitima po viđenju, međutim nakon nekoliko godina stagnacije, došlo je i do blagog rasta štednje stanovništva.

Ukupna zaduženost sektora poduzeća u 2019. godini je blago povećana u odnosu na prethodnu godinu. Kamatne stope na kredite zadržale su opadajući trend, što je omogućavalo zaduženje poduzeća po relativno povoljnim uvjetima. U financiranju svojih poslovnih aktivnosti sektor poduzeća se, kao i prethodnih godina najviše oslanjao na kreditnu podršku banaka. Nastavljeno je smanjenje nekvalitetnih kredita u sektoru nefinancijskih poduzeća, a zabilježena je i manja stopa defaulta, što ukazuje na slabljenje kreditnoga rizika. Izloženost je kamatnom riziku blago povećana, usljed nešto intenzivnijeg kreditnog zaduživanja uz promjenjivu kamatnu stopu, dok valutni rizik i dalje ne predstavlja značajan izvor rizika zbog monetarnoga režima u BiH.

U 2019. godini u bankarskom sektoru BiH je zabilježen nastavak pozitivnih trendova iz prethodne godine i slabljenje rizika po finansijsku stabilnost koji proizilaze iz bankarskoga sektora. Poboľjšani su svi pokazatelji finansijskoga zdravlja i zabilježena je umjerena kreditna aktivnost. Preostala ročnost ukupnih obveza bankarskoga sektora blago se poboljšala u odnosu na prethodnu godinu zahvaljujući rastu oročenih depozita u 2019. godini. Usprkos tomu, može se ocijeniti da ročna struktura izvora financiranja trenutno predstavlja jedan od ključnih rizika po finansijsku stabilnost. Rezultati top-down testova na stres, ukazuju da je bankarski sektor u mogućnosti da amortizira snažne makroekonomske šokove.

Centralna je banka BiH u 2019. godini izvršavala svoju zakonsku obvezu održavanja odgovarajućih platnih sustava. Platni se promet odvijao neometano kroz sustave žirokliringa i bruto poravnanja u realnom vremenu (RTGS). Nastavljene su aktivnosti na modernizaciji platnih sustava u Bosni i Hercegovini, a u cilju njihove prilagodbe europskim standardima i integriranja u europske tokove. Nadograđen je Središnji registar kredita poslovnih subjekata i fizičkih osoba (SRK), kao i sustav žirokliringa, čime je ostvaren jedan od preduvjeta u integraciji platnih sustava CBBiH u platne sustave u EU. Realizacija transakcija putem međunarodnoga kliringa plaćanja s inozemstvom se također odvijala neometano.

U 2019. i prvoj polovici 2020. godine domaće institucije su nastavile s donošenjem novih podzakonskih akata, kojima je u značajnoj mjeri kompletiran ključni set regulatornih propisa u okviru entitetskih zakona o bankama. Bitno je istaći da je usvajanjem novog Zakona o osiguranju depozita u bankama BiH, 17.06.2020. godine, konačno kompletiran zakonski okvir za poslovanje banaka. Važno je istaknuti da je Centralna banka Bosne i Hercegovine u 2020. godini objavila projekcije ključnih makroekonomskih agregata za razdoblje 2020 – 2022. godina.

Jedna od strukturnih reformskih mjera koje se sprovode u Republici Srpskoj odnosi se na poboljšanje ciljanja socijalnih davanja, koja ima za cilj da socijalne naknade zasnuje na potrebama, a ne na statusu i pripadnosti pojedinoj kategoriji društva (dio 5 programa).

Izmjenom Zakona o javno- privatnom partnerstvu pojednostavljena je procedura realizacije projekata javno-privatnog partnerstva, Prateći usvojene izmjene i dopune Zakona, Vlada Republike Srpske je donijela tri uredbe koje se odnose na različite faze realizacije projekata modelom javno-privatnog partnerstva. Shodno navedenom, očekuje se da koncept javno-privatnog partnerstva doprinese povećanju investicija, zadovoljenju rastućih javnih potreba, ali s druge strane i kvalitetnijem upravljanju javnim investicijama i njihovoj efikasnoj realizaciji.

Nakon što je tokom 2013. godine sprovedena opsežna reforma registracije poslovnih subjekata u Republici Srpskoj, kroz uvođenje jednošalterskog sistema registracije i jedinstvenog informacionog sistema, a uz značajno smanjenje troškova, procedura i vremena za registraciju, Vlada Republike Srpske je u maju 2016. godine otpočela projekat onlajn registracije čije se odvijanje planira u 4 faze. Prve tri faze projekta su u potpunosti završene a posljednja faza je u toku. Finalizacija projekta e-registracije poslovnih subjekata predviđena je do sredine maja 2021. godine.

Vlada Republike Srpske je u januaru 2019. godine imenovala Radnu grupu za nastavak i okončanje započetih aktivnosti na izradi Strategije upravljanja javnim finansijama Republike Srpske za period 2020–2025. godina. U junu 2020. godine Odjeljenje za fiskalne poslove MMF-a (FAD) odobrilo je tehničku pomoć Ministarstvu finansija Republike Srpske koja se odnosila pružanje konsultacija u vezi sa ažuriranjem i finalizacijom Strategije upravljanja javnim finansijama Republike Srpske. Navedene aktivnosti rezultirale su izradom sveobuhvatnog reformskog dokumenta, koji će služiti kao glavna smjernica za period od 2021. do 2025. godine za jačanje pravnog i institucionalnog okvira i sistema za upravljanje javnim finansijama Republike Srpske u skladu sa zahtjevima EU i međunarodnim standardima. Usvajanjem Strategije biće jasno definisani pravci reformi u oblasti javnih finansija i zaokružen sistem unapređivanja fiskalne odgovornosti i dugoročne fiskalne stabilnosti Republike Srpske. Strategija upravljanja javnim finansijama Republike Srpske obuhvata šest oblasti djelovanja, odnosno stubova: 1) Fiskalni okvir, 2) Javni prihodi, 3) Planiranje i budžetiranje, 4) Izvršenje budžeta, 5) Unutrašnja kontrola i 6) Eksterna revizija.

Cilj Strategije reforme upravljanja javnim finansijama u institucijama Federacije BiH je unaprijeđenje upravljanje budžetskim sredstvima uvođenjem fiskalnih pravila, uvođenjem mjera za povećanje efikasnosti, transparentnosti i nadzora nad javnom potrošnjom. U cilju ostvarenja dugoročne stabilnosti Federacija BiH usvojena je Strategija upravljanja dugom koja predstavlja sažetak glavnih načela i smjernica za politike upravljanja dugom Federacije BiH.

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o posredovanju u zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti javne službe za zapošljavanje sa 31. decembrom 2019. godine u potpunosti su oslobođene od administrativnih obaveza koje se odnose na zdravstveno osiguranje za registrovana nezaposlena lica. Na ovaj način omogućeno je Zavodu za zapošljavanje Republike Srpske obavljanje poslova iz registrovane nadležnosti i usmjeravanje kapaciteta na aktivnosti i rad sa nezaposlenim licima na aktivnom traženju zaposlenja, odnosno posrednička uloga Zavoda za zapošljavanje Republike Srpske. Takođe, na ovaj način omogućeno je bolje planiranje, određivanje ciljnih grupa i sprovođenje aktivnih mjera na tržištu rada.

Narodna skupština Republike Srpske usvojila je u decembru 2020. godine usvojila Zakon o faktoringu. Cilj donošenja ovog zakona je uređenje uređenje faktoringa kao nebankarske finansijske usluge, radi povećanja finansijske inkluzije, tj. obezbjeđenja veće dostupnosti finansijskih sredstava malim i srednjim preduzećima putem otkupa dospelih kratkoročnih novčanih potraživanja. Na taj način, između ostalog, doprinosi se povećanju likvidnosti i solventnosti privrednih subjekata i povećanju njihove konkurentnosti.

3. MAKROEKONOMSKI OKVIR

Makroekonomski pokazatelji za period 2018-2023*

Indikator	Zvanični podaci		Projekcije			
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Nominalni BDP u mil KM	34.264	35.753	34.644	35.888	37.569	39.291
Nominalni rast u %	5,1	4,3	-3,1	3,6	4,7	4,6
BDP deflator (prethodna godina = 100)	101,9	101,9	99,9	101,1	101,5	101,2
Realni BDP u mil KM (prethodna godina = 100)	33.633	35.100	34.696	35.508	37.009	38.836
Realni rast u %	3,2	2,4	-3,0	2,5	3,1	3,4
Inflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena u %	1,4	0,6	-0,8	1,2	1,3	1,4
Potrošnja u mil KM	32.049	33.477	32.889	33.784	34.984	36.258
Realni rast u %	2,1	2,3	-1,7	1,5	1,8	1,9
Vladina potrošnja u mil KM	6.612	6.862	7.061	7.096	7.324	7.543
Realni rast u %	1,0	0,9	2,5	-0,2	0,7	0,5
Privatna potrošnja u mil KM	25.437	26.615	25.827	26.688	27.661	28.715
Realni rast u %	2,3	2,7	-2,8	1,9	2,1	2,2
Investicije (bruto) u stalna sredstva u mil KM	6.550	6.863	6.088	6.508	7.146	7.799
Realni rast u %	8,1	3,8	-9,5	5,7	8,7	7,7
Vladine investicije u mil KM	884	929	836	916	1.033	1.149
Realni rast u %	18,8	4,1	-8,3	7,9	10,8	9,0
Privatne investicije u mil KM	5.666	5.934	5.251	5.593	6.113	6.651
Realni rast u %	6,6	3,7	-9,7	5,3	8,3	7,5
Uvoz u mil KM	19.097	19.448	17.663	18.681	19.976	21.597
Nominalni rast u %	6,7	1,8	-9,2	5,8	6,9	8,1
Realni rast u %	3,7	1,4	-7,4	4,0	4,5	5,1
Izvoz u mil KM	14.087	14.111	12.561	13.468	14.611	15.978
Nominalni rast u %	10,0	0,2	-11,0	7,2	8,5	9,4
Realni rast u %	6,1	0,1	-9,2	5,5	5,9	7,1
Nacionalna bruto štednja u % BDP-a	17,5	17,8	15,3	15,8	16,4	17,0
Bilans tekućeg računa u mil KM	-1.236	-1.254	-1.543	-1.653	-1.779	-1.986
Rast u %	-9,1	1,4	23,1	7,1	7,6	11,7
Bilans tekućeg računa u % BDP-a	-3,6	-3,5	-4,5	-4,6	-4,7	-5,1

*U skladu sa prethodnim dogovorom predstavnika Bosne i Hercegovine i Evropske Komisije prilikom pripreme ovog Programa zadržan je osnovni scenario koji je korišten za izradu DOB-a BiH u septembru 2020. godine. Ovaj pristup je korišten kako bi se osigurala konzistentnost i kompatibilnost makroekonomskog i fiskalnog okvira. S druge strane, alternativni scenario za potrebe ERP-a je urađen u novembru 2020. godine na bazi raspoloživih podataka.

3.1. Najnovija ekonomska kretanja

Realni sektor

Trend usporavanja ekonomske aktivnosti kako u svijetu tako i u Bosni i Hercegovini bio je vidljiv i prije izbijanja globalne pandemije virusa Covid-19. Naime, prema zvaničnim podacima Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine (dalje u tekstu BHAS) za 2019. godinu u Bosni i Hercegovini je registriran realni rast BDP-a od 2,4%, što je nešto niža stopa ekonomskog rasta u odnosu na prethodnih nekoliko godina kada je prosječna stopa ekonomskog rasta iznosila oko 3,5% na godišnjem nivou.¹ Ako se pažljivije posmatra struktura ostvarenog rasta BDP-a tokom prethodne godine vidljivo je da je isti ostvaren zahvaljujući jačanju domaće tražnje (u omjeru potrošnja 2/3 i investicije 1/3), dok je s druge strane vanjski sektor ima negativan doprinos ekonomskom rastu u Bosni i Hercegovini uslijed stagnacije izvoza i rasta uvoza. Usporavanje ekonomskog rasta u Bosni i Hercegovini u 2019. godini u velikoj mjeri je bio posljedica usporavanja privredne aktivnosti u međunarodnom ekonomskom okruženju, odnosno slabljenja ekonomskog rasta prevashodno u pojedinim zemljama EU kao što su Njemačka i Italija.

Početak 2020. godine obilježilo je dodatno usložnjavanje međunarodnih ekonomskih prilika i pojava virusa Covid-2019 što će imati veoma negativne implikacije na privredna kretanja u svijetu, regionu i u konačnici u samoj Bosni i Hercegovini. Intenzitet i dužina trajanja novonastalih okolnosti u suštini će odrediti kretanje ekonomskog rasta kako kratkoročno tako i u srednjem roku. Prije same analize ekonomskih kretanja u Bosni i Hercegovini, vrijedi istaći da su sve međunarodno referentne institucije (Međunarodni monetarni fond - MMF, Svjetska Banka, Evropska Komisija - EK) tokom ove godine već nekoliko puta vršile reviziju projekcija ekonomskog rasta što je predstavljalo dodatni hendikep u pripremi ovog izvještaja. Tako MMF u najaktuelnijem referentnom dokumentu „World Economic Outlook, June 2020, A Crisis Like No Other, An Uncertain Recovery“ predviđa drastičan pad svjetske ekonomije od skoro 5% u 2020. godini u zavisnosti o dužini trajanja i intenzitetu širenja pandemije Covid-19. Prema ovim projekcijama očekivani pad BDP-a u razvijenim zemljama iznosi 8%, dok se u zemljama u razvoju očekuje smanjenje BDP-a od 3%.² S druge strane, EK u svom ljetnom izdanju iz jula 2020. godine „European Economic Forecast Summer 2020“ godine predviđa pad BDP-a u zemljama EU od 8,3%, pri čemu očekivanja smanjenja BDP-a po zemljama iznose: Njemačka 6,3%, Italija 11,2%, Austrija 7,1%, Hrvatska 10,8% i Slovenija 7,0%.³ Ako se ima u vidu da su ekonomska kretanja u EU i navedenim zemljama u prošlosti predstavljala glavnu strukturalnu determinantu ekonomskih kretanja u Bosni i Hercegovini (proizvodnja, potrošnja i vanjskotrgovinska razmjena) može se konstatovati da će posljedice ovih dešavanja na ukupna privredna kretanja u zemlji biti veoma nepovoljna. Vrijedi također istaći da se ova svjetska ekonomska kriza po svojoj prirodi dosta razlikuje od globalne finansijske krize iz 2009. godine obzirom da je karakteriše istovremeni pad agregatne ponude (supply-side shock) i agregatne tražnje (demand-side shock), s toga su i projicirane stope ekonomskog rasta po zemljama dosta negativnije u odnosu na 2009. godinu.

Trenutno raspoloživi ekonomski pokazatelji ukazuju na to da su se ova dešavanja u međunarodnom ekonomskom okruženju itekako negativno odrazila i na Bosnu i Hercegovinu u prvoj polovini 2020. godine. Iako je Bosna i Hercegovina prema podacima BHAS-a u K1 2020. godine zabilježila ekonomski rast od 2%⁴, eskalacija globalne pandemije virusa Covid-19 u svijetu kako i uvođenje potpunog lockdown-a u aprilu dovela su do skoro potpunog zastoja privredne aktivnosti u zemlji. Iako zvanični podaci o kretanjima ekonomskog rasta u Bosni i Hercegovini u K2 2020 godine nisu bili raspoloživi u vrijeme pripreme ovog izvještaja, sa sigurnošću se može reći da je tokom ovog perioda došlo do značajnog usporavanja ekonomske aktivnosti, odnosno pada BDP-a. Trenutno raspoloživi kratkoročni pokazatelji za prvo polugodište 2020. godine skoro pa eksplicitno potvrđuju navedenu konstataciju. Tokom ovog perioda Bosna i Hercegovina je zabilježila pad fizičkog obima industrijske proizvodnje od skoro 9,1%, pri čemu je pad izvozno orijentirane prerađivačke industrije iznosio 13%. Ovaj pad proizvodnje u kombinaciji sa efektom izuzetno oslabljene izvozne tražnje

¹BHAS, Saopštenje, „Bruto domaći proizvod za Bosnu i Hercegovinu, Rashodni pristup, prvi rezultati“, 20.07.2020. godine

²IMF, „World Economic Outlook, June 2020, A Crisis Like No Other, An Uncertain Recovery“, June 2020.

³DG ECFIN, Institutional Paper 132, „European Economic Forecast Summer 2020(interim)“, July 2020

⁴BHAS, Saopštenje, „Bruto domaći proizvod, rashodni pristup, tromjesečni podaci“, 02.04.2020. godine

uslijed totalnog lockdowna (Covid 19) doveo je do pada ukupne vanjskotrgovinske robne razmjene za oko 1/5, pri čemu su stope pada izvoza i uvoza roba iznosile 15,1% odnosno 18%. Ova negativna kretanja u okviru agregatne ponude Bosne i Hercegovine veoma negativno su se odrazile na agregatnu tražnju u periodu januar-juni 2020. godine. Pad broja zaposlenih, smanjen priliv doznaka građana iz inostranstva, kao i pad prometa u okviru maloprodaje od 7,3%, te uvoza roba široke potrošnje (trajnih i netrajnih) od oko 15% nedvojbeno ukazuju na drastičan pad privatne potrošnje u Bosni i Hercegovini u K2 2020. godine. S druge strane, podaci iz domena javnih finansija za period januar-juni 2020. godine također ukazuju da je došlo do drastičnog pada u prikupljanju javnih prihoda u Bosni i Hercegovini. Naime, ukupni javni prihodi u Bosni i Hercegovini u prvom polugodištu su smanjeni za oko 8%, pri čemu su indirektni porezi smanjeni za 9,7% a direktni za 6%. S druge strane, ako se porezni prihodi u posmatraju samo za period K2 vidljive su dvocifrene stope pada istih. Tako je u K2 2020. godine u Bosni i Hercegovini zabilježen pad prihoda od indirektnih poreza od 20,1%, direktnih poreza 12,1% dok su doprinosi smanjeni za 7,4%. U kontekstu analize kretanja privatne potrošnje u Bosni i Hercegovini vrlo indikativan je podatak o smanjenju prihoda po osnovu PDV-a koji su u K2 2020. godine za oko 17,8% što nedvojbeno ukazuje na pad iste u strukturi BDP-a. S druge strane, novonastale okolnosti uslijed pandemije virusa Covid-19 zahtijevale su pojačan angažman institucija u Bosni i Hercegovini kroz povećanje izdataka za zaštitu javnog zdravstva, saniranje ekonomskih posljedica krize i podršku privredi što će nesumnjivo dovesti i do povećanja javne potrošnje.⁵ Međutim ovo povećanje nije ni izbliza dovoljno da bi se kompenzirali gubici nastali u okviru privatne potrošnje, tako da se može zaključiti da je u Bosni i Hercegovini došlo do pada finalne potrošnje (učešće finalne potrošnje u BDP-u oko 90%) što u biti podrazumijeva pad BDP-a u P1 2020. godine. S druge strane, iako investicije u Bosni i Hercegovini imaju nešto niži nivo zastupljenosti vrlo je izvjesno da će iste zabilježiti pad obzirom na sve prisutnu neizvjesnost na tržištu, limitirane izvore finansiranja i pesimistična očekivanja kada su u pitanje perspektive kako na domaćem tako i na izvoznim tržištima. Ovu konstataciju potvrđuju i određeni statistički podaci za K1 2020. godine kao što su pad bruto investicija od 2,7%, pad direktnih stranih ulaganja od 3,5%, te pad izvršenih građevinskih radova od oko 2% i drastično slabljenja kreditne aktivnosti posebno kada su u pitanju nefinansijska preduzeća -1,2% u odnosu na P1 prethodne godine.

Imajući u vidu sve navedene okolnosti i određene kratkoročne pokazatelje o ekonomskim kretanjima u zemlji i inostranstvu, DEP BiH je drastično revidirao svoju projekciju ukupnog izvoza u 2020. godini na -9,2% u odnosu na prethodnu godinu, koja je uslovljena stabilizacijom ekonomskih prilika u glavnim trgovinskim partnerima u drugoj polovini tekuće godine.⁶ U ovom periodu pored očekivanog pada izvoza roba, očekuje se i nešto izraženiji pad izvoza usluga (turističko ugostiteljski sektor i dr..) uslijed složene epidemiološke situacije. S druge strane, očekivano slabljenje domaće tražnje kroz pad potrošnje i investicija uvjetovalo je i revidiranje projekcije uvoza u 2020. godini na -7,4%. Ovo smanjenje ukupne vanjskotrgovinske razmjene trebalo bi rezultirati i smanjenjem vanjskotrgovinskog deficita za 2,7% tako da se do kraja godine očekuje blago pozitivan doprinos trgovinskog bilansa ekonomskom rastu od 0,4 p.p. Ako se ima u vidu da Bosnu i Hercegovinu u vanjskotrgovinskom smislu karakteriše neuravnoteženost, u 2020. godini posmatrano kao udio u BDP-u udio izvoza bi iznosio 36,3%, uvoza 51%, dok bi se vanjskotrgovinski bilans iznosio oko 14,7%.

S druge strane, ako se ima u vidu strukturalna kompozicija i kretanje ekonomskog rasta u Bosni i Hercegovini vrijedi istaći da je tokom prethodnih godina domaća tražnja ili preciznije privatna potrošnja predstavljala ključnu determinantu ekonomskih kretanja. Međutim, u skladu sa očekivanim padom ukupne privredne aktivnosti u zemlji uslijed izbijanja pandemije virusa Covid-19 tokom 2020. godine očekuje se i pad privatne potrošnje od 2,8% u realnom smislu odnosu na prethodnu godinu. Glavnu determinantu ovog smanjenja privatne potrošnje predstavljaju već izvjestan pad broja zaposlenih, smanjenja plata i doznaka građana iz inostranstva što će znatno oslabiti raspoloživi dohodak građana. Pad doznaka bh. građana iz inostranstva vrlo vjerovatno će imati implikacije na vanjsku održivost zemlje što bi se moglo manifestovati povećanjem deficita tekućeg računa u okviru BDP na 4,5%, što predstavlja povećanje od preko 1. p.p u odnosu na prethodnu godinu. S druge

⁵S druge strane, vrijedi istaći da će pad javnih prihoda uz očekivano povećanje javnih rashoda uslijed Covid 19 vrlo vjerovatno rezultirati budžetskim deficitom, te oslabiti fiskalnu poziciju Bosne i Hercegovine u 2020. godini.

⁶Projekcije DEP-a, Septembar 2020. godine

strane, tokom trajanja pandemije očekuje se pojačani angažman institucija u okviru borbe za zaštitu javnog zdravlja kao i saniranje ekonomskih posljedica Covida-19. U skladu s tim tokom 2020. godine očekuje se dosta jači rast javne potrošnje u odnosu na višegodišnji prosjek i iznosi 2,5% u odnosu na prethodnu godinu, tako da bi ova kategorija imala pozitivan doprinos ekonomskom rastu. Međutim, ovo povećanje javne potrošnje ni izbliza nije dovoljno kako bi se kompenzirali gubici u okviru privatne potrošnje, tako da očekivani pad finalne potrošnje na kraju 2020. godine iznosi 1,7% u odnosu na prethodnu godinu. Zastupljenost investicija u strukturi BDP-a iznosi oko 18,5 %, pri čemu privatne investicije iznose preko 4/5 a ostatak se odnosi na javne investicije u Bosni i Hercegovini. Neizvjesnost i turbulencije kako na međunarodnom tako i na domaćem tržištu prilično negativno bi se mogla odraziti na kretanja investicionih ulaganja u 2020. godini. Ovo se prevashodno odnosi na privatne investicije u okviru kojih se očekuje pad od skoro 10% u odnosu na prethodnu godinu. S druge strane, povećanje javne potrošnje kroz izdvajanja za javno zdravstvo i podršku privredi vrlo vjerovatno će se odraziti i na javne investicije u okviru koji se očekuje pad od oko 8,3%. Imajući u vidu navedene međunarodne okolnosti i trenutno stanje u ekonomiji Bosne i Hercegovine, pod pretpostavkom stabilizacije okolnosti koje su vezane za Covida-19 na kraju 2020. godine u Bosni i Hercegovini se može očekivati realni pad BDP-a od 3% u odnosu na prethodnu godinu.

Industrijska proizvodnja

Statistički podaci BHAS-a za 2019. godinu ukazuju na to da je Bosna i Hercegovina nakon dugo godina, zabilježila izrazito nepovoljan rezultat kada je u pitanju kretanje fizičkog obima industrijske proizvodnje. Naime, prema preliminarnim podacima BHAS-a za 2019. godinu Bosna i Hercegovina je zabilježila pad fizičkog obima industrijske proizvodnje od 5,5% u odnosu na prethodnu godinu.⁷ Ovo smanjenje fizičkog obima industrijske proizvodnje predstavlja najznačajniji pad proizvodnje još od vremena svjetske ekonomske krize. Ključne razloge za ovakva kretanja u okviru industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini predstavljaju usporavanje privredne aktivnosti u glavnim trgovinskim partnerima kao i izazovi sa kojima se susreću domaće kompanije u pojedinim privrednim granama. Naime, prema podacima EUROSTAT-a u 2019. godini došlo je do smanjenja fizičkog obima industrijske proizvodnje u zemljama EU28 od 0,8% što se izrazito negativno odrazilo na proizvodni sektor u Bosni i Hercegovini. Pregled kretanja industrijske proizvodnje po sektorima se značajnije ne razlikuje od kretanja ukupne industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini, pošto je pad proizvodnje zabilježen u okviru svih sektora. Posebno se na udaru našla prerađivačka industrija u Bosni i Hercegovini koja čini preko 2/3 ukupne industrijske proizvodnje i u velikoj mjeri je izvozno orijentisana.

Projekcije kretanja industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini u 2020. godini trenutno je vrlo teško predvidjeti obzirom da je ista i tokom prethodne godine pokazala vidljive slabosti koje su se manifestovala padom fizičkog obima proizvodnje. Pored ovoga, neizvjesnost uzrokovana novonastalim okolnostima - pojavom epidemije virusa Covid-2019 dodatno usložnjava izradu projekcija kretanja fizičkog obima industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini. Tehnološka struktura proizvodne baze, kao i njena visoka ovisnost o kretanjima na tržištima glavnih trgovinskih partnera u prethodnom periodu pokazala je sve ranjivosti industrije a naročito prerađivačke industrije u Bosni i Hercegovini. S toga će privredna kretanja u okviru glavnih trgovinskih partnera u 2020. godini u najvećoj mjeri odrediti kretanje fizičkog obima proizvodnje, broja zaposlenih i nivo investicionih ulaganja u okviru industrijskog sektora u Bosni i Hercegovini. Trenutno raspoloživi statistički podaci o kretanju fizičkog obima industrijske u P12020. godine ukazuju intenziviranje negativnog trenda iz prethodne godine uslijed širenja globalne pandemije virusa Covid-19. Naime, prema preliminarnim podacima BHAS-a za P1 2020. godine Bosna i Hercegovina je zabilježila pad fizičkog obima industrijske proizvodnje od 9,1% u odnosu na isti period prethodne godine.⁸ Ako se kretanje fizičkog obima industrijske proizvodnje posmatra po sektorima vidljivo je da pad proizvodnje posljedica dvocifrenog smanjenja proizvodnje u okviru prerađivačke industrije od 13% u odnosu na isti period prethodne godine. Ovaj pad proizvodnje je prilično razumljiv ako se ima u

⁷Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Saopštenje, „Indeks obima industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini za decembar 2019. godine-prethodni podaci“, 28.01.2020. godine.

⁸Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Saopštenje, „Indeks obima industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini za juni 2019. godine-prethodni podaci“, 20.07.2020. godine.

vidu struktura prerađivačke industrije u Bosni i Hercegovini koja je prilično izvozno orijentisana i našla se na direktnom udaru uslijed širenja pandemije Covid-19. Tako su najznačajnija smanjenja proizvodnje registrirana u okviru izvozno orijentiranih grana gdje su registrirane dvocifrene stope pada proizvodnje. Pored pada proizvodnje u prerađivačkoj industriji tokom P1 2020. godine pad proizvodnje je zabilježen i u okviru sektora za proizvodnju električne energije koji je iznosio oko 4% u odnosu na isti period prethodne godine, dok je sektor rudarstva zabilježio rast od 3,9%. Imajući u vidu ranije navedena međunarodna kretanja i strukturalnu kompoziciju industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini na kraju 2020. godine se može očekivati pad fizičkog obima industrijske proizvodnje.

Tržište rada

Na osnovu raspoloživih podataka o broju zaposlenih lica u Bosni i Hercegovini evidentno je da je pandemija virusa COVID-19 imala uticaja na tržište rada. Broj zaposlenih lica u Bosni i Hercegovini u periodu I-VI 2020. godine iznosio je oko 812,1⁹ hiljada i manji je za 0,8% u odnosu na isti period 2019. godine. S druge strane, prosječan broj registrovanih nezaposlenih lica u periodu I-VI 2020/I-VI 2019 je smanjen oko 1,7% i iznosio je 411,6 hiljada što je posljedica smanjenje broja nezaposlenih u K1 2020. godine. Međutim, u K2 2020. godine prosječan broj nezaposlenih lica u Bosni i Hercegovini počinje da se uvećava (3% g/g). Anketna stopa nezaposlenosti nije objavljena za 2020. godinu u periodu izrade ERP-a. Zbog smanjenja broja posjeta i noćenja u oblasti turizma broj zaposlenih lica u djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane je smanjen za 7,6% g/g. Pored toga, uz smanjenje obima proizvodnje u prerađivačkoj industriji registrovano je smanjenje broja zaposlenih lica (-1,7%), što je bitno obzirom da ova djelatnost i trgovina zapošljavaju najveći broj lica u Bosni i Hercegovini (oko 39%). U djelatnosti trgovine na veliko i malo, popravka motornih vozila i motocikala broj zaposlenih je smanjen za 1,2% g/g na šta je moguće imalo uticaja smanjenje prometa distributivne trgovine u Bosni i Hercegovini. Sve navedene promjene bi se mogle negativno odraziti na prosječan broj zaposlenih lica u Bosni i Hercegovini koji bi u 2020. godini mogao biti manji oko 1,5% g/g uz rast stope nezaposlenosti. Prosječna neto plata u Bosni i Hercegovini u periodu I-VI 2020. godine iznosila je 945 KM i veća je nominalno za 3,8%¹⁰ u odnosu na I-VI 2019. godine uz brži realni rast zbog deflacije (4,4%).

Cijene

U Bosni i Hercegovini u periodu I-VII 2020/I-VII 2019 je registrovana deflacija od 0,7%. Najznačajnije smanjenje cijena bilo je u odjeljku prevoza a zatim u odjeljcima odjeće i obuće, namještaja, kućnih uređaja i redovnog održavanje kuće doprinijelo je smanjenju ukupnog nivoa cijena u Bosni i Hercegovini. U odjeljku prevoza cijene su u posmatranom periodu smanjene za 7,2% g/g. Smanjenje cijena sirove nafte na svjetskom tržištu značajno je uticalo na niže cijene u ovom odjeljku. S druge strane, cijene u odjeljku stanovanja, vode, el. energije, plina i dr. energenata su ostale nepromijenjene, dok su cijene u odjeljku hrane i bezalkoholnih pića cijene su uvećane za 1,1% g/g. Najbrži rast cijena u posmatranom periodu bio je u odjeljku alkoholnih pića i duvana (5,2% g/g) zbog nastavka je harmonizacije akcizne politike cigarete i duvan u Bosni i Hercegovini sa politikom akciza u EU. Kretanje cijena do kraja godine podliježe velikoj neizvjesnosti koja proizlazi iz epidemije COVID-19. U projekcijama EK (ljetne projekcije) u 2020. godini se očekuju znatno niže cijene sirove nafte u odnosu na 2019. godinu (-34,8% g/g)¹¹ a ukupna inflacija u EU bi mogla biti značajno niža i iznositi oko 0,6% (u 2019. je iznosila 1,4%). Prema projekcijama ECB (septembar 2020), globalna cijena sirove nafte u 2020. godini takođe bi mogla biti niža oko 33% g/g. Uzimajući u obzir sva navedena dešavanja u svijetu ali i domaće faktore, u Bosni i Hercegovini u 2020. godini se može očekivati deflacija oko 0,8%¹².

⁹Izvor: BHAS, privremeni podatak.

¹⁰Projicirana nominalna stopa rasta prosječne neto plate u Bosni i Hercegovini za 2020. godinu je oko 3,5%. Tokom pandemije značajan broj lica u Bosni i Hercegovini je ostao bez posla (posebno u djelatnostima u kojima su niže prosječne plate). Njihovim odlivom osnovica za izračun prosječne neto plate je promijenjena, što je može biti jedan od razloga zašto neto plata u 2020. godini u poređenju sa prošlom godinom bilježi pomenuti nominalni rast.

¹¹Prema ovim projekcijama cijena sirove nafte u 2020. godini bi iznosila 41,8 \$/barel, dok je u 2019. godini iznosila 64,1 \$/barel.

¹²U ekstremnom slučaju nivo deflacije bi mogao biti i veći u zavisnosti od toga u kojoj mjeri će se niže cijene nafte na svjetskom tržištu energenata odraziti na ukupan CPI indeks u Bosni i Hercegovini.

Bankarski krediti i depoziti

Prema posljednjim dostupnim podacima za mjesec srpanj 2020. godine od strane Centralne Banke Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu CBBiH) ukupna kreditna suma je uz stopu rasta od 0,9% g/g dostigla 20,43 mlrd. KM što znači da je došlo do usporavanja rasta kreditne aktivnosti u odnosu na kraj prošle godine za 5,72 p.p. Usporavanje stope rasta kredita u srpnju u odnosu na kraj 2019. godine je evidentirano u sektorima stanovništvo (manja za 6,49 p.p.) i nefinancijska poduzeća (manja za 6,53 p.p.) dok su krediti plasirani vladinom sektoru evidentirali povećanje stope rasta kredita (veća za 6,4 p.p.).

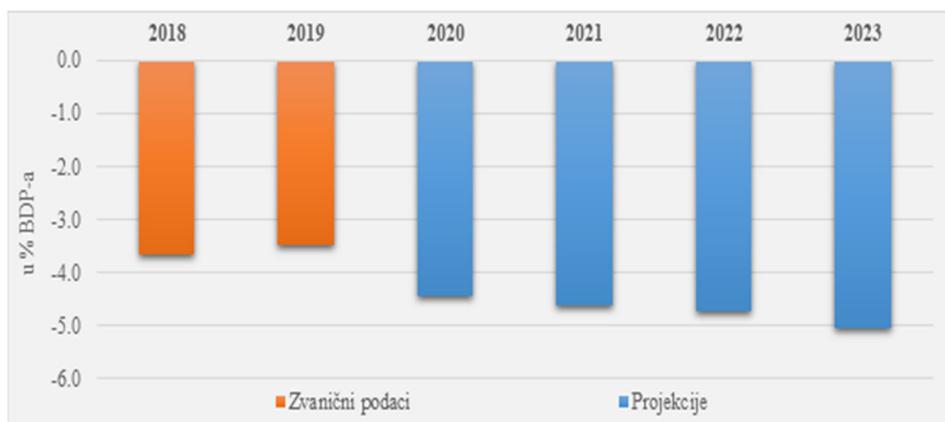
Prema posljednjim dostupnim podacima na kraju srpnja 2020. godine došlo je također do usporavanja rasta depozita koji su uz stopu rasta od 4,8% g/g (manja je za 4,74 p.p. u odnosu na kraj 2019. godine.) dostigli 23,92 mlrd. KM. Interesantno je da je u odnosu na kraj 2019. godine došlo do usporavanja stope rasta depozita u svim sektorima osim u sektoru nefinancijskih poduzeća koji su ostvarili minimalan rast stope za 0,65 p.p. U istom periodu sektor stanovništva je zabilježio manju stopu rasta za 5,37 p.p. dok je sektor depozita opće vlade zabilježio manju stopu za 11,25 p.p. Procjena je da bi ukupni krediti do kraja 2020. godine mogli ostvariti rast uz stopu od 0,9% g/g dok je procjena da će doći do usporavanja rasta ukupne sume depozita u 2020. godini uz stopu od 4,8% g/g.

Vanjski sektor

Platni bilans

Podaci iz platnog bilansa Bosne i Hercegovine ukazuju da su u 2019. godini zabilježena nepovoljnija kretanja u vanjskotrgovinskoj razmjeni i platnom bilansu zemlje, što je dobrim dijelom uzrokovano usporavanjem ekonomskih aktivnosti kod glavnih vanjskotrgovinskih partnera. Prema zvaničnim podacima za 2019.godinu¹³ deficit tekućeg računa u okviru platnog bilansa Bosne i Hercegovine iznosio je 1,2 milijarde KM (odnosno 3,5% BDP-a). Porast nominalnog uvoza roba i usluga u posmatranom periodu iznosio je 1,8% dok je rast nominalnog izvoza roba i usluga iznosio 0,2%. Tekući neto prilivi novca iz inostranstva su u 2019.godini porasli za 6,6% i to najvećim dijelom zahvaljujući rastu doznaka građana iz inostranstva od 9,3%. Prema trenutno dostupnim podacima za prva dva kvartala 2020. godine deficit tekućeg računa je iznosio 616 miliona KM, što predstavlja smanjenje od 14% u odnosu na isti period prethodne godine (u trenutku izrade osnovnog scenarija nisu bili dostupni podaci CBBiH za treći i četvrti kvartal 2020. godine).

Grafikon 1: Projekcije kretanja deficita tekućeg računa Bosne i Hercegovine

Izvor: CBBiH i projekcije DEP-a

Vanjskotrgovinska robna razmjena

Za razliku od 2018. godine kada je Bosna i Hercegovina zahvaljujući povoljnim poslovnim prilikama u glavnim trgovinskim partnerima ostvarila vrlo dobar vanjskotrgovinski rezultat, to nije bio slučaj u 2019. godini. Naime, prema trenutno podacima BHAS za 2019. godinu u Bosni i Hercegovini je došlo do značajnog slabljenja vanjskotrgovinske robne razmjene sa svijetom koja je dodatno intenzivirana na samom kraju godine. Opšte poznata činjenica je da Bosna i Hercegovina u vanjskotrgovinskom smislu prilično zavisi od ekonomskih kretanja u zemaljama EU, obzirom da skoro 75% izvoza roba

¹³ Izvor podataka: CBBiH

plasira na tržišta zemalja EU, dok se s druge strane oko 60% uvoza snadbijeva iz EU. S toga, ekonomska kretanja u okviru ovih zemalja uz nivo proizvodnje u okviru domaćeg proizvođačkog sektora skoro u potpunosti determinišu kretanja vanjskotrgovinske razmjene sa svijetom. Tako je slabljenje ekonomske aktivnosti u zemljama EU dovelo je do slabljenja izvozne tražnje što se manifestovalo smanjenjem proizvodnje u prerađivačkoj industriji i slabljenjem robnog izvoza Bosne i Hercegovine u 2019. godini. Bosna i Hercegovina je prema podacima BHAS-a (statistika nacionalnih računan) za 2019. godinu zabilježila stagnaciju izvoza sa registriranom stopom rasta od 0,1% i blagi rast robnog uvoza od 1,4%, što je rezultiralo povećanjem trgovinskog deficita od 5% u realnom smislu, dok je pokrivenost uvoza izvozom iznosila oko 73%.

S druge strane, trenutno raspoloživi podaci BHAS-a (statistika vanjskotrgovinske robne razmjene) za P1 2020. godine ukazuju da je trend slabljenja vanjskotrgovinske robne razmjene nastavljen i dodatno intenziviran usljed pojave globalne pandemije virusa Covid-19 u 2020. godini. Naime, prema ovim podacima Bosna i Hercegovina je u prvih 6 mjeseci 2020 godine zabilježila pad robnog izvoza od 15,1%.¹⁴ Ovaj pad robnog izvoza u prvoj polovini 2020. godine je očigledan primjer negativnih posljedica globalne pandemije virusa Covid-19 na privredna kretanja u Bosni i Hercegovini. S druge strane, usporavanje privredne aktivnosti u zemlji i slabljenje domaće tražnje (pad privatne potrošnje i investicija) rezultirali su smanjenjem robnog uvoza od 18% u odnosu na prvo polugodište prethodne godine. Ovakva kretanja izvoza i uvoza i generalno niži nivo ekonomske aktivnosti u zemlji doveli su smanjenja vanjskotrgovinskog robnog deficita u određenoj mjeri. Ako se ima u vidu posojeći trend slabljenja vanjskotrgovinske robne razmjene u svijetu, kao i novonastale okolnosti sa izbijanjem globalne epidemije virusa Covid-2019 onda nije teško zaključiti da će 2020. godina biti naročito izazovna kada je u pitanju vanjskotrgovinska robna razmjena Bosne i Hercegovine. Čak i ukoliko bi se vanjskotrgovinska robna razmjena stabilizirala do kraja tekuće godin u Bosni i Hercegovini se može očekivati značajno slabljenje izvoza i uvoza roba. Pored očekivanog pada u okviru izvoza roba, tokom 2020. godine u Bosni i Hercegovini se očekuje i pad izvoza usluga (turističko ugostiteljski sektor i dr...) što će dodatno oslabiti vanjskotrgovinsku robnu razmjenu sa svijetom. U osnovnom scenariju prema kom bi do kraja 2020. godine u Bosni i Hercegovini trebalo doći do određene stabilizacije vanjskotrgovinske razmjene sa svijetom DEP BiH u svojim projekcijama očekuje pad ukupnog izvoza od 9,2% u odnosu na prethodu godinu. Ako se ima u vidu da se $\frac{3}{4}$ izvoza roba iz Bosne i Hercegovine odnosi na tržište zemalja EU onda se može zaključiti da osnovno uporište ovakvih kretanja predstavljaju projekcije uvoza pojedinih evropskih zemalja koja su veoma nepovoljna. Tako se na nivou ukupne EU u skladu sa raspoloživim projekcijama očekuje pad ukupnog uvoza od -10%, dok stope očekivanog pada uvoza po zemljama iznose Italija -14%, Hrvatska -22%, Austrija -9,4% i Slovenija -12,4%. Posmatrano po proizvodima, najznačajnije stope pada e očekuju u okviru onih grana koje imaju viši nivo integracije na evropskim tržištima kao što su bazni metali, rezervni dijelovi za automobile, namještaj, hemijski proizvodi i dr.

S druge strane, sasvim je izvjesno da će usljed eskalacije pandemije virusa Covid 19 doći i do značajnog slabljenja domaće tražnje koja će se vrlo vjerovatno manifestovati padom potrošnje, proizvodnje i investicija. Ako se ima u vidu da je Bosna i Hercegovina visoko uvozna zemlja, te da oko 60% svog uvoza snadbijeva sa tržišta zemalja EU do kraja 2020. godine realno je očekivati pad uvoza od oko 7,5% u realnom smislu.¹⁵

Strana direktna ulaganja

Globalna ekonomska kriza prouzrokovana pandemijom se nastavila u nešto blažoj formi i u drugom polugodištu 2020. godine (nakon popuštanja restriktivnih mjera krajem prvog polugodišta). Kao jedan od pokazatelja stanja globalne ekonomije su svakako vrijednosti vodećih svjetskih indeksa koje su nakon rekordnog pada na kraju prvog kvartala počele bilježiti oporavak vrijednosti. Ako se ovo može posmatrati kao nagovještaj postepenog izlaska iz ekonomske krize treba ipak imati na umu da još uvijek postoji veliki stepen neizvjesnosti u pogledu daljnjeg širenja, trajanja i potpunog prestanka uticaja pandemije u svijetu.

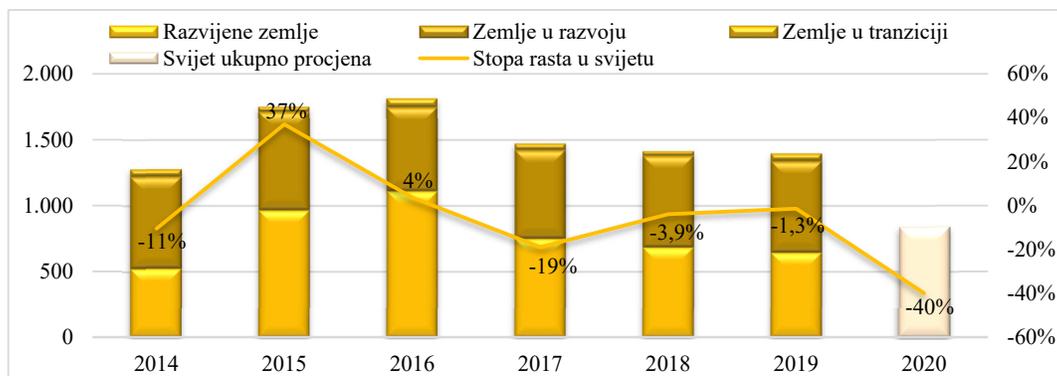
---

¹⁴ Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Saopštenje, „Statistika robne razmjene BiH s inostranstvom, januar-junil 2020. godine“, 20.07.2020. godine.

¹⁵ Projekcije DEP-a, Septembar 2020. godine

Prema posljednjem dostupnom specijalnom izvještaju¹⁶ UNCTAD-a (engl. The United Nations Conference on Trade and Development) strana direktna ulaganja (u daljnjem tekstu SDU) će ove godine zabilježiti pad u svijetu između 30% do 40%. Kao posljedica smanjenja profita kompanija širom svijeta prve će se u daljnjim ulaganjima smanjivati reinvestirane zarade koje su često iznosile i do 50% SDU u svijetu.

Grafikon 2: Ukupno SDU u svijetu u milijardama USD

Izvor:UNCTAD

Prema najnovijim dostupnim podacima CBBiH¹⁷ ukupna strana ulaganja u prvom kvartalu 2020. godine su iznosila 243,2 mil. KM (neto finansijska pasiva) i manja su za 3,4% g/g. U prilog prethodnim procjenama (UNTAD-a) ide i podatak da su reinvestirane zarade¹⁸ u prvom kvartalu 2020. godine manje za 58,5% g/g. tj. da su učestvovala u neto finansijskoj pasivi sa samo 3,1%. Potrebno je napomenuti da su ukupna strana ulaganja u prošloj 2019. godini iznosila 898,6 mil. KM (neto finansijska pasiva) u okviru toga reinvestirane zarade su sa 479,7 mil. KM imale učešće sa više od pola, tačnije 53,4%. Sa ovim iznosom je učešće SDU u 2019. godini dostiglo 2,5% BDP.

Navedena dešavanja u svijetu i EU negativno će se odraziti na ulaganja prema Bosni i Hercegovini. Mada je došlo do postepenog otvaranja granica za protok roba i ljudi i dalje su na snazi brojna ograničenja koja usporavaju i koče ekonomski oporavak. U tome svakako najviše doprinosi neizvjesnostu pogledu trajanja pandemije. Prema novoj procjeni SDU bi kretala oko 1,5% BDP u 2020. godini.

3.2. Srednjoročni makroekonomski scenario

Realni sektor

Ključno uporište za ekonomska kretanja u Bosni i Hercegovini u periodu 2021-2023. godina predstavljat će kretanja privredne aktivnosti u eksternom okruženja i razvoj situacije koja je vezana za globalnu pandemiju virusa Covid-19. Međutim, kao što je ranije navedeno Svjetska zdravstvena organizacija (dalje u tekstu WHO) kao jedina mjerodavna međunarodna institucija još uvijek nije zvanično izdala saopštenje o dužini trajanja globalne pandemije Covid-19. S druge strane, određene međunarodne finansijske institucije kao što je MMF za 2021. godinu očekuju postpen i veoma neizvjestan oporavak svjetske ekonomije sa očekivanom stopom ekonomskog rasta od 5,4%. S druge strane, EK za područje zemalja EU u 2021. godini očekuje ekonomski rast od 5,8% što djeluje prilično optimistično u ovom trenutku. Kada su u pitanju glavni trgovinski partneri Bosne i Hercegovine, projicirane stope ekonomskog rasta u 2021. godini iznose: Njemačka 5,3%, Italija 6,1%, Austrija 5,6%, Hrvatska 7,5% i Slovenija 6,1%. S tim u vezi, projekcije DEP-a za srednjoročni vremenski period glavno uporište imaju u projekcijama navedenih međunarodnih institucija i zasnovane su na pretpostavci poboljšanja epidemiološke situacije, što bi stabiliziralo ekonomske prilike u zemlji i inostranstvu u narednom periodu. S toga, preduslov realizacije navedenih projekcija predstavlja prevazilaženje novonastalih okolnosti u što kraćem roku, poboljšanje međunarodnog

¹⁶ Global Investment Trend Monitor, No. 35 [Special Coronavirus Edition] (UNCTAD/DIAE/IA/INF/2020/3)

¹⁷CBBH - BPM6_Q1_2015_Q1_2020.

¹⁸ Pokazuje odnos ulaganja u već postojeće kapacitete u odnosu prema ulaganjima u nove projekte.

ekonomskog okruženja kao i implementacija kako interventnih tako i strukturnih reformi u zemlji kako bi se ojačao doprinos internih dinamika u ekonomskom rastu u Bosni i Hercegovini. Pod pretpostavkom materijalizacije navedenih okolnosti prema projekcijama DEP-a u periodu 2021-2023. godina u Bosni i Hercegovini se očekuje postepeni oporavak sa prosječnom stopom ekonomskog rasta od oko 3% na godišnjem nivou (2021: 2,5%, 2022: 3,1% i 2023: 3,4%). Pretpostavlja se da bi ključni oslonac ekonomskog rasta tokom ovog perioda trebala predstavljati domaća tražnja kroz povećanje privatne potrošnje i investicija. Naime, povećanje ukupne ekonomske aktivnosti u zemlji uz očekivano povećanja industrijske proizvodnje i građevinskih radova praćeno povećanjem broja zaposlenih i prihoda od izvoza (roba i usluga) trebalo bi rezultirati povećanjem raspoloživog dohotka građana a samim tim i povećanjem privatne potrošnje koja će kao i prethodnih godina predstavljati ključni oslonac ekonomskog rasta. Tako se u periodu 2021 - 2023. godine očekuje prosječna stopa rasta privatne potrošnje od oko 2% (2021: 1,9%, 2022: 2,1%, 2023: 2,2%). S druge strane, imajući u vidu visok nivo javne potrošnje u okviru BDP-a u Bosni i Hercegovini i napore koji se ulažu kroz proces fiskalne konsolidacije u Bosni i Hercegovini tokom ovog perioda očekuje se postepena stabilizacija javnih finansija kroz smanjenje javnih rashoda i istovremeno povećanje javnih prihoda kako bi se ograničio rast javne potrošnje. Značajno opterećenje kada su u pitanju javne finansije u Bosni i Hercegovini moglo bi predstavljati vrlo izvjesno povećanje javnog duga koji je direktna posljedica Covid-19 i biće vidljivija u srednjem roku. Tako se u periodu 2021.-2023. godina očekuje tek blagi rast javne potrošnje od 0,3% na godišnjem nivou (2021: -0,2%, 2022: 0,7% i 2023: 0,5%). Ako se ima u vidu da bi tokom ovog perioda projicirana stopa ekonomskog rasta bila viša u odnosu na rast javne potrošnje, udio iste u BDP-u bi se djelimično smanjio na ispod 20% na kraju 2023. godine. U ovom vremenskom periodu očekuje se da bi mjerama fiskalne politike dio sredstava uštede po osnovu tekuće potrošnje trebao biti kanaliziran u svrhu jačanja investicione potrošnje u Bosni i Hercegovini. Samim tim, uz poboljšanje poslovnog ambijenta, investicije bi za razliku od prethodnih godina mogle imati značajniji rast a samim tim i veći doprinos u očekivanom rastu BDP-a. U periodu 2021-2023. godine u Bosni i Hercegovini se očekuje povećanje ukupnih investicija po prosječnoj godišnjoj stopi rasta od oko 7,5% (2021: 5,7%, 2022: 8,7%, 2023: 7,7%). U ovom vremenskom okviru pored povećanja privatnih investicija koje čine većinski dio ukupnih investicija (oko 85% ukupnih investicija) kao što je to i ranije navedeno, očekuje se i značajniji doprinos javnih investicija. Smatra se da bi napredak u procesu evropskih integracija u kombinaciji sa unapređenjem poslovnog okruženja kroz reformske procese moglo povećati interes kako domaćih tako i stranih investitora za investiciona ulaganja u Bosnu i Hercegovini. S druge strane, obzirom na strukturu i poziciju ekonomije Bosne i Hercegovine, smatra se da će javne investicije predstavljati nešto važniju polugu za podsticanje ekonomskog rasta u srednjem roku. Projekti u okviru izgradnje putne infrastrukture i energetske projekti, kao i raspoloživost sredstava kod međunarodnih finansijskih institucija bi uz adekvatnu i pravovremenu implementaciju istih mogli rezultirati godišnjim povećanjem javnih investicija od oko 10%. Tako bi u srednjoročnom vremenskom okviru udio javnih investicija u okviru BDP-a u Bosni i Hercegovini bio povećan na oko 3% BDP-a.

Stabilno eksterno okruženje uz unaprijeđenje industrijske baze i podizanje konkurentnosti u zemlji predstavljaju preduslov poboljšanja vanjskotrgovinske razmjene sa svijetom. Samo pod uslovom materijalizacije navedenih eksternih pretpostavki u periodu 2021-2023. godine može se očekivati porast vanjskotrgovinske razmjene sa svijetom. U tom slučaju u Bosni i Hercegovini se može očekivati prosječni godišnji rast izvoza od preko 6% pri čemu bi projicirani rast roba i usluga bio prilično ujednačen. Tako bi tokom ovog perioda zahvaljujući ovom izvoznom rastu udio izvoza u BDP-u bio povećan na oko 41% na kraju 2023. godine. S druge strane, očekuje se da bi se uvoz u ovom vremenskom periodu trebao kretati po nešto sporijoj godišnjoj stopi rasta od 4,5%. Tokom ovog perioda očekuje se prilično izbalansiran rast uvoza roba i rast uvoza usluga. Posljedica ovakvog kretanja uvoznog rasta bila bi stabilizacija udjela uvoza u BDP-u na oko 55% BDP-a na kraju 2023. godine. Nešto snažniji rast izvoza u odnosu na rast uvoza u srednjem roku bi rezultirao postepenom stabilizacijom vanjskotrgovinskog bilansa kao udio u BDP-u na ispod 15%, odnosno neutralnim doprinosom ekonomskom rastu, dok bi pokrivenost uvoza izvozom zaključno sa 2023. godinom trebala iznositi oko 75%.

Industrijska proizvodnja

Kretanje fizičkog obima industrijske proizvodnje u srednjem roku pored internih dinamika-restrukturiranja ekonomije, zavistit će i od privrednih kretanja na tržištima glavnih trgovinskih partnera kao što je to bio slučaj i u dosadašnjem periodu. Ukoliko posljedice novonastalih okolnosti (pandemija Covid-19) budu sanirane u kraćem roku tokom ovog perioda u Bosni i Hercegovini se može očekivat osjetniji ekonomski napredak u okviru kojeg bi dešavanja u industrijskoj proizvodnji trebala imati centralnu ulogu. Pored povoljnih eksternih prilika u ovom srednjoročnom vremenskom okviru se očekuje i značajniji utjecaj internih dinamika u funkciji jačanja industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini. Naime, tokom ovog perioda očekuje se da bi reformske mjere na unaprjeđenju poslovnog ambijenta koje provode nadležne institucije u Bosni i Hercegovini trebale polučiti mjerljive rezultate. Pobljšanje poslovnog ambijenta trebalo bi rezultirati povećanjem investicionih ulaganja (domaćih i inostranih), veću iskorištenost postojećih i pokretanje novih kapaciteta, povećanje broja zaposlenih i jačanje konkurentske pozicije proizvođača u Bosni i Hercegovini kako na domaćem tako i na inostranim tržištima. Imajući u vidu sve navedene okolnosti tokom ovog perioda očekuje se da bi Bosna i Hercegovina u periodu 2021-2023. godina trebala ostvarivati nešto više stope rasta fizičkog obima industrijske proizvodnje.

Tržište rada

Izrada srednjoročnog scenarija 2021-2023. godine u oblasti tržišta rada bazirana je na očekivanom ekonomskom rastu i njegovim osnovnim komponentama u posmatranom periodu od strane DEP-a, odnosno na nivou potražnje, trgovine i investicija (detaljnije opisano u poglavlju o ekonomskom rastu). Nakon smanjenja broja zaposlenih u 2020. godini, Evropska komisija (u daljem tekstu EK) u svojim proljetnim¹⁹ projekcijama predviđa u 2021. godini rast broja zaposlenih lica u EU od 3,3% g/g, dok bi stopa nezaposlenosti iznosila 7,9%.

Prema projekcijama DEP-a u 2021. godini se očekuje pozitivan ekonomski rast u Bosni i Hercegovini. Pored toga, rast obima investicija i trgovine u Bosni i Hercegovini bi se trebao pozitivno odraziti na broj zaposlenih lica naročito u sektorima koji su i prethodnih godina zapošljavali najviše lica u Bosni i Hercegovini. Uz boljeposlovne prilike u oblasti indutrije, trgovne ali i pojedinih uslužnih djelatnosti stvorili bi se realni uslovi zaponovni(postepeni) rast broja zaposlenih lica u posmatranim djelatnostima. Kao i prethodnih godina prije krize, očekuje se da bi doprinos rastu broja zaposlenih mogao biti manji u javnom²⁰ sektoru u odnosu na ostala područja djelatnosti. Pored toga, broj zaposlenih lica u oblasti uslužnih djelatnosti koje su u prethodnoj godini bile pogođene krizom mogao bi se postepeno uvećavati. Generalno, uz bolju poslovnu klimu, kako u Bosni i Hercegovini tako i u okruženju i zemljama EU, očekuje se povećanje broja zaposlenih lica u periodu 2021-2023. godine od 1,7-2,5% g/g uz istovremeno smanjenje broja nezaposlenih lica, ali i nominalni rast neto plata oko 3% g/g.²¹ Međutim, pretpostavljenirizici u alternativnom scenariju će bitno determinisatirast broja zaposlenih lica ali i neto plate u periodu na koji se odnose projekcije što je predstavljeno u alternativnom scenariju.

Monetarna i tečajna politika i inflacija

Centralna banka Bosne i Hercegovine kao insitucija odgovorna za sprovođenje monetarne politike funkcioniše kao valutni odbor. Pravila valutnog odbora nalažu da rezervni novac (monetarna baza) uvijek bude 100% pokriven deviznim rezervama, što je ispoštovano na osnovu raspoloživih podataka u 2020. godini. Prema takvom aranžmanu CBBiH dužna je održavati fiksni devizni kurs konvertibilne marke u odnosu na euro (1KM=0,51129 EUR) te se politike uobičajene za centralne banke kao što je postavljanje ciljne inflacije, monetarnih agregata (tzv. targetiranje inflacije ili monetarnih agregata) i sl. ne sprovode od strane CBBiH.U takvim uslovimajedini instrument monetarne politike koji CBBiH koristi jeste određivanje obaveznih rezervikomercijalnih banaka.Politika obaveznih rezervi nije se mijenjala od prošlogodišnjeg Programa ekonomskih

¹⁹U periodu izrade osnovnog scenarija nisu bile objavljene jesenje projekcije za osnove indikatore na tržištu rada.

²⁰U analizi se misli na djelatnosti javne uprave, zdravstva i obrazovanja.

²¹Bitno je napomenuti da je realni rast prosječne neto plate znatno niži zbog inflacije u posmatranom periodu. Pored toga, ukolikooporavak poslovnog ambijentabude sporiji, rast prosječne neto plate u naznačenom periodu bi mogao biti skromniji od pretpostavljenog(1-1,5 p.p.).

reformi, pa je tako u 2020. godini stopa obavezne rezerve iznosila 10%.

Kao i prethodnih godina, projekcije inflacije u Bosni i Hercegovini u periodu 2021-2023. godine su zasnovane na promjenama cijena sirove nafte na svjetskom tržištu, cijenama hrane, akcizama na određene proizvode, cijenama komunalija i sl. U 2021. godini EK u svojim ljetnim projekcijama očekuje rast inflacije u EU od 1,3% (u eurozoni 1,1%). Istovremeno cijena sirove nafte bi mogla biti veća za 3,1% g/g i iznositi 43,1 \$/barelu. Slične projekcije o kretanju inflacije i cijenama sirove nafte predstavio je MMF²² (3,8% rast cijena sirove nafte). Takođe, prema projekcijama Svjetske banke indeks hrane bi u 2021. godini mogao imati umjeren rast.²³ Pored toga, za projekcije inflacije u Bosni i Hercegovini uzeto je u obzir moguće nastavak sprovođenja akcizne politike na cigarete i duvan za 2021. godinu. Uz pretpostavku o stabilnim cijenama komunalija i hrane u Bosni i Hercegovini se može očekivati inflacija oko 1,2% u 2021. godini. Ipak, pretpostavljeni nivo inflacije će determinisati identifikovani rizici koji su predstavljeni u alternativnom scenariju.²⁴

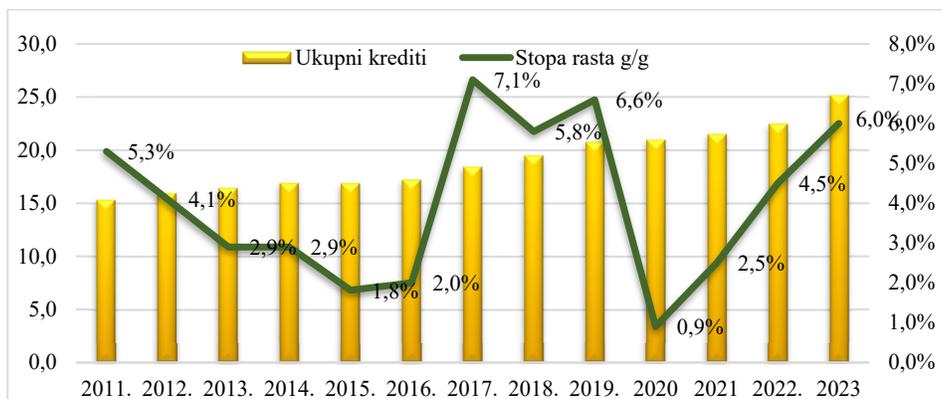
Projekcije inflacije za period 2022-2023. godine bazirane su na raspoloživim podacima relevantnih institucija o kretanju cijena u svijetu koje bi se mogle odraziti na cijene u Bosni i Hercegovini. Prema osnovnom scenariju Evropske centralne banke (septembarske projekcije) u 2022. godini može se očekivati nešto brži rast inflacije od 1,3% u eurozoni (u odnosu na prethodnu godinu), pri čemu bi cijena sirove nafte mogla biti veća za 3,6% g/g i iznositi 49,2 \$/barelu. Pored spoljnih faktora, za projekcije inflacije uzete su u obzir umjerene cijene hrane i komunalija, pa se u Bosni i Hercegovini u periodu 2022-2023. godine se može očekivati inflacija od 1,3%-1,4%.

Finansijski sektor

Neizvjesnost pri procjeni jačine i trajanja pandemije u svijetu (izvjestan je nastavak u sljedećoj godini) preslikava se i na procjenu daljnjeg rada bankarskog sektora, kako plasmana tako i povrata kreditnih plasmana. Potrebno je uzeti u obzir da će uvođenje moratorija na otplatu kredita od strane entitetskih agencija za bankarstvo sigurno dovesti do slabijih finansijskih rezultata odnosno smanjenja likvidnosti i efikasnosti poslovanja banaka.

U sljedećoj 2021. godini usljed produženja trajanja pandemije došlo bi do nešto usporenijeg oporavka kreditne aktivnosti sa projiciranom stopom od 2,5% g/g. U 2022. godini bi ponovo došlo do nešto bržeg rasta kreditne aktivnosti sa stopom od 4,5% g/g, te u 2023. godini rast sa stopom od 6,0% g/g.

Grafikon 3: Ukupni krediti (u mlrd. KM, na kraju razdoblja) i godišnja stopa promjene

Izvor: DEP procjena

Smanjenje ekonomske aktivnosti u svijetu i zemljama okruženja uz zatvaranje i ograničavanje poslovanja te posljedično smanjenja zaposlenosti će utjecati na povlačenje depozita, prvenstveno stanovništva. U narednoj 2021. godini se također očekuje nastavak negativnog utjecaja pandemije na ekonomska kretanja tako da se može očekivati umjeren rast depozita, uz stopu od 5,8% g/g. U narednim godinama po prestanku pandemije očekuje se stabilizacija ekonomskih prilika i značajniji gospodarski rast koji će se odraziti i na bolje rezultate rada bankarskog sektora (uz poboljšanje

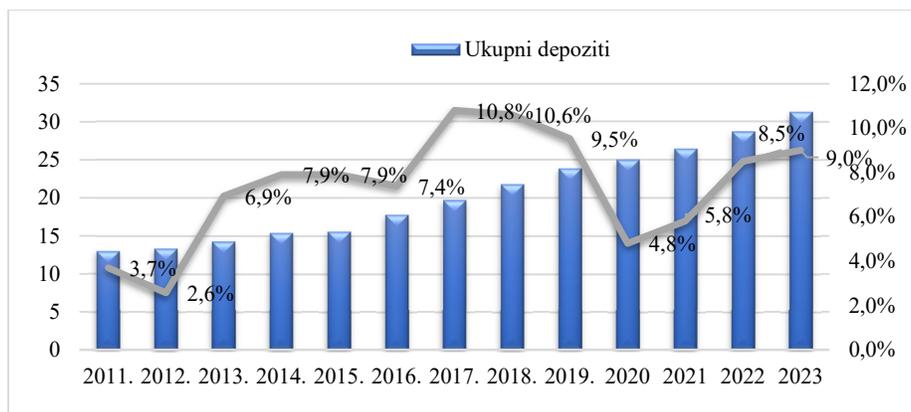
²² WEO update, juni 2020. godine.

²³ Oko 1,9% g/g. Izvor: World Bank Commodities Price Forecast (nominal US dollars), april 2020.

²⁴ Ukoliko bi rast cijena sirove nafte bio niži, kao i cijene komunalija, inflacija u Bosni i Hercegovini bi mogla biti ispod 1%.

financijskih pokazatelja CAR²⁵,NPL²⁶). Ukupna količina depozita bi u 2022. godini rasla po stopi 8,5% g/g te u 2023. godini po stopi od 9,0% g/g.

Grafikon 4: Ukupni depoziti (u mlrd. KM, na kraju razdoblja) i godišnja stopa promjene

Izvor: DEP procjena

Vanjski sektor

Platni bilans Bosne i Hercegovine

Na bazi projekcija DEP-a u 2020. godini bi se mogao očekivati nominalni pad vanjskotrgovinskog deficita od 4,4% (uz pad uvoza od 9% te pad izvoza 11%). U periodu 2021.-2023. godina očekivani nominalni rast vanjskotrgovinskog deficita kretao bi se u intervalu od 2,2-4,7%, kao rezultat porasta stope uvoza (5,8-8,1%) i rasta stope izvoza (7,2-9,4%).

Kao udio u BDP-u deficit tekućeg računa, za 2020. godinu, prema projekcijama DEP-a iznosio bi oko -4,5%, dok bi se za period 2021-2023. godina moglo očekivati da ostane na približom istom nivou (u intervalu od -4,6% do -5,1% BDP-a). Očekuje se da bi tekući neto prilivi iz inostranstva u 2020. godini mogli nominalno biti smanjeni za 12,8% dok bi se u periodu 2021-2023. godina, nominalna stopa rasta iznosila između 0,7% i 1,3%.

Obzirom da je jako teško procijeniti izvore finansiranja deficita tekućeg računa može se očekivati da će, kao što je to i do sada bio slučaj, deficit tekućeg računa i dalje biti finansiran prilivima finansijskih sredstva iz inostranstva (kroz direktne strane investicije, trgovinske kredite te eventualna nova zaduživanja na međunarodnom finansijskom tržištu).

Vanjskotrgovinska robna razmjena

Kretanje privredne aktivnosti i epidemiološka situacija u zemlji i eksternom okruženju u srednjoročnom periodu zasigurno će predstavljati glavnu determinantu kretanja vanjskotrgovinske robne razmjene u Bosni i Hercegovini. Samo pod pretpostavkom poboljšanja privredne aktivnosti i saniranja novonastalih globalnih ekonomskih izazova Covid-19 sa kojima se suočava svjetska ekonomija moguće je očekivati i poboljšanje vanjskotrgovinske razmjene u Bosni i Hercegovini. Dakle, u slučaju da navedene okolnosti budu prevaziđene, projekcija DEP-a je da bi se u Bosni i Hercegovini u periodu 2021-2023. godina moglo očekivati povećanje ukupnog izvoza sa godišnjim stopama rasta od 5,5%, 5,9% i 7,1% u realnom smislu respektivno. Ovo povećanje izvoza uvjetovano je stabilnom izvoznom tražnjom, proširenjem proizvodne baze i podizanjem konkurentnosti u zemlji. U prilog ovim očekivanjima idu i projekcije povećanja uvoza u EU tokom navedenog perioda od oko 6%. Posmatrano po zemljama tokom programom predviđenog perioda očekivana povećanja uvoza na godišnjem nivou iznose: Njemačka 5,5%, Italija 10%, Hrvatska 22%, Austrija 4,8% i Slovenija oko 8%. S druge strane, povećanje ekonomske aktivnosti u zemlji, odnosno rast domaće tražnje u okviru sektora stanovništva i korporativnog sektora kroz nešto brži rast potrošnje i investicija trebali bi rezultirati i povećanjem uvoza Bosne i Hercegovine. Prema projekcijama DEP-a očekuje se da stope

²⁵ CAR- Capital Adequacy ratio-Neto kapital prema ukupnim ponderisanim rizicima.

²⁶ NPL-Non performing loans-nekvalitetni krediti.

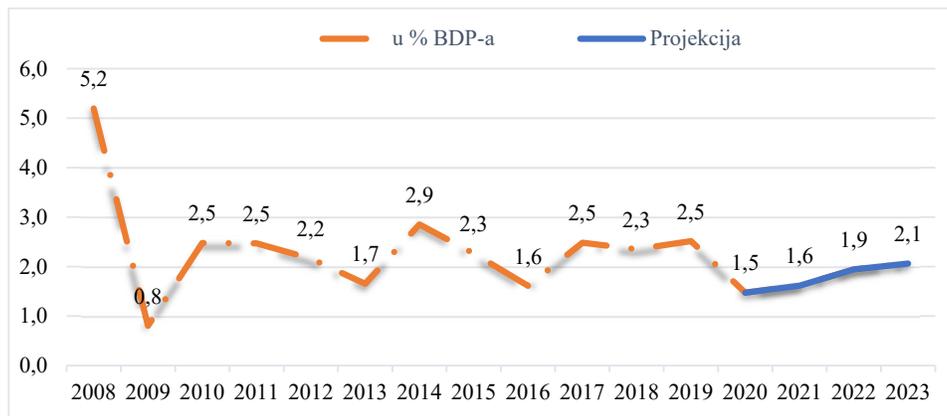
rasta uvoza budu nešto niže u odnosu na izvoze i trebale bi se kretati od 4,0% u 2021. godini, 4,5% u 2022. godini, i 5,1% u 2023. godini. Više stope rasta izvoza od uvoznih u srednjem roku bi trebale rezultirati povećanjem izvozne zastupljenosti u BDP-u na preko 40% zaključno sa 2023. godinom. S druge strane, obzirom na nešto sporiji rast uvoza očekuje se da bi se zaključno sa 2023. godinom uvoz u okviru BDP-a trebao zadržati na oko 55% BDP-a. Rezultat ovakvih trendova kretanja izvoza i uvoza bilo bi postepena stabilizacija vanjskotrgovinskog deficita na ispod 15% BDP-a, u najmanju ruku neutralan doprinos ekonskom rastu i poboljšana pokrivenost uvoza izvozom na skoro 75% zaključno sa 2023. godinom.

Strana direktna ulaganja

Očekivati je da će se negativan uticaj pandemije nastaviti i u narednom periodu, što će dovesti do mogućeg povlačenja u ulaganjima ili odlaganja realizacije od strane kompanija (posebno iz Kine kao jednog od glavnih ulagača u energetske projekte i infrastrukturne objekte). Tako bi se prolongirala realizacija, za naredni period najavljenih projekata TE Gacko²⁷, autoputa Doboju-Vukosavlje-Brčko²⁸ I autoputa Banja Luka-Prijedor²⁹. Negativan uticaj nastavaka pandemije, tj. djelomično ili potpuno odlaganje realizacije prethodno navedenih projekata će uticati da SDU u 2021. godini dostignu 1,6% BDP.

Primjena novootkrivene vakcine uz masovnije sticanje imuniteta populacije u svijetu bi konačno mogla podstaći značajniji rast globalnih ekonomskih tokova u narednim godinama. Time bi došlo i do značajnijeg aktiviranja i realizacije brojnih projekata u oblasti energetike, rudarstva, infrastrukture, te posebno oblasti turizama i usluga (koji su trenutno najviše pogođeni navedenom krizom). Tako bi u 2022. Godini SDU dostigla oko 1,9% BDP te na kraju u 2023. godini 2,1% BDP.

Grafikon 5: Projekcija DSU po godinama u procentima od BDP

Izvor: BHAS, CBBiH i DEP procjena

²⁷<http://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/Ministarstva/mper/media/vijesti/Pages/Potpisan-sporazum-o-izgradnji-TE-Gacko-2.aspx>

²⁸<http://privrednastampa.ba/tag/autoputevi-republike-srpske/>

²⁹<http://www.autoputevirs.com/aprs/Doc.aspx?cat=5&subcat=24&id=24&lang=cir&txt=295>, potpisan ugovor o koncesiji sa kineskom kompanijom „China Shandong Int. Economic & technical cooperation Group Ltd. veza RS.

3.3. Alternativni scenariji i rizici

Indikator	Zvanični podaci		Projekcije			
	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Nominalni BDP u mil KM	34.264	35.753	34.594	35.512	36.896	38.324
Nominalni rast u %	5,1	4,3	-3,2	2,7	3,9	3,9
BDP deflator (prethodna godina = 100)	101,9	101,9	100,9	101,1	101,5	101,2
Realni BDP u mil KM (prethodna godina = 100)	33.633	35.100	34.284	35.133	36.338	37.869
Realni rast u %	3,2	2,4	-4,1	1,6	2,3	2,6
Inflacija mjerena indeksom potrošačkih cijena u %	1,4	0,6	-1	0,7	0,8	1
Potrošnja u mil KM	32.049	33.477	32.779	33.484	34.510	35.686
Realni rast u %	2,1	2,3	-1,9	0,9	1,3	1,6
Vladina potrošnja u mil KM	6.612	6.862	7.061	7.096	7.324	7.543
Realni rast u %	1,0	0,9	2,5	-0,2	0,7	0,5
Privatna potrošnja u mil KM	25.437	26.615	25.718	26.387	27.186	28.143
Realni rast u %	2,3	2,7	-3,0	1,2	1,5	1,9
Investicije (bruto) u stalna sredstva u mil KM	6.550	6.863	5.939	6.350	6.860	7.430
Realni rast u %	8,1	3,8	-11,7	5,7	6,9	6,9
Vladine investicije u mil KM	884	929	836	916	1.012	1.120
Realni rast u %	18,8	4,1	-8,3	7,9	8,5	8,5
Privatne investicije u mil KM	5.666	5.934	5.103	5.435	5.848	6.310
Realni rast u %	6,6	3,7	-12,2	5,3	6,6	6,6
Uvoz u mil KM	19.097	19.448	16.585	17.540	18.771	20.260
Nominalni rast u %	6,7	1,8	-14,7	5,8	7,0	7,9
Realni rast u %	3,7	1,4	-10,8	4,0	4,6	4,9
Izvoz u mil KM	14.087	14.111	11.906	12.652	13.734	14.870
Nominalni rast u %	10,0	0,2	-15,6	6,3	8,6	8,3
Realni rast u %	6,1	0,1	-13,8	4,6	6,0	6,0
Nacionalna bruto štednja u % BDP-a	17,6	17,8	15,5	15,7	16,2	16,3
Bilans tekućeg računa u mil KM	-1.121	-1.088	-1.134	-1.332	-1.457	-1.764
Rast u %	-25,7	-3,0	4,2	17,5	9,3	21,1
Bilans tekućeg računa u % BDP-a	-3,3	-3,0	-3,3	-3,8	-3,9	-4,6

Rizici za ostvarivanje navedenih projekcija su uglavnom negativni i mogu se klasifikovati u dvije grupe (vanjski i unutrašnji), pri čemu su vanjski rizici dosta izvjesniji i utjecajni na kretanje ekonomskog rasta u Bosni i Hercegovini. Pored činjenice da su raspoloživi izvještaji međunarodnih institucija već ranije najavljivali slabljenje ekonomske aktivnosti u eksternom okruženju, izbijanje globalne epidemije virusa Covid-2019 se nametnulo kao ultimativni primarni rizik po realizaciju ovih projekcija iz osnovnog scenarija. Prije samog predstavljanja alternativnog scenarija potrebno je imati u vidu da je tokom prethodnih godina eksterno okruženje (prije svega zemlje EU) kroz trgovinske i kapitalne tokove predstavljali su glavnu strukturalnu odrednicu većine ekonomskih kretanja u Bosni i Hercegovini. Visok nivo trgovinske integracije (koncentracije) uz nedovoljno divrzificiranu izvoznou ponudu za zemlju kao što je Bosna i Hercegovina može predstavljati i potencijani izvor rizika po ekonomska kretanja u srednjem roku. Naime, eventualno produžavanje Covid 19 krize i dodatnoslabljenje privredne aktivnosti u zemljama EU, što se ponajviše odnosi na zemlje poput Njemačke i Italije direktno bi se odrazilo na ekonomski rast kako u 2020. godini, tako i tokom

cijelokupnog programskog perioda. Naime, pogošanje ekonomskih prilika u vanjskom okruženju vrlo vjerovatno bi dovelo do dodatnog pada BDP-a iz osnovnog scenarija od preko 1 p.p u 2020. godini.³⁰ S druge strane, ova dešavanja u međunarodnom okruženja bi usporila i produžila planirani ekonomski oporavak zemlje u srednjem roku. Pretpostavka je da bi Bosna i Hercegovina dosta teže ostvarila ekonomski rast od vremena prije izbijanja pandemije Covid 19 (oko 3% na godišnjem nivou), a približavanje potencijalnom nivou BDP-a bi bilo prolongirano. Usljed visokog nivoa trgovinske integracije sa zemljama EU, niži nivo izvozne tražnje doveo bi do sporijeg oporavka izvoza, nižeg nivoa proizvodnje i samim tim bi pogodio agregatnu ponudu Bosne i Hercegovine. S druge strane, slabljenje ekonomske aktivnosti u eksternom okruženju nesumnjivo bi dovelo do sporijeg oporavka domaće agregatne tražnje, jer bi niži nivo proizvodnje usporio planirana povećanja zaposlenosti i plata, što bi uz slabiji priliv doznaka građana iz inostranstva oslabilo raspoloživi dohodak građana odnosno privatnu potrošnju. Niži nivo ukupne privredne aktivnosti u zemlji bi nesumnjivo doveo do usporavanja očekivanih investicionih ulaganja kako privatnog tako i javnog sektora.

S druge strane, prijetnju realizaciji projekcija iz osnovnog scenarija predstavljaju i unutrašnji izazovi odnosno unutrašnji rizici u Bosni i Hercegovini. Unutrašnje rizike predstavljaju složen sistem donošenja odluka i spor tempo provođenja strukturalnih reformi u zemlji. Eventualna kašnjenja u implementaciji interventnih mjera usljed pandemije Covid-19 i kao i provođenju opštih strukturalnih reformi moglo bi se negativno odraziti na ukupni ekonomski rast. Parcijalno provođenje programom predviđenih strukturalnih reformi (poslovno okruženje, tržišta rada, obrazovanja, tržišta energije, transporta i socijalne zaštite), kao i migracije mladog i obrazovanog stanovništva nesumnjivo bi rezultiralo smanjenjem produktivnosti i sporijim rastom BDP-a od projektovanog u osnovnom scenariju.

Tehnološka struktura i visok nivo izvozne orijentacije **industrijske proizvodnje** u Bosni i Hercegovini, naročito prerađivačke industrije istovremeno je čini podložnom ekonomskim kretanjima u međunarodnom ekonomskom. Eventualno prolongiranje ekonomskog oporavka u glavnim trgovinskim partnerima negativno bi se odrazilo na fizički obim, zaposlenost, investiciona ulaganja i produktivnost u okviru industrijskog sektora u Bosni i Hercegovini. Nakon što je prethodne godine u okviru bh. industrije zabilježen pad fizičkog obima proizvodnje, pojava virusa Covid19 dodatno je pogodila istu tako da bi pretpostavka iz alternativnog scenarija bila da će BiH zabilježiti i dvocifren pad fizičkog obima ndustrijske proizvodnje prećen smanjenjem broja zaposlenih u okviru iste. Slabiji ekonomski oporavak glavnih trgovinskih partnera, zahtjevno poslovno okruženje, kao i nizak stepen implementacije reformi tržišta proizvoda (digitalna transformacija, istraživanje, razvoj i inovacije) mogli bi predstavljati opterećenje i usporiti planirani oporavak industrijske proizvodnje u Bosni i Hercegovini u srednjem roku.

Projekcije na **tržištu rada** određene su značajno dešavanjima u okruženju odnosno poslovnim ambijentom u Bosni i Hercegovini, EU i regionu. Ova dešavanja ujedno predstavljaju osnovne rizike za projekcije na tržištu rada. Prema tome, ekstenzija pandemije COVID-19 u 2021. godini, po pitanju zdravstvenih (vakcinisanje stanovništva) i ekonomskih kretanjabi mogla dodatno usporiti ekonomsku aktivnost Bosne i Hercegovine, a time i odložiti oporavak tržišta rada. Uz sporiji ekonomski rast, investicije, trgovinu i uopšte lošiji poslovni ambijent (od pretpostavljenog u osnovnom scenariju) broj zaposlenih lica kao i rast plata bio bi lošiji od pretpostavljenog u osnovnom scenariju. Smanjena poslovna aktivnost kompanija bi mogla otežati zadržavanje trenutnog broja zaposlenih i odložiti kreiranje novih radnih mjesta, a stopa nezaposlenosti bi mogla ostati i dalje visoka. Pored neizvjesnosti koje nosi pandemija, smanjenje radne snage (migracije) i obim implementacije strukturalnih reformi kao i mjeraod strane bh. vlasti u narednom periodu takođe bi mogao značajno determinisati kretanje osnovnih indikatora tržišta rada.

Projekcije **inflacije** u alternativnom scenariju se baziraju na podacima o eventualnomodstupanju cijena sirove naftena svjetskom tržištu od pretpostavljenih u osnovnom scenariju, kao eksternog faktora koji značajno determiniše kretanje cijena u Bosni i Hercegovini. Prema posljednjim projekcijama ECB (decembar 2020) predstavljena su dva alternativna scenarija, „blaži“ i „ozbiljniji“ scenario, vezano za projekcije inflacije. Kretanje inflacije varira između dva scenarija zbog razlika u

³⁰Projekcije DEP-a (alternativni scenarij), Novembar 2020. godine

ravnoteži ponude i potražnje. Očekuje se da će efekti opadajuće potražnje i rastuće ponude na inflaciju biti veći u ozbiljnom scenariju nego u blagom scenariju, odnosno pretpostavlja se da će višak ponude biti veći u ozbiljnom scenariju nego u blagom, potiskujući inflaciju. Na taj način, očekuje se da će inflacija u eurozoni u ozbiljnom scenariju kretati oko 0,7% u periodu projekcije što je niže u poređenju sa osnovnim scenarijom. Pored toga, kod projekcije inflacije u Bosni i Hercegovini treba uzeti u obzir domaće faktore (eventualne promjene cijene komunalija³¹, akciza na cigarete³² i sl.) pa su i glavni rizici za projekcije inflacije vezani za promjene cijena pomenutih domaćih i eksternih faktora. U skladu sa navedenim, ukupan nivo cijena u Bosni i Hercegovini u alternativnom scenariju je smanjen u odnosu na osnovni scenario.

Neizvjesnost u pogledu trajanja mjera povezanih sa pandemijom, pogoršanje ekonomskih prilika u EU, pogotovo kod glavnih trgovinskih partnera Bosne i Hercegovine stvara veću neizvjesnost kod stanovništva i nefinancijskih poduzeća kao i kod samih banaka što u velikoj mjeri može utjecati na kretanje projiciranih stopa **kredita i depozita**. Na smanjenje i veće usporavanje kreditnog rasta potencijalno mogu utjecati pooštrene mjere banaka u pogledu izdavanja kredita stanovništvu i nefinancijskim poduzećima, smanjena potražnja za kreditima od strane poduzeća koja se mogu odlučiti na veće mjere opreza i korištenje depozitne mase za financiranje poslovanja bez pokretanja većih investicionih projekata i negativan rast poslovanja izvozno orijentiranih poduzeća. Dužina trajanja i ekonomski utjecaj mjera vezanih za pandemiju koje budu na snazi u državama članicama EU također će utjecati na potrošnju i ekonomsko ponašanje stanovništva koji bi zbog gubitka posla i drugih izvora prihoda mogli smanjiti svoje depozite i kreditnu aktivnost.

Glavni rizici za promjene u kretanju **platnog bilansa** Bosne i Hercegovine nalaze se u vanjskotrgovinskom deficitu roba i usluga (obzirom da učestvuje sa 75% u deficitu tekućeg računa). Usljed pojave pandemije Covid-19 došlo je do značajnih poremećaja i negativnih implikacija na ekonomije EU i zemalja okruženja. Posljedično dolazi do smanjenja stope zaposlenosti dijaspore Bosne i Hercegovine te bi moglo doći do pada tekućih transfera iz inostranstva, a samim time i do smanjenja raspoloživog dohotka. Na osnovu djelomičnih podataka za 2020. godinu koji se odnose na SDU moglo bi se naslutiti da će one biti prepolovljene u odnosu na prethodnu godinu, te da su SDU jako neizvjesna i u narednim godinama (oporavak bi mogao zavisiti od perioda smirivanja epidemije Covid-19 i normalizacije ekonomskih aktivnosti). Sa smanjenjem SDU se mogu očekivati i problemi sa finansiranjem deficita tekućeg računa (obzirom da su SDU u proteklm godinama učestvovala u finansiranju između 50%-70% deficita). Tako da bi se moglo očekivati da se u narednim godinama deficit tekućeg računa većim dijelom finansira iz sredstava kratkoročnih trgovinskih kredita te kroz dodatno vanjsko zaduživanje. Ono što bi se moglo identifikovati kao potencijalni rizici kod vanjskog zaduživanja Bosne i Hercegovine u srednjem roku jesu: negativan ekonomski rast, negativan budžetski bilans (deficit), povećanje ukupnog nivoa javnog duga, povećanje udjela direktnog duga entiteta u ukupnom vanjskom dugu, povećanje servisa javnog duga (naročito unutrašnjeg), kamatno opterećenje, kamatne stope, rizici deviznog kursa, rizik refinansiranja, ali i kreditni rejting.

Najveći rizici i narednih godina bi se mogli nalaziti u smanjenom prilivu direktnih stranih investicija, otežanom pristupu trgovinskim kreditima kao i nemogućnost (odnosno otežanost) zaduživanja na međunarodnom finansijskom tržištu.

Dodatno usložnjavanje epidemiološke situacije vezano za Covid 19, uvođenje parcijalnih „lockdown-a–zaključavanje“ u pojedinim zemljama EU kao što su Njemačka i Austrija predstavljaju najznačajniji rizik za realizaciju projekcija **vanjskotrgovinske robne razmjene** koju su predstavljene u osnovnom scenariju. U slučaju da ove najave budu implementirane vrlo vjerovatno bi došlo do dodatnog slabljenja izvozne tražnje, što bi dodatno oslabilo kako ukupnu ekonomsku aktivnost u zemlji tako i kretanje vanjskotrgovinske robne razmjene tokom 2020. godine. Tako bi

³¹Vlada Federacije Bosne i Hercegovine je na 246. sjednici (03.12.2020.) dala saglasnost na veleprodajnu cijenu prirodnog gasa za distributivna privredna društva na području Federacije Bosne i Hercegovine, počevši od 1.1.2021. godine, čime je ona smanjena za 8,5% u odnosu na dosadašnju cijenu. Izvor: www.fbihvlada.gov.ba/bosanski/sjednica_v2.php?sjed_id=900&col=sjed_saopcenje

³²U periodu izrade alternativnog scenaria Upravni odbor Uprave za indirektno oporezivanje donio je Odluku o utvrđivanju specifične i minimalne akcize na cigarete i iznos akcize na duvan za pušenje za 2021. godinu. Minimalna akciza za pakovanje cigareta od 20 komada iznosi 3,25 KM, a specifična akciza iznosi 1,65 KM za pakovanje cigareta od 20 komada. Akciza na duvan za pušenje utvrđuje se u visini od 80% minimalne akcize na cigarete utvrđene u članu 3. stav (3) ove odluke iznosi 130 KM po kilogramu. Izvor: Odluka o utvrđivanju specifične i minimalne akcize na cigarete i iznos akcize na duvan za pušenje za 2021. godinu.

prema projekcijama DEP-a BiH stope pada izvoza i uvoza i izvoza bile dodatno smanjene za oko 4 p.p, dakle bile bi dvocifrene. Ovakva polazna osnova uz prolongiranje krize koja je vezana za Covid 19 oslabila bi i prolongirana planirani oporavak vanjskotrgovinske robne razmjene u periodu 2021. - 2023. godine. Dodatni rizik kada je u pitanju vanjsko okruženje predstavljaju i eventualna nepovoljna kretanja svjetskih cijena pojedinih proizvoda. S druge strane, pored ovih rizika koji proizilaze iz vanjskog okruženja i posljedica su cikličnih kretanja na izvoznim tržištima, značajan rizik za vanjskotrgovinsku robnu razmjenu Bosne i Hercegovine predstavljaju domaći odnosno strukturalni izazovi. Složeno ukupno poslovno okruženje u slučaju Bosne i Hercegovine u vanjskotrgovinskom smislu se manifestuje skromnom agregatnom ponudom malog broja proizvoda na ograničen broj tržišta. Pored podizanja ukupnog nivoa konkurentnosti u zemlji, realizacija osnovnog scenarija će dosta zavisti i od implementacije strukturalnih reformi, te unaprijeđenja procedura u vanjskotrgovinskom poslovanju tokom programskog perioda..

Nastavak globalne ekonomska krize izazvane pandemijom se očekuje i u narednom periodu. Spora implementacijau ovom trenutku još nedostupne vakcine, te nastavak zaoštavanja globalnih ekonomskih prilika (geopolitičke i trgovinske tenzije između Kine i SAD) dodatno će negativno uticati na Bosnu i Hercegovinu. Negativan ishod u pogledu trgovinskih pregovora između EU i UK, neminovno će se odraziti na smanjenje ukupne trgovinske razmjene i investicija. Eventualno uvođenje sankcija od strane Energetske zajednice (u daljnjem tekstu EZ) zbog navodnog nepoštivanja međunarodnog sporazuma dodatno će ugroziti izgradnju energetske projekata u Bosni i Hercegovini. Negativan uticaj navedenih događaja (**na SDU**) će se najjače ispoljiti u 2020. i 2021. godini, te će zatim postepeno slabiti u narednom periodu.

4. FISKALNI OKVIR

4.1. Strategija politike i srednjoročni ciljevi

Imajući u vidu specifičnost ove krize i neizvjesnost u pogledu intenziteta i vremena trajanja, na bazi dostavljenih inputa može se rezimirati da glavni cilj fiskalne politike u Bosni i Hercegovini, u periodu 2021–2023. godine je fiskalna stabilizacija na svim nivoima vlasti kao glavni faktor ukupne makroekonomske stabilnosti, uz jačanje privredne aktivnosti i konkurentnosti ekonomije.

Institucije Bosne i Hercegovine i u narednom periodu će, u skladu sa svojim ovlaštenjima, u okviru raspoloživog budžeta i putem racionalne potrošnje doprinosti ukupnoj fiskalnoj stabilnosti u BiH. Obzirom da je predominantni izvor finansiranja institucija BiH iz raspodjele indirektnih poreza i da je on fiksiran nominalno za čitav period, najveće prilagođavanje je na rashodovnoj strani (ograničenjima u pogledu tekuće potrošnje).

Dosadašnji trend stabilnog ekonomskog rasta Federacije BiH u 2020. godini narušen je pojavom globalne pandemije virusa COVID-19, koja još uvijek ostavlja ekonomske gubitke svjetskih razmjera. Za Bosnu i Hercegovinu, kao malu ekonomiju, prvenstveno naslonjenu na međunarodne ekonomske partnere, čije su ekonomije sada također značajno oslabljene, ovakav događaj je stavio poseban izazov pred realizaciju mjera fiskalne politike. Ovakva pandemija u makroekonomskoj praksi predstavlja relativno rijetku situaciju negativnog ekonomskog šoka na svjetsku ekonomiju, koja će po projekciji MMF-a, iz juna 2020. godine, dovesti do pada svjetskog bruto društvenog proizvoda u iznosu od čak 4,9%. Pandemija je negativno uticala na sve ekonomske aktivnosti, ali i na društvene i druge segmente življenja.

Spriječavanje širenja virusa je podrazumjevalo uvođenja niza mjera i aktivnosti koje su imale pozitivne efekte u borbi protiv virusa Covid-19 sa jedne, a sa druge strane značajno su pogoršale privredna kretanja. Kako bi se ublažili negativni učinci za vrijeme tzv. „prvog udara pandemije na ekonomiju“, na prostoru Federacije BiH donesen je interventni Zakon o ublažavanju negativnih ekonomskih posljedica, kojim su uvedene privremene mjere subvencioniranja doprinosa za obavezna osiguranja, obustave obračuna i plaćanja zatezne kamate na javne prihode, obustave plaćanja akontacije poreza na dobit za 2020. godinu, te obustave plaćanja akontacije poreza na dohodak od samostalne djelatnosti za 2020. godinu, za ona lica čija je poslovna djelatnost ugrožena posljedicama pandemije. Navedeni zakon pretpostavio je i odgodu primjene pojedinih propisa za vrijeme trajanja stanja prirodne nesreće, te omogućio uspostavu Garancijskog fonda pri Razvojnoj banci Federacije BiH.

Osim mjera propisanih ovim Zakonom, Vlada Federacije BiH je donijela Odluku o mjerama neposredne kontrole cijena osnovnih životnih namirnica i osnovnih higijenskih potrepština čija cijena ne smije biti veća od cijene zaključne sa 5. martom 2020. godine. Također je donesena Odluka o propisivanju mjera neposredne kontrole cijena kojom je utvrđena pravednija maržu za cijene nafte. Prateći sva dešavanja, u Federaciji BiH donesene su i Izmjene i dopune Budžeta za 2020. godinu. Gore navedene mjere u kombinaciji sa Izmjenama i dopunama Budžeta Federacije BiH za 2020. godinu činile su samo prvi set mjera, koje su za cilj imale ublažavanje prvog udara pandemije i stabilizaciju ekonomije zemlje.

Drugi set mjera je Vlada Federacije BiH usvojila na 240. sjednici, održanoj 16.10.2020. godine donošenjem Uredbe o interventnim mjerama za podršku ugroženim sektorima privrede Federacije BiH u okolnostima pandemije Covid-19. Opći cilj ove uredbe je osiguranje podrške likvidnosti najugroženijim sektorima/djelatnostima, očuvanje radnih mjesta, te osiguranje hitno potrebne podrške i održavanje konkurentnosti u izvozno orijentisanim sektorima. Predviđena finansijska pomoć putem ove Uredbe je iznosila 90,0 mil KM a implementirala se u okviru Federalnog ministarstva okoliša i turizma, Federalnog ministarstva prometa i komunikacija, Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, te Federalnog ministarstva energije, rudarstva i industrije. Bitno je istaći da je Garancijski fond pri Razvojnoj banci Federacije BiH u potpunosti funkcionalan te da je Budžetom za 2021. godinu predviđeno i jačanje istog. Dodatno je, u svrhu pomoći zdravstvenom sektoru izdvojeno 10,0 mil.KM kao finansijska podrška zdravstvenim

ustanovama čiji je osnivač Federacija BiH u okolnostima pandemije virusa COVID-19.

Od strane kantona i jedinica lokalne samouprave, shodno njihovim ustavnim nadležnostima u donošenju mjera fiskalne politike i njihovom fiskalnom kapacitetu, također je pružena podrška pogođenim poslovnim subjektima. Provedbom ovih mjera nastojala se u što većoj mjeri očuvati stabilnost poslovanja, radna mjesta i nivo dohotka zaposlenika, uz istovremeno očuvanje budžetske stabilnosti i socijalno osjetljivih budžetskih isplata.

Vlada Federacije je na 239. sjednici održanoj 8.10.2020.godine, Zaključkom broj:1371/20 usvojila Dokument okvirnog budžeta 2021.-2023.godinu, kojim su definisani limiti i okvir za planiranje budžeta za 2021.godinu. Nadalje, prateći nastavak mjera Vlade Federacije BiH usmjerenih na stabilizaciju i oporavak privrede, pripremljen je Prijedlog Budžeta Federacije BiH za 2021. godinu, koji predstavlja okvir za stabilizaciju javnih finansija u Federaciji BiH. Priprema budžeta za 2021. godinu je obilježena sa dvostrukim pritiskom, očekivanim smanjenim nivoom prihoda i primitaka sa jedne strane i s druge strane potrebom da se kroz interventne mjere pomogne ne samo pogođenoj privredi nego i nižim nivoima vlasti koji nemaju mogućnost niti izvore zaduživanja u cilju sanacije svojih deficita. Iz tog razloga su potrebe za finansiranjem rashoda i izdataka u 2021. godini značajno porasle.

Obzirom da je Vlada Federacije BiH opredjeljena da nastavi sa mjerama na ublažavanju negativnih posljedica po privredu, ponovno su planirana sredstva za Fond za stabilizaciju privrede. Također je planirana su sredstva na ime projekta zapošljavanja, kako bi se u najmanju ruku nadoknadio izgubljeni broj radnih mjesta usljed nastale pandemije i vratio na nivo zaposlenosti prije izbijanja iste.

Uspostavljanjem garantnog fonda pri Razvojnoj banci Federacije BiH, omogućilo se privrednim subjektima pristup kapitalu neophodnom kako za obrtna sredstva i poboljšanje likvidnosti tako i za investicije. Imajući u vidu da se očekuje smanjenje poreznih prihoda, a posebno prihoda od poreza na dobit i dohodak koji pripadaju kantonima i općinama, planirana je finansijska pomoć nižim nivoima vlasti u vidu podrške provođenju mjera strukturalnih reformi u iznosu od ukupno 230,0 mil.KM od čega je 200,0 mil.KM predviđeno za kantone a 30,0 mil KM za gradove i općine. Intencija je da se dio ovog iznosa iskoristi za podršku budžetima kanotna, a dio u zavisnosti od specifičnosti privrede datih kantona, iskoristi za provođenje strukturalnih reformi. Značajan iznos sredstava je također planiran za sanaciju zdravstvenih ustanova u Federaciji Bosne i Hercegovine, kao i za nabavku vakcina protiv COVID-19.

Tabela 1: Fiskalni pokazatelji FBiH za period 2019-2023

Fiskalni pokazatelji (% BDP)*	2019	2020	2021	2022	2023
Ukupan prihod	24,4	22,4	21,9	21,8	21,7
Ukupna potrošnja	22,4	24,2	23,2	22,4	21,8
Fiskalni bilans	2,0	-1,8	-1,3	-0,6	-0,1
Izdaci po kamatama	0,4	0,3	0,4	0,5	0,4
Primarni fiskalni bilans	2,4	-1,5	-0,9	-0,1	0,3

*Napomena: Podaci za BDP su BiH preuzeti od DEP-a iz decembra 2020. godine -osnovni scenarij

U narednom periodu od 2021. do 2023. godine Vlada FBiH planira nastaviti provoditi mjere za ublažavanje negativnih posljedica pandemije odnosno mjere za oporavak i stabilizaciju ekonomije. Planirano je provesti mjere štednje u javnom sektoru ograničenjem rasta broja zaposlenih, rasta izdataka za plaću i doprinosa na plaću. Za ublažavanje negativnih posljedica po privredu planirana su sredstva za Fond za stabilizaciju privrede koja će se dodijeliti najugroženijim privrednim subjektima, ali za kapitalne investicije i ključne privredne djelatnosti. Oporavak privrede će se realizirati i jačanjem kreditnog potencijala putem garantnog fonda, što će osim povećanja bankarske aktivnosti utjecati na poboljšanje likvidnosti i investicijskih aktivnosti privrednih subjekata.

Planirani su i projekti zapošljavanja sa ciljem da se nadoknade izgubljena radna mjesta u pandemiji i vraćenje trenda rasta zaposlenosti prije pandemije. Ovaj projekt će se realizirati uz partnerstvo Svjetske banke koja će isti finansirati. Vlade Federacije BiH će nastavljati doznačavati sredstava

nižim nivoima vlasti kao pomoć budžetima ali i pomoć privredi, koje će dalje kantoni usmjeriti prvenstveno za pomoć obrtima, mikro i malim preduzećima. U narednom periodu će u fokusu biti i razvojni kapitalni projekti kao ključne odrednice ekonomskog rasta a iste će se najviše realizirati u oblasti izgradnje prometnica, energetske, aerodromske i željezničke infrastrukture. Iako se u periodu 2021-2023 očekuje deficit, upješnost provođenja svih planiranih mjera može dovesti do poboljšanja rezultata odnosno manje deficita od planiranog. Oporavak ekonomije će se zasnivati i na uspješnosti provođenja brojnih strukturnih reformi. S ciljem ekonomskog oporavka i ubrzanog rasta nakon pandemije, dodatno je naglašena i provedba već ranije planiranih srednjoročnih mjera unapređenja poslovnog okruženja, rasterećenja privrede i povećanja stepena konkurentnosti.

U ovom programskom periodu nastavlja se sa aktivnostima provedbe mjere smanjenja poreznog opterećenja rada, čime se procjenjuje smanjenje ukupnog fiskalnog opterećenja rada, mjenog OECD metodologijom, kao suma poreza i doprinosa u odnosu na ukupan trošak poslodavca po osnovu rada, sa trenutnih 36,42% na 35,22%. Predloženi zakonski okvir za uspostavu Jedinog registra taksi i naknada u Federaciji BiH, čije se donošenje očekuje u prvoj polovini 2021. godine, trebao bi imati utjecaj na povećanje stepena povjerenja i nivoa motiviranosti za otpočinjavanje novog ili proširenje postojećeg obima poslovanja na teritoriji Federacije BiH, te dugoročno gledano poboljšanje svih ekonomskih parametara vezanih za rast investicija.

Fokus porezne politike i dalje će biti usmjeren i na spriječavanje erozije porezne osnovice i premještanja dobiti. Za što adekvatnije upravljanje javnim finansijama, nastavlja se sa kontinuiranim aktivnostima na uspostavi što kvalitetnijeg sistema izvještavanja, prema OECD metodologiji, kao i na iznalaženju rješenja za poboljšanu vertikalnu i horizontalnu raspodjelu prihoda od indirektnih poreza korisnicima u Federaciji BiH. Kako bi se mogao stvoriti dodatni prostor za smanjenje fiskalnog pritiska na postojeće subjekte, koji posluju unutar formalne ekonomije, period 2021-2023. godina obilježit će i nastavak aktivnosti na suzbijanju neformalne, tzv. „sive ekonomije“.

U konačnici, realizacija svih prezentiranih mjera zavisit će prije svega od političke stabilnosti i institucionalne spremnosti nosioca aktivnosti. Također, duže trajanje i lošija slika krajnjeg ishoda pandemije na ekonomiju od, u ovom trenutku, pretpostavljenih, može pred kreatore fiskalne politike staviti nove izazove, što bi po principu selekcije na skali prioriteta moglo dovesti do eventualnih prolongiranja realizacije nekih od trenutno planiranih aktivnosti.

Fiskalna politika Republike Srpske u periodu 2020-2023 godini usmjerena je na sprečavanje i ublažavanje negativnog uticaja COVID-19. U julu 2020. godine usvojen je Dokument okvirnog budžeta Republike Srpske za period 2021-2023 godine³³, kojim su definisani planirani okviri budžeta, finansiranje i dug za sve nivoe vlasti u Republici Srpskoj i koji je polazna osnova za izradu PER RS 2021-2023 godinu. Podaci za 2020. godinu su u skladu sa usvojenim budžetima, odnosno rebalansima budžeta. Podaci za period 2021-2023. godine predstavljaju projekcije budžeta na svim nivoima vlasti u Republici Srpskoj.

U proteklom periodu u Republici Srpskoj donijet je niz neophodnih fiskalnih mjera za ublažavanje ekonomskog šoka izazvanog COVID krizom. Donošenjem Uredbe sa snagom zakona utvrđene su poreske mjere koje obuhvataju produženje roka za podnošenje godišnjih prijava, produženje roka za izmirenje poreskih obaveza, ukidanje rješenja o odgođenom plaćanju poreskih obaveza imale su za cilj pomoć privrednim subjektima koji se suočavaju sa poteškoćama u poslovanju. Prema ovoj uredbi rok za podnošenje godišnjih poreskih prijava za 30 dana, izvršena je odgoda plaćanja poreza na dobit i svih obaveza po završnom računu za 2019. godinu, kao i obaveza po osnovu poreza na dohodak po godišnjoj poreskoj prijavi za porez na dohodak za 2019. godinu, do 30. juna 2020. godine, dok je najniži iznos poreza za malog preduzetnika na godišnjem nivou umanjen, u odnosu na važeći zakon sa 600 KM na 240 KM za 2020. godinu.

Takođe, produžen je rok za plaćanje poreza na nepokretnost, tako da se prva rata poreza plaća najkasnije do 30. septembra 2020. godine, dok se druga rata plaća najkasnije do 31. decembra 2020. godine. Poreskim dužnicima koji imaju odobreno odgođeno plaćanje utvrđen je „beskamatni

---

³³ 81 sjednica Vlade republike Srpske odraža 24.07.2020. godine

moratorij“ na plaćanje anuiteta sve dok traje vanredna situacija.

Dalje, Uredbom o poreskim mjerama za ublažavanje ekonomskih posljedica nastalih usljed pandemije COVID 19 izazvane virusom SARS-CoV-2 predviđena je mjera podrške privrednim subjektima kojima je bilo zabranjeno obavljanje djelatnosti u mjesecu martu i maju 2020. godine s ciljem očuvanja zaposlenosti. Ove mjere odnosile su na isplatu obaveza za poreze i doprinose na plate za mart i april 2020, isplate najniže plate sa doprinosima. Pored toga donijeta je i Uredba o dodijeli sredstava poslovnim subjektima i preduzetnicima koji su u aprilu 2020. godine djelimično prestali sa radom ili su imali manji obim poslovanja. Za sprovođenje navedenih mjera za mart, april i maj bilo je potrebno isplatiti 66,5 miliona KM.

Vlada Republike Srpske osnovala je Štab za praćenje štetnih posljedica virusa korona na stanje u privredi Republike Srpske, koji je usvojio set mjera za ublažavanje posljedica pandemije na privredne subjekte u Republici Srpskoj, a jedna od njih bila je hitna isplata povrata poreza i doprinosa za povećanje plata u 2019. godini. U skladu sa Zakonom o podsticajima u privredi u Republici Srpskoj, u martu 2020. godine isplaćeno je 3,2 miliona KM za 450 privrednih subjekata za oko 13 hiljada radnika. Na prijedlog Upravnog odbora Kompenzacionog fonda Republike Srpske, Vlada Republike Srpske donijela je početkom oktobra 2020. godine Uredbu o postupku dodjele sredstava privrednim subjektima u oblasti međunarodnog prevoza lica u drumskom saobraćaju i pružanju aerodromskih usluga za saniranje finansijskog gubitka zbog posljedica virusa korona. Cilj donošenja ove uredbe je pružanje podrške privrednim subjektima u oblasti međunarodnog prevoza lica u drumskom saobraćaju i pružanju aerodromskih usluga za mjeseci jun i jul 2020. godine, za održavanje likvidnosti privrednih subjekata koji imaju finansijski gubitak zbog posljedica pandemije virusa korona.

Na prijedlog Upravnog odbora Kompenzacionog fonda Republike Srpske, Vlada Republike Srpske donijela je u decembru 2020. godine Uredbu o postupku dodjele sredstava ugostiteljima koji pružaju uslugu smještaja, turističkim agencijama i izvođačima umjetnosti za saniranje finansijskog gubitka zbog posljedica pandemije virusa korona. S tim u vezi, predviđeno je da se iz sredstava Kompenzacionog fonda ugostiteljima koji pružaju uslugu smještaja, turističkim agencijama i izvođačima umjetnosti obezbijede novčana sredstva radi redovnog izmirivanja obaveza prema radnicima za doprinose, kao i ostalih poreskih obaveza.

Smanjenje poreskih i neporeskih davanja i pojednostavljnje procedura

Štab za praćenje stanja u privredi Republike Srpske u martu 2020. godine zatražio je da se pristupi smanjenju parafiskalnih nameta. U tom smislu došlo je do izmjene i dopune nekoliko zakona. Zakonom o izmjenama i dopinama Zakona o sudskim taksama ukinute su određene sudske taksa čiji je efekat gubitak prihoda od 0,7 miliona KM. Zakonom o dopuni Zakona o posebnim republičkim taksama umanjuje se obaveza posebne republičke takse u 2021. godini za 30%, u 2022. godini za 60%, da bi se konačno ova taksa ukinula od 2023. godine. Primjenom predložene odredbe Zakona u 2021. godini, u odnosu na 2020. godinu, izostaće prihod od oko 3,2 miliona KM dok će u 2022 godini, u odnosu na 2020. godinu, izostati oko 6,4 miliona KM. Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o komunalnim taksama ukidaju se pojedine komunalne takse a oslobađaju se od obaveze komunalne takse mali preduzetnici. Takođe, obveznici koji se prvi put registruju oslobađaju se obaveze plaćanja komunalne takse na isticanje poslovnog imena. Ukupan iznos prihoda koji će izostati po navedenim osnovama u jedinicama lokalne samouprave procijenjen je u iznosu 1,9 miliona KM.. Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o administrativnim taksama oslobađaju se takseni obveznici plaćanja administrativne takse (republičke, gradske ili opštinske) za zahtjeve, molbe, prijedloge, prijave, uvjerenja ili potvrde, čiji su u praksi pojedinačni iznosi bili do 10 KM. Prema izvršenim procjenama, gubitak prihoda od administrativnih taksa u budžetu Republike Srpske iznosiće oko 1,1 milion KM.

Podrška i podsticaji privredi

Vlada Republike Srpske donijela je i Uredbu o dodjeli sredstava poslovnim subjektima i preduzetnicima radi saniranja posljedica pandemije virusa korona za april 2020. godine, kojom su propisani uslovi za dodjelu podrške privrednim subjektima koji su u aprilu 2020. godine djelimično prestali sa radom ili su imali smanjen obim poslovanja.

U cilju podrške i podsticaja u privredi izvršeno je i djelimično smanjenje opterećenja rada kroz povećanje neoporezivog dohotka sa 200 KM na 500 KM na mjesečnom nivou. Od 01.01.2020. godine izvršeno je rasterećenje poslodavaca kroz refundaciju bruto plate za zaposlene porodilje. Izmjenom Zakona o doprinosima izvršeno je umanjeno stope doprinosa za osiguranje od nezaposlenosti za 0,2% nakon čega je zbirna stopa 32,8%.

Uredbom sa zakonskom snagom o Kompenzacionom fondu Republike Srpske osnovan je Kompenzacioni fond Republike Srpske s ciljem saniranja posljedica i poteškoća nastalih usljed širenja zarazne bolesti izazvane virusom korona (SARS-CoV-2). Prema Uredbi, Kompenzacioni fond cilj ostvaruje pružanjem direktne podrške: 1) preduzetnicima i poslovnim subjektima u Republici Srpskoj koji su pretrpjeli ili trpe štetu, 2) Zavodu za zapošljavanje Republike Srpske subvencionisanjem doprinosa za nezaposlenost, 3) zdravstvenom sektoru Republike Srpske i 4) zaposlenim u javnom sektoru u Republici Srpskoj koji su obavljali poslove pod posebno otežanim uslovima rada.

Jedna od interventnih mjera koje je Vlada Republike Srpske utvrdila s ciljem oporavka privrede putem stabilizacije poslovanja privrednih subjekata i očuvanja radnih mjesta je uspostavljanje Garantnog programa podrške privredi za ublažavanje posljedica pandemije bolesti COVID 19 izazvane virusom SARS-CoV-2. Pored toga Agencija za bankarstvo Republike Srpske usvojila je privremene mjere kojima je omogućeno klijentima banaka i mikrokreditnih organizacija da koriste posebne mjere za ublažavanje negativnih posljedica pandemiju u vidu mogućnosti da ugovore moratorijum, greis- period ili kombinaciju drugih mjera kod otplate kredita.

U maju 2020. godine usvojen je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o Garantnom fondu Republike Srpske, kojim je omogućeno Garantnom fondu Republike Srpske da upravlja garantnim programima Republike Srpske, koji se organizuju u opštem ekonomskom interesu radi olakšanja pristupa finansijskim sredstvima u uslovima nastupanja posebnih okolnosti na privredu Republike Srpske. Vlada Republike Srpske je u julu 2020. godine donijela Odluku o Garantnom programu podrške privredi za ublažavanje posljedica pandemije bolesti COVID 19 izazvane virusom SARS-CoV-2. Cilj organizovanja Garantnog programa je olakšavanje pristupa finansijskim sredstvima malim i srednjim preduzećima, kao i preduzetnicima, izdavanjem garancije za obezbjeđenje potraživanja po kreditu odobrenom od finansijske organizacije.

Na prijedlog Upravnog odbora Kompenzacionog fonda Republike Srpske Vlada Republike Srpske je u maju 2020. godine donijela Uredbu o uslovima i načinu korišćenja turističkih vaučera za subvencionisano plaćanje smještaja u Republici Srpskoj, nakon čega je objavljen javni poziv ugostiteljima i turističkim agencijama za dostavu prijave radi učešća u realizaciji šeme dodjele turističkih vaučera u ugostiteljskim objektima na teritoriji Republike Srpske. U avgustu 2020. godine Vlada Republike Srpske donijela je Uredbu o izmjenama i dopunama Uredbe o uslovima i načinu korišćenja turističkih vaučera u ugostiteljskim objektima, kojom su izmijenjeni uslovi i način korišćenja vaučera u Republici Srpskoj i predmetna aktivnost nastavljena.

Poboljšanje ciljanja socijalnih davanja

Jedna od strukturnih reformskih mjera koje se sprovode u Republici Srpskoj odnosi se na poboljšanje ciljanja socijalnih davanja, koja ima za cilj da socijalne naknade zasnuje na potrebama, a ne na statusu i pripadnosti pojedinoj kategoriji društva (dio 5 programa).

Javne investicije

Izmjenom Zakona o javno- privatnom partnerstvu pojednostavljena je procedura realizacije projekata javno-privatnog partnerstva, Prateći usvojene izmjene i dopune Zakona, Vlada Republike Srpske je donijela tri uredbe koje se odnose na različite faze realizacije projekata modelom javno-privatnog partnerstva. Shodno navedenom, očekuje se da koncept javno-privatnog partnerstva doprinese povećanju investicija, zadovoljenju rastućih javnih potreba, ali s druge strane i kvalitetnijem upravljanju javnim investicijama i njihovoj efikasnoj realizaciji.

U pogledu praćenje izazova za finansijsku stabilnost koji nastaju kao rezultat pandemije virusa korona i preduzimanje odgovarajućih mjera, rješavanje nekvalitetnih kredita i nadzorne aktivnosti

Bankarski sektor Republike Srpske, i pored pandemije virusa korona, zadržao je adekvatnu stabilnost i likvidnost. Stopa adekvatnosti regulatornog kapitala i stopa finansijske poluge kod svih banaka su iznad zakonom propisanog minimuma. Primjenom nove Odluke o upravljanju kreditnim rizikom i utvrđivanju očekivanih kreditnih gubitaka za banke od 1. januara 2020. godine došlo je do smanjenja NPL u odnosu na kraj 2019. godine, uglavnom zbog računovodstvenog otpisa u skladu sa novom regulativom. Stopa učešća nekvalitetnih kredita u ukupnim kreditima sa 30. septembrom 2020. godine iznosi 5,31% i manja je za 0,59 procentnih poena u odnosu na kraj 2019. godine. Uz pomoć FINRA projekta supervizorsko stres testiranje otpornosti banaka na stres izvršeno je u 2019 godini na uzorku od tri najveće banke bankarskog sektora Republike Srpske. Testiranje otpornosti na stres u 2021. godini biće izvršeno na cijelom bankarskom sektoru Republike Srpske.

Pojednostaviti registraciju preduzeća

Nakon što je tokom 2013. godine sprovedena opsežna reforma registracije poslovnih subjekata u Republici Srpskoj, kroz uvođenje jednošalterskog sistema registracije i jedinstvenog informacionog sistema, a uz značajno smanjenje troškova, procedura i vremena za registraciju, Vlada Republike Srpske je u maju 2016. godine otpočela projekat onlajn registracije čije se odvijanje planira u 4 faze. Prve tri faze projekta su u potpunosti završene a posljednja faza je u toku. Finalizacija projekta e-registracije poslovnih subjekata predviđena je do sredine maja 2021. godine.

Strateški okvir za upravljanje javnim finansijama

Vlada Republike Srpske je u januaru 2019. godine imenovala Radnu grupu za nastavak i okončanje započetih aktivnosti na izradi Strategije upravljanja javnim finansijama Republike Srpske za period 2020–2025. godina. U junu 2020. godine Odjeljenje za fiskalne poslove MMF-a (FAD) odobrilo je tehničku pomoć Ministarstvu finansija Republike Srpske koja se odnosila pružanje konsultacija u vezi sa ažuriranjem i finalizacijom Strategije upravljanja javnim finansijama Republike Srpske. Navedene aktivnosti rezultirale su izradom sveobuhvatnog reformskog dokumenta, koji će služiti kao glavna smjernica za period od 2021. do 2025. godine za jačanje pravnog i institucionalnog okvira i sistema za upravljanje javnim finansijama Republike Srpske u skladu sa zahtjevima EU i međunarodnim standardima. Usvajanjem Strategije biće jasno definisani pravci reformi u oblasti javnih finansija i zaokružen sistem unapređivanja fiskalne odgovornosti i dugoročne fiskalne stabilnosti Republike Srpske. Strategija upravljanja javnim finansijama Republike Srpske obuhvata šest oblasti djelovanja, odnosno stubova: 1) Fiskalni okvir, 2) Javni prihodi, 3) Planiranje i budžetiranje, 4) Izvršenje budžeta, 5) Unutrašnja kontrola i 6) Eksterna revizija

Mjere za očuvanje zaposlenosti i institucionalno jačanje Zavoda za zapošljavanje

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o posredovanju u zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti javne službe za zapošljavanje sa 31. decembrom 2019. godine u potpunosti su oslobođene od administrativnih obaveza koje se odnose na zdravstveno osiguranje za registrovana nezaposlena lica. Na ovaj način omogućeno je Zavodu za zapošljavanje Republike Srpske obavljanje poslova iz registrovane nadležnosti i usmjeravanje kapaciteta na aktivnosti i rad sa nezaposlenim licima na aktivnom traženju zaposlenja, odnosno posrednička uloga Zavoda za zapošljavanje Republike Srpske. Takođe, na ovaj način omogućeno je bolje planiranje, određivanje ciljnih grupa i sprovođenje aktivnih mjera na tržištu rada.

Unaprijeđenje poslovnog okruženja

Narodna skupština Republike Srpske usvojila je u decembru 2020. godine usvojila Zakon o faktoringu. Cilj donošenja ovog zakona je uređenje uređenje faktoringa kao nebankarske finansijske usluge, radi povećanja finansijske inkluzije, tj. obezbjeđenja veće dostupnosti finansijskih sredstava malim i srednjim preduzećima putem otkupa dospelih kratkoročnih novčanih potraživanja. Na taj način, između ostalog, doprinosi se povećanju likvidnosti i solventnosti privrednih subjekata i povećanju njihove konkurentnosti.

Prema izvršenim rebalansima budžeta u 2020. godini, kao posljedica krize izazvane pandemijom

virusa COVID-19 i realizacije fiskalnih prethodno opisanih mjera u dijelu 2 programa, očekuje se konsolidovani deficit budžeta opšte vlade od 5,8% BDP-a Republike Srpske³⁴, i veći je od 3% kako je to propisano fiskalnim pravilima. Kao posljedica postepenog oporavka i rasta ekonomske aktivnosti u narednoj 2021. godini procjenjuje se da se budžetski deficit iznositi 3,0% BDP-a, dok bi se u periodu 2022–2023. godina kretao na nivou 2,0% i 1,0% BDP-a. Sektor opšte vlade u Republici Srpskoj obuhvata konsolidovane budžete podsektora: centralna vlada jedinica lokalne samouprave i vanbudžetskih fondova. Prema projekcijama, očekuje se da 2020. godine potrošnja posmatranih nivoa vlasti ima najveće učešće od 46,3% u projektovanom BDP-u, kada je ujedno planiran najveći deficit budžeta. U narednom periodu 2021–2023. godine, projektovano učešće potrošnje u BDP-u opada od 41,8% do 39,1%.

Tabela 2: Fiskalni pokazatelji FBiH za period 2019-2023

Fiskalni pokazatelji (% BDP-a)	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
	Izvršenje	Rev. plan	Plan	Plan	Plan
Ukupan prihod	39,7	40,6	38,8	38,3	38,1
Ukupna potrošnja	39,8	46,3	41,8	40,3	39,1
Neto zaduživanje/kreditiranje	-0,1	-5,8	-3,0	-2,0	-1,0
Izdaci po kamatama	1,1	1,2	1,3	1,4	1,5
Primarni bilans	1,0	-4,6	-1,7	-0,5	0,5

Izvor: Ministarstvo finansija Republike Srpske

Kada je riječ o politici duga, osnovni cilj Republike Srpske je svakako vezan za proces pridruženja Evropskoj uniji, što znači da je dugoročna opredijeljenost Republike Srpske zadržavanje javnog duga na nivou ispod 60% BDP-a Republike Srpske.

Posmatrajući sektor opšte vlade, kako slijedi u periodu 2020–2023. godina, veći dio ukupnih prihoda čine poreski prihodi (od 52,7% do 54,4%). Značajan dio prihoda čine doprinosi za socijalno osiguranje (od 37,5% do 38,6%), dok je manje učešće prihoda od imovine (od 1,9% do 2,1%) i ostalih prihoda (od 5,5% do 7,7%). Prihodi od doprinosa za socijalno osiguranje prema namjeni se troše kao doznake na ime socijalne zaštite, iako socijalna davanja premašuju prihode po ovom osnovu.

Budžetska potrošnja odražava prioritete politike koje su u skladu sa ukupnim nivoom dostupnih sredstava i usmjerena je na osiguranje realnog okvira unutar kojeg resorna ministarstva i budžetski korisnici mogu funkcionisati, vodeći računa o ispunjavanju zakonom stvorenih obaveza, a sve to rukovodeći se načelima racionalnosti i štednje.

U okviru planirane potrošnje, u periodu 2020–2023. godina značajni su ukupni socijalni transferi (45,3% do 50,3%) i izdvajanja za naknade zaposlenima (21,7% do 23,5%) koji su definisani zakonskim okvirom. Izdvajanja kod kapitalnog budžeta kreće se u rasponu od 4,4% do 9,7%, dok se za subvencije planira izdvojiti od 3,1% do 5,3% ukupne potrošnje. U strukturi planirane potrošnje nije zanemarivo ni izdvajanje za rashode kamata (2,5% do 3,8%).

Pored toga Vlada Republike Srpske će nastaviti sa strukturnim reformama opisanih u dijelu 4. ovog programa u cilju makroekonomske i fiskalne stabilizacije, održanje zaposlenosti i oporavka i ubrzanja privrednog rasta.

4.2. Implementacija budžeta u 2020. godini

U vrijeme izrade revidiranih projekcija prihoda od indirektnih poreza (oktobar 2020) Odjeljenja za makroekonomsku analizu UO Uprave za indirektno oporezivanje (u daljem tekstu OMA) za period 2020-2023³⁵ bili su dostupni preliminarni podaci o naplati prihoda po vrstama za devet mjeseci 2020. godine. Prema preliminarnom izvještaju o gotovinskom toku UIO, na nivou devet mjeseci 2020. bruto naplata prihoda od indirektnih poreza je bila manja za 609,8 mil KM, dok su povrati bili manji za 123,2 mil KM. Zbog smanjenja povrata pad kumulativne neto naplate je bio značajno manji u odnosu

³⁴ BDP Republike Srpske (u mil. KM): 11.251 (2019.), 10.890 (2020.), 11.254 (2021.), 11.715 (2022.), 12.195 (2023.)

³⁵ Projekcije dostupne u OMA biltenu br. 185-186, http://www.oma.uino.gov.ba/bilteni/Oma_Bilten_eng_185_186.pdf

na pad bruto naplate i iznosio je 486,6 mil KM, što predstavlja pad od 10%. Budući da se koronavirus pojavio u BiH početkom marta, a značajnije restriktivne mjere vlasti BiH su uvele krajem marta, u prvom kvartalu ostvaren je rast prihoda od indirektnih poreza od 4,4%. Uvođenje restriktivnih mjera na granicama, zatvaranje određenih djelatnosti, ograničavanje kretanja stanovništva donijeli su pad uvoza i potrošnje, pogotovo zbog nemogućnosti dolaska nerezidenata (dijaspore, turista, u tranzitu, prekogranične potrošnje). Nakon pozitivnih trendova u prvom kvartalu, uslijedio je snažan pad naplate prihoda. Već u aprilu je neto naplata prihoda pala za 22,2%, a u maju za rekordnih 33,1%.³⁶ Nakon velikih stopa pada prihoda u aprilu i maju, uslijedilo je poboljšanje u junu i julu sa manjim stopama pada prihoda (4,6% i 3,5%, respektivno), te ponovno veliko pogoršanje naplate u avgustu i septembru (stope pada 20,8% i 14,4%, respektivno). Izraženo u nominalnim veličinama u periodu januar – septembar 2020. najveći pad prihoda zabilježen je kod PDV-a (-239,9 mil KM), akciza (-176,2 mil KM), te na prihodima od carina (-31,0 KM) i putarine (-53,4 mil KM).³⁷

Pandemija virusa korona donijela je turbulencije u ekonomiji BiH. Karantini i izolacije, smanjenje poslovnih i privatnih putovanja, zabrane okupljanja, međugradskog prevoza i kretanja zbog policijskog sata dovelo je do gubitka prihoda od indirektnih poreza u periodu u kojem se provode restrikcije. Značajan dio potrošnje u periodu provođenja mjera zaštite bio je trajno izgubljen i nenadoknadiv. Imajući u vidu pogoršanje epidemiološke situacije u BiH, te mogućnost rigoroznijih mjera borbe protiv koronavirusa do kraja godine, OMA je u oktobru 2020. projektovala neto naplatu prihoda od indirektnih poreza za 2020. godinu u iznosu od 5.830,2 mil KM, što je za 10,9% manje nego u 2019. godini. Projekcije po vrstama prihoda dostupne su u sljedećoj Tabeli.

Tabela 3: Revidirane projekcije indirektnih poreza za 2020. godinu (OMA UO UIO, oktobar 2020)

u mil KM	PDV	Akcize	Carine	Putarina	Ostalo	Ukupno	Namj. putarina	Sred. za raspodjelu
2019	4.022,4	1.533,3	300,6	650,2	35,3	6.541,8	-406,2	6.135,6
2020 proj.	3.673,1	1.303,3	259,0	567,3	27,6	5.830,2	-354,5	5.475,7
2021 proj.	3.773,1	1.342,6	269,3	581,4	25,8	5.992,2	-363,4	5.628,8
2021/2020	2,7%	3,0%	4,0%	2,5%	-6,6%	2,8%	2,5%	2,8%

Napomena: Namjenska putarina je do 1.2.2018. iznosila 0,10 KM/litar derivata nafte, namijenjen u cijelosti za izgradnju autoputeva, a od 1.2.2018. 0,25 KM/litar derivata nafte, za izgradnju autouputeva (0,20 KM/litri) i izgradnju i rekonstrukciju ostalih puteva (0,05 KM/litri).

Izvor: OMA UO UIO, http://www.oma.uino.gov.ba/bilteni/Oma_Bilten_eng_185_186.pdf

Na osnovu podataka o naplati prihoda za prva tri kvartala 2020, projektiranih negativnih efekata krize uzrokovane pandemijom virusa korona i projekcija kretanja potrošnje, uvoza, i izvoza u 2020. godini, projektirana naplata prihoda od PDV-a iznosi od 3.673,1 mil KM, što je za 8,7% ispod naplate u prethodnoj godini. Projektirani iznos ukupnih prihoda od akciza u 2020. godini iznosi 1.303,3 mil KM, što je za 15,0% manje od ostvarenja u 2019. Projektirani iznos prihoda od putarine iznosi 567,3 mil KM što je za 12,7% manje u odnosu na naplatu u 2019. godini. Prema podacima Agencije za statistiku BiH u prvih osam mjeseci je uvoz roba u BiH pao za 17%. Projektirani iznos neto prihoda od carina u 2020. godini iznosi 259,0 mil KM što je za 13,9% ispod ostvarenja u 2019.

Gore navedenu visoku stopu projektiranog pada prihoda od akciza za 2020. godinu odredile su projekcije prihoda od akciza na dvije najznačajnije kategorije akciznih prizvoda: derivate nafte i duhanske prerađevine. Prema preliminarnom izvještaju UIO o naplati prihoda, bruto prihodi od akciza na derivate nafte do kraja septembra 2020. g. pali su po stopi od 11,2%. Uzimajući u obzir trendove u naplati prihoda i potrošnji pojedinih vrsta derivata, te projekcije realnih kretanja makroekonomskih pokazatelja, OMA je za 2020. projektovala pad neto prihoda od akciza na derivate nafte od 13,8% u odnosu na naplatu u 2019. godini. Kompanije iz duhanske industrije su početkom 2020. povećale maloprodajne cijene cigareta iako nije došlo do povećanja specifične akcize na cigarete. Povećanje je pravdano gubicima ostvarenim u prethodnim godinama. U prosjeku za osam mjeseci maloprodajne cijene cigareta su povećane za 5% u odnosu na prosječnu ponderiranu cijenu

³⁶Usporedba sa odgovarajućim mjesecima prethodne godine.

³⁷Potrebno je naglasiti mogućnost izmjene indikatora kretanja prihoda po vrstama nakon konačnog usklađivanja cca 30 mil KM neusklađenih prihoda iz preliminarnog izvještaja UIO.

u 2019. godini. Imajući u vidu pogoršanje epidemiološke situacije u BiH i u EU, u projekcijama OMA iz oktobra 2020. je navedeno da se ne očekuje relaksiranje mjera u borbi protiv koronavirusa do kraja godine, te da je realno očekivati nastavak tekućih nepovoljnih trendova u pogledu kretanja vrijednosti tržišta cigareta i količine cigareta, izraženo brojem preuzetih akciznih markica. Imajući gore navedene pretpostavke u vidu, projektovano je da će u 2020. godini biti naplaćeno 16,7% manje akciza na duhanske prerađevine u odnosu na naplatu u 2019. godini.

Zakon o budžetu institucija BiH i međunarodnih obaveza BiH za 2020. godinu je usvojen od strane Parlamentarne skupština BiH 29.07.2020. godine, tako da je u toku prvih sedam mjeseci 2020. godine bilo privremeno finansiranje institucija BiH. Bez obzira na činjenicu da su institucije BiH u prvih sedam mjeseci bile u režimu privremenog finansiranja procjenjuje se da će se ukupni prihodi u 2020 godini ostvariti u iznosu od 919,5 mil KM ili 99% u odnosu na usvojeni budžet i to 780 mil. KM ostvarenje poreznih prihoda sa Jedinstvenog računa Uprave za indirektno oporezivanje i 139,5 mil. KM neporeznih prihoda.

Procjenjuje se da će, institucije BiH do kraja 2020. godine, ostvariti sljedeće prihode, primitke i finansiranja:

- 780 mil KM ili 100% poreznih prihoda sa Jedinstvenog računa Uprave za indirektno oporezivanje (JR UINO),
- U odnosu na planirane neporezne prihode od oko 146,1 mil KM, očekujemo ostvarenje istih oko 139,5 mil KM ili 96% u odnosu na planirane neporezne prihode (uz napomenu da nije uključen prihod od dobiti Centralne banke BiH, jer isti nije naplaćen u 2019. i 2020. godini),
- oko 12 mil KM donacija (koje su namjenskog karaktera), te iste predstavljaju povećanje za oko 11,8 mil KM u odnosu na plan,
- oko 1,8 mil KM transfera od drugih nivoa vlasti (koji su namjenskog karaktera), što je povećanje za oko 1,3 mil KM u odnosu na plan,
- oko 1 mil KM planiranih primitaka, od čega 0,3 mil KM primitaka od prodaje stalnih sredstava i oko 0,7 mil KM primitaka od sukcesije, što je jednokratna mjera naplate primitaka od prodaje imovine.

Privremeno finansiranje odrazilo se na nivo ostvarenja rashoda. Procjena izvršenja budžetskih rashoda institucija BiH do kraja 2020. godine, na bazi izvršenja rashoda u prva tri kvartala 2020. godine, može biti sljedeća:

- U odnosu na planirana sredstva za primanja zaposlenih u iznosu od 696,6 mil KM očekuje se izvršenje istih od oko 680,2 mil KM ili 98% za primanja zaposlenih, što je za oko 18,9 mil KM više u odnosu na 2019. godinu, jer je u junu 2020. godine donesen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o platama i naknadama u institucijama BiH, kojim su povećani koeficijenti vojnim osobama, dok je u toku 2019. i 2020. godine povećan broj internih unapređenja zaposlenih u institucijama što je uticalo na povećanje prosječnih isplaćenih plata u 2020. godini. Zatim, povećana je naknada za topli obrok svim zaposlenim u institucijama BiH sa 6 KM na 8 KM dnevno, što iznosi oko 11 mil KM na godišnjem nivou. Napominjemo da je broj zaposlenih na dan 30.9.2020. godine bio 22.223 što je u odnosu na broj zaposlenih na dan 31.12.2019. godine manje za 4 zaposlenih, zbog odljeva kadrova posebno kod Ministarstva obrane BiH, dok je u odnosu na projicirani broj zaposlenih u Budžetu za 2020. godinu (23.269 zaposlenih) manje za 1.046 zaposlenih, ali se do kraja 2020. godine očekuje zapošljavanje novih vojnih osoba, policijaca i osoba u novoformiranoj instituciji Zavod za izvršenje krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera BiH Planirana, a nepopunjena radna mjesta su kod Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera BiH, jer je tek uspostavljena nova institucija, zatim kod Ministarstva odbrane BiH zbog dinamike otpuštanja vojnih lica usljed starosne granice prema Zakonu o službi u Oružanim snagama BiH, a koji će biti djelomično zaposleni na kraju 2020. godine, kod policijskih agencija Granične policije,

Državne agencije za istrage i zaštitu, Direkcije za koordinaciju policijskih tijela u BiH usljed nemogućnosti zapošljavanja lica sa specijalnim stručnim znanjima, te duge procedure zapošljavanja kadeta, odlaska stručnih kadrova u penziju, odlaska u entitetske policijske strukture zbog većih primanja ili odlaska u inostranstvo,

- U odnosu na planirana sredstva za materijalne troškove od 171,1 mil KM očekujemo izvrenje od oko 165 mil KM ili 96% u odnosu na plan za materijalne troškove institucija Bosne i Hercegovine,
- U odnosu na planirana sredstva za socijalne beneficije od 7,5 mil KM očekuje se izvršenje istih oko 7,5 mil KM za socijalna davanja, od čega 2 mil KM na transferima za Fond za povratak na ime finansiranja prava raseljenih lica iz Aneksa VII Dejtonskog mirovnog sporazuma i 5,5 mil KM za naknade u slučaju bolesti, smrti i otpremnine zaposlenima u institucijama BiH,
- U odnosu na planirana sredstva za sanaciju ekonomskih šteta od 42 mil KM, očekujemo izvršenje od oko 37 mil KM transfera drugim nivoima vlasti, i oko 5 mil KM za institucije BiH, zbog saniranja ekonomskih šteta uzrokovanih epidemijom korona virusa COVID-19, što predstavlja jednokratnu mjeru na rashodovnoj strani,
- Zatim očekujemo izvršenje od oko 23,5 mil KM za ostale troškove (direktne transfere i rezervu),
- 0,9 mil KM ili 100% na ime inostranih kamata po kreditu Makrofinansijske pomoći Europske komisije, kreditu CEB za izgradnju državnog zatvora i po kreditu Saudijskog fonda za projekt "Obnova stambenih jedinica za raseljene u BiH", dok se 4,5 mil KM odnosi za finansiranje otplata po osnovu navednih kredita,
- U odnosu na planirana sredstva za kapitalne izdatke od 41,6 mil KM očekujemo nešto veće izvršenje na kapitalnim izdatcima od oko 68,5 mil KM, ili 67,5 mil KM neto izdataka za nefinansijsku imovinu (kapitalni izdaci od 68,5 mil KM umanjeni za ostvarene primitke od imovine u iznosu od 1 mil KM predstavljaju neto povećanje nefinansijske imovine u iznosu od 67,5 mil KM). Izvršenje kapitalnih izdataka se očekuje u većem iznosu zbog izvršenja višegodišnjih projekata za koje su namjenska sredstva prenesena iz prethodnih godina.

U skladu sa navedenim, institucije na nivou Bosne i Hercegovine, na kraju 2020. godine, mogle bi ostvariti deficit u iznosu od oko 53,6 mil KM, što je manje za oko 10 mil KM u odnosu na planirani iznos od 63,5 mil KM, a koji će biti pokriven iz neraspoređenog suficit iz prethodnih godina. Zbog manjeg izvršenja rashoda usljed privremenog finansiranja institucija BiH u prethodnim godinama, neraspoređeni suficit iz prethodnih godina u iznosu od 68,2 mil KM (planiran kao finansiranje institucija BiH u Budžetu institucija BiH za 2020. godinu), moći će se koristiti kao izvor finansiranja u tekućoj fiskalnoj godini.

Pored navedenog, važno je napomenuti i činjenicu da je ovakvo izvršenje institucija BiH za 2020. godinu rezultat primjenjivanja računovodstvene metodologije institucija BiH po kojoj se rashodi iskazuju kad su obračunati, a prihodi odmah kada su naplateni. Jedan dio prihoda u 2020. godini je isključivo namjenskog karaktera (namjenska sredstava od donacija i sredstva za namjenske projekte), koji će se namjenski trošiti u narednim godinama.

Takođe, bruto plate i naknade troškova zaposlenih u institucije BiH, odnosno primanjima zaposlenih su sva zaleđena na istom nivou od 2012. godine, izuzev što su povećani koeficijenti policijskim službenicima (2017) i vojnim osobama (2020) na nivou Bosne i Hercegovine, što je uticalo na povećanja izdvajanja za plate policijskim službenicima i vojnim osobama u institucijama BiH. Pored toga, institucije BiH su ostvarile i dodatne uštede na materijalnim troškovima, usljed primjene jedinstvenih pravilnika o korištenju fiksnih i mobilnih telefona u institucijama BiH, pravilnika o troškovima reprezentacije u institucijama BiH i pravilnika o načinu i korištenju službenih vozila u institucijama BiH i smanjenja naknada za rad u komisijama upravnim i nadzornim odborima i drugim

radnim tijelima na osnovu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o platama i naknadama u institucijama BiH iz novembra 2015. godine, a uštede su evidentne i u 2020. godini.

Napominjemo da jednokratne mjere u 2020. godini iznose 1 mil KM za primitke od prodaje imovine, dok je na rashodovnoj strani jednokratne mjere iznose oko 42 mil KM, od čega će se oko 37 mil KM transferisati entitetima i Brčko distriktu za sanaciju ekonomskih šteta uzrokovanim epidemijom korona virusa COVID-19.

Kao posljedica poremećaja uzrokovanih pandemijom virusa COVID-19 u maju 2020. godine je usvojen **rebalans budžeta Federacije BiH za 2020. godinu**³⁸ u iznosu 5,508 mil KM što je za 554,5 miliona KM ili 11,2 % više u odnosu na Budžet Federacije Bosne i Hercegovine za 2020. godinu. Federalno ministarstvo finansija je sačinilo redovni kvartalni izvještaja o izvršenju budžeta Vlade Federacije BiH za razdoblje od 1. januara do 30. septembra za 2020.g³⁹. U razdoblju od 1. januara do 30. septembra 2020. godine budžet je izvršavan prema Zakonu o izvršavanju Budžeta Federacije Bosne i Hercegovine za 2020. godinu, („Službene novine F BiH“, broj: 99/19) i Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o izvršavanju Budžeta Federacije Bosne i Hercegovine za 2020. godinu („Službene novine FBiH“, broj: 28/20).

U odnosu na rebalas budžeta za 2020. godinu ukupni prihodi Vlade Federacije BiH su realizirani sa 63% ili u iznosu od 3.454,0 miliona KM. Strukturu ostvarenih prihoda čine 74,52% poreski prihodi, 16,69% primici od finansiranja i 8,79% neporezni prihodi. Prihodi od poreza su ostvareni u iznosu od 2.574,0 miliona KM ili 78% od plana, od čega najveći iznos su ostvarili doprinosi za PIO/MIO u iznosu 1.492,0 miliona KM ili 85% od plana te prihodi od indirektnih poreza u iznosu od 1.015,1 miliona KM ili 70% od plana. Značajno je napomenuti da se uplate doprinosa PIO/MIO od 01.01.2020. godine obavljaju na račun trezora prelaskom poslovanja Federalnog Fonda za penzijsko invalidsko osiguranje u sistem jedinstvenog računa trezora, zbog čega su prihodi od poreza u odnosu na prethodnu godinu veći za 108%. Pored navedenih prihoda u okviru prihoda od poreza ostvareni su porez na dobit u iznosu 66,8 miliona KM ili 93% a najveće učešće u istim imaju prihodi od poreza na dobit banaka od 40,3 miliona KM. .

Neporezni prihodi (naknade, takse, novčane kazne i ostali neporezni prihodi) imaju ostvarenje od 303,6 miliona KM ili 60% od rebalansa plana za 2020. godinu. U okviru neporeznih prihoda prihodi od poduzetničkih aktivnosti i imovine su ostvareni u iznosu od 190,6 miliona KM, naknade, takse i prihodi od pružanja javnih usluga u iznosu od 105,1 miliona KM i novčane kazne u znosu od 7,9 miliona KM. Najveće učešće (49,9%) u neporeznim приходima imaju „Prihodi od povrata anuiteta – sredstva krajnjih korisnika za otplatu kredita“ po čijem osnovu je za devet mjeseci u federalni budžet uplaćeno 151,7 miliona KM. Ukupno planirani prihod po osnovu dividened za 2020 je ostvaren u cijelosti usljed uplate od 2,3 miliona KM od strane JP Elektroprivreda BIH te 31,5 miliona KM od JP BH Telekom DD.

Finansiranje po osnovu primitaka za prvih devet mjeseci 2020. godine iznosilo je 576,2 mil. KM. Od navedenog iznosa na dugoročne primitke odnosi se 466,3 mil. KM ili 54% planiranog iznosa dok su primici po osnovu kratkoročnog finansiranja, uzimajući u obzir likvidnost jedinstvenog računa trezora, realizovani na nivou 27 % od planiranog iznosa za 2020. godinu.

U odnosu na rebalas budžeta za 2020. godinu ukupni rashodi Vlade Federacije BiH su realizirani u iznosu od 3.352,5 miliona KM ili 61% u odnosu na rebalans budžeta za 2020. godinu. Tekući rashodi u odnosu na plan su ostvareni u iznosu od 2.901,2 miliona KM ili 66%. Plaće i naknade zaposlenih su realizirane u iznosu 174,6 miliona KM ili 73% od plana i to bruto plaće u iznosu 156,1 milion KM i naknade troškova zaposlenih 18,5 miliona KM. Povećanje bruto plaća i naknada od 10% u odnosu na prošlu godinu rezultat je integrisanja Federalnog zavoda za PIO/MIO u budžet. Izdaci za kamate u odnosu na plan imaju ostvarenja samo od 57% odnosno u iznosu od 66,5 milina KM. Izdaci za materijal i usluge su realizirani u iznosu 62,9 miliona KM ili 53%.

Tekući transferi i drugi tekući rashodi imaju najveće učešće u tekućim rashodima od 88,9% i ostvareni

³⁸ **Odluka o izmjenama i dopunama budžeta Federacije Bosne i Hercegovine za 2020. godinu**; Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o izvršenju budžeta Federacije BiH za 2020. godinu „Službene novine Federacije BiH“, br. 28/20

³⁹ FMF:Izvještaj o izvršenju budžeta FBiH za razdoblje od 1. januara do 30. septembra 2020. godine, oktobar 2020.godine

su u iznosu od 2.578,2 miliona KM ili 66% od plana. U okviru tekućih transfera najveće učešće imaju tekući transferi pojedincima koji su ostvareni u iznosu 2.071,5 miliona KM ili 72% od plana, dok su u 2019. godini iznosili 326,7 miliona KM. Prema funkcionalnoj klasifikaciji najveći iznos utrošenih sredstava odnosi se na socijalna davanja u iznosu 2.103,7 miliona KM. Subvencije javnim poduzećima koje su dodjeljene JP Željeznice Federacije BiH, Terminalima Federacije BiH, Energoinvestu, Agenciji za privatizaciju i aerodromima, te privatnim preduzećima i poduzetnicima su ostvarene u iznosu 78,9 miliona KM ili 57% od plana i veće su za 16,3 miliona KM od subvencija u istom periodu 2019. godine.

Kapitalni izdaci odnosno izdaci za nabavku stalnih sredstva i kapitalni grantovi imaju vrlo nisku stopu realizacije od 36% u odnosu na plan i ostvareni su u iznosu od 60,3 miliona KM, u okviru kojih kapitalni grantovi imaju ostvarenje od 32,0 miliona KM ili 25% od plana, a izdaci za nabavku stalnih sredstva iznose 28,2 miliona KM ili 71% od plana za 2020. godinu. Kapitalni grantovi su dodijeljeni u iznosu 3,7 miliona KM drugim nivoima vlasti, te 28,4 miliona KM javnim preduzećima, a od stalnih sredstava najviše sredstava je utrošeno za nabavku opreme i smještaj institucija Vlade Federacije BiH.

U pogledu procjena do kraja godine u daljnjem tekstu će biti prikazani konsolidirani finansijski pokazatelji svih nivoa vlasti u Federaciji BiH iskazani u tabeli 2b, 2b nastavak i 3 u prilogu ovog dokumenta.

Budžet za 2020. godinu determiniše smanjenje ukupnih prihoda a s druge strane povećanja ukupne potrošnje uzrokovano pojavom pandemije virusa COVID-19. Vodeći se podacima o izvršenju javnih prihoda u prva tri kvartala 2020. godine, te prateći pretpostavljena ekonomska kretanja do kraja godine, procjenjuje se da će ukupan nivo raspoloživih konsolidiranih prihoda šire vlade⁴⁰ u Federaciji BiH u 2020. godini iznositi 7.759,5 mil. KM i biti smanjen za približno 11% ili za 950,4 mil. KM u odnosu na ostvarenje iz 2019. godine.

Najveći udio u ukupnim konsolidiranim prihodima uzimaju prihodi od socijalnih doprinosa, planirani u iznosu od 3.540,1 mil. KM za 2020. godinu, sa procenjenim padom od 3,43% ili za 125,8 mil. KM u odnosu na izvršenje u 2019. godini. Projekcija socijalnih doprinosa za 2020. godinu podržana je i sa jednokratnim uplatama subvencija u skladu sa Zakonom o ublažavanju negativnih ekonomskih posljedica (interventna mjere Vlade Federacije BiH) u ukupnom iznosu od 89,8 mil. KM.

Raspoloživi prihodi od indirektnih poreza, projicirani su iznosu od 2.561 mil. KM, sa pretpostavljenim smanjenjem od 19,26% ili 610,7 mil. KM. U kategoriji indirektnih poreza u 2020. godini smanjena je naplata po svim izvorima (PDV, carine, akcize, putarina). Najveći dio pretpostavljenog smanjenja generisan je padom komponenti indirektnih poreza vezanih za uvoz, uslijed smanjenog obima vanjskotrgovinske razmjene, kao posljedice pandemije. Nadalje, zatvaranje ekonomije u jednom periodu u cilju prevencije širenja pandemije, izostanak turističkih posjeta, koje su prethodnih godina na području Federacije BiH bile u ekspanziji, smanjene posjete dijaspore, narušen obim prevoza putnika i sl. ostavili su reperkusije na ostvarenje privatne potrošnje, što se dijelom odrazilo i na smanjenje udjela Federacije BiH u krajnjoj potrošnji, odnosno na raspoloživi koeficijent raspodjele tokom 2020. godine. U konačnici, pored navedenog, pad raspoloživog dijela prihoda od indirektnih poreza u Federaciji BiH u 2020. godini pod dodatnim je pritiskom negativnog iznosa za izvršenje poravnanja između entiteta, za prethodne godine.

Projekcija prihoda od direktnih poreza za 2020. godinu iznosi 853,4 mil. KM sa očekivanim smanjenjem naplate od 7,14% ili za 65,6 mil. KM u odnosu na 2019. godinu. Najveći generator projiciranog smanjenja unutar ove kategorije prihoda imaju prihodi od poreza na dobit preduzeća, te izostanak uplata akontacija poreza na dohodak od samostalne djelatnosti za 2020. godinu, kao interventne mjere Vlade Federacije BiH ublažavanja negativnih ekonomskih posljedica pandemije, dok se pretpostavlja da će prihodi po osnovu poreza na dohodak iz nesamostalne djelatnosti i pored negativnih utjecaja, ostati na približnom nivou ostvarenja iz 2019. godine. Očekivana naplata prihoda

---

⁴⁰ Konsolidirani prihodi šire Vlade Federacije BiH uključuju: prihode Budžeta Federacije BiH, podentitetskih budžeta (kantonalni budžeti i budžeti jedinica lokalne samouprave), finansijske planove vanbudžetskih fondova, poslovne planove javnih preduzeća koja se financiraju iz javnih prihoda ili preduzeća za koja vlada izdaje garancije za zaduživanje (Željeznice F BiH, Ceste F BiH i Autoceste F BiH). Prihodi od indirektnih poreza namjenjeni otplati vanjskog duga i prihodi po osnovu povrata anuiteta krajnjim korisnicima za otplatu kredita isključeni su iz konsolidacije.

od imovine u 2020. godini iznosi 51,8 mil. KM, što je za 21,76% ili za 14,4 mil. KM manje u odnosu na ostvarenje iz 2019. godine. Ostatak konsolidiranog okvira šire vlade u iznosu od 753,2 mil. KM čini plan ostalih prihoda, koji je za 15,09% ili za 133,9 mil. KM manji u uporedbi sa 2019. godinom.

U pogledu rashoda projicira se da će ukupna konsolidirana potrošnja za 2020. godinu realizirati u iznosu od 8.376,9 miliona KM što je u odnosu na prethodnu godinu veće za 391,7 milion KM ili za 4,9% usljed povećanja socijalnih transfera, investicija i subvencija. Socijalni transferi u iznosu od 3.061,2 za 2020. godinu su u odnosu na 2019. godinu veći za 196,6 miliona KM ili za 6,8%. Investicije su veće za 44,2 miliona KM ili za 7,6% u odnosu na prethodnu godinu i procjenjuje se da će iznositi 627,40 milion KM, dok su subvencije veće za 29,6 miliona KM ili za 9% i procjenjuje se da će iznositi 358,4 miliona KM. Istovremeno se projicira pad kolektive potrošnje za 31,6 miliona KM ili 0,8% i izdataka za kamate za 9 miliona KM ili 7% u odnosu na 2019. godinu. Kolektiva potrošnje je planirana u iznosu od 3.904,4 miliona KM, a izdaci za kamate u iznosu od 118,8 miliona KM.

Što se tiče potrošnje šire vlade po funkcijama, iskazane u tabeli 3, na rast ukupne potrošnje će utjecati najviše povećanja troškova socijalne zaštite za 150,2 miliona KM ili 4,9%, troškova generalnih javnih usluga za 80,9 miliona KM, troškova zdravstva za 52,1 miliona KM, te troškova obrazovanja za 42,5 miliona KM.

U 2020. godine se na nivou šire vlade očekuje deficit od 617,4 miliona KM.

Narodna skupština Republike Srpske je na 13. sjednici, koja je održana 1. decembra 2020. godine, usvojila Drugi rebalans budžeta Republike Srpske za 2020. godinu. Takođe, određeni broj jedinica lokalne samouprave i fondova socijalne sigurnosti su usvojili rebalanse budžeta. Rebalansi budžeta za 2020. godinu institucija na svim nivoima vlasti obuhvaćenim konsolidacijom, uneseni su u ovom programu kao revidirani budžet opšte vlade Republike Srpske za 2020. godinu.

Prema preliminarnim podacima o izvršenju budžeta, ukupni prihodi u prva tri kvartala 2020. godine ostvareni su u iznosu od 3.106,8 miliona KM, što predstavlja 70,3% iznosa revidiranog budžeta opšte vlade Republike Srpske za 2020. godinu. U odnosu na budžet opšte vlade Republike Srpske za 2020. godinu (iz prošlogodišnjeg Programa), revidiranim budžetom opšte vlade za 2020. godinu smanjeni su ukupni prihodi za 203,1 miliona KM, odnosno 4,4%.

U okviru prihoda, najveće smanjenje odnosi se na ukupne poreze, koji su manji za 214,4 miliona KM, odnosno za 8,4%. Navedena razlika najvećim dijelom je nastala zbog značajnog pada prihoda od indirektnih poreza, koji su manji za 174,7 miliona KM. Kod prihoda od indirektnih poreza došlo je do pada prihoda od svih vrsta poreza (PDV, carina, akciza, putarina), dok se najveći dio odnosi na pad prihoda od PDV-a na uvoz i akcize na uvozne proizvode, što je posljedica smanjenja obima spoljnotrgovinske razmjene zbog novonastale situacije.

Mjerama Vlade Republike Srpske za ublažavanje negativnih ekonomskih posljedica nastalih usljed pandemije virusa korona postiglo se zadržavanje broja zaposlenih i visine dostignutih plata u realnom sektoru, tako da kod prihoda od socijalnih doprinosa nije došlo do značajnijeg pada u odnosu na prvobitno planirane iznose za 2020. godinu. Ovi prihodi su manji za 21,9 miliona KM ili 1,3%.

Što se tiče prihoda od imovine, revidiranim budžetom opšte vlade za 2020. godinu smanjeni su ovi prihodi za 72 miliona KM ili 44,2%, dok su ostali prihodi povećani za 105,3 miliona KM ili 44,5% (najvećim dijelom zbog značajnog rasta grantova).

Prema preliminarnim podacima o izvršenju budžeta, ukupni rashodi u prva tri kvartala 2020. godine ostvareni su u iznosu od 3.442,7 miliona KM, odnosno 68,2% iznosa revidiranog budžeta opšte vlade Republike Srpske za 2020. godinu.

U odnosu na budžet opšte vlade Republike Srpske za 2020. godinu (iz prošlogodišnjeg Programa), revidiranim budžetom opšte vlade za 2020. godinu povećani su ukupni rashodi za 442,8 miliona KM ili 9,6%.

U okviru rashoda, najznačajnije povećanje rashoda planirano je kod kapitalnog budžeta (153,4 miliona KM ili 45,5%), a odnosi se na najvećim dijelom na infrastrukturna ulaganja u jedinicama lokalnih samouprava. Takođe, ukupni socijalni transferi su povećani za 94,3 miliona KM ili 4,3%, što je rezultat redovnog usklađivanja penzija i kretanja broja korisnika penzije, zatim povećanja

osnovice za obračun i broja korisnika ličnih invalidnina i prava iz socijalne zaštite, kao i povećanja prava iz oblasti dječije zaštite. Na poziciji subvencija došlo je do povećanja za 91,1 milion KM ili 51,5%, što se najvećim dijelom odnosi na izdvajanja za Fond solidarnosti i Kompenzacioni fond, odnosno izdvajanja za ublažavanje negativnih posljedica nastalih usljed pandemije virusa korona. Izdaci po kamatama su smanjeni za 1,7 miliona KM ili 1,3%. Revidiranim budžetom je planirano više izdvajanja za naknade zaposlenima (16,4 miliona KM ili 1,5%). Uvećanje naknada zaposlenima je rezultat izmjene Posebnog kolektivnog ugovora za zaposlene u oblasti lokalne samouprave Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 21/20) na osnovu kojeg je povećana cijena rada i kreće se u intervalu od 110 KM do 145 KM, zatim povećanje prosječne plate nakon oporezivanja u Republici Srpskoj koja služi kao osnova za obračunavanje naknada za zaposlene, kao i uvođenje dva doma zdravlja u jedinstveni sistem trezora jedinica lokalne samouprave.

4.3. Planovi budžeta za godinu podnošenja ERP-a

S obzirom na neizvjesnost u vezi sa trajanjem pandemije koronavirusa, a imajući u vidu stečena iskustva u vezi sa širenjem virusa u toku zime i ranom proljeću, u projekcijama OMA-e iz oktobra 2020.g. je navedeno da nije realno očekivati oporavak naplate prihoda prije drugog kvartala 2021. godine. Projektirana stopa rasta prihoda od indirektnih poreza za 2021.g. iznosi 2,8% a zasnovana je na projektiranim relevantnim makroekonomskim pokazateljima, istorijskoj sezonskoj shemi naplate i projekcijama pojedinih kategorija prihoda za 2020. godinu.

Tabela 4: Revidirane projekcije indirektnih poreza za 2021. godinu (OMA, oktobar 2020), u mil KM

u mil KM	PDV	Akcize	Carine	Putarina	Ostalo	Ukupno	Namj. putarina	Sred. za raspodjelu
2019	4.022,4	1.533,3	300,6	650,2	35,3	6.541,8	-406,2	6.135,6
2020 proj.	3.673,1	1.303,3	259,0	567,3	27,6	5.830,2	-354,5	5.475,7
2021 proj.	3.773,1	1.342,6	269,3	581,4	25,8	5.992,2	-363,4	5.628,8
2021/2020	2,7%	3,0%	4,0%	2,5%	-6,6%	2,8%	2,5%	2,8%

Izvor: OMA UO UIO, http://www.oma.uio.gov.ba/bilteni/Oma_Bilten_eng_185_186.pdf

Najveći generator apsolutnog rasta prihoda od indirektnih poreza u 2021.g. je PDV, s obzirom na njegovo značajno učešće u prihodima, te planiranoj stabilnoj stopi rasta. Prihodi od akciza zajedno sa prihodima od putarine čine 1/3 projektiranog apsolutnog rasta ukupnih prihoda od indirektnih poreza u 2021. godini. Prihodi od akciza na duhan su, sa druge strane, najveći generator projektiranog apsolutnog rasta prihoda od akciza. U 2021. godini se dvije trećine apsolutnog rasta neto prihoda od akciza odnosi na akcize na duhan. S obzirom da se ne očekuje promjena politike oporezivanja cigareta u 2021. korištena je pretpostavka da će duhanske kompanije zadržati maloprodajne cijene cigareta iz 2020. godine, kako bi ne bi došlo do daljnje erozije prodaje. S druge strane, očekuje se promjena politike oporezivanja duhana za pušenje u 2021. Povećanje cijena cigareta u 2020. godini je rezultiralo rastom prosječne ponderirane cijene, što je stvorilo pretpostavke da se poveća specifična akciza na duhan za pušenje u 2021⁴¹. Rast akciznog opterećenja duhana za pušenje uz zadržavanje istog poreznog opterećenja cigareta smanjuje jaz između cijena duhana za pušenje i cigareta, što može imati za posljedicu da konzumenti duhana za pušenje ponovno pređu na pušenje cigareta, kao i da osobe sa nižim dohocima odustanu od skupljeg duhana za pušenje i pređu na korištenje duhana i cigareta sa crnog tržišta. Pod uvjetom da će doći do zauzdavanja pandemije koronavirusa i prijeko potrebne stabilizacije tržišta i potrošnje tokom 2021. godine, uz zadržavanje maloprodajnih cijena cigareta na nivou iz 2020. godine i nepromijenjene akcizne politike, očekuje se da će vrijednost tržišta cigareta pratiti makroekonomske projekcije potrošnje. Pod gore navedenim pretpostavkama očekuje se rast naplate akciza na duhanske prerađevine u 2021. od 3,6%. Važan faktor ostvarenja projekcija naplate akciza jeste kontinuirana borba protiv crnog tržišta cigareta i duhana u BiH.

⁴¹Zakon o akcizama propisuje metodologiju izračuna specifične akcize na duhan za pušenje, koja se temelji na prosječnoj ponderiranoj cijeni cigareta i minimalnoj akcizi na cigarete. Upravni odbor Uprave za indirektno oporezivanje je u periodu nakon izrade projekcija OMA, u mjesecu novembru 2020.g., donio Odluku o utvrđivanju specifične i minimalne akcize na cigarete i iznosa akcize na duhan za pušenje za 2021. godinu (Službeni glasnik BiH br. 78/20). Odlukom je propisan veći iznos akcize na duhan za pušenje u odnosu na propisani iznos za 2020.g. (130 KM/kg za 2021.g. u odnosu na 121,6 KM/kg za 2020.g.)

Ministarstvo finansija i trezora BiH je, u skladu sa usvojenim Globanim okvirom fiskalnog bilansa i politika u Bosni i Hercegovini za period 2021.-2023. godina pripremio Nacrt dokumenta okvirnog budžeta institucija BiH za navedeno period i isti uputilo na razmatranje Vijeću ministara BiH. Dokument okvirnog budžeta institucija BiH za period 2021.-2023. godina Vijeće ministara BiH je usvojilo dana 16.12.2020. godine. Slijedom činjenice da Dokument okvirnog budžeta predstavlja preliminarni nacrt budžeta za narednu godinu, u daljnjem tekstu dajemo obrazloženje prihoda i rashoda za 2021. godinu iskazanih u ovom dokumentu. Nakon što Vijeće ministara razmotri i usvoji Dokument okvirnog budžeta, Ministarstvo finansija i trezora BiH će pripremiti Nacrt Zakona o budžetu institucija BiH i međunarodnih obaveza BiH za 2021. godinu i isti, u skladu sa odredbama Zakona o finansiranju institucija BiH, dostaviti Vijeću ministara BiH.

Fiskalno vijeće Bosne i Hercegovine je 18.9.2020. godine, usvojilo Globalni okvir fiskalnog bilansa i politika u Bosni i Hercegovini za period 2021.-2023. godina, u kojem je okvir za finansiranje institucija Bosne i Hercegovine utvrđen u iznosu 1.027,1 mil. KM, uz izdvajanje prihoda od indirektnih poreza u iznosu 780 mil. KM na godišnjem nivou. Prema Dokumentu okvirnog budžeta prihodi, primici i finansiranje za 2021. godinu, obuhvataju sljedeće:

- 780 mil. KM od indirektnih poreza što je na nivou 2020. godine
- 149 mil. KM ostalih prihoda od čega:
  - 148,4 mil. KM od neporeznih prihoda, odnosno 2,3 mil. KM ili 2% više u odnosu na 2020. godinu što uglavnom rezultat planiranja većeg iznosa prihoda koje u okviru svoje nadležnosti ostvaruje Regulatorna agencija za komunikacije (naknade za korištenje radiofrekventnog spektra), te prihoda od taksi u postupku neizravnog oporezivanja.
  - 0,1 mil. KM od tekuće podrške u novčanom obliku (kod Agencije za sigurnost hrane BiH), što je u odnosu na 2020. godinu manje za 0,1 mil. KM.
  - 0,5 mil. KM transfera drugih nivoa vlasti za finansiranje institucija Bosne i Hercegovine koja se odnose na transfer Distrikta Brčko za rad Agencije za statistiku Bosne i Hercegovine u iznosu od 0,2 mil. KM, transfer Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske za rad Vijeća za državnu pomoć u iznosu od po 0,16 mil. KM;
  - Finansiranje u ukupnom iznosu 98,1 mil. KM koje se odnosi na prenesena sredstava iz ranijeg perioda prema Izvještaju o izvršenju budžeta institucija BiH i međunarodnih obaveza BiH za 2019. godinu, što je u odnosu na 2020. godinu više za 29,9 mil. KM.

Ukupni rashodi institucija Bosne i Hercegovine u 2021. godini iznose 1.027,1 mil. KM i u odnosu na 2020. godinu veći su za 31,1 mil. KM ili 3% godine. Struktura rashoda institucija BiH prema GFS 2001 metodologiji odnosi se na:

- Bruto plate i naknade troškova zaposlenih planirani su ukupnom iznosu 751,6 mil. KM što u odnosu na Budžet 2020. godine predstavlja povećanje u iznosu 50 mil. KM ili 7%. Povećanje ukupnog iznosa ove kategorije rashoda rezultat je povećanje osnovice za 4,5% i vraćanje iste na razinu iz 2012. godine, te djelimično usklađivanje sa ličnim primanjima u entitetima, povećanja koeficijenata za obračun plata vojnika i dočasnika (u Budžetu za 2020. godinu planirana sredstva za pola godine, a u 2021. godini godinama za cijelu godinu), planiranog zapošljavanja 133 osobe kod Uprave za neizravno oporezivanje BiH, usklađivanja dinamike zapošljavanja u odnosu na budžet za 2020. godinu (kod Zavoda za izvršenje kaznenih sankcija, pritvora i drugih mjera BiH), planiranog prijema 100 policijskih službenika kod Granične policije BiH, usklađivanja koeficijenata za obračun plate kod tužilačkim i sudskim institucijama u skladu sa propisima koji regulišu ovo pitanje, te planiranog većeg izdvajanja za jednokratnog naknade i dr.
- Izdaci za materijal i usluge za 2021. godinu planirani su u iznosu 193,5 mil. KM i u poređenju s budžetom za 2020. godinu veći su za 22,4 mil. KM ili 13%. Povećanje iznosa ove kategorije rashoda posljedica je činjenice da je u Budžetu za 2020. godinu, zbog osiguranja sredstava za finansiranje ekonomskih šteta, izvršeno znatno umanjenje ove kategorije rashoda, te je povećanje

evidentno kod Ministarstva vanjskih poslova BiH, Zavoda za izvršenje kaznenih sankcija pritvora i drugih mjera, Ministarstva obrane BiH, Suda BiH, Ministarstva vanjskih poslova BiH i dr. S druge strane, kod Centralne izborne komisije BiH evidentno je smanjenje ovih rashoda zbog činjenice da su u 2020. godini planirana sredstva za održavanje lokalnih izbora.

- Doznake na ime socijalne zaštite (planirane u okviru stavke tekućih grantova i transfera) projicirane su u iznosu 2 mil. KM, što je na nivou 2020. godine;
- Izdaci za nefinansijsku imovinu planirani su u iznosu 46,1 mil KM, (uključuje i sredstva za višegodišnje projekte u iznosu od 4,5 mil. KM) i u odnosu na 2020. godinu manji su za 5,3 mil. KM.
- Izdaci za kamatu po inostranim planirani su u iznosu 1 mil. KM i odnose se na kamata po kreditu za izgradnju Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera BiH, kamata po kreditu Makrofinansijske pomoći Evropske komisije i kamatu po kreditu Saudijskog fonda za projekt „Obnova stambenih jedinica za raseljene u Bosni i Hercegovini“
- Drugi rashodi su projicirani su u iznosu 28,2 mil. KM (planirani u okviru stavke tekućih i kapitalnih grantova i tranfera, te rezervisanja).

Napominjemo da se razlika do ukupnog okvira za finansiranje institucija BiH odnosi na otplatu glavnice po kreditima CEB banke, Europske komisije i Saudijskog fonda, u ukupnom iznosu po 4,7 mil. KM.

Planovi budžeta šire vlade za 2021. **Federacije Bosne i Hercegovine** godinu su iskazani u tabeli br. 2b, 2b nastavak i tabeli 3 u prilogu ovog dokumenta. Prateći prognoze postepenog oporavka ekonomije i pozitivnih kretanja ključnih makroekonomskih parametara, te pretpostavljajući da se samo trajanje pandemije i njen negativan učinak na ekonomiju neće u značajnijoj mjeri prenijeti dulje od prve polovine 2021. godine, pripremljene su i projekcije konsolidiranih prihoda u Federaciji BiH za navedenu godinu. Ipak, vodeći se visoko procjenjenim nivoom neizvjesnosti krajnjeg ishoda, u cilju očuvanja fiskalne discipline, iste su rađene krajnjom oprežnošću, bazirane su na konzervativnom pristupu, a njihov nivo je zbog oslabljene baze u 2020. godini, znatno skromniji u odnosu na visok historijski trend bilježen kontinuirano u zadnjih nekoliko godina. Tako se, ukupni javnih prihodi šire vlade u Federaciji BiH u 2021. godini projiciraju u iznosu od 7.842,2 mil. KM sa očekivanim rastom za nešto više od 1% ili za 81,7 mil. KM u odnosu na projekciju za 2020. godinu.

Planirani nivo ukupnih socijalnih doprinosa za 2021. godinu iznosi 3.579,9 mil. KM i pretpostavlja rast od 1,2% ili za 39,8 mil. KM u odnosu na projekciju iz 2020. godinu. Projekcija je rađena na osnovu pozitivnih makroekonomskih prognoza o kretanjima ključnih parametara tržišta rada. Ukoliko se uzme u obzir da je baza iz 2020. godine dijelom podržana subvencijama interventnih mjera, te u se ista umanjuje za taj dio, pretpostavka „stvarnog“ oporavka ove kategorije prihoda u 2021. godinu u odnosu na 2020. godinu veća je i iznosi 3,7%.

Procjenjuje se da će ukupan raspoloživi dio prihoda od indirektnih poreza za korisnike u Federaciji BiH, planiran u iznosu od 2.622 mil. KM, porasti u 2021. godini za 2,4% ili za 61 mil. KM. Navedena projekcija pored makroekonomskih pretpostavki za povećanje ukupne naplate prihoda od indirektnih poreza, uključila je i planirani iznos za otplatu vanjskog duga, te trenutnu procjenu rezerve za izvršenje eventualnih poravnjanja između entiteta. Očekivano ostvarenje prihoda od direktnih poreza u 2021. godini iznosi 847,7 mil. KM, sa pretpostavkom dodatnog smanjenja od 0,7% ili za 5,7 mil. KM u odnosu na 2020. godinu, potaknutog pretpostavljenim smanjenjem prihoda od poreza na dobit preduzeća. Naime, prateći trend kretanja ključnih pokazatelja, te posebno uzimajući u obzir pretpostavku o mogućnosti značajnijeg smanjenja uplata poreza na dobit od strane finansijskih institucija, kao jednog od većih uplatilaca, obzirom na odobrenu mogućnost moratorija na otplatu kredita pravnih i fizičkih lica pogođenih negativnim ekonomskim posljedicama pandemije, procjena je da će u 2021. godini naplata prihoda od poreza na dobit pretrpiti dodatni pad od 6,3%. Efekti mjera oporavka, te stabilizacija međunarodnog tržišta, kada je riječ o njihovom utjecaju na naplatu ove vrste prihoda, mogu biti vidljivi tek početkom 2022. godine. Ostale vrste uključene u kategoriju direktnih poreza, prvenstveno porez na dohodak fizičkih lica, pretpostavljaju pozitivan trend kretanja u 2021.

godini. Prihodi od imovine za 2021. godinu projicirani su u iznosu od 53,3 mil. KM, sa očekivanim rastom od 2,76% ili za 1,4 mil. KM. Projekcija ostalih prihoda za 2021. godinu iznosi 739,3 mil. KM i manja je za 1,85% ili za približno 14 mil. KM.

U pogledu rashoda za 2021. godinu se projiciraju ukupni konsolidirani rashodi šire vlade u iznosu od 8.321,5 miliona KM što je manje za 55,4 miliona KM ili za 0,7% u odnosu na 2020. godinu. Za kolektivnu potrošnju se planira iznos od 3.953,0 miliona KM što je veće za 48,6 miliona KM ili 1,2% u odnosu na prethodnu godinu. Projiciraju se ukupni socijalni transferi u iznosu 3.108,2 miliona KM što predstavlja povećanje za 47 miliona KM ili za 1,5% u odnosu na prethodnu godinu. Pretpostavlja se da će rast u okviru socijalnih transfera biti uzrokovan rastom naknada za borbe i invalide i članove njihovih porodica – novčana egzistencijalna naknada, kao i implementacije Zakona o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodica sa djecom. Također planirano je zakonom utvrđeno povećanje transfera za isplatu penzija.

Za izdatke po kamatama planirani su troškovi u iznosu 148,8 miliona KM što je veće za 30 miliona KM u odnosu na prethodnu godinu, uz pretpostavku da će najveći iznos odnositi na pozajmice primljene kroz Državu. Subvencije u 2021. godini planirane su u iznosu 437,6 miliona KM i veće su za 79,2 miliona KM ili 22,1% u odnosu na 2020. godinu. Razlog ovom povećanju je što je na nivou budžeta Federacije BiH planirana subvencija privatnim preduzećima i poduzetnicima – Fond za stabilizaciju privrede.

Za razliku od ostalih komponenti rashoda u 2021. godini projiciran je pad troškova kapitalnog budžeta odnosno investicije u stalna sredstva za 87,6 miliona KM ili 13,9% i iznose 539,8 miliona KM. S obzirom da je u prethodne dvije godine izvršenje poslovnog plana javnih preduzeća na nivou investicija bilo samo 30% od planiranog ova stavka za 2021. godinu je umanjena. Dodatno ova stavka je umanjena uz pretpostavu da će usljed neizvjesnosti na domaćem i međunarodnom tržištu doći do pada investicijskih aktivnosti.

Naknade zaposlenima u javnom sektoru su planirane u iznosu 2.054,8 miliona KM što predstavlja povećanje za 14,30 miliona KM ili 0,7% u odnosu na prethodnu godinu. U 2021. godini planirana su sredstva za ispunjenje zakonske obaveze isplate plaća i naknada dužnosnicima (zastupnici, ministri, savjetnici) šest mjeseci nakon prestanka njihovog mandata ukoliko nemaju zasnovan radni odnos. Također, predviđena su i sredstva za izmirenje poreza i doprinosa iz sudskih presuda u iznosu od 0,5 mil. KM što je dovelo do navedenog uvećanja na ovoj stavci.

U 2021. godine se na nivou šire vlade očekuje deficit od 479,3 miliona KM.

Za sanciju posljedica pandemije u okviru ostalih transfera koji su planirani u iznosu od 2.247,2 miliona KM za 2021. godinu planirani su transferi za poduzimanje mjera za sprječavanje i suzbijanje zarazne bolesti COVID-19, transferi za nabavu cjepiva protiv COVID-19, te transferi za sanaciju zdravstvenih ustanova. U narednoj godini Vlada FBiH planira interventne mjere kao nastavak podrške u borbi protiv virusa COVID 19:

- Planirana je pomoć nižim nivoima vlasti, i to kantonima u iznosu od 200 miliona iz aranžmana sa MMF-om, te 30 miliona KM transfera za jedinice lokalne samouprave.
- U okviru Fonda za stabilizaciju privrede planirano je 150 miliona KM za što se planira usvojiti novi podzakonski akt.
- Kao podrška u zapošljavanju planirano je 50 miliona KM finansijskih sredstava kojeće se urediti programom.
- U sklopu mjera za podršku privredi planiran je nastavak jačanja Garantnog fonda pri Razvojnoj banci i u tu svrhu je predviđeno 25 miliona KM.
- U okviru Garantnog fonda predviđeno je 15 miliona KM za regresiranje troškova kamata i garancija za privredne subjekte iz oblasti energije, rudarstva i industrije, oblasti poduzetništva, te poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva.
- Planirano je 10 miliona KM u svrhu uvezivanja staža uposlenih u okviru privatnih i javnih preduzeća.

- Za izgradnju cesta planirano je 115 miliona KM i kao pomoć aerodromima u ukupnom iznosu od 9,5 miliona KM.
- U okviru pomoći zdravstvenim ustanovama u borbi protiv pandemije COVID-19 planirano 60 miliona KM koja će se usmjeriti zdravstvenim ustanovama, te 12 miliona KM za plaćanje cjepiva za COVID-19.
- U okviru socijalnih mjera planirano 16,5 miliona KM za osiguravanje naknada za roditelje djece sa posebnim potrebama, te 3 miliona KM na ime rekonstrukcije i investicijskog održavanja ustanova u oblasti socijalne zaštite

Posmatrajući sektor opšte vlade u Republici Srpskoj u 2021. godini, planirani su ukupni prihodi u iznosu od 4.365,5 miliona KM, što je za 50,8 miliona KM ili 1,1% manje u odnosu na revidirani budžet opšte vlade za 2020. godinu. Posmatrajući strukturu navedenih prihoda najveće učešće čine poreski prihodi (52,9%) i socijalni doprinosi (38,6%).

U okviru prihoda, ukupni porezi su planirani u iznosu od 2.308,1 miliona KM, što je manje za 20,8 miliona KM ili 0,9% u odnosu na revidirani budžet opšte vlade za 2020. godinu. Navedena razlika najvećim dijelom je nastala zbog značajnog pada prihoda od indirektnih poreza. U 2020. godini izvršena je jednokratna uplata na osnovu privremenih poravnjanja prihoda između korisnika raspodjele indirektnih poreza sa Jedinstvenog računa UIO u ukupnom iznosu od 54,9 miliona KM. Kada se uzme u obzir da je to bila jednokratna uplata, koje neće biti u 2021. godini, kao i da bi u 2021. godine moglo doći do obrnute situacije po pitanju privremenog poravnjanja ali u znatno manjem iznosu, i pored projektovanog rasta neto prihoda na nivou BiH, dolazi do pada prihoda od indirektnih poreza u sektoru opšte vlade u 2021. godini u odnosu na revidirani budžet opšte vlade za 2020. godinu.

Prihodi od socijalnih doprinosa planirani su u iznosu od 1.685,6 miliona KM, što je za 31,2 miliona KM ili 1,9% više u odnosu na revidirani budžet opšte vlade za 2020. godinu. Navedena projekcija je usklađena sa kretanjem istih tokom 2020. godine, kao i sa očekivanim kretanjem bruto plata i broja osiguranika u 2021. godini.

Što se tiče prihoda od imovine, planirano je smanjenje za 7,7 miliona KM ili 8,4% u odnosu na revidirani budžet opšte vlade za 2020. godinu i iznose 83,4 miliona KM. Ostali prihodi su smanjeni za 53,6 miliona KM ili 15,7%, najvećim dijelom zbog značajnog smanjenja grantova u okviru podsektora centralne vlade, i iznose 288,4 miliona KM.

Posmatrajući sektor opšte vlade u 2021. godini, planirani su ukupni rashodi u iznosu od 4.701,0 miliona KM, što je za 344,8 miliona KM ili 6,8% manje u odnosu na revidirani budžet opšte vlade za 2020. godinu.

U okviru rashoda, najznačajnije smanjenje rashoda planirano je kod kapitalnog budžeta za 226,6 miliona KM ili 46,2%, a odnosi se na najvećim dijelom na infrastrukturna ulaganja u jedinicama lokalnih samouprava, koja nisu na istom nivou kao u 2020. godini i odražavaju samo nastavak započetih ulaganja. Takođe, kod Fonda zdravstvenog osiguranja planirana su manja sredstva, s obzirom na to da je tokom 2021. godine planiran postepeni prestanak pandemije.

Na poziciji subvencija planiran je iznos od 165,2 miliona KM, odnosno došlo je do smanjenja za 102,7 miliona KM ili 38,3%, što se najvećim dijelom odnosi na manja izdvajanja za Kompenzacioni fond.

Ukupni socijalni transferi su povećani za 32,2 miliona KM ili 1,4%, što je u najvećoj mjeri rezultat redovnog usklađivanja penzija i kretanja broja korisnika penzije, tako da oni iznose 2.317,3 miliona KM. Izdaci po kamatama su povećani za 15,8 miliona KM ili 12,3% i iznose 144,7 miliona KM. Naknade zaposlenima iznose 1105,9 miliona KM i veće su za 10,9 miliona KM ili 1%, što se najvećim dijelom odnosi na uvećanje plata zaposlenih u republičkim organima uprave za minuli rad, kao i povećanje plata kod Fonda za dječiju zaštitu zbog nove organizacije rada u smislu preuzimanja dijela zaposlenih iz centara za socijalni rad.

U 2021. godini na nivou opšte vlade očekuje se deficit od 335,5 miliona KM.

4.4. Srednjoročni izgledi budžeta

Projektirane stope rasta prihoda od indirektnih poreza za 2022. i 2023. godinu iznose 3,5% i 3,7%, respektivno (Tabela 5). Projekcije su zasnovane na projektiranim relevantnim makroekonomskim pokazateljima, istorijskoj sezonskoj shemi naplate i projekcijama pojedinih kategorija prihoda za 2021. godinu.

Tabela 5: Revidirane projekcije indirektnih poreza za 2022. i 2023. godinu (OMA, oktobar 2020), u mil KM

u mil KM	PDV	Akcize	Carine	Putarina	Ostalo	Ukupno	Namj. putarina	Sred. za raspodjelu
2021 proj.	3.773,1	1.342,6	269,3	581,4	25,8	5.992,2	-363,4	5.628,8
2022 proj.	3.907,1	1.387,9	282,1	599,5	26,0	6.202,6	-374,7	5.828,0
2023 proj.	4.049,4	1.437,3	297,9	619,8	26,3	6.430,7	-387,4	6.043,3
2022/2021	3,6%	3,4%	4,8%	3,1%	1,0%	3,5%	3,1%	3,5%
2023/2022	3,6%	3,6%	5,6%	3,4%	1,0%	3,7%	3,4%	3,7%

Izvor: OMA UO UIO, http://www.oma.uino.gov.ba/bilteni/Oma_Bilten_eng_185_186.pdf

Pad indirektnih poreza u BDP-u u periodu 2021-2023 (Tabela 6) objašnjava se padom projektiranog udjela potrošnje u BDP-u (DEP, septembar 2020) i činjenici da se određene kategorije prihoda ne naplaćuju *ad valorem*. Za razliku od projektiranog pada indirektnih poreza u BDP-a, projektirani udio prihoda (OMA) u potrošnji (DEP) u navedenom periodu se kreće na konstantnom nivou od oko 17,7%.

Tabela 6: Revidirane projekcije indirektnih poreza za 2022 i 2023. godinu (OMA, oktobar 2020), u % BDP-a

u % BDP-a	PDV	Akcize	Carine	Putarina	Ostalo	Ukupno	Namj. putarina	Sred. za raspodjelu
2019	11,3%	4,3%	0,8%	1,8%	0,1%	18,3%	-1,1%	17,2%
2020 proj.	10,6%	3,8%	0,7%	1,6%	0,1%	16,8%	-1,0%	15,8%
2021 proj.	10,5%	3,7%	0,8%	1,6%	0,1%	16,7%	-1,0%	15,7%
2022 proj.	10,4%	3,7%	0,8%	1,6%	0,1%	16,5%	-1,0%	15,5%
2023 proj.	10,3%	3,7%	0,8%	1,6%	0,1%	16,4%	-1,0%	15,4%

Izvor: OMA UO UIO⁴², http://www.oma.uino.gov.ba/bilteni/Oma_Bilten_eng_185_186.pdf

U Naertu Dokumenta okvirnog budžeta institucija Bosne i Hercegovine za period 2021.-2023. godina planirana ne sljedeća struktura prihoda, primitaka i finansiranja, te rashoda i izdataka za 2022. i 2023. godinu.

Prihodi, finansiranje i primici institucija BiH su planirani, prema sljedećem:

- Poreski prihodi u 2022. i 2022. godini projicirani su u iznosu od 780 mil. KM za svaku godinu,
- Ostali prihodi u 2022. godini projicirani su u iznosu 147,6 mil. KM (Neporeski prihodi 147,1 mil. KM i transferi od drugih nivoa vlasti 0,5 mil. KM). U 2023. godini ostali prihodi su projicirani u iznosu 156,5 mil. KM (neporeski prihodi 156 mil. KM, transferi od drugih nivoa vlasti 0,5 mil. KM),
- Finansiranje i primici u 2022. godini projicirani su u iznosu 99,5 mil. KM, a u 2023. godini u iznosu 90,6 mil. KM.

Struktura rashoda institucija BiH u 2022. i 2023. godini je:

- Bruto plate i naknade troškova zaposlenih u 2022. godini projicirane su u iznosu 752,8 mil. KM, a u 2023. godini 755,7 mil. KM odnosno povećanje na godišnjem nivou od 0,4 %.

⁴²Kao izvor podataka za BDP (rashodovni pristup) OMA je koristila: Agencija za statistiku BiH, septembar 2020 i projekcije DEP-a (Makroekonomske projekcije 2020-2023, septembar 2020)

- Izdaci za materijal i usluge su za 2022. godinu projicirani u iznosu od 197,5 mil. KM (povećanje uglavnom zbog planiranja sredstava za provedbu općih izbora), a za 2023. godinu 189,5 mil. KM
- Doznake na ime socijalne zaštite planiraju se na stavci tekućih grantova i transfera u 2022. i 2023. godini u iznosu 2 mil. KM na godišnjoj nivou.
- Izdaci za nefinansijsku imovinu planirani su u 2022. godini u iznosu 40,9 mil. KM, a u 2023. godini u iznosu od 34,1 mil. KM.
- Izdaci za kamatu po inostranim kreditima u 2022. godini su planirani u iznosu 0,9 mil. KM, te u 2023. godini u iznosu 0,8 mil. KM (kamata po kreditu za izgradnju Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija, pritvora i drugih mjera BiH, kamata po kreditu Makrofinansijske pomoći Evropske komisije i kamatu po kreditu Saudijskog fonda za projekt „Obnova stambenih jedinica za raseljene u Bosni i Hercegovini“),
- Drugi rashodi su u 2022. godini planirani u iznosu 28,4 mil. KM, a u 2023. godini u iznosu 28,6 mil. KM (planirani u okviru stavke tekućih i kapitalnih grantova i transfera, te rezerviranja).

Napominjemo da se razlika do ukupnog okvira za finansiranje institucija BiH odnosi na otplatu glavnice po kreditima CEB banke, Europske komisije i Saudijskog fonda, u ukupnom iznosu po 4,6 mil. KM za 2022. godinu i 16,4 mil. KM za 2023. godinu.

Planovi budžeta šire vlade Federacije Bosne i Hercegovine za 2022-2023. godinu su iskazani u tabeli 2b, 2b nastavak i tabeli 3 u prilogu ovog dokumenta. U okviru sektora opće vlade za period 2022.-2023. godina, pripremljene su projekcije prihoda, bazirane na pretpostavljenoj „oporavljenoj“ bazi iz 2021. godine, te pozitivnim makroekonomskim prognozama za navedeni period. Tako, projekcija ukupnih prihoda za 2022. godinu iznosi 8.205,7 mil. KM i pretpostavlja rast od 4,64% ili za 363,5 mil. KM, dok su u 2023. godini konsolidirani prihodi šire vlade planirani u iznosu od 8.530,1 mil. KM sa rastom od 3,95% ili za 324,4 mil. KM (baza: prethodna godina).

Projekcija socijalnih doprinosa prati makroekonomske pretpostavke o tržištu rada za period 2022-2023. godina, sa pretpostavljenim povećanjem broja zaposlenih, te pretpostavljenim stalnim nominalnim povećanjem plaće⁴³. Ukupan planirani nivo socijalnih doprinosa u Federaciji BiH iznosi 3.771,4 mil. KM u 2022. godini, odnosno 4.015,4 mil. KM u 2023. godini, sa očekivanim stabilnim rastom od 5,4% i 6,4% respektivno (baza: prethodna godina)

Raspoloživi prihodi od indirektnih poreza za Federaciju BiH u 2022. godini planirani su u iznosu od 2.730,9 mil. KM, sa stopom rasta od 4,15% u odnosu na projekciju za 2021. godinu, dok bi isti u 2023. godini trebali biti ostvareni u iznosu od 2.747,2 mil. KM i rastom od 0,6%. Iako nisu uključeni u predstavljene iznose, prihodi od indirektnih poreza namjenjeni otplati vanjskog duga, kako je već ranije istaknuto, direktno uslovljavaju raspoloživi dio, te je zbog višeg nivoa otplate duga u 2023. godini, stopa rasta raspoloživog dijela svega 0,6%.

Plan ukupnih prihoda od direktnih poreza za 2022. godinu iznosi 881,1 mil. KM sa pretpostavkom rasta od 3,9%, dok se u 2023. godini očekuje naplata u iznosu od 921,9 mil. KM, sa rastom od 4,63% (baza: prethodna godina). Projekcije prate prognoze rasta BDP-a u navedenom periodu, očekivano poboljšanje ostvarene dobiti pravnih lica, te pozitivne makroekonomske pretpostavke vezane za tržište rada i pretpostavljene trendove o ostvarenju drugih izvora oporezivog dohotka kada je riječ o naplati poreza na dohodak fizičkih lica.

Prihodi od imovine u periodu 2022. – 2023. godina planirani su u iznosu od 54,9 mil. KM odnosno 56,6 mil. KM i pretpostavljenom godišnjom stopom rasta od 3% (baza: prethodna godina). Očekivana naplata ostalih prihoda na nivou opće vlade u 2022. godini iznosi 767,5 mil. KM sa stopom rasta od 3,81%. U 2023. godini projicirani iznos ovih prihoda na nivou je od 789,1 mil. KM i pretpostavljenim rastom od 2,82%.

---

⁴³ Izvor: Direkcija za ekonomsko planiranje, septembar 2020. godine

Projekcije ukupnih konsolidiranih rashoda svih nivoa vlasti u Federaciji BiH za 2022. godinu iznose 8.401,4 miliona KM, dok su za 2023. godinu planirani u iznosu od 8.580,4 miliona KM.

Srednjoročne projekcije na poziciji ukupni socijalni transferi planirani su iznosi od 3.234,7 miliona KM u 2022. godini i 3.305,0 miliona KM u 2023. godini. Kao i u planu za 2021. godinu pretpostavlja se rast naknada za borbe i invalide i članove njihovih porodica, te povećanje transfera za isplatu penzija u skladu sa zakonima. Izdaci po kamatama planirani su u iznosu od 171,3 miliona KM i 151,1 miliona KM. Pozicija subvencije planirana je u iznosu od 370,0 miliona u 2022. godini, dok su u 2023. godini planirane u iznosu od 372,1 miliona KM. Obzirom da u toku izrade plana za 2022. i 2023. godinu nije poznato da li će se planirati sredstva za Fond za stabilizaciju privrede planirani iznos subvencija je smanjen na nivo prethodnih godina.

Pretpostavlja se da će investicije u stalna sredstva zadržati nivo iz prethodnih godina, te su investicije u stalna sredstva u okviru srednjoročne projekcije planirane u iznosima od 536,0 miliona KM i 515,0 miliona KM. Rast naknada zaposlenima u javnom sektoru planiran je u iznosima od 2.058,3 miliona KM i 2.061,0 miliona KM, odnosno u okviru postotka utvrđenim Zakonom o plaćama i naknadama u organima vlasti Federacije BiH.

U 2022. godini na nivou opće vlade Federacije BiH očekuje se deficit od 195,7 miliona KM, dok se u 2023. godini očekuje deficit u iznosu od 50,3 miliona KM.

Posmatrajući sektor opšte vlade Republike Srpske, planirani su ukupni prihodi u iznosu od 4.487,3 miliona KM u 2022. godini, dok su u 2023. godini planirani u iznosu od 4.646,1 miliona KM. S obzirom na to da je planiran oporavak privredne aktivnosti u posmatranom periodu, ujedno je projektovan postepeni rast prihoda.

Ukupni porezi planirani su u iznosu od 2.417,5 miliona KM u 2022. godini, dok su u 2023. godinu planirani u iznosu od 2.529,9 miliona KM. U okviru poreskih prihoda najveće učešće imaju prihodi od indirektnih poreza i prihodi od poreza na dohodak i poreza na dobit. Navedena projekcija uzima u obzir stope rasta BDP-a, kao i projektovane stope rasta plata i broja zaposlenih.

Socijalni doprinosi planirani su u iznosu od 1.727,4 miliona KM u 2022. godini, dok su za 2023. godinu planirani u iznosu od 1.770,3 miliona KM. Navedena projekcija je usklađena sa dosadašnjim kretanjem istih, kao i sa očekivanim kretanjem bruto plata i broja osiguranika u posmatranom periodu.

Prihod od imovine planiran je u iznosu od 87 miliona KM u 2022. godini i 91,3 miliona KM u 2023. godini, dok su ostali prihodi za sektor opšte vlade planirani u iznosu od 255,4 miliona KM za 2022. godinu i 254,5 miliona KM za 2023. godinu.

Srednjoročne projekcije ukupnih rashoda opšte vlade Republike Srpske u periodu 2022-2023. godina iznose 4.716,2 miliona KM i 4.770,6 miliona KM, respektivno. Na poziciji ukupni socijalni transferi planirani su iznosi od 2.355,4 miliona KM i 2.397,9 miliona KM, respektivno. Srednjoročne projekcije naknada zaposlenima iznose 1.107,8 miliona KM i 1.113,2 miliona KM. Kod kapitalnog budžeta planirani su iznosi od 227,8 miliona KM i 211,6 miliona KM. Na poziciji subvencija planirani su iznosi od 146,7 miliona KM i 146,8 miliona KM, dok su izdaci po kamatama planirani su u iznosu od 166,3 miliona KM i 179,7 miliona KM.

U 2022. godini na nivou opšte vlade očekuje se deficit od 228,9 miliona KM, dok se u 2023. godini očekuje deficit u iznosu od 124,5 miliona KM.

Finansiranje budžeta i konsolidovanog budžeta tokom trajanja programa, plan, izvori, instrumenti, namjena

U periodu 2021–2023. godine planirano je ukupno finansiranje⁴⁴ (novo zaduženje) u iznosu od 3,1 milijarde KM, od čega 1 milijarda KM u 2021. godini, 0,8 milijardi KM u 2022. godini, te 1,3 milijarde KM u 2023. godini.

---

⁴⁴ Finansiranje za period 2021–2023. godine obuhvata plan povlačenja ino kreditnih sredstava po investicionim projektima u implementaciji odobrenim od strane Narodne skupštine Republike Srpske zaključno sa 30. junom 2020. godine, plan primitaka po osnovu novih kreditnih zaduženja i emisija hartija od vrijednosti u svrhu finansiranja budžetske potrošnje u periodu 2021–2023. godine, a o čemu će Narodna skupština Republike Srpske odlučivati u okviru godišnjih odluka o dugoročnom zaduženju.

Tokom datog perioda finansiranje se većim dijelom vrši iz spoljnih izvora, pri čemu u 2021. godini učešće spoljnih izvora finansiranja iznosi 94%, u 2022. godini 52%, te 78% u 2023. godini. Planirano finansiranje se realizuje najvećim dijelom putem dugoročnih (domaćih i spoljnih) instrumenata. Učešće finansiranja putem HoV (domaćih kratkoročnih i dugoročnih, te spoljnih dugoročnih) tokom datog perioda, izuzev u 2022. godini, je dominantnije, te 2021. godini iznosi 72%, u 2022. godini iznosi 40%, dok u 2023. godini 85% od ukupnog planiranog finansiranja.

Investicioni projekti će se u potpunosti finansirati iz spoljnih izvora, kao rezultat maksimalnog iskorištavanja pristupa koncesionim izvorima finansiranja (Svjetska banka, EIB, EBRD, IFAD, KfW, Razvojna banka Savjeta Evrope itd.). Domaći i spoljni izvori finansiranja će se koristiti za finansiranje budžetske potrošnje⁴⁵.

4.5. Strukturni bilans (ciklična komponenta deficita, jednokratne i privremene mjere, fiskalna politika)

Za izračun ciklički prilagođenog (primarnog) salda konsolidirane opće države u razdoblju od 2015 do 2023., ciklički prilagođen proračunski saldo je izračunat na temelju poluagregatne metode Europske Komisije. Izračun cikličkog dijela salda koji provodi Europska komisija temelji se na uobičajenom postupku u dva koraka: (i) na ocjeni jaza agregatne proizvodnje kao pokazatelja gospodarskog ciklusa te (ii) procjeni elastičnosti ukupnih prihoda i rashoda u odnosu na taj jaz.

U prvom se koraku ocjenjuje cikličko stanje gospodarstva (proizvodni jaz) usporedbom stvarnog BDP-a s potencijalnim. S obzirom na nedostupnost podataka, za ocjenu jaza agregatne proizvodnje nije se mogla koristiti metoda proizvodne funkcije. Tako se procjena potencijalnog BDP-a temelji na prilagođenom Hodrick-PreScottovom filtru, zbog njegove transparentnosti i jednostavnosti, uz koeficijent izgladivanja (λ) za godišnje podatke, 6,25⁴⁶. Prema Bruchezu, P.-A. (2003.), prilagođeni Hodrick-PreScottov filter rješava problem pristranosti na početku/kraju uzorka, što je glavni nedostatak originalnog H-P filtra. Koristeći tako prilagođen filter nije bilo potrebno umjetno produžiti seriju podataka izvan projekcijskog razdoblja.

U drugom se koraku procjenjuje učinak cikličkih kretanja na proračun primjenom proračunskih elastičnosti. Ukupna elastičnost prihoda/rashoda izvodi se kao ponderirani zbroj elastičnosti pojedinih kategorija prihoda/rashoda⁴⁷ koje su osjetljive na kretanje poslovnog ciklusa, pri čemu su ponderi pojedinih kategorija njihovi udjeli u ukupnim приходima/rashodima. Pritom se elastičnost pojedine komponente prihoda/rashoda prvo izračunava s obzirom na njihovu relevantnu makroekonomsku osnovicu, a potom se ocjenjuje elastičnost makroekonomske osnovice na jaz agregatne proizvodnje. Umnoškom ovih dviju elastičnosti dobije se elastičnost pojedine komponente prihoda/rashoda na jaz agregatne proizvodnje.

Kao standard u ocenjivanju elastičnosti prihoda i rashoda, uzima se da su elastičnosti poreza na potrošnju, poreza na dohodak, poreza na dobit, socijalnih doprinosa i rashoda za nezaposlene u odnosu na odgovarajuću poresku osnovu jednake jedinici. Na ovaj način izračunata ukupna elastičnost proračunskog salda konsolidirane opće države je 0,347, gdje je za prihode ocjenjena elastičnost 0,337 a za rashode -0,01. Dobijeni rezultati i njihovo tumačenje u najvećoj mjeri zavise od dužine korištene serije, pouzdanosti i kvaliteta podataka.

⁴⁵ Od ukupnog finansiranja putem spoljnih izvora, na finansiranje budžetske potrošnje odnosi se 80% u 2021. godini, 69% u 2022. godini, te 81% u 2023. godini.

⁴⁶ Morten O. Ravn and Harald Uhlig: "Discussion Paper No. 2858 on adjusting the HP – Filter for the frequency of observation, CEPR, June 2001
© 2002 by the President and Fellows of Harvard College and the Massachusetts Institute of Technology

⁴⁷ Na prihodnoj strani kao ciklički osjetljive komponente određeni su prihodi od PDV i akciza (porez na potrošnju), poreza na dohodak, poreza na dobit te prihodi od socijalnih doprinosa, dok se rashodnoj strani uzimaju samo rashodi za naknade nezaposlenima.

Tabela 7: Fiskalni bilans i komponente za obračun ciklično prilagođenog bilansa u periodu 2015-2023 godina, u %BDP⁴⁸

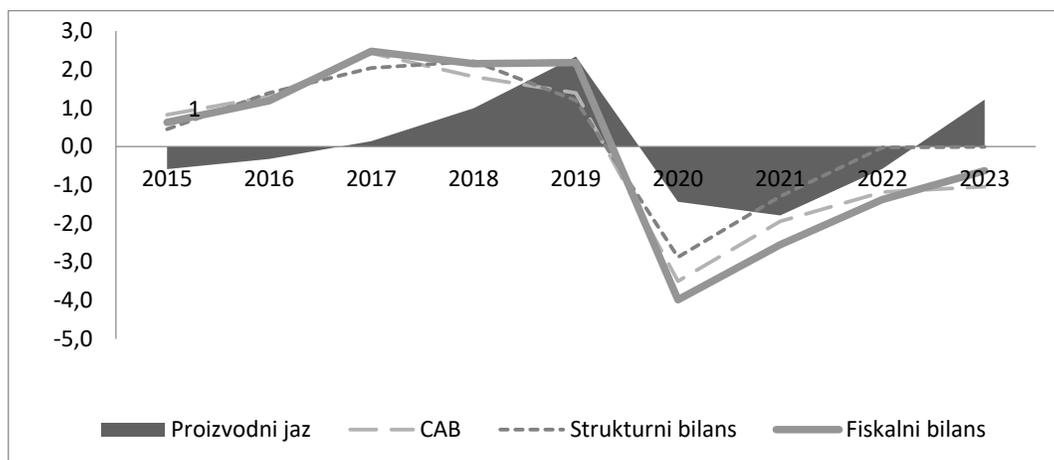
	Proizv. Jaz	Fiskalni bilans	Primarni i fiskalni bilans	CK	CAB	CAB*	Strukt. bilans	Strukt. primarni i bilans	Karakter fiskalne politike
2015	-0,6	0,6	1,5	-0,2	0,8	1,7	0,4	1,3	-1,9
2016	-0,3	1,2	2,0	-0,1	1,3	2,1	1,4	2,2	-0,8
2017	0,1	2,5	3,2	0,0	2,4	3,1	2,0	2,7	-0,6
2018	1,0	2,1	2,9	0,3	1,8	2,5	2,2	2,9	-0,2
2019	2,3	2,2	2,9	0,8	1,4	2,1	1,2	1,9	1,0
2020	-1,4	-4,0	-3,3	-0,5	-3,5	-2,8	-2,9	-2,2	4,1
2021	-1,8	-2,5	-1,7	-0,6	-1,9	-1,1	-1,3	-0,5	-1,7
2022	-0,6	-1,4	-0,5	-0,2	-1,2	-0,3	0,0	0,9	-1,4
2023	1,2	-0,6	0,2	0,4	-1,0	-0,2	0,0	0,8	0,1

*Ciklično prilagođeni primarni bilans

Izvor: Ministarstvo finansija i trezora Bosne i Hercegovine

Nakon izračunavanja ukupne osjetljivosti proračunskog salda, ciklička komponenta proračunskog salda se potom dobiva kao umnožak proizvodnog jaza i ukupne cikličke osjetljivosti. Kako bi se pokazao stvarni karakter diskrecijske fiskalne politike, izračunava se fiskalna pozicija. Ona se mjeri kao godišnja promjena ciklički prilagođenog primarnog proračunskog salda (isključene su kamate) umanjenog za jednokratne mjere (strukturni proračunski primarni saldo), pri čemu pozitivan predznak označava ekspanzivnu a negativan predznak restriktivnu politiku.

Grafikon 6: Stvarni i ciklično prilagođeni fiskalni bilans u periodu 2015-2023 u % BDP

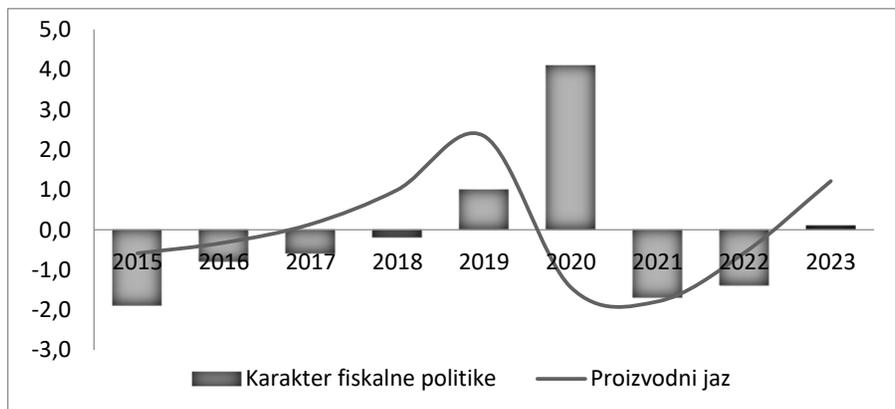
Obračun ciklički prilagođenog deficita služi za utvrđivanje neophodne razine fiskalnog prilagođavanja tokom perioda. Stvarni fiskalni bilans jednak je ciklički prilagođenom bilansu kada je proizvodni jaz jednak nuli, odnosno ako je stopa rasta realnog BDP-a jednaka potencijalnoj. Iz prethodog grafikona na kojem je prikazan stvarni fiskalni bilans, ciklično prilagođeni bilans i proizvodni jaz vidljivi su pozitivni efekti ciklusa u periodu 2015-2019 godini, i do značajnog strukturnog unaprijeđenja fiskalne pozicije sa visokim vrijednostima strukturnog bilansa. Stvarni suficit je veći od ciklično prilagođenog suficita u 2018 i 2019 zbog pozitivnog uticaja ciklusa.

Pojava pandemije izazvane virusom COVID-19 u 2020 godini dovodi do drastičnog pada ekonomske aktivnosti, što je imalo snažnog uticaja na budžete svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini. Smanjenje prihoda s jedne strane i povećanje rashoda zbog primjene usvojenih paketa mjera na svim nivoima

⁴⁸ Za period 2015-2018 korišteni su podaci CBBiH a za period 2019-2023 podaci dostavljeni od ministarstava finansija (institucija BiH i entiteta) i Direkcije za finansije DB.

vlasti u Bosni Hercegovini, dovodi do deficita od 4% na nivou opšte vlade.

Grafikon 7: Karakter fiskalne politike u BiH u periodu 2015-2023 godine

U Bosni Hercegovini se uglavnom vodi prociklična fiskalna politika, izuzev 2020 kada je, kao i drugim zemljama zbog povećanja rashoda radi sprečavanja negativnog ciklusa i pomoći zdravstvenom sektoru, vođena kontraciklična ekspanzivna fiskalna politika. Fiskalni impuls u 2020 predstavlja paket fiskalnih mjera koje su donijele entitetske vlade u vidu odgođenih poreskih obaveza i drugih mjera pomoći privredi radi ublažavanja ekonomskih posljedica pandemije. Postepeni oporavak zahtjevat će nastavak vođenja prociklične restriktivne fiskalne politike u periodu 2021 i 2022. godine.

4.6. Nivo zaduženosti i razvoj događanja, analiza vanrednih operacija i usklađivanje toka i stanja

Prema raspoloživim podacima iz Ministarstva finansija i trezora BiH, entitetskih ministarstava finansija i Direkcije za finansije Distrikta Brčko procjenjeno stanje ukupnog javnog duga za 2020. godinu iznosi 12.209,3 miliona KM. Od ovog ukupnog iznosa 71,7 % ili 8.755,7 miliona KM čini vanjski dug dok 28,3% ili 3.453,6 miliona KM čini unutrašnji dug.

Tabela 8: Stanje javnog duga⁴⁹ i projekcije (u mil. KM)

	2019	2020	2021	2022	2023
1. VANJSKI DUG (1.1+1.2+1.3+1.4)	8.133,6	8.755,7	10.197,5	10.441,7	10.613,0
1.1 Institucije BiH	69,1	64,9	62,2	56,9	51,6
1.2 Federacija BiH	4.595,4	4.973,8	5.684,2	5.761,1	5.673,2
1.3 Republika Srpska	3.415,5	3.664,5	4.406,3	4.587,2	4.859,1
1.4 Distrikt Brčko	53,6	52,5	44,8	36,5	29,1
2. UNUTRAŠNJI DUG (2.1+2.2+2.3)	2.975,6	3.453,6	3.109,0	3.131,5	3.083,2
2.1 Federacija BiH	1.000,2	1.107,3	1.085,6	1.019,3	963,0
- <i>Vlada Federacije BiH</i>	726,2	849,9	864,3	828,7	792,9
- <i>Kantoni, opštine i gradovi</i>	274,0	257,4	221,3	190,6	170,1
2.2 Republika Srpska	1.973,0	2.344,5	2.022,3	2.111,7	2.120,2
- <i>Budžet Republike Srpske</i>	1.454,0	1.725,3	1.495,8	1.671,0	1.764,5
- <i>Jedinice lokalne samouprave</i>	316,0	406,6	357,9	309,0	260,1
- <i>Fondovi socijalne sigurnosti</i>	203,0	212,6	168,6	131,7	95,6
2.3 Distrikt Brčko	2,4	1,8	1,1	0,5	0,0
UKUPNO (1+2)	11.109,2	12.209,3	13.306,5	13.573,2	13.696,2

⁴⁹ Za Republiku Srpsku obuhvaćen je ukupan dug u skladu sa legislativom u RS.

Tabela 9: Otplata javnog duga i projekcije (u mil. KM)

	2019	2020	2021	2022	2023
1. Ukupno Federacija BiH	677,8	734,9	769,5	859,6	956,8
1.1. Vanjski dug FBiH	428,0	431,6	462,8	425,8	668,6
1.2. Unutrašnji dug	249,8	303,3	306,7	433,8	288,2
- Vlada Federacije BiH	196,7	245,0	242,6	362,6	212,8
-Kantoni, opštine i gradovi	53,1	58,3	64,1	71,2	75,4
2. Ukupno Republika Srpska	733,8	594,2	807,4	750,7	1.236,3
2.1. Vanjski dug RS	293,5	265,4	291,2	347,9	837,4
2.2. Unutrašnji dug RS	440,3	328,8	516,2	402,8	398,9
- Budžet RS	290,4	235,9	399,7	299,0	299,2
- Jedinice lokalne samouprave	123,8	65,5	65,4	61,1	59,2
- Fondovi socijalne sigurnosti	26,1	27,4	51,1	42,7	40,5
3.Ukupno DB (3.1+3.2)	7,7	8,6	8,3	9,0	7,9
3.1 Vanjski dug	7,1	8,0	7,7	8,3	7,4
3.2 Unutrašnji dug	0,6	0,6	0,6	0,7	0,5
4. Vanjski dug Institucija BiH	6,8	7,6	6,2	4,4	15,5
UKUPNO BIH (1+2+3+4)	1.426,1	1.345,3	1.591,4	1.623,7	2.216,5

Prema raspoloživim informacijama Ministarstva financija Republike Srpske i Federalnog ministarstva financija procijenjene potencijalne obaveze za 2020. godinu iznose 796,5 miliona KM, od čega se na Federaciju BiH odnosi 144,9 miliona KM a na Republiku Srpsku 651,6 milion KM.

U pogledu strukture namjene ulaganja kredita, prema evidenciji Ministarstva financija i trezora BiH stanje 30.09.2020 godine, na realizaciju infrastrukturnih projekata usmjereno je 56,1% kredita, 30,3% na kredite namijenjene javnom sektoru, dok 13,6% predstavlja ulaganja u privredne djelatnosti. Kreditne uslove karakteriše povoljna prosječna kamatna stopa od 1,63% (učesće kredita sa fiksnom kamatnom stopom 62,5%, a varijabilna kamatna stopa 37,5%) i prosječno vrijeme dospelja od 7,4 godina. U pogledu valutne strukture kredita i dalje dominiraju krediti u valuti EUR 57,7% , potom SRD 29,3%, USD 5,6%, CPU 1,3%, te ostale valute⁵⁰ u iznosu od 6,1%. U periodu 01.01.-30.09.2019. godine, obaveze po vanjskom državnom dugu servisirane su u cjelosti i na vrijeme.

Tabela 10: Pokazatelji održivosti javnog duga⁵¹

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
BDP (mil.KM)	34264	35753	34644	35888	37569	39291
Ukupan dug (mil.KM)	11106,6	11.109,2	12.209,3	13.306,5	13.573,2	13.696,2
Izvoz roba i usluga (mil.KM)	14087	14111	12561	13468	14611	15978
Vanjski dug (mil.KM)	8204,9	8.133,6	8.755,7	10.197,5	10.441,7	10.613,0
Otplata ukupnog duga (mil. KM)	1755,6	1426,1	1345,3	1591,4	1623,7	2216,5
Otplata vanjskog duga (mil.KM)	830,0	735,4	712,6	767,9	786,4	1528,9
Neto prihodi od indirektnih poreza (mil. KM)	5834,9	6135,6	5475,7	5628,8	5828,0	6043,3
Ukupan dug/BDP (%)	32,4	31,1	35,2	37,1	36,1	34,8
Otplata ukupnog duga/BDP (%)	5,1	4,0	3,9	4,4	4,3	5,6
Vanjski dug/Izvoz roba i usluga (%)	58,2	57,6	69,7	75,7	71,5	66,4
Servis vanjskog duga/Prihodi od indirektnih poreza za raspodjelu (%)	14,2	12,0	13,0	13,6	13,4	25,3

Javna zaduženost Bosne i Hercegovine, prema istorijskim podacima i datim projekcijama, ostaje u

⁵⁰Ostale valute čine: JPY, KRW, CHF, KWD, SAR, CAD, SEK, DKK, GBP.

⁵¹ Za Republiku Srpsku obuhvaćen je dug u skladu sa legislativom u RS

okviru mastriškog kriterija i Bosna i Hercegovina je i dalje među umjereno zadužena zemlja. U narednom tekstu obrađeno je stanje duga i razvoj događaja u Federaciji BiH i Republici Srpskoj.

Prema podacima kojima raspolaže Federalno ministarstvo finansija/financija stanje javnog duga⁵² u Federaciji BiH na dan 30.09.2020. godine iznosi 6.223,33 mil KM, a procjenjuje se⁵³ da će na dan 31.12.2020. godine, iznositi 6.176,53 mil. KM odnosno 27,97% BDP-a procijenjenog za 2020. godinu.

Tabela 11: Procijenjeno stanje javnog duga u Federaciji BiH na dan 31.12, po godinama, u mil. KM

Kategorije duga	2018.	2019.	2020. procjena		
			30.9.2020.	31.12.2020.	Odnos duga prema GDP ⁵⁴
1	2	3	4	5	6:GDP
1. Unutrašnji dug u FBiH	949,24	1.000,12	1.247,60	1.130,74	5,12%
1.1. Unutrašnji dug Vlade FBiH	704,68	726,21	969,86	859,86	3,89%
1.1.1. Vrijednosni papiri	673,41	711,54	959,86	849,86	3,85%
a) Dugoročni vrijednosni papiri	633,41	691,54	849,86	749,86	3,40%
Stara devizna štednja	7,99	1,87	0,00	0,00	0,00%
Ratna potraživanja	195,42	149,67	109,86	109,86	0,50%
Obveznice Federacije	430,00	540,00	740,00	640,00	2,90%
b) Kratkoročni vrijednosni papiri (trezorski zapisi)	40,00	20,00	110,00	100,00	0,45%
1.1.2. Krediti banaka	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
1.1.3. Obaveze bivšeg FMO	12,09	12,08	0,00	0,00	0,00%
1.1.4. Verifikovani unutrašnji dug za koji nisu emitovane obveznice	19,18	2,59	10,00	10,00	0,05%
Stara devizna štednja	11,49	2,34	10,00	10,00	0,05%
Ratna potraživanja	7,69	0,25	0,00	0,00	0,00%
1.2. Unutrašnji dug kantona	182,73	199,76	202,44	194,41	0,88%
Obveznice	18,81	27,05	27,05	16,29	0,07%
Krediti	163,92	172,71	175,39	178,12	0,81%
Ostalo	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
1.3. Unutrašnji dug općina i gradova	61,83	74,15	75,3	76,47	0,35%
Obveznice	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
Krediti banaka	61,83	74,15	75,3	76,47	0,35%
Ostalo	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00%
2. Vanjski dug u FBiH	4.702,74	4.595,39	4.962,03	4.973,80	22,52%
2.1. Vanjski dug Vlade FBiH	2.291,21	2.080,62	2.339,95	2.370,33	10,73%
2.2. Vanjski dug kantona	237,14	221,67	225,11	228,62	1,04%
2.3. Vanjski dug općina i gradova	154,05	168,72	171,34	174,00	0,79%
2.4. Vanjski dug javnih preduzeća i ostalih korisnika	2.020,34	2.124,38	2.225,63	2.200,85	9,97%
UKUPNO DUG U FBiH (1.+2.)	5.651,98	5.492,47	6.223,33	6.176,53	27,97%
UKUPNO dug Vlade FBiH (1.1.+2.1.)	2.995,89	2.806,83	3.309,81	3.230,19	14,63%
UKUPNO dug Kantona (1.2.+2.2.)	419,87	421,43	427,55	423,03	1,92%
UKUPNO dug općina i gradova (1.3.+2.3.)	215,88	242,87	246,64	250,47	1,13%
UKUPNO dug javnih preduzeća i ostalih korisnika (2.4.)	2.020,34	2.021,34	2.239,33	2.272,84	10,29%

⁵² Obuhvaćen ukupan vanjski dug i unutrašnji dug Vlade Federacije BiH, kantona, gradova i općina u Federaciji BiH

⁵³ Procjena izvršena na osnovu iznosa vanjskog duga koji je ugovorila Federacija Bosne i Hercegovine i supsidijarno prenijela krajnjim korisnicima-finansijskim institucijama, javnim kompanijama, kantonima, lokalnim zajednicama, bankama i drugim korisnicima, kao i unutrašnjeg javnog duga kantona, gradova i opština,

⁵⁴ Procijenjena vrijednost BDP-a za 2020. godinu iznosi 20.085,01 mil. KM

Vanjski dug u Federaciji Bosne i Hercegovine predstavlja dug kojim upravlja i za koji je odgovorna Vlada Federacije BiH i obuhvata vanjski dug Vlade Federacije Bosne i Hercegovine i vanjski dug koji je ugovorila Federacija Bosne i Hercegovine i prosljedila krajnjim korisnicima (kantonima, lokalnim zajednicama, javnim kompanijama, finansijskim institucijama i drugim korisnicima) i na dan 30.09.2020. godine procjenjen je na iznosi 4.962,03 mil. KM (procjena za 31.12.2020. godine je 4.973,8 mil. KM).

Do 30.09.2020. godine, od ugovorenih⁵⁵ vanjskih kredita u ukupnom iznosu od 10.692,14 mil. KM, angažovano je 7.747,32 mil. KM, dok je 2.944,81 mil. KM raspoloživo za angažovanje u skladu sa dinamikom realizacije odobrenih projekata. Tokom 2020 godine angažovano je 866,37 mil. KM. Krediti su, najvećim dijelom, ugovarani sa bilateralnim kreditorima i multilateralnim finansijskim institucijama (Svjetska banka, EBRD, EIB, MMF i dr). Neizmireni dug realiziran preko multilateralnih finansijskih institucija iznosi 3.944,81 mil. KM ili 79,5% ukupnog vanjskog duga Federacije BiH, dok se preostalih 1.017,21 mil. KM ili 20,50% odnosi na zaduženje kod bilateralnih kreditora.

Valutna struktura vanjskog duga Federacije BiH definisana je dostupnim izvorima finansiranja. Najzastupljenija valuta u portfoliju duga Federacije BiH je Euro (EUR), a zatim slijede Specijalna prava vučenja (SDR) i američki dolar (USD). Prosječno vrijeme dospeljeća (ATM) kredita vanjskog duga iznosi 6,22 godine dok je prosječno vrijeme refiksiranja kredita 3,62 godine.

U periodu 01.01.do 30.09.2020. godine obaveze po vanjskom dugu servisirane su u cijelosti i na vrijeme, u ukupnom iznosu od 347,56 mil KM, od čega se na otplatu glavnice odnosi 286,22 mil KM (82,35%), a na plaćanje kamate, servisnih i drugih troškova 61,33 mil. KM (17,65%).

Uzimajući u obzir otplate vanjskog duga na bazi postojećeg portfolija duga Federacije BiH, budžetske finansijske potrebe, kao i potrebe za finansijskim sredstvima u cilju finansiranja realizacije projekata definisanih Programom javnih investicija FBiH 2021 – 2023. godine, Federalno ministarstvo finansija/financija napravilo je projekciju kretanja stanja duga u periodu 2021 – 2023. godina.

Tabela 12: Procjenjeno kretanje vanjskog duga u periodu 2021 – 2023. godine prema nosiocima obaveze (mil. KM)

Vanjski dug u Federaciji BiH	2021	2022	2023
Vanjski dug Federacije BiH	5.684,2	5.761,1	5.673,2
Vanjski dug kantona	243,5	252,7	259,2
Vanjski dug gradova i općina	185,4	192,3	197,3
Vanjski dug javnih preduzeća	2.344,5	2.432,5	2.495,2

Unutrašnji dug Vlade Federacije Bosne i Hercegovine sastavljen je od unutrašnjeg dug propisanog zakonom i duga nastalog emisijom tržišnih vrijednosnih papira. Unutrašnji dug propisan Zakonom izmiruje se gotovinskim isplatama ili emisijom vrijednosnih papira (netržišni instrumenti).

Na dan 30.09.2020. godine unutrašnji dug Vlade Federacije Bosne i Hercegovine u vrijednosnim papirima iznosio je 959,86 mil. KM. Unutrašnji dug Vlade Federacije BiH ima fiksnu kamatnu stopu čija je prosječna ponderisana vrijednost 1,94%. Prosječno vrijeme dospeljeća (ATM) portfolija unutrašnjeg duga Vlade Federacije iznosilo je 2,7 godina, jednako kao i prosječno vrijeme refiksiranja (ATR). U cilju produženja ATM-a i ATR-a Ministarstvo finansija/financija nastoji izdavati vrijednosne papire sa dužim rokom dospeljeća. U 2020. godini Vlada Federacije BiH emitovala je obaveznicu sa dospeljećem od 15 godina (ostvarena kuponska kamata iznosila je 3,2%).

U 2020. godini indikativnim kalendarom aukcija, planirano je održavanje 8 aukcija trezorskih zapisa (410,00 mil. KM) i deset aukcija trezorskih obveznica (410,00 mil. KM). Zbog smanjene potrebe za finansiranjem tekuće likvidnosti, do 30.09.2020. godine od planiranih šest, održane su dvije aukcija trezorskih zapisa. Vrijednost otkazanih aukcija trezorskih zapisa iznosila je 200,00 mil. KM. U istom

⁵⁵ Nisu uključeni otplaćeni krediti

periodu, kada su u pitanju dugoročni vrijednosni papiri održane su sve planirane aukcije (šest aukcija trezorskih obveznica) u ukupnom iznosu od 220,00 mil.KM.

Do kraja 2020. godine je planirano da se održi jedna aukcija šestomjesečnih trezorskih zapisa u iznosu od 50 miliona KM. Ostale aukcije vrijednosnih papira planirane da se održe u IV kvartalu 2020. godine su otkazane.

U 2020. godine (do 30.09.2020. godine) za servisiranje unutrašnjeg duga Vlade Federacije BiH je plaćeno ukupno 90,19 mil. KM, od čega 84,97 mil. KM na ime glavnice i 5,22 mil. KM na ime kamate. (očekuje se da će ukupno servisiranje unutrašnjeg duga u 2020. godini iznositi 255,01 mil. KM, od čega se na glavnice odnosi 244,97 mil. KM i na kamatu 10,04 mil. KM).

Obzirom na naprijed navedeno, stanje unutrašnjeg duga Vlade Federacije na dan 31.12.2020. godine procjenjuje se u iznosu od 849,86 mil. KM.

Finansiranje deficita zaduženjem na domaćem tržištu u 2021. godini planirano je u visini od 100 mil. KM (neto), od čega se na dugoročno finansiranje odnosi 50 miliona KM a na kratkoročno također 50 mil.KM. U periodu 2022. – 2023. godina planirano neto zaduženje tržišnim vrijednosnim papirima iznosi 0 KM. Vlada Federacije BiH će refinansirati vrijednosne papire koji dospijevaju vrijednosnim papirima iste ili veće ročnosti a unutrašnji dug bi se trebao smanjivati u skladu sa dospijućem obveznicama ratnih potraživanja (tabela 12.).

Tabela 13: Struktura unutrašnjeg duga Vlade Federacije BiH u periodu 2018. - 2023. (u mil. KM)

	2018.	2019	2020		2021.	2022.	2023.
			30.09.	31.12.			
Unutrašnji dug Vlade FBiH	704,67	726,22	959,86	849,86	864,28	828,69	792,89
Netržišni instrumenti	203,41	151,54	109,86	109,86	74,28	38,69	2,89
Obveznice Stare devizne štednje	7,99	1,87	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Obveznice Ratnih potraživanja	195,42	149,67	109,86	109,86	74,28	38,69	2,89
Tržišni instrumenti	470,00	560,00	850,00	740,00	790,00	790,00	790,00
Trezorski zapisi	40,00	20,00	110,00	100,00	150,00	150,00	150,00
Obveznice	430,00	540,00	740,00	640,00	640,00	640,00	640,00

Unutrašnji dug nižih nivoa vlasti u Federaciji BiH se sastoji od unutrašnjeg duga kantona, gradova i općina u Federaciji BiH. Unutrašnji dug kantona, gradova i općina u Federacije BiH na dan 30.09.2020. godine iznosio je 270,9 miliona KM. Od navedenog duga 72,3 miliona KM odnosi na dug općina i gradova dok se preostali iznos odnosi na unutrašnji dug kantona u visini od 198,6 miliona KM.

Dug kantona, gradova i općina u visini od 254,6 mil. KM čine krediti kod komercijalnih banaka, dok se na tržišne vrijednosne papire odnosi 16,29 mil. KM (obveznice Kantona Sarajevo koje dospijevaju 2022. godine). Procjenjuje se da će stanje unutrašnjeg duga kantona, gradova i općina na dan 31.12.2020. godine iznositi 257,4 miliona KM.

Tabela 14: Kretanje unutrašnjeg duga u Federaciji BiH u periodu 2018. - 2023. (u mil. KM)

	2018.	2019	2020		2021.	2022.	2023.
			30.09.	31.12.			
Unutrašnji dug Vlade FBiH	704,7	726,2	959,9	849,9	864,3	828,7	792,9
Kantoni, općine i gradovi	244,5	274	270,9	257,4	221,3	190,6	170,1
UNUTRAŠNJI DUG U FBiH	949,2	1.000,1	1.230,8	1.107,3	1.085,5	1.019,3	963,0

Pregled otplaćenih obaveza Federacije, kantona, gradova i općina kao i projekciju istih u periodu 2021 – 2023. godine prikazan je u tabeli 3. Iznosi koji su prikazani predstavljaju samo iznose glavnica koje su ili će biti otplaćene u narednom periodu, kamate nisu uključene.

Tabela 15: Pregled plaćenih glavnica po osnovu unutrašnjeg duga u Federaciji BiH u 2019, procjena za 2020. godinu i projekcija otplata za period 2021 – 2023. godina

	2019	2020	2021.	2022.	2023.
Vlada Federacije BiH	196,7	245,0	242,6	362,6	212,8
Kantoni, općine i gradovi	53,1	58,3	64,1	71,2	75,4
UNUTRAŠNJI DUG U FBiH	249,8	303,2	306,7	433,8	288,2

Potencijalne obaveze

Potencijalne obaveze Federacije Bosne i Hercegovine, predstavljaju finansijske obaveze koje bi mogle pasti na teret budžeta FBiH po osnovu izdatih garancija ili odluka Parlamenta FBiH o eventualnom preuzimanju obaveza kantona, lokalnih zajednica ili javnih kompanija.

Na dan 30.09.2020. godine stanje duga po osnovu potencijalnih obaveza Vlade Federacije iznose 1,46 mil. KM i odnose se na garanciju koju je Vlada FBiH izdala 2010. godine za JP Željeznice FBiH po osnovu kredita u iznosu od 78,92 KM. Dug Vlade Federacije BiH na dan 31.12.2020. godine po osnovu ove garancije će iznositi 0 KM.

Parlament Federacije BiH je 01.04.2019. godine donio Odluku kojom je odobrena Odluka o izdavanju garancije Federacije Bosne i Hercegovine (koju je donijela Vlada Federacije Bosne i Hercegovine pod brojem V. broj: 973/2018 od 17.08.2018. godine) u korist Izvozno-uvozne banke Kine za kreditno zaduženje Javnog preduzeća Elektroprivreda Bosne i Hercegovine d.d. Sarajevo za realizaciju projekta izgradnje Bloka 7 – 450 MW TE Tuzla u iznosu do 613,99 mil. EUR ili 85% od ukupne vrijednosti Ugovora o inženjeringu, nabavci i izgradnji Bloka 7 – 450 MW u TE Tuzla između JP Elektroprivreda BiH i Konzorcij China Gezhouba Group Company Limited, Peking, Kina (lider) i GEDI - Guandong Electric Power Design Institute, Kina (član Konzorcija) uvećano za kamatu i druge pripadajuće troškove po Sporazumu o kreditnoj liniji između JP Elektroprivreda BiH i CEXIM BANK. Kredit je 05.12.2019. godine postao efektivan ali nije bilo angažovanja sredstva tokom 2020. godine tako da je stanje duga po ovoj garanciji 0 KM.

Tabela 16: Stanje potencijalnih obaveza (kreditni po garancijama Federacije, kantona, gradova i općina) na dan 31.12.sa projekcijom do 2023. godine (u mil. KM)

	2018.	2019	2020		2021.	2022.	2023.
			30.09.	31.12.			
Vlada Federacije BiH	16,8	8,1	1,5	0,0	127,4	431,9	1088,1
Kantoni, općine i gradovi	10,8	32,9	149,3	144,9	133,6	121,8	112,8
UKUPNO GARANCIJE U FBiH	27,6	41	150,8	144,9	261	553,7	1200,9

Zakonom o zaduživanju, dugu i garancijama Republike Srpske detaljno je uređena oblast zaduživanja i izdavanja garancija Republike Srpske i jedinica lokalne samouprave, te načini i procedure zaduživanja, što zajedno sa postojećim zakonima iz oblasti budžetskog sistema i Zakonom o fiskalnoj odgovornosti u Republici Srpskoj, čini cjelovit pravni okvir za unapređenje i kontrolu budžetske discipline. U skladu sa Zakonom o zaduživanju, dugu i garancijama Republike Srpske, ograničenje iznosa duga utvrđeno je tako da ukupan dug Republike Srpske⁵⁶ na kraju fiskalne godine ne može biti veći od 60%, dok javni dug Republike Srpske ne može biti veći od 55% ostvarenog BDP-a u toj godini. Dug Republike Srpske nastao po osnovu zaduženja za finansiranje sanacije štete iz Jedinstvenog registra šteta, propisanog u Zakonu o Fondu solidarnosti za obnovu Republike Srpske, izuzima se iz ograničenja koja su propisana za ukupan i javni dug Republike Srpske. Kratkoročni dug Republike Srpske ne može biti veći od 8% iznosa redovnih prihoda ostvarenih u prethodnoj fiskalnoj godini. Ukupna izloženost Republike Srpske po izdatim garancijama ne može biti veća od 15% ostvarenog BDP-a u toj godini. Dodatno, Narodna skupština Republike Srpske odlučuje o ukupnom

⁵⁶ U skladu sa Zakonom o zaduživanju, dugu i garancijama Republike Srpske, ukupan dug Republike Srpske čine javni dug Republike Srpske, dug javnih preduzeća, IRB RS i institucija javnog sektora. Javni dug je dug Republike Srpske (budžeta), dug jedinica lokalne samouprave, te dug fondova socijalne sigurnosti.

iznosu garancija Republike Srpske koje Vlada može izdati u toku fiskalne godine⁵⁷. Jedinice lokalne samouprave se mogu dugoročno zadužiti samo ako u periodu stvaranja duga ukupan iznos koji dopijeva za otplatu, po predloženom dugu i cjelokupnom dospelom, neizmirenom postojećem dugu, u bilo kojoj narednoj godini nije veći od 18% iznosa njenih redovnih prihoda ostvarenih u prethodnoj fiskalnoj godini. Kratkoročni dug opština ne može biti veći od 5% njihovih redovnih prihoda ostvarenih u prethodnoj fiskalnoj godini, a izloženost jedinice lokalne samouprave po izdatim garancijama ne može da bude veća od 30% iznosa njihovih redovnih prihoda ostvarenih u prethodnoj fiskalnoj godini (sva pravila koja važe za jedinice lokalne samouprave važe i za fondove socijalne sigurnosti, osim u dijelu koji se tiče garancija- fondovi socijalne sigurnosti ne mogu ih izdavati). Zakonom o fiskalnoj odgovornosti⁵⁸, u okviru opštih fiskalnih pravila, utvrđeno je pravilo o dugu koje podrazumijeva da javni dug Republike Srpske na kraju fiskalne godine ne može biti veći od 55% ostvarenog BDP-a u toj godini, dok je u okviru posebnih fiskalnih pravila definisan prag za dug, koji podrazumijeva da ukoliko javni dug Republike Srpske na kraju fiskalne godine dostigne 50% ostvarenog BDP-a u toj godini, budžet za narednu godinu mora da bude sa budžetskim suficitom.

U septembru 2019. godine Vlada Republike Srpske je usvojila dokument Strategija upravljanja dugom Republike Srpske za period 2019–2022. godine, a koji je pripremlilo Ministarstvo finansija. Strategijom upravljanja dugom Republike Srpske za period 2019–2022. godine⁵⁹ definisan je glavni cilj upravljanja dugom Republike Srpske, ciljevi zaduživanja u svrhu ispunjenja glavnog cilja upravljanja dugom, strategija ostvarenja navedenih ciljeva, zadaci Ministarstva finansija Republike Srpske, te su identifikovani indikatori, tj. smjernice s ciljem ostvarivanja strukture duga sa prihvatljivim nivoom troškova i rizika, i to:

- s ciljem upravljanja valutnim rizikom, dug izražen u stranoj valuti (isključujući dug u EUR) treba biti manji od 35% ukupnog posmatranog duga, dok s ciljem razvoja domaćeg tržišta unutrašnji dug treba biti veći od 25% ukupnog posmatranog duga;
- s ciljem upravljanja rizikom refinansiranja, prosječno vrijeme do dospelja treba da je duže od četiri godine, a kratkoročni dug da je manji od 8% prihoda ostvarenih u prethodnoj godini;
- s ciljem upravljanja rizikom kamatnih stopa, dug po fiksnim uslovima treba iznositi više od 60% ukupnog posmatranog duga, dok prosječna ponderisana kamatna stopa treba biti niža od 3,5%.

Napominjemo da je u toku izrada dokumenta Strategija upravljanja dugom Republike Srpske za period 2020–2023. godine, koju će Vlada Republike Srpske usvojiti do kraja decembra 2020. godine.

Stanje javnog duga Republike Srpske na dan 30. jun 2020. godine iznosi 4.734,8 miliona KM, što je 43,5% BDP-a⁶⁰, dok stanje ukupnog duga Republike Srpske iznosi 5.870,9 miliona KM, tj. 53,9% BDP-a. Stanje ukupnog spoljnog duga iznosi 3.586,7 miliona KM, dok stanje ukupnog unutrašnjeg duga iznosi 2.284,2 miliona KM. Na dan 30. jun 2020. godine, ukupan dug Republike Srpske koji podliježe zakonskom ograničenju iznosi 5.800,3 miliona KM (53,2% BDP-a), dok javni dug koji podliježe zakonskom ograničenju iznosi 4.664,2 miliona KM (42,8% BDP-a).

Sa 30. junom 2020. godine ukupna izloženost Republike Srpske po izdatim garancijama iznosi 680,2 miliona KM (6,2% BDP-a), dok stanje duga po osnovu kreditnih zaduženja za koje je Vlada Republike Srpske izdala garancije iznosi 609,5 miliona KM.

U valutnoj strukturi ukupnog duga dominiraju tri valute: KM (38,9%), EUR (37,4%), i SDR (16,7%). Visoko učešće KM-a i EUR-a obezbjeđuje visok stepen predvidljivosti budućih obaveza, zbog čega je Republika Srpska manje izložena valutnom riziku.

Od ukupnog duga Republike Srpske na kratkoročni dug se odnosi samo 2,2%, dok je čitav preostali dug dugoročan i njegovo učešće iznosi 97,8%.

Veći dio ukupnog duga, tj. 76,1% otplaćuje se po fiksnim kamatnim stopama. Od ukupnog spoljnog

⁵⁷ Član 1. Zakona o izmjenama Zakona o zaduživanju, dugu i garancijama Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 114/17).

⁵⁸ „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 94/15 i 62/18.

⁵⁹ Dokument [Strategija upravljanja dugom Republike Srpske za period 2019–2022. godine](#) dostupan je na portalu Vlade Republike Srpske.

⁶⁰ Procijenjena vrijednost BDP-a za 2020. godinu iznosi 10.895 miliona KM.

duga se po fiksnim uslovima otplaćuje 67,5%, dok se od ukupnog unutrašnjeg duga po fiksnim uslovima otplaćuje 89,8%.

U fazi otplate je 49,7% ukupnog duga Republike Srpske, dok je preostalih 50,3% duga u grace periodu. Od ukupnog spoljnog duga otplata je počela za 52,9% duga (pri čemu je od „starog“ duga u otplati 97,4%, a od „novog“ duga u otplati je 48,1%), dok je od ukupnog unutrašnjeg duga u fazi otplate 44,6%.

Kad je riječ o strukturi ukupnog duga Republike Srpske sa stanovišta instrumenata, utrživi dio duga (obveznice i trezorski zapisi) iznosi 31,2%, dok preostali dug predstavlja neutrživi dio duga (kreditni i dug koji se izmiruje kroz akcioni plan ili u gotovini).

Tabela 17: Servis i stanje ukupnog duga Republike Srpske u periodu 2019–2023. godine (u milionima KM)

Red. broj	OPIS	2019.	sa 30. junom 2020.	2020.	2021.	2022.	2023.
		izvršenje		plan	projekcije		
1	Servis spoljnog duga	293,5	127,6	265,4	291,2	347,9	837,4
	1.1. Republike Srpske	193,8	75,5	155,9	184,3	218,7	696,2
	1.2. jedinica lokalne samouprave	6,7	3,3	7,9	10,3	10,4	11
	1.3. javnih preduzeća i IRB-a	93,1	48,8	101,7	96,6	118,9	130,1
2	Servis unutrašnjeg duga	440,3	173	328,9	516,3	402,8	398,9
	2.1. Republike Srpske	290,4	127,8	235,9	399,7	299	299,2
	2.2. jedinica lokalne samouprave	123,8	36,4	65,5	65,4	61,1	59,2
	2.3. fondova socijalne sigurnosti	26,1	8,8	27,4	51,1	42,7	40,5
3	Servis ukupnog duga RS (1 + 2)	733,8	300,6	594,3	807,5	750,7	1.236,2
	3.1. Servis duga iz Budžeta RS	586,6	255,7	500,8	688,2	642,8	1.132,5
4	Stanje spoljnog duga	3.415,5	3.586,7	3.664,5	4.406,3	4.587,2	4.859,1
	4.1. Republike Srpske	2.122	2.330,8	2.382,1	3.099,4	3.275,6	3.490,7
	4.1.1. koje podliježe zakonskom ograničenju	2.049,7	2.260,2	2.312,2	3.031,9	3.211,7	3.431,7
	4.1.2. koje ne podliježe zakonskom ograničenju	72,3	70,6	69,9	67,5	63,9	59
	4.2. jedinica lokalne samouprave	128,4	119,8	144,2	144,6	136,8	128,2
	4.3. javnih preduzeća i IRB-a	1.165,1	1.136,1	1.138,2	1.162,3	1.174,8	1.240,2
5	Stanje unutrašnjeg duga	1.973	2.284,2	2.344,5	2.022,3	2.111,7	2.120,2
	5.1. Republike Srpske	1.454	1.720,2	1.725,3	1.495,8	1.671	1.764,5
	5.2. jedinica lokalne samouprave	316	336,6	406,6	357,9	309	260,1
	5.3. fondova socijalne sigurnosti	203	227,4	212,6	168,6	131,7	95,6
6	JAVNI DUG RS (4.1. + 4.2. + 5)	4.223,4	4.734,8	4.870,8	5.266,3	5.524,1	5.739,1
7	UKUPAN DUG RS (4 + 5)	5.388,5	5.870,9	6.009	6.428,6	6.698,9	6.979,3
8	Javni dug RS koji podliježe zakonskom ograničenju (4.1.1. + 4.2. + 5)	4.151,1	4.664,2	4.800,9	5.198,8	5.460,2	5.680,1
9	Ukupan dug RS koji podliježe zakon. ograničenju (4.1.1. + 4.2. + 4.3. + 5)	5.316,2	5.800,3	5.939,1	6.361,1	6.635	6.920,3
10	Stanje kratkoročnog duga RS	0	128,6	108,7	12,7	31,5	38,9
11	Izloženost RS po izdatim garancijama	704,9	680,2	651,6	562,2	470,9	377,6

Izvor: Ministarstvo finansija RS, izvještaji jedinica lokalne samouprave, fondova socijalne sigurnosti

Prikazano prethodnom tabelom, projektovano stanje spoljnog duga u originalnoj valuti u periodu 2020–2023. godine se zasniva na iznosu povučenih kreditnih sredstava sa 30. septembrom 2020.

godine uvećanom za procijenjena povlačenja po investicionim projektima u implementaciji⁶¹ i povlačenja u svrhu finansiranja budžetske potrošnje, a umanjenom za procijenjeni iznos servisa glavnice spoljnog duga. Za preračunavanje tako procijenjenog stanja spoljnog duga iz originalnih valuta u KM korištene su procijenjene vrijednosti deviznih kurseva zasnovane na pretpostavci da će do kraja 2020. godine doći do aprecijacije vrijednosti svih valuta u odnosu na KM u iznosu od 0,12%⁶² u odnosu na vrijednosti na dan 31. decembar 2019. godine, te da će se njihove vrijednosti zadržati na istom nivou u periodu 2021–2023. godine. Projektovano stanje unutrašnjeg duga Republike Srpske i indirektnog unutrašnjeg duga Republike Srpske u periodu 2020–2023. godine se zasniva na stanju duga sa 30. septembrom 2020. godine, uvećanom za emisije HoV i povlačenja kredita u narednom periodu, a umanjenom za procijenjeni iznos servisa glavnice unutrašnjeg duga Republike Srpske i indirektnog unutrašnjeg duga Republike Srpske. Za izradu procjene izloženosti Republike Srpske po izdatim garancijama, u obzir su uzeta kreditna zaduženja za koja je, zaključno sa izradom ovog dokumenta, Vlada Republike Srpske izdala garanciju Republike Srpske, te plan otplate po istim. Projekcije stanja i servisa direktnog duga jedinica lokalne samouprave i fondova socijalne sigurnosti su preuzete od istih, te su uvećane za potencijalna zaduženja u 2020. godini i 2021. godini za koja je Ministarstvo finansija izdalo saglasnosti, do datuma sačinjavanja dokumenta, a lokalne zajednice nisu realizovale⁶³.

Tokovi stvaranja zaduženja i rizici

Prema procjenama za period 2021–2023. godine, pokazatelji zaduženja kretaće se na sljedeći način:

- U 2021. godini neto zaduženje⁶⁴ će iznositi 4,8% BDP-a, u 2022. godini 3% BDP-a, a u 2023. godini 2,4% BDP-a;
- Nominalni rast ukupnog, tj. javnog duga u 2021. godini iznosiće 7%, tj. 8,1%; u 2022. godini 4,2%, tj. 4,9%; dok će u 2023. godini iznositi 4,2%, tj. 3,9%;
- Stanje ukupnog, tj. javnog duga u odnosu na BDP u 2021. godini iznosiće 57,1%, tj. 46,8%; u 2022. godini iznosiće 57,2%, tj. 47,2%; a u 2023. godini 57,2%, tj. 47,1%;
- Troškovi servisiranja (servis po osnovu kamate) ukupnog, tj. javnog duga u odnosu na BDP u 2021. godini iznosiće 1,3%, tj. 1,2%; u 2022. godini 1,4%, tj. 1,3%; dok će u 2023. godini iznositi 1,5%, tj. 1,4%.

Osnovni rizici ostvarivanja gore pomenutih pokazatelja zaduženja ogledaju se u:

- ostvarenju pretpostavki o rastu, deficitu/suficitu, te potreba za finansiranjem, što direktno utiče na smanjenje/povećanje nivoa duga,
- ostvarenju pretpostavki o vrijednostima promjenljivih kamatnih stopa, deviznih kurseva, povlačenju kreditnih sredstava (za finansiranje investicionih projekata u implementaciji i budžetske potrošnje) i dostupnosti planiranih instrumenata duga za finansiranje budžetske potrošnje u projektovanom periodu,
- povlačenju sredstva po osnovu potencijalnih kredita za investicione projekte, kao i kredita za koje su upućeni zahtjevi za izdavanje garancije Republike Srpske, koji su u različitim fazama pripreme (ista nisu uključena u procjene),
- mogućnosti promjena u zakonskim odredbama koje bi regulisale obavezu izmirenja unutrašnjeg duga na način drugačiji od postojećih zakonskih rješenja.

⁶¹ Plan povlačenja sačinjen u skladu sa informacijama jedinica za implementaciju projekata o dinamici povlačenja odobrenih ino kreditnih sredstava (izvještaji jedinica za implementaciju projekata sa 30. junom 2020. godine).

⁶² Koeffcijent 0,12% predstavlja odnos između procijenjene vrijednosti SDR-a za period 2020–2023. godine (1 SDR = 2,42 KM, a što predstavlja prosjek godišnjih prosjeka vrijednosti SDR-a u periodu od 2015. do juna 2020. godine) i njegove vrijednosti na dan 31. decembar 2019. godine (1 SDR = 2,417 KM).

⁶³ U navedeni iznos je uključen i potencijalni kredit Grada Banja Luka od 12 miliona, sa 3. junom 2020. godine. Kod direktnog spoljnog zaduženja kod EBRD-a Grad Banja Luka, uobzirene su sve saglasnosti (tri saglasnosti: jedna za Eko toplanu i dvije za vodovod i kanalizaciju), bez obzira na to što sredstva nisu povučena.

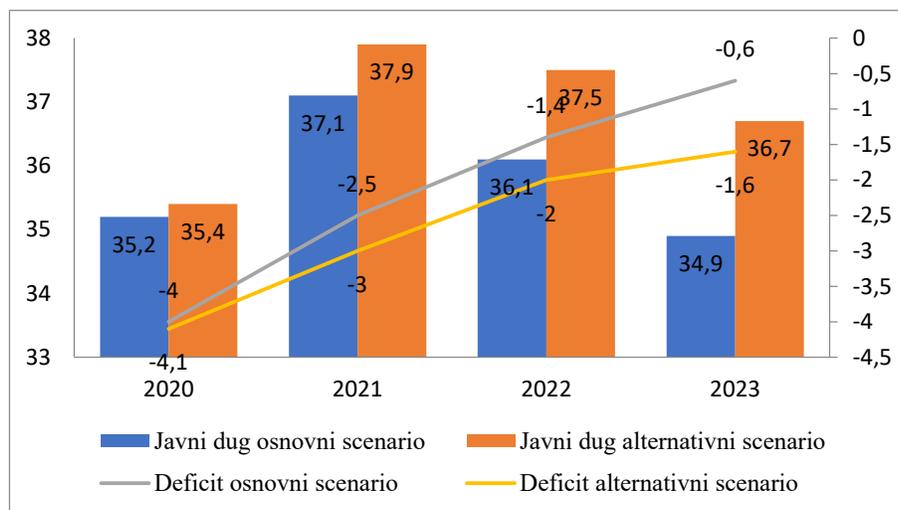
⁶⁴ Pokazatelji neto zaduženja obuhvataju neto zaduženje Vlade Republike Srpske u ime Republike Srpske (uključujući i procijenjenu dinamiku verifikacije i izmirenja obaveza definisanih Zakonom o unutrašnjem dugu Republike Srpske), te neto zaduženje Republike Srpske u ime i za račun dužnika (jedinica lokalne samouprave, fondova socijalne sigurnosti, javnih preduzeća, Investiciono-razvojne banke i institucija javnog sektora).

4.7. Analiza osjetljivosti i upoređivanje s prethodnim programom

Osjetljivost budžetskih projekcija na alternativne scenarije i rizike

Direkcija za ekonomsko planiranje je u novembru 2020. godine izradila i alternativni scenario makroekonomskih projekcija za period 2020-2023. godine. Prema alternativnom scenariju stope rasta BDP-a u narednom trogodišnjem periodu su 2,7%, 3,9% i 3,9%. U napomenama alternativnog scenarija makroekonomskih projekcija se navodi da se izbijanje globalne epidemije koronavirusa nametnulo kao ultimativni primarni rizik po realizaciju projekcija iz osnovnog scenarija, te da bi se eventualno produžavanje krize i dodatno slabljenje privredne aktivnosti u zemljama EU direktno odrazilo na ekonomski rast BiH, kako u 2020. godini, tako i tokom cjelokupnog programskog perioda. Takođe se navodi da prijetnju realizaciji projekcija iz osnovnog scenarija predstavljaju i unutrašnji izazovi odnosno unutrašnji rizici u BiH.

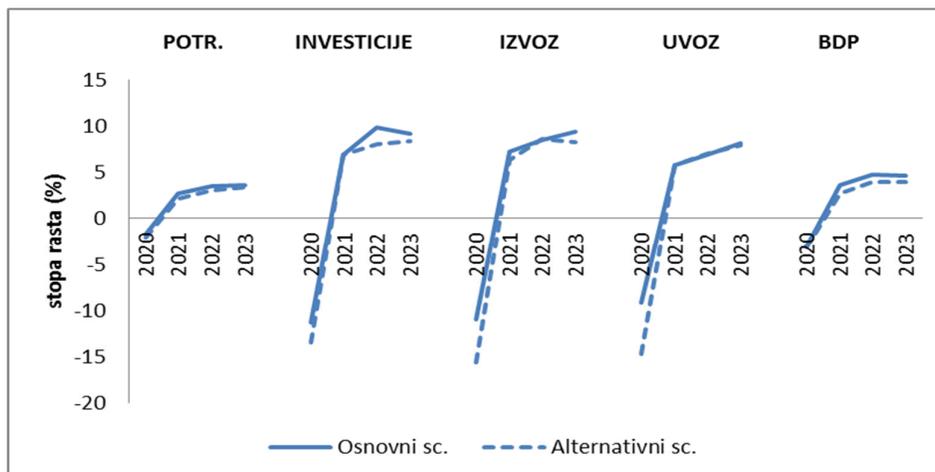
Grafikon 8: Fiskalna kretanja po osnovnom i alternativnom scenariju u periodu 2020-2023

Predviđeni sporiji rast po alternativnom scenariju uticao bi prvenstveno na prihodovnu stranu. Shodno tome povećao bi se deficit i javni dug.

U odnosu na osnovni scenario, projekcije iz alternativnog scenarija makroekonomskih projekcija podrazumijevaju niže stope rasta BDP-a u periodu 2020.-2023. godine (Grafikon).⁶⁵

Grafikon 9: Projekcije makroekonomskih pokazatelja iz osnovnog i alternativnog scenarija

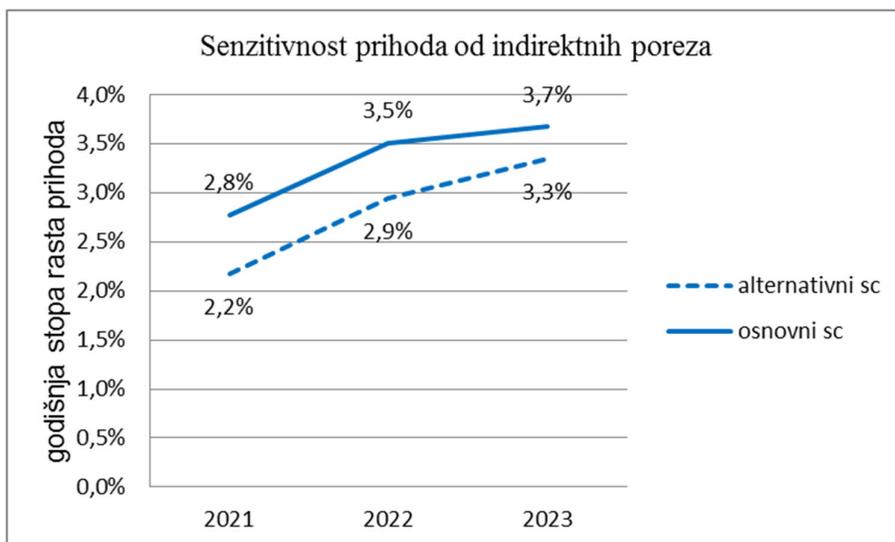

S obzirom da su projekcije prihoda od indirektnih poreza usko vezane za projekcije makroekonomskih

⁶⁵Razlika nominalnih stopa rasta BDP-a iz alternativnog scenarija u odnosu na projekcije iz osnovnog scenarija (DEP, septembar 2020) iznose: -0,1 p.p. za 2020.g., -0,9 p.p. za 2021.g., -0,8 p.p. za 2022.g. i -0,7 p.p. za 2023.godinu.

pokazatelja, ostvarenje pretpostavki iz alternativnog scenarija dovelo bi do nižeg rasta prihoda od indirektnih poreza u periodu 2021-2023 u odnosu na stope rasta iz osnovnog scenarija.

Grafikon 10: Senzitivnost projekcija prihoda od indirektnih poreza

Izvor: Prikaz OMA-e na osnovu projekcija prihoda od indirektnih poreza iz osnovnog (OMA, oktobar 2020) i alternativnog scenarija (OMA, decembar 2020)

U prethodnom grafikonu predstavljene su stope rasta prihoda projekcija iz osnovnog i alternativnog scenarija. Nema značajnih razlika u stopama rasta prihoda (-0,60 p.p., -0,57 p.p. i -0,33 p.p. u 2021., 2022. i 2023. godini, respektivno), s obzirom da i razlike u procjenama osnovnih makroekonomskih pokazatelja nisu toliko značajne. U apsolutnim vrijednostima radi se o razlikama od -35,1 mil KM u 2021., -70,1 mil KM u 2022. g. i -92,8 mil KM u 2023. godini.⁶⁶ Najveće razlike u apsolutnim vrijednostima odnose se na prihode od PDV-a (-21,0 mil KM, -40,0 mil KM i -50,5 mil KM u 2021., 2022. i 2023. godini, respektivno), s obzirom na njihovo najveće učešće u strukturi prihoda od indirektnih poreza, te korekcijama stopa rasta potrošnje u alternativnom scenariju. Prihodi od akciza i putarine su takođe korigovani naniže zbog revidiranja stope rasta BDP-a i potrošnje u alternativnom scenariju (zajedno -16,0 mil KM, -30,0 mil KM i -41,8 mil KM u 2021., 2022 i 2023. godini, respektivno).

Srednjoročne projekcije javnih prihoda u Federaciji BiH prate pozitivna makroekonomska očekivanja u kretanju onih agregata sa kojim su u značajnoj korelaciji. Kod nekih stavki, u cilju očuvanja fiskalne discipline, već unutar osnovnog scenarija uključeni su i procijenjeni efekti pojedinih visokih rizika po ostvarenje makroekonomskih prognoza. Projekcije su usko vezane za pretpostavljenu dužinu trajanja pandemije i brzinu oporavka ekonomije, baziraju se na pretpostavci da će trajanje negativnog ekonomskog učinka pandemije biti ograničeno na prvu polovinu 2021. godine, nakon čega je očekivan snažniji i brži oporavak. Nadalje, pretpostavljeni iznosi prate važeće politike u oblasti direktnog, indirektnog oporezivanja i doprinosa, te politike na kojima se temelji prikupljanje prihoda iz ostalih izvora.

Obzirom na krajnju nepredvidivost šokova koje će pandemija ostaviti na ekonomiju, mogući krajnji ishod po realizaciju može se kretati u oba smjera. Ukoliko trajanje pandemije pređe i u drugu polovinu 2021. godine, moguće je dodatno usporavanje ekonomije, sa negativnim reperkusijama na pretpostavljene iznose javnih prihoda, što bi moglo rezultirati dodatnim smanjenjem od 1,3% u odnosu na pretpostavljeno pri osnovnom scenariju. S druge strane, zadržava se i mogućnost nešto bržeg oporavka unutar 2021. godine, što bi naplatu javnih prihoda u Federaciji BiH u datoj godini, na nivou šire vlade moglo uvećati za 1,02% u odnosu na trenutno procjenjenu. Tako, promjenjena baza iz 2021. godine, uz zadržavanje svih ostalih makroekonomskih pretpostavki istih, utjecala bi i na projekcije za period 2022-2023. godine date osnovnim scenarijem.

⁶⁶U procentima BDP-a korekcije iznose: -0,10% u 2021.g., -0,19% u 2022.g. i -0,24% u 2023.g.

Pored navedenog, na drugačiji ishod u naplati javnih prihoda mogu u značajnoj mjeri utjecati: neplanirane izmjene poreznih politika, značajna odstupanja u kretanju koeficijenta raspodjele prihoda od indirektnih poreza između entiteta u odnosu na trenutno procijenjeni, promjene u nivou planirane otplate vanjskog duga, promjene u izdvajanju prihoda od indirektnih poreza za Institucije BiH, rad porezne administracije, te razvoj drugih događaja poput novih elementarnih nepogoda. Treba uzeti u obzir i da kategorija ostalih prihoda uključuje širok spektar prilično varijabilnih neporeznih prihoda, od kojih značajan dio nema kontinuirani obrazac kretanja, čime je i rizik po projekciju veći.

Polazeći samo od potencijalne realizacije alternativnog scenarija makroekonomskih prognoza Direkcije za ekonomsko planiranje, trenutne projekcije ukupnih javnih prihoda šire vlade u Federaciji BiH, u 2022. i 2023. godini mogle bi, prema prvim procjenama, biti umanjene za (-)1,5% i (-)1,9% respektivno, u odnosu na pretpostavke iz osnovnog scenarija, a najvećim dijelom smanjenjem u naplati prihoda vezanih za kretanja na tržištu rada (potencijalni veliki odliv radnosposobnog stanovništva). Utjecaj strukturalnih mjera smanjenja poreznog opterećenja rada i restrukturiranja poreznog opterećenja u planiranim fazama provedbe u programskom periodu 2021-2023. godina imaju neutralan učinak na nivo naplate javnih prihoda za koje su vezane.

Projekcije prihoda u Republici Srpskoj urađene su na osnovu pretpostavki da se u narednom periodu očekuje postepeni oporavak i rast ekonomske aktivnosti, a sve to uz pretpostavku postepenog prestanka pandemije.

Projekcije prihoda od direktnih poreza i neporeskih prihoda urađene su na osnovu projektovanih makroekonomskih pokazatelja za Republiku Srpsku i postojeće poreske politike u oblasti direktnog oporezivanja, kao i propisa koji definišu neporeske prihode. Za svaku pojedinu vrstu prihoda analizirani su trendovi kretanja naplate u prethodnom periodu, uključeni su potencijalni jednokratni uticaji koji će se desiti u narednom periodu, te utvrđen stepen korelacije pojedinih vrsta prihoda sa kretanjem makroekonomskih agregata. Projekcija prihoda radi se pojedinačno za svaku vrstu prihoda, i to je izuzetno važno budući da se tako uzimaju u obzir pravne osnove, sezonski uticaji i specifičnosti svakog pojedinačnog izvora prihoda.

Projekcije prihoda od indirektnih poreza koji pripadaju Republici Srpskoj, pored uočenih tekućih trendova u naplati prihoda i postojeće poreske politike u oblasti indirektnog oporezivanja, bazirane su na prognozama makroekonomskih pokazatelja za BiH i Republiku Srpsku. S obzirom na specifičnost sistema raspodjele prihoda od indirektnih poreza, procjena kretanja makroekonomskih pokazatelja za Republiku Srpsku ima značaj sa aspekta sagledavanja kretanja krajnje potrošnje u navedenom periodu, kao osnove za utvrđivanje koeficijenta raspodjele prihoda od indirektnih poreza između Republike Srpske i FBiH. Međutim, za sistem raspodjele prihoda od indirektnih poreza unutar Republike Srpske, tj. između podsektora centralne vlade, jedinica lokalne samouprave i JP „Putevi Republike Srpske“ od posebne važnosti je projekcija servisa spoljnog duga. Takođe, potrebno je predvidjeti i obaveze po pitanju privremenih poravnjanja prihoda između korisnika raspodjele indirektnih poreza sa Jedininstvenog računa UIO.

Promjena bilo koje od pretpostavki na kojima se zasniva projekcija prihoda zahtijevaće izmjenu projekcije prihoda koje su navedene u ovom dokumentu.

Osnovni rizici za ostvarenje navedenih projekcija prihoda mogu biti:

- Neizvjesnost u pogledu intenziteta i dužine trajanja pandemije, kao i restriktivnih mjera s ciljem suzbijanja pandemije, ali i efikasnosti ekonomskih mjera Vlade Republike Srpske za ublažavanje negativnih efekata izazvanih ovom krizom;
- Odstupanje makroekonomskih pokazatelja od projektovanih vrijednosti, s obzirom na usku povezanost ovih projekcija sa projekcijama prihoda, odnosno na stepen korelacije pojedinih vrsta prihoda sa kretanjem makroekonomskih agregata;
- Promjene politike oporezivanja u oblasti direktnih i indirektnih poreza, doprinosa i neporeskih prihoda;
- Značajnija odstupanja u kretanju koeficijenta raspodjele prihoda od indirektnih poreza između Republike Srpske i FBiH u odnosu na procijenjeni nivo;

- Neočekivane fluktuacije na međunarodnom deviznom tržištu kroz promjene u servisiranju spoljnog duga mogu dovesti do odstupanja ostvarenih u odnosu na projektovane prihode od indirektnih poreza;
- Rad poreske administracije ima značajan uticaj na kretanje prihoda. Poreski prihodi zavise od unapređivanja poreske discipline;
- Razvoj drugih događaja (elementarne nepogode i dr.).

Osnovni politički rizici za ostvarenje navedene projekcije prihoda od indirektnih poreza su sljedeći:

- Prilikom projekcije prihoda od indirektnih poreza uzeti su godišnji iznosi od 780 miliona KM za finansiranje institucija BiH koja se izdvajaju s računa Uprave za indirektno oporezivanje, a planirani su Globalnim okvirom fiskalnog bilansa i politika u BiH za period 2021–2023. godina. Promjena ovog iznosa značajno utiče na raspodjelu prihoda od indirektnih poreza;
- Uvođenje novog automatskog sistema raspodjele prihoda s računa Uprave za indirektno oporezivanje.

Projekcije rashoda rade se na osnovu zahtjeva korisnika budžeta i obaveza proisteklih iz zakonskih i podzakonskih akata. Realizacija budžeta vrši se u skladu sa ostvarenjem prihoda i priliva u budžet. Rizik ostvarenja jeste u (ne)ostvarenju makroekonomskih i drugih pretpostavki na kojima se zasniva projekcija. Ostvarenje projekcija rashoda zavisi i od trajanja pandemije i neizvjesnosti u pogledu potreba za izdvajanjem dodatnih sredstava za saniranje posljedica nastalih zbog širenja bolesti izazvane korona virusom.

Upoređivanje s prethodnim programom

U poređenju sa prethodnim programom došlo je do značajne izmjene srednjoročnog fiskalnog okvira a naročito 2020-toj godini. Usljed nepovoljnih makroekonomskih kretanja dolazi do značajnog pada prihoda. Na drugoj strani, zbog ulaganja u zdravstveni sektor i drugih fiskalnih stimulansa sa ciljem ublažavanja negativnih efekata pandemije na privredu, dolazi do značajnog povećanja rashoda. Iz zone suficita kojeg je predviđao prehodni program ulazi se u zonu većeg deficita. U narednom periodu predviđa se postepeni oporavak i smanjenje deficita.

Tabela 18: Razlike u fiskalnim pokazateljima između prethodnog i sadašnjeg programa

Razlika prethodnog i sadašnjeg programa	2019	2020	2021	2022
Prihodi	0,8	-0,6	-1,0	-0,8
Rashodi	-1,3	3,6	2,0	1,4
Bilansans	2,1	-4,2	-3,0	-2,2

U Tabeli ispod predstavljene su razlike osnovnog scenarija projekcija prihoda od indirektnih poreza za period 2021-2023 iz ovog Programa (OMA, oktobar 2020) u odnosu na projekcije iz dokumenta ERP 2020-2022 (OMA, oktobar 2019).⁶⁷

Tabela 19: Razlike u odnosu na projekcije indirektnih poreza iz prethodnog programa

Dokument	Vrijeme izrade projekcija	Izvršenje/ projekcije indirektnih poreza(u mil KM)				
		2019	2020	2021	2022	2023
ERP 2021-2023	Oktobar 2020	6.541,8	5.830,2	5.992,2	6.202,6	6.430,7
ERP 2020-2022	Oktobar 2019	6.512,6	6.708,7	6.926,2	7.173,0	
Korekcija (u %)		0,4%	-13,1%	-13,5%	-13,5%	

Napomena: Neosjenčeno polje se odnosi na izvršenje, dok se siva polja odnose na projekcije prihoda

Izvor: OMA, projekcije prihoda od indirektnih poreza iz oktobra 2020. i oktobra 2019. godine

⁶⁷Projekcije indirektnih poreza iz oktobra 2019. dostupne su na web stranici OMA: http://www.oma.uino.gov.ba/bilteni/Oma_Bilten_eng_172_173.pdf

Naplata prihoda od indirektnih poreza u 2019. godini bila je za 29,2 mil KM ili za 0,4% viša od projekcija OMA iz oktobra 2019. godine. Glavni razlozi većeg rasta prihoda od indirektnih poreza u 2019. u odnosu na projekcije bili su snažan rast naplate neto PDV-a i akciza na duhanske prerađevine (čak 46%) u decembru 2019. godine.⁶⁸ U odnosu na projekcije iz prethodnog Programa (OMA, oktobar 2019), na osnovu tada projektiranog nominalnog rasta BDP-a od 4,4% (DEP, septembar 2019), projektirani iznos naplate indirektnih poreza (OMA, oktobar 2020) za 2020. godinu je revidiran za -878,5 mil KM ili za -13,1%. Velika razlika u projekcijama prihoda od indirektnih poreza za 2020. godinu nastala je zbog ogromnih korekcija na projekcijama makroekonomskih pokazatelja (DEP), zbog uključivanja procjena efekata epidemije koronavirusa. U odnosu na projekcije DEP-a iz septembra 2019. godine, projekcije nominalnog rasta BDP-a za 2020. godinu iz septembra 2020. g. revidirane su naniže za 7,5 procentnih poena (sa +4,4% na -3,1%). Za istu godinu su projekcije nominalnih stopa rasta uvoza revidirane naniže za 16 p.p., izvoza za 19 p.p., a privatne potrošnje za preko 6 p.p. Projekcije rasta investicija su revidirane za čak 21 p.p., sa +10,2% na -11,3%. Jedino su projekcije vladine potrošnje revidirane naviše, sa +2,1% na +2,9% jer se, prema objašnjenju DEP-a, tokom trajanja pandemije očekuje pojačani angažman institucija u okviru borbe za zaštitu javnog zdravlja i saniranje ekonomskih posljedica koronavirusa.

Budući da je 2020. godina bazna za izradu projekcija za naredne godine, to objašnjava značajne razlike u odnosu na projekcije iz prethodnog Programa i za godine 2021. i 2022 (Tabela 5). Osim toga, takođe su korigovane i projekcije BDP-a⁶⁹ i njegovih komponenti u odnosu na projekcije DEP-a iz septembra 2019. na kojima su zasnovane projekcije indirektnih poreza iz prethodnog Programa.

Kada govorimo o Federaciji Bosne i Hercegovine izrada projekcija za period 2021.-2023. je sačinjena u izuzetnim okolnostima uzrokovanih pojavom pandemije i mjera za suzbijanje pandemije. Ukoliko se uporede projekcije iz ovog dokumenta PER 2021-2023. godine sačinjene u okolnostima pandemije sa projekcijama iz prethodnog dokumenta PER 2020.- 2022. godine uočavaju se velike razlike u svim stavkama. Najveći rizik za projekcije predstavlja neizvjesnost oko trajanje pandemije. Svako produženje ili ponovno javljanje pandemije drugačije od pretpostavljenog može imati utjecaj na projekcije.

Na rizike projekcija će u svakom slučaju utjecati situacija u okruženju tj. mogući pad aktivnosti vanjskog okruženja i pad izvozne tražnje za našim proizvodima posebno od strane naših glavnih vanjskotrgovinskih partnera. Na rizike projekcija mogu također utjecati sukobi između zemalja na globalnom nivou i sukobi u okruženju kao i promjena cijena energenata na svjetskom tržištu.

Od unutarnjih faktora na rizike projekcija može utjecati sporost u provođenju reformi, te odljevi mlađeg radnog sposobnog stanovništva.

Ako se uporede dokumenti PER RS za period 2021–2023. godina i PER RS za period 2020–2022. godina evidentno je da su u periodu 2020–2022. značajno izmijenjeni planirani budžetski rezultati, prvenstveno zbog novonastale situacije izazvane širenjem bolesti COVID 19. Mjerama zatvaranja došlo je do značajnog smanjenja privredne aktivnosti, što je rezultovalo smanjenjem prihoda, a s druge strane mjere za pomoć privredi i zdravstvenom sektoru su dovele do značajnog rasta rashoda. U prethodnom programu planirani su budžetski suficiti, ali zbog prethodno navedenog u ovom programu planirani su budžetski deficiti za posmatrani period uz tendenciju postepenog oporavka.

4.8. Kvalitet javnih finansija

Kriza izazvana pandemijom, sa padom ekonomske aktivnosti, smanjenjem prikupljanja prihoda i povećanje rashoda, ugroziće izvjesno realan ekonomski rast koji je u periodu 2016-2019. godina u prosjeku iznosio 3,3%. Fiskalna pozicija BiH ukazuje na ograničene fiskalne kapacitete za sveobuhvatnije suprostavljanje ovakvim dubokim ekonomskim krizama. Ipak odgovornom fiskalnom politikom na svim nivoima vlasti u prethodnom periodu stvoreni su ograničeni kapaciteti

⁶⁸Jedna od pretpostavki projekcija OMA iz oktobra 2019. g. bila je zadržavanje cijena cigareta u 2020. godini, nakon okončanja procesa harmonizacije akciznog opterećenja cigareta sa minimalnom akcizom EU u 2019. godini, na nivou iz 2019. Međutim, najava povećanja maloprodajnih cijena od 1.1.2020. bila je okidač zagonilanje zaliha cigareta kod distributera pred kraj godine u očekivanju povećanja potrošnje. Budući da se akcize na cigarete plaćaju *ex-ante*, prije potrošnje, efekti najave maloprodajnih cijena u 2020. su se pretili iz 2020. u 2019. godinu.

⁶⁹U odnosu na projekcije DEP-a iz septembra 2019, projekcije nominalnog rasta BDP-a iz septembra 2020. za 2021. i 2022. godinu revidirane su za -1,4 i -0,4 procentna poena, respektivno.

koji su omogućili njihov angažman u okviru borbe za zaštitu javnog zdravlja kao i saniranje ekonomskih posljedica Covid-19 opisanih u dijelu 4.1. Obzirom na veličinu očekivanog deficita svi nivoi vlasti suočavaju se sa neophodnošću fiskalne konsolidacije i vođenja restriktivne politike na strani potrošnje. Uz nastavak započetih, posebna pažnja posvetiće se politici javnih investicija uz korištenje dostupnih sredstava međunarodnih finansijskih institucija kao poluga za rast u srednjem razdoblju.

Bosna i Hercegovina je fiskalno decentralizovana zemlja u kojoj svaki nivo vlasti samostalno donosi fiskalnu politiku i upravlja javnim finansijama. Uz tehničku pomoć Odjeljenje za fiskalne poslove MMF-a (FAD) na svim nivoima vlasti urađene su strategije reforme upravljanja javnim finansijama za period 2021-2025 godina a u narednom periodu očekuje se izrada cjelodržavne strategije. Poboljšanje upravljanja javnim finansijama na svim nivoima je neophodno i kao podrška mjerama fiskalne konsolidacije i započetim strukturnim reformama. Ove strategije izražavaju opredeljenost svih nivoa vlasti za Evropske integracije i u tom smislu usaglašavanje propisa sa „EU acquis“ i prihvatanja dobrih praksi iz zemalja članica EU.

4.9. Fiskalno upravljanje i budžetski okvir

Na nivou institucija BiH ne postoje numerička fiskalna pravila. Srednjoročni okvir budžeta institucija BiH definiran je Globalnim okvirom fiskalnog bilansa i politika u Bosni i Hercegovini za period 2021-2023. godina u kojem je okvir za finansiranje institucija Bosne i Hercegovine utvrđen u iznosu 1.027,1 mil. KM, uz izdvajanje prihoda od indirektnih poreza u iznosu 780 mil. KM na godišnjem nivou.

Za ostvarenje ključnih zadataka tj. razvoj i stabilnosti ekonomije kao i približavanje standardima Europske unije u okviru fiskalne politike u Federaciji Bosne i Hercegovine usvojeno je niz dokumenta kojima se definira zakonski okvir i mjere za postizanje istih.

Zakonom o fiskalnom vijeće u Bosni i Hercegovini je osnovano Fiskalno vijeće sa zadatkom koordinacije fiskalne politike u BiH radi osiguranja makroekonomske stabilnosti i održivosti svih nivoa vlasti u BiH. U nadležnosti Fiskalnog vijeća je izrada fiskalnih ciljeva budžeta i gornjih granica zaduženja za naredne tri godine, te izrada makroekonomskih projekcija donošenjem dokumenta Globalni okvir fiskalnog bilansa.

Zakon o budžetima u Federaciji Bosne i Hercegovine je definiran sistem budžetiranja svih nivoa vlasti u Federaciji BiH uključujući i vanbudžetske fondove, fiskalna pravila (čl 43), nadzor nad budžetiranjem, te izrada Dokumenta okvirnog budžeta. Dokument okvirnog budžeta kojim su definirane makroekonomske projekcije i prognoze budžetskih sredstava i izdataka za naredne tri godine služi kao osnova za pripremu i izradu budžeta. Ključni cilj izrade ovog dokumenta je unaprijeđenje povezanosti prioritarnih politika vlade sa alokacijom sredstava i iskorištenosti resursa. Navedenim zakonom je osnovano i Fiskalno koordinacijsko tijelo sa ciljem osiguravanja makroekonomske stabilnosti i fiskalne održivosti Federacije. Radi unapređenja fiskalne odgovornosti korištenja budžetskih sredstava u nadležnosti Fiskalnog koordinacijskog tijela je kontrola implementacije fiskalnih pravila te praćenje realizacije utvrđenih ciljeva i kriterija kod donošenja i izvršavanja budžeta.

Članom 43 Zakona o budžetima u Federacije BiH propisano je fiskalno pravilo koje navodi da planirani tekući bilans budžeta mora biti pozitivan ili jednak nuli a da ostvareni deficit iz prethodnih godina Vlada dužna pokriti planiranjem sredstava u budžetu za pokriće ostvarenog deficita u narednih pet fiskalnih godina. Federalno ministarstvo financija zajedno sa kantonima prati poštivanje provođenja fiskalnih pravila od strane nižih nivoa vlasti. Za izradu prijedloga budžeta kantoni imaju zakonsku obavezu pribaviti mišljenje Ministarstva finansija u vezi s planiranim prihodima i primicima i primjene fiskalnog pravila o tekućem bilansu, dok općine i gradovi imaju obvezu pribaviti mišljenje kantonalnog ministarstva finansija.

Zakonom o dugu, zaduživanju i garancijama u Federaciji Bosne i Hercegovine se uređuje dug i garancije Federacije BiH, kantona, gradova i općina, način i postupak zaduživanja, osiguranje sredstava za otplatu duga, izdavanje garancija, vođenje evidencija o dugu i garancijama, te druga pitanja koja se odnose na dug i garancije Federacije BiH, kantona, gradova i općina. Ovim zakonom

se definira fiskalno pravilo maksimalnog zaduženja Federacije BiH, kantona, gradova i općina. Federacija se može dugoročno zadužiti, tako da dospjele obveze svake godine ne prelaze 18% konsolidiranih prihoda iz prethodne godine, dok obaveze godišnjeg zaduženja kantona, gradova i općina ne smiju prelaziti 10% ostvarenih prihoda iz prethodne godine. Kad je u pitanju vanjsko zaduženje Federacija BiH, kantoni, općine i gradovi se mogu zadužiti na osnovu vanjskog duga samo uz prethodnu saglasnost Parlamentare skupštine BiH.

Cilj Strategije reforme upravljanja javnim finansijama u institucijama Federacije BiH je unaprijeđenje upravljanje budžetskim sredstvima uvođenjem fiskalnih pravila, uvođenjem mjera za povećanje efikasnosti, transparentnosti i nadzora nad javnom potrošnjom. U cilju ostvarenja dugoročne stabilnosti Federacija BiH usvojena je Strategija upravljanja dugom koja predstavlja sažetak glavnih načela i smjernica za politike upravljanja dugom Federacije BiH.

Federacija BiH u dijelu financijskog izvještavanja kroz Pravilnik o financijskom izvještavanju i godišnjem obračunu budžeta konstantno prati promjene u izvještavanju Evropskog sistema nacionalnih računa kao i Državne financijske statistike i usaglašava se sa istim. Ističemo da je početkom 2019. Pravilnik revidiran i da se izvještavanje prati uporedo sa Analitičkim kontnim planom Federacije BiH, (ESA2010) i (GFS2014), što omogućava ažurirane i pouzdane podatke o strukturi i razvoju gospodarskog stanja.

Upravljanje javnim finansijama u Republici Srpskoj predstavlja prioritet Vlade Republike Srpske. Uspostavljanje sveobuhvatnih i dobro organizovanih javnih finansija predstavlja preduslov za uspješne procese reformi i dalji razvoj svih sektora društva. Okvir i osnov za vođenje fiskalne politike su zakoni, strategije i aranžmani navedeni u nastavku.

Zakon o budžetskom sistemu Republike Srpske definiše budžetski sistem Republike Srpske i izradu Dokumenta okvirnog budžeta Republike Srpske kao osnove za pripremu i izradu budžeta. Svake godine donosi se Dokument okvirnog budžeta Republike Srpske za sljedeću godinu i naredne dvije godine, a namjena mu je da postavi strateški okvir i gornje granice resursa, unutar kojih bi trebalo da se priprema godišnji budžet. U tom kontekstu, priprema i izrada budžeta zasniva se na Dokumentu okvirnog budžeta. Ključni cilj ovog dokumenta je da osigura bolju povezanost između prioriternih politika Vlade i načina na koje ona alokira javne resurse.

Zakon o fiskalnom savjetu BiH, kojim je definisano postojanje Fiskalnog savjeta BiH koji koordinira fiskalnu politiku BiH i usvaja Globalni okvir fiskalnog bilansa i politika BiH koji se donosi svake godine za sljedeću godinu i naredne dvije godine. U ovom dokumentu prikazuju se fiskalni ciljevi budžeta i gornje granice zaduženja institucija BiH, FBiH, Republike Srpske i Brčko Distrikta BiH.

Zakon o fiskalnoj odgovornosti Republike Srpske uređuje fiskalna pravila, mjere i procedure na osnovu kojih se uspostavlja fiskalni okvir, ograničava javna potrošnja, jača odgovornost za efikasno i efektivno korišćenje budžetskih sredstava, osniva Fiskalni savjet Republike Srpske i jača sistem kontrola i nadzora. Ovim zakonom definisana su opšta i posebna fiskalna pravila. Opšta fiskalna pravila odnose se na ukupan budžetski sistem Republike Srpske, dok posebna fiskalna pravila predstavljaju obavezujuće, automatske mjere ukoliko indikatori iskazani opštim fiskalnim pravilima dostignu vrijednosne pragove definisane ovim zakonom. Opšta fiskalna pravila određuju:

1. Pravilo o dugu: Javni dug Republike Srpske na kraju fiskalne godine ne može da bude veći od 55% ostvarenog BDP-a u toj godini;
2. 2.Pravilo konsolidovanog budžetskog deficita: Konsolidovani budžetski deficit na kraju fiskalne godine ne može biti veći od 3% ostvarenog BDP-a u toj godini.

S obzirom na to da će doći do privremenog odstupanja od fiskalnog pravila u vezi sa konsolidovanim budžetskim deficitom, Narodna skupština Republike Srpske je na 13. sjednici, održanoj 1. decembra 2020. godine, usvojila Izvještaj i Odluku o privremenom odstupanju konsolidovanog budžetskog deficita od fiskalnih pravila. U Izvještaju su obrazloženi razlozi odstupanja od fiskalnog pravila, koji se prvenstveno odnose na značajan pad budžetskih prihoda i značajno veća ulaganja u zdravstveni sektor i dodatne troškove po osnovu mjera koje je preduzela Vlada Republike Srpske na smanjenju ekonomske i socijalne štete. Takođe, u Izvještaju su navedene i mjere koje Vlada planira da preduzme

u narednom periodu koje će s jedne strane dovesti do rasta prihoda , a s druge strane uticati na smanjenje rashoda , kako bi se postepeno uspostavilo poštovanje fiskalnog pravila vezanog za konsolidovani budžetski deficit.

Sprovedenjem Zakona o fiskalnoj odgovornosti u Republici Srpskoj, kroz Fiskalni savjet Republike Srpske, koji je uspostavljen u julu 2017. godine, značajno je unaprijeđena fiskalna odgovornost i disciplina za trošenje javnih sredstava u cijelom budžetskom sistemu Republike Srpske, kako na republičkom nivou, tako i na nivou jedinica lokalne samouprave i vanbudžetskih fondova.

Strategijom upravljanja dugom Republike Srpske za period 2019–2022. godina definisan je glavni cilj upravljanja dugom Republike Srpske, ciljevi zaduživanja u svrhu ispunjenja glavnog cilja upravljanja dugom, strategija ostvarenja navedenih ciljeva, zadaci Ministarstva finansija Republike Srpske, te su identifikovani indikatori, tj. smjernice s ciljem ostvarivanja strukture duga sa prihvatljivim nivoom troškova i rizika.

Usvajanjem Strategije upravljanja javnim finansijama Republike Srpske u narednom periodu, jasno će biti definisani pravci reformi u oblasti javnih finansija i zaokružen sistem unapređivanja fiskalne odgovornosti i dugoročne fiskalne stabilnosti Republike Srpske.

U oblasti finansijskog izvještavanja, dalje će se unapređivati sistem izvještavanja vladinog sektora kroz aktivnosti usmjerene na razvoj statističkih osnova finansijskog izvještavanja usaglašenih sa međunarodno priznatim standardima makroekonomskih statističkih sistema, povećanje efikasnosti, obuhvatnosti i transparentnosti konsolidovanih finansijskih izvještaja korisnika budžeta, te kontrolisanih jedinica javnog sektora. Paralelno sa ovim procesom vršiće se i usaglašavanje procesa planiranja, odnosno budžetiranja za korisnike budžeta unutar javnog sektora.

U Bosni i Hercegovini još uvijek nije urađena mapa puta za uspostavljanje ESA standarda.

4.10. Održivost javnih finansija

Federacija BiH je započela niz reformskih procesa kako bi ostvarila strateški cilj punopravno članstvo u EU, a jedna od reformi je i reforma upravljanja javnim finansijama. Nakon isteka Strategije reforme upravljanja javnim finansijama za period 2017-2020. godinu u toku je priprema Strategije reforma upravljanja javnim finansijama za naredne četiri godine, kojom su predviđene mjere i aktivnosti za 6 oblasti. Jedan od najvažnijih mjera u okviru oblasti planiranja i budžetiranja je unapređenje budžetiranja u programskom formatu.

Programski budžet je sveobuhvatni program kojim se, osim uvedene pripreme budžeta u programskom formatu, dodatno uvodi usvajanje, izvršavanje i praćenje budžeta u programskom formatu. Programski budžet ne predstavlja izmjenu samo formata budžeta već i unapređenje ukupnog procesa budžetiranja kao i povezivanje svake faze budžetiranja. Uspostavljanjem jasne veze između svih faza bužetiranja ovakav format postaje instrument koji omogućuje efikasnije upravljanje javnim finansijama. Značajno unapređenje u programskom budžetu je što se u istom definiraju ciljevi strateških i srednjoročnih politika vlasti, vrši se alokacija sredstva prema utvrđenim ciljevima i rezultatima koji se očekuju. Time je postignuta osnovna svrha novog načina budžetiranja tj. uvođenje jasne veze između politika i programa vlasti, ciljeva tih programa i očekivanih rezultata kao i sredstava potrebnih za njihovu realizaciju.

Da bi se postigla veća transparentnost i kontrola trošenja javnih sredstva namjena je uključiti poslovanje svih budžetskih korisnika u sistem jedinstvenog računa trezora. Iz tog razloga je od 01.01.2020. godine poslovanje Zavoda za PIO/MIO uključeno u budžet, a planirano je sredinom 2022. godine započeti uključivanje i ostalih vanbudžetskih fondova u budžet tj. Federalnog fonda za zapošljavanje i Fonda za zdravstveno osiguranje. U narednom periodu plan je nastaviti ovu aktivnost i na nižim nivoima vlasti tj. uključivanje vanbudžetskih fondova, direkcija za puteve i visokoškolskih ustanova u budžete kantona.

U okviru dokumenta Zajedničke socioekonomske reforme za period 2019 - 2022. godina, Vlada Federacije BiH planirala je reformu zdravstvenog sistema kao jednu od prioritarnih reformi kako bi se osiguralo adekvatno i održivo finansiranje, te efikasno pružanje usluge korisnicima zdravstvene zaštite.

S obzirom na ozbiljne posljedice pandemije na stabilizaciju javnih financija, očekuje se ostvarenje deficita na svim nivoima vlasti uzrokovan smanjenjem ostvarenih prihoda i povećanjem potreba za financiranjem. Iz tog razloga, Vlada Federacije BiH planira poduzeti niz mjera kojima će se prvenstveno pokušati ublažiti deficit, te zatim dovesti do oporavka i stabilizacije ekonomije.

S jedne strane se planiraju restriktivne mjere potrošnje, odnosno plaće u javnom sektoru ostaju na nivou prethodnih godina, ograničava se zaposlenje novih djelatnika kao i kolektivna potrošnja odnosno izdaci za merijal i sitan inventar i usluge za javni sektor. S druge strane se planira stvoriti fiskalni prostor za jačanje kapitalne potrošnje koji bi trebao utjecati na rast i oporavak ekonomije a samim tim na povećanje prihoda odnosno poreza i doprinosa.

Federalno ministarstvo finansija planira pojačati saradnju sa nižim nivoima vlasti, kroz fiskalno koordinacijako tijelo, u cilju sanacije deficita i postizanje što veće harmonizacije u provođenju mjera koje vlade poduzimaju za saniranje posljedica pandemije kako bi se izbjeglo preklapanje mjera. Kroz navedeno tijelo Vlada Federacije BiH će unaprijediti koordinaciju fiskalne politike, utvrditi prijedlog fiskalnih ciljeva budžeta, obavljati kontrolu implementacije fiskalnih pravila, utvrditi mjere i aktivnosti u cilju osiguranja stabilnosti servisiranja duga kao i kriterije visine novih zaduživanja, te predlagati prioriteta za unapređenje sektora javnih financija.

Vlada Republike Srpske je u prethodnom periodu kao ključni cilj postavila unapređenje fiskalne discipline, odnosno upravljanje javnim finansijama je bilo u fokusu rada Vlade. Učinjeni su značajni naponi na fiskalnoj konsolidaciji, koja je bila ugrožena prvo udarima svjetske ekonomske krize (prvi i drugi talas, 2009, pa 2012. godine), a potom i elementarnim nepogodama izazvanim poplavama u maju 2014. godine.

Usvajanjem Zakona o fiskalnoj odgovornosti u Republici Srpskoj i uspostavljanjem Fiskalnog savjeta Republike Srpske, unapređenje fiskalne odgovornosti je posebno postignuto kod jedinica lokalne samouprave, te kod svih onih subjekata koji su uključeni u budžetski sistem Republike Srpske, a imali su neizmirene obaveze iz prethodnom perioda.

U 2016. godini usvojen je set zakona sa ciljem ustanovljavanja i sprovođenja mjera na suzbijanju sive ekonomije, prevashodno putem jačanja kontrolisanja neprijavljenog rada i obavljanja neregistrovane djelatnosti. Mjere koje su usvojene u okviru tog seta zakona odnose se na zajedničke kontrole svih inspeksijskih organa u Republici Srpskoj i sankcije za neprijavljeni rad i neregistrovanu djelatnost u vidu visokih novčanih kazni i izricanja mjere zabrane obavljanja djelatnosti. Pored ovih mjera, Poreska uprava Republike Srpske sprovodi kontinuirano mjere sa ciljem povećanja dobrovoljnog prijavljivanja i plaćanja poreza, smanjenja poreskog duga i jačanja usluga u Poreskoj upravi. Dodatne mjere u narednom periodu za smanjenje sive ekonomije u domenu postupka oporezivanja odnose se na unapređenje funkcije poreske kontrole uz pojačanu primjenu indirektnih metoda, zajedničkih kontrola neprijavljenih radnika i neregistrovane djelatnosti i kontrola transakcija između povezanih lica, te kroz elektronsko podnošenje poreskih prijava i razvoj elektronskih usluga u postupku oporezivanja.

Uvođenjem Fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske u budžet Republike, od 1. januara 2016. godine, Vlada Republike Srpske je iskazala opredjeljenje da penzionerska populacija ima prioritet u isplati budžetskih davanja, a ujedno, na taj način, izvršena je i potpuna fiskalna konsolidacija Fonda PIO.

Izazovi za naredni period posebno su vezani za potpunu realizaciju reforme zdravstvenog sistema, pri čemu posebnu pažnju treba posvetiti ubrzanju dinamike realizacije reforme, naročito u fazi zaustavljanja povećanja neizmirenih obaveza i iznalaženju modela za njihovo izmirenje. Sve navedeno je samo preduslov za uvođenje svih zdravstvenih ustanova i Fonda zdravstvenog sistema u trezorski sistem poslovanja, čime će se očuvati njihova fiskalna disciplina, te stvoriti pretpostavke za strukturnu reformu sistema, koja će se zasnivati na normiranju mreže zdravstvenih ustanova, te iznalaženju novih modela finansiranja zdravstvenog osiguranja.

Takođe, značajna je realizacija aktivnosti koje se odnose na formiranje registra podsticaja privredi s ciljem efikasnije i efektivnije upotrebe javnih sredstava, koji obuhvata podsticaje na svim nivoima vlasti u Republici Srpskoj. U toku 2020. godine završeno je stvaranje pravnog okvira za izradu ovog

registra, mapirani su svi dostupni podsticaji sa republičkog i lokalnog nivoa vlasti, osigurana su donatorska sredstva za izradu softverskog rješenja i izrađen informacijski sistem za registar te izvršene obuke za korisnike registra. Registar je dostupan na internet stranici www.regpodsticaja.vladars.net.

U toku su aktivnosti sveobuhvatnog mapiranja svih socijalnih davanja u Republici Srpskoj, koja se dodjeljuju na svim nivoima vlasti. Cilj navedenih aktivnosti je pravednija raspodjela i bolje „ciljanje“ socijalnih davanja, kako bi se socijalne naknade zasnivale na potrebama, a ne na statusu i pripadnosti pojedinoj kategoriji društva.

Reforma penzijskog sistema koja je sprovedena 2011. godine dala je značajne rezultate u pogledu održivosti penzijskog sistema, u srednjem roku. Međutim, zbog demografskih kretanja, biće neophodno u narednom periodu veoma pažljivo pratiti parametre penzijskog sistema, posebno u segmentu adekvatnosti penzija, kako bi se moglo pravovremeno reagovati na negativne demografske ili ekonomske trendove.

I na kraju, reforma javnih preduzeća, mogla bi se posmatrati kroz tri segmenta: javna preduzeća koja opterećuju ili traže dodatna sredstva iz Budžeta Republike, te komunalna javna preduzeća u vlasništvu jedinica lokalne samouprave, čije reformisanje je potrebno hitno započeti, te strateška javna preduzeća od kojih se očekuje da budu izuzetno profitabilna i budu jedan od izvora prihoda budžeta Republike, čija reforma mora da bude pažljivo sprovedena s ciljem efikasnijeg i produktivnijeg poslovanja, a sve sa ciljem ostvarivanja značajnije dobiti.

Vlada Republike Srpske uputila je zahtjev za tehničkom misijom MMF-a za savjetodavne usluge u dijelu jačanja nadzora nad javnim preduzećima i upravljanja fiskalnim rizicima povezanim s njima. MMF je kreirao izvještaj pod nazivom „Jačanje nadzora nad javnim preduzećima u Republici Srpskoj“ u februaru 2020. godine, a za sprovođenje preporuka i planiranih aktivnosti Vlada Republike Srpske formirala je u septembru 2020, godine Radnu grupu za reformu javnih preduzeća, sa zadatkom da pripremi Akcioni plan za reformu javnih preduzeća Republike Srpske.

5. STRUKTURNE REFORME U PERIODU 2021.-2023.

5.1. Ažurirani podaci o ključnim preprekama za konkurentnost i inkluzivni rast

Ključne prepreke za nastavak trenda rasta i povećanja konkurentnosti u narednom periodu i u oblastima adresiranim ovim dokumentom, predstavljaju izazovi i prepreke uzrokovani Pandemijom COVID-19, prepreke u sektorima energije, transporta, okoliša, poljoprivrede, turizma, poslovnog okruženja, trgovine, obrazovanja, zapošljavanja i inkluzije.

Pandemija COVID-19 je u 2020. godini uzrokovala ogromne probleme širom svijeta. Pored izgubljenih života, izazvala je i velike ekonomske štete kroz smanjenje i preusmjeravanje potražnje, prekid lanaca vrijednosti i proizvodnje, smanjenja razmjene roba i usluga, i gubljenje radnih mjesta. Od marta do oktobra 2020. godine bez posla je u FBiH ostalo oko 13.000 radnika. Kada je u pitanju *energetski sektor*, potrebno je uraditi regulaciju, unaprijediti funkcioniranje sistema te donijeti i uskladiti zakonsku regulativu u oblasti. Kako u energijskom sektoru, tako i u transportu, prepreka razvoju je nedovoljno razvijena i izgrađena infrastruktura, što otežava život građana i poslovanje. Prepreke razvoju poljoprivrede su usitnjenost posjeda nepovoljna struktura proizvodnje, posebno u biljnoj proizvodnji, te niska produktivnost, kvalitet i kvantitet proizvoda, nizak iznos i neadekvatan sistem novčanih podrški, liberaliziran vanjskotrgovinski režim, nizak stepen usklađenosti zakonodavstva s pravnom stečevinom EU u oblasti poljoprivrede, sigurnosti hrane, zdravlja bilja i životinja, te nedostatak poljoprivrednog informacionog sistema i poljoprivrednog popisa.

Okoliš predstavlja životno okruženje i bez zdravog i čistog okruženja nemoguće je imati zdravlje građana i održiv razvoj ekonomije. Nadležnost za oblast okoliša je decentralizirana pri čemu je prisutna nedovoljna koordinacija i sinhronizacija institucija na polju transpozicije EU zakonodavstva, kao i na implementaciji postojećeg pravnog okvira. Nedostatak ljudskih resursa u sektoru okoliša će u budućem periodu predstavljati jedan od izazova, kao i nepostojanje strateških dokumenata i odgovarajućih statistika iz oblasti okoliša. Razvoj turizma, koji je prije izbivanja pandemije bila jedan od izvora rasta, ograničava nedostatak pravnog i institucionalnog okvira prema standardima Evropske unije, ograničena budžetska sredstva i nedostatak ljudskih resursa.

Uočen je povećan broj obaveznih plaćanja za pravna i fizička lica, neharmonizirana visina pojedinih davanja na teritoriji cijele Federacije BiH, kao i stalno uvođenje novih obaveza, bez posebnih sistemskih rješenja, i to predstavlja jedan od značajnijih destimulirajućih faktora za poslovno djelovanje, kako novih potencijalnih investitora, tako i za povećanje obima poslovanja postojećih subjekata na teritoriji Federacije BiH. Također, poslovanje u oblasti posredovanja u prometu nekretnina na području Federacije Bosne i Hercegovine karakterišu problemi koji su nastali kao posljedica nepostojanja posebnog zakonskog okvira kojim bi ova oblast bila uređena. Pored gore navedenih stalno prisutne prepreke razvoja inkluzivnog društva su povezanost obrazovnog sistema i tržišta rada, niska efikasnost na tržištu rada te potreba za unaprijeđenjem sistema socijalne zaštite.

Analizirajući ekonomsku i fiskalnu poziciju Republike Srpske, identifikovane su prepreke i izazovi koje je potrebno otkloniti u narednom periodu kako bi unaprijedili konkurentnost i poboljšali produktivnost privrede Republike Srpske, što je ključno za poboljšanje ekonomskog statusa svakog pojedinca. Detaljne prepreke za konkurentnost i inkluzivni rast analizirane su u okviru svake oblasti reforme, dok se u nastavku navodi pet ključnih prepreka za konkurentnost i inkluzivni rast:

1. Nizak nivo konkurentnosti i produktivnosti privrede,
2. Fiskalno preizdašan zdravstveni sektor, koji akumulira neizmirene obaveze,
3. Neefikasan javni sektor,
4. Neusklađenost obrazovanja i tržišta rada, sa izraženom strukturnom nezaposlenosti,
5. Neodrživa demografska „slika“ Republike.

Nekonkurentna privreda dodatno je ugrožena i pogođena nelojalnom konkurencijom, zbog poslovnih subjekata koji posluju u svojoj zoni. Nezadovoljavajući nivo i kvalitet naučne produktivnosti, te

zastarjela i neefikasna struktura privrede, utiču na nedovoljan rast produktivnosti privrede Republike Srpske. S druge strane, produktivnost predstavlja jedini realan ekonomski model za moguće povećanje plata.

Zdravstveni sektor je opterećen neadekvatnom mrežom zdravstvenih ustanova, demografskom strukturom stanovništva, koja veoma nepovoljno utiče na njegovu održivost, velikom neefikasnošću sistema, a u isto vrijeme i sa njegovom prevelikom solidarnošću i socijalnom osjetljivošću, koja u mnogome prevazilazi paket usluga koji je optimalan, u skladu sa doprinosom svakog pojedinca sistemu. Dodatno, pandemija je istakla potrebu za reformom zdravstvenog sektora.

Neefikasnost javnog sektora ogleda se prvenstveno u neefikasnosti javnih preduzeća, a postoji prostor i za unapređenje javne uprave Republike Srpske, prvenstveno kroz njenu digitalizaciju. Reformu javnih preduzeća treba posmatrati kroz tri segmenta, odnosno javna preduzeća koja zahtijevaju budžetsku podršku, komunalna javna preduzeća u vlasništvu jedinica lokalne samouprave, te strateška javna preduzeća od kojih se očekuje da budu profitabilna i da budu jedan od izvora prihoda budžeta Republike, čija reforma mora da bude pažljivo sprovedena s ciljem efikasnijeg poslovanja.

Neusklađenost obrazovanja i tržišta rada dovodi do strukturne nezaposlenosti, negativno utiče na konkurentnost i produktivnost privrednih subjekata, dovodi do neracionalne upotrebe resursa, a s druge strane povećava i troškove privrednim subjektima kako bi prekvalifikovali kadar. U oblasti visokog obrazovanja, školujući kadar za zanimanja za kojim Republika nema potrebe, stvara se jaz između obrazovnog sektora i tržišta rada i nezadovoljstvo onih koji završavaju fakultete za kojim tržište rada trenutno ne iskazuje potrebu.

Demografska slika Republike Srpske, dugoročno posmatrano, predstavlja ključni problem sa kojim se Republika Srpska suočava, a isto ostaje kao izazov i u narednom periodu. Negativni demografski trendovi dugoročno pogoršavaju poziciju tržišta rada i fiskalnu poziciju i održivost svih budžetskih davanja, smanjujući ponudu radne snage i dovodeći do starenja populacije. Negativne demografske prilike uzrokuju posebne probleme fondovima socijalne zaštite i utiču na adekvatnost ukupnih socijalnih davanja. Ako se tome još dodaju i trendovi migracija stanovništva, onda negativna demografska slika zahtijeva da u svim politikama u narednom periodu dominiraju i imaju prioritet politike koje utiču na poboljšanje uslova, koji će dovesti do zadržavanja stanovništva na prostorima Republike Srpske i povećanja stope ukupnog fertiliteta.

5.2. Sažetak reformskih mjera

Prioritetna reformska mjera	Stara ili nova mjera	Uticaj na konkurentnost	Uticaj na zaposlenost	Veza Smjericama politika iz 2020. godine (broj)
Reforma tržišta energije i transporta				
1. <i>Razvoj tržišta energije i gasa</i>	STARA	VISOK	VISOK	-
2. <i>Unaprijeđenje energetske efikasnosti i korištenja obnovljivih izvora energije</i>	STARA	VISOK	VISOK	-
3. <i>Razvoj i unaprijeđenje transportne infrastrukture</i>	STARA	VISOK	VISOK	-
Poljoprivreda, industrija i usluge				
4. <i>Unaprjeđenje konkurentnosti poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede</i>	STARA	VISOK	VISOK	-
5. <i>Podrška prerađivačkoj industriji</i>	NOVA	VISOK	VISOK	-
6. <i>Unaprijediti integralno upravljanje otpadom i sistem cirkularne ekonomije</i>	STARA	SREDNJI	SREDNJI	-
7. <i>Uspostava ekonomskih instrumenata u oblasti okoliša i EE</i>	NOVA	SREDNJI	SREDNJI	-
8. <i>Unaprjeđenje pravnog okvira koji reguliše oblast turizma i smanjenje uticaja posljedica pandemije korona virusa na turizam</i>	STARA	SREDNJI	SREDNJI	-
Poslovno okruženje i smanjenje neformalne ekonomije				
9. <i>Suzbijanje negativnih posljedica izazvanih pandemijom Covid-19</i>	NOVA	VISOK	VISOK	1
10. <i>Jačanje sistema infrastrukture kvaliteta BiH po modelu EU i razvoj pravnog i planskog okvira u sektoru slobodnog kretanja robe</i>	STARA	VISOK	VISOK	4
11. <i>Reforma zdravstvenog sistema</i>	STARA	VISOK	VISOK	5
12. <i>Unaprijeđenje poslovnog okruženja</i>	STARA	VISOK	VISOK	4, 5, 6
Istraživanje, razvoj i inovacije i digitalna transformacija				
13. <i>Unaprjeđenje sektora komunikacija i informacionog društva uz usklađivanje regulatornog okvira sa EU standardima</i>	STARA	SREDNJI	SREDNJI	4
Reforme ekonomske integracije				
14. <i>Unaprjeđenje elektronske uprave</i>	STARA	VISOK	SREDNJI	-
15. <i>Uređenje oblasti posredovanja u prometu nepokretnosti</i>	NOVA	SREDNJI	SREDNJI	-
Obrazovanje i vještine				
16. <i>Unaprjeđenje povezanosti obrazovanja i tržišta rada</i>	STARA	VISOK	VISOK	6
Zapošljavanje i tržište rada				
17. <i>Povećanje efikasnosti tržišta rada kroz učinkovite politike zapošljavanja i jačanja uloge posredovanja</i>	STARA	VISOK	VISOK	1, 6
Socijalna zaštita i inkluzija				
18. <i>Unaprijeđenje sistema socijalne zaštite</i>	STARA	VISOK	VISOK	2

5.3. Analiza po oblastima i mjerama strukturnih reformi

5.3.1. Reforma tržišta energije i transporta

ENERGIJA

a) Analiza glavnih prepreka

U cilju harmonizacije i osiguranja usklađenosti s Trećim energetskegim paketom EU-e, zakon o električnoj energiji i plinu treba biti usuglašen na entitetskom nivou kako bi se otklonile prepreke za dalje reforme i ekonomski razvoj i osigurala adekvatna primjena, sukladno entitetskim zakonima. Kompleksnost u otklanjanju navedenih prepreka ogleda se u velikom broju nositelja ovih aktivnosti, a koje podrazumjevaju postizanje dogovora između zainteresiranih strana. Ovo uključuje i potrebu poduzimanja aktivnosti kako bi se započelo s usvajanjem revidiranih zakona o obnovljivim izvorima energije jer su u BiH glavni izvori energije za bruto unutarnju potrošnju i dalje ugalj, nafta i hidroenergija.

Kad su u pitanju ulaganja u energetskeg infrastrukturu, važno je obratiti pažnju na obveze BiH koje proizlaze iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i Ugovoru o energetskeg zajednici. Ove obveze osobito uključuju primjenu standarda EU o javnim nabavama, državnoj pomoći i procjeni utjecaja na okoliš. Po pitanju opskrbe Bosne i Hercegovine prirodnim plinom, trenutna situacija, Bosna i Hercegovina treba uložiti dodatne napore da osigura dodatne izvore plina zbog sigurnosti snabdijevanja istim. Ovo posebno dolazi do izražaja u kriznim situacijama kada radi nepostojanja alternativnog izvora i pravca opskrbe dolazi do potpunog prekida u opskrbe bh potrošača.

Zakonom o ministarstvima i drugim organima uprave Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09, 103/09, 87/12, 6/13, 19/16 i 83/17) članom 9. definisana je nadležnost Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa a u kojem se između ostalog kaže: " **Ministarstvo je nadležno i za obavljanje poslova i zadataka iz nadležnosti BiH koji se odnose na definisanje politike, osnovnih principa, koordiniranje djelatnosti i usklađivanje planova entitetskih tijela vlasti i institucija na međunarodnom planu u područjima: - poljoprivrede; - energetike; - zaštita okoline, razvoja i korištenja prirodnih resursa; - turizma**".

Pa tako na nivou Federacije Bosne i Hercegovine prepreka za razvoj tržišta električne energije u Federaciji Bosne i Hercegovine leži u činjenici da još uvijek nije izvršeno funkcionalno i pravno razdvajanje Operatora distributivnog sistema od djelatnosti proizvodnje i snabdijevanja u vertikalno organiziranim društvima. Nadalje, za punu implementaciju Zakonom utvrđenih ciljeva u oblasti energetskeg efikasnosti je zakonsko definisanje finansijskih mehanizama za implementaciju mjera energetskeg efikasnosti definisanih Akcionim planom o energetskeg efikasnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine koji je istekao, kao i narednim koji je u završnoj fazi izrade.

U Republici Srpskoj energetskeg sektor se suočava s izazovima koji su fokusiran na električnu energiju⁷⁰. Osnovna prepreka je da su trenutne cijene za potrošače u Republici Srpskoj niže od tržišnih i ne odražavaju stvarne troškove pa je reforma fokusirana na liberalizaciju tržišta električne energije za sve kupce (potrošače) i vlasničko razdvajanje tržišnih elektroenergetskeg djelatnosti od reguliranih. Trenutna situacija na tržištu električne energije Republike Srpske podrazumjeva da bi poslovanje na potpuno tržišnim principima moglo dovesti do povećanja cijena za električnu energiju, imajući u vidu niže nivoe cijena električne energije u Republici Srpskoj u odnosu na veleprodajne/tržišne cijene i na cijene električne energije u bližem i daljem okruženju. Pozitivne posljedice ove reforme trebale bi biti da će svi krajnji kupci električne energije imati pravo slobodnog izbora snabdjevača na tržištu, višu kvalitetu usluga, veću sigurnosti opskrbe električnom energijom kao jednim od esencijalnih proizvoda. Na ovaj način povećat će se ulaganja u elektroenergetskeg infrastrukturu i povećati prihod od prodaje električne energije domaćim potrošačima te uskladiti nivo

⁷⁰ Iako je PER 2020–2022 definisana oblast: „Reforma tržišta energije i transporta“, u posmatranom trogodišnjem periodu aktivnost resornog ministarstva i Vlade Republike Srpske biće usmjerena na primjenu novog Zakona o električnoj energiji u skladu sa Trećim energetskeg paketom. U sektoru prirodnog gasa usvajanjem novog Zakona o gasu („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 22/18), koji je usklađen sa Trećim energetskeg paketom, dio aktivnosti u vezi sa unapređenjem regulatornog okvira u ovoj oblasti je završen, a privredni subjekti koji obavljaju energetskeg djelatnosti u sektoru prirodnog gasa usklađuju svoje akte sa ovim zakonom. Tržište prirodnog gasa je otvoreno još 1. januara 2015. godine

cijena s postojećim troškovima.

Nadalje, dodatna odnosi se na to da se prepreka u proizvodnji električne energije u Republici Srpskoj bazira se na termoelektranama na domaći ugalj, koje u ukupnoj proizvodnji električne energije učestvuju sa oko 69%, i na hidroelektranama (bez malih elektrana) koje proizvode oko 31%. Sigurnost snabdijevanja je visoka budući da se koriste domaći izvori primarne energije. Imajući u vidu da proizvodnja električne energije iz uglja predstavlja zagađujuću proizvodnju, koja negativno utiče na ljudsko zdravlje, investicije u ovaj sektor su vezane za smanjenje negativnih uticaja ovih tehnologija putem Projekta odsumporavanja u TE Ugljevik, kao i planirane aktivnosti u energetske infrastrukturu, izgradnju hidroelektrana i drugih energetske objekata koji će se bazirati na obnovljivim izvorima energije.

b) Reformske mjere

5.3.1.1. Razvoj tržišta energije i gasa

1. Opis mjere

Ova reforma će unaprijediti tržište električne energije i gasa i unaprijediti proizvodnju iz obnovljivih izvora energije uz provođenje mjera energijske efikasnosti u Bosni i Hercegovini, te je usmjerena na stvaranje uređenog ambijenta za efikasno funkcionisanje i razvoj elektro-energetskog sektora, gasnog sektora, i drugih energetske sektora u skladu sa EU legislativom. Mjera je proizašla iz obveza Bosne i Hercegovine prema Ugovoru o energetske zajednici i programu povezivanja, a za cilj ima postupno integriranje Bosne i Hercegovine u evropska energetske tržišta. Mjera spada i u jedan od prioriteta Okvirne energetske strategije Bosne i Hercegovine do 2035. godine. Prvi korak je Zakona o regulatoru električne energije i prirodnog gasa, prenosu i tržištu električne energije u BiH nakon kojeg slijedi usuglašavanje entitetske regulative s navedenim zakonskim okvirom. U skladu sa članom 107. Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, za BiH je predviđeno da će saradnja u oblasti energetike biti usmjerena na prioritete pravne stečevine (acquis) Zajednice i da će saradnja biti zasnovana na Ugovoru o osnivanju Energetske zajednice, te će se razvijati s ciljem integrisanja BiH u evropska energetske tržišta. Iz toga je jasno da se Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju za oblast energetike sprovodi kroz implementaciju Ugovora o osnivanju Energetske zajednice. Drugi segment reforme tržišta električne energije predstavlja napuštanje trenutnog sistema podsticaja za obnovljive izvore energije kroz ograničenje subvencija za obnovljive izvore energije. Za to je neophodno donošenje novog Zakona o obnovljivim izvorima energije, te povećanje konkurentnosti među proizvođačima iz obnovljivih izvora energije kroz uvođenje sistema aukcija za proizvođače. Republika Srpska je već u fazi implementacije novog Zakona o električnoj energiji koji je usklađen s određenim direktivama EU, odnosno direktivama Trećeg energetske paketa, i ide prema postepenom otvaranju tržišta električne energije. Ovo se odnosi na razdvajanje djelatnosti distribucije i snabdijevanja električnom energijom kao i reorganizacija proizvođača električne energije koji posluju u okviru MH „Elektroprivreda Republike Srpske“.

Aktivnosti planirane u 2021. – 2023. g.

- Usvojiti Zakon o regulatoru električne energije i prirodnog gasa, prenosu i tržištu električne energije u Bosni i Hercegovini usklađen sa Trećim energetske paketom (MVTEO BiH)
- Usvojiti Zakon o operatoru prenosnog sistema u Bosni i Hercegovini (MVTEO BiH)
- Uspostaviti organizovano tržište električne energije (MVTEO BiH)
- Donošenje novog Zakona o obnovljivim izvorima energije Republike Srpske,
- Donošenje podzakonskih propisa na osnovu Zakona o električnoj energiji (Ministarstvo energetike i rudarstva – MER, Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske),
- Implementacija Zakona o električnoj energiji (MER, Regulatorna komisija za energetiku Republike Srpske, operatori vlasnici dozvola za obavljanje elektroenergetskih djelatnosti),
- Nastavak restrukturiranja i reorganizacije MH „Elektroprivreda Republike Srpske“ a. d. Trebinje kroz reorganizaciju proizvođača električne energije koji posluju u okviru MH „Elektroprivreda Republike Srpske“.
- Izmjena i dopuna (ili donošenje novog) Zakona o električnoj energiji u Federaciji Bosne i Hercegovine usklađen sa državnim zakonom, odnosno Trećim energetske paketom

- Donošenje Zakona o gasu u Federaciji Bosne i Hercegovine usklađen sa državnim zakonom, odnosno Trećim energetske paketa
- Početak rada Operatora distributivnog sistema u JP Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo i JP Elektroprivreda HZHB d.d. Mostar (zadužene JP Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo i JP Elektroprivreda HZHB d.d. Mostar)
- Donošenje Zakona o gasovodu Južna interkonekcija Bosna i Hercegovina i Republika Hrvatska
- Priprema i donošenje podzakonskih akata koji proizlaze iz Zakona o gasu u Federaciji Bosne i Hercegovine
- Priprema i donošenje podzakonskih akata koji proizlaze iz Zakona o električnoj energiji u Federaciji Bosne i Hercegovine
- Kontinuitet aktivnosti iz 2022. godine na pripremi i donošenju podzakonskih akata koji proizlaze iz Zakona o gasu u Federaciji Bosne i Hercegovine (Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije, Regulatorna komisija za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine i Vlada Federacije Bosne i Hercegovine, svako u okviru svojih nadležnosti)

2. Indikatori rezultata - ključni indikatori uspješnosti (KPI)

Indikator	Polazni (godina)	Prelazni cilj (godina)	Cilj (godina)
Usvojen Zakon o obnovljivim izvorima energije RS	2021.	Ograničenje subvencija za obnovljive izvore energije kroz donošenje novog Zakona o obnovljivim izvorima energije i uvođenje sistema aukcija za proizvođače (2021–2022)	2022.
Vertikalna integracija (nivo vertikalnog razdvajanja između svakog pojedinog segmenta elektroenergetskog sektora) RS	Distribucija i snabdijevanje u okviru jednog pravnog lica (2020)	Snabdijevanje u okviru univerzalne usluge vrše i dalje u okviru distribucije – prelazni period. Snabdijevanje izvan univerzalne usluge odvojeno od distribucije (2021)	Snabdijevanje pravno i funkcionalno odvojeno od distribucije (2022)
Struktura tržišta (tržišni udio najvećeg elektroenergetskog preduzeća) RS	100% (2020)	97% (2021)	95% (2022)
Donošenje planiranih zakonskih i podzakonskih/ provedbenih akata, uključujući i realizaciju razdvajanja energetske djelatnosti (s posebnim osvrtnom na uspostavi Operatora distributivnog sistema) FBiH			

3. Očekivani utjecaj na konkurentnost

Provođenjem reformskih mjera kroz donošenje neophodnog zakonodavno-pravnog okvira i njegovu harmonizaciju s EU direktivama, zasnovanih na načelima nediskriminacije, transparentnosti, tržišne konkurencije, slobode kretanja roba, slobode pružanja usluga, zaštite prava krajnjih kupaca, te slobode izbora snabdjevača, između ostalog, stvorit će se pretpostavke za razvoj i konkurentnost maloprodajnog i veleprodajnog tržišta energije u Bosni i Hercegovini i njegovog uključivanja na regionalno i međunarodno tržište energije, te ispunjavanje obaveza preuzetih iz Ugovora o osnivanju Energetske zajednice JIE.

Povećanje prihoda elektroenergetskog sektora u Republici Srpskoj bi se pozitivno odrazilo na njegovu sposobnost za investiranje u nove infrastrukturne projekte i povećanje energetske sigurnosti, dok bi uvođenje konkurencije trebalo da dovede do povećanja kvaliteta usluga u sektoru. Imajući u vidu da se radi o kompleksnoj procjeni koja zahtijeva izradu posebne studije, Ministarstvo nije u mogućnosti da kvantifikuje ove indikatore.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Za donošenje planiranih zakonskih i podzakonskih/provedbenih akata i Programa za prestrukturiranje elektroenergetskog sektora u Federaciji Bosne i Hercegovine nije potrebno osigurati posebna sredstva iz Budžeta Federacije Bosne i Hercegovine, dok u Republici Srpskoj u ovom momentu nije moguće procijeniti iznos troškova za ovu mjeru

5. Očekivani utjecaj na zapošljavanje i rodno pitanje

Izgradnjom novih kapaciteta za proizvodnju osigurava se dodatno zapošljavanje, kako u fazi realizacije projekata tako i u fazi eksploatacije istih, kao i dodatna zapošljavanja u slučaju provođenja mjera energetske efikasnosti, energetskih audita kao i drugih pratećih djelatnosti u oblasti projektovanja i izvođenja radova, proizvodnje opreme, građevinskih materijala itd.

U slučaju da dođe do povećanja cijena električne energije kroz tržišno formiranje cijena, očekuje se da dođe do posljedičnog povećanja cijena određene robe i usluga i troškova života u domaćinstvima. U skladu s tim, može doći do određenog negativnog uticaja na socijalno ugrožene kategorije stanovništva, u mjeri u kojoj električna energija učestvuje u budžetu takvog domaćinstva. S druge strane, reorganizacija Elektroprivrede RS u pravcu povećanja njene konkurentnosti pretpostavlja optimizaciju (smanjenje) broja radnika u svim preduzećima u skladu sa evropskim standardima. Ova mjera će se sigurno odraziti na povećanje nezaposlenosti.

Donošenje novog Zakona o obnovljivim izvorima energije Republike Srpske, kroz ograničenje subvencija za obnovljive izvore energije i uvođenje sistema aukcija za proizvođače, će se pozitivno odraziti na konkurentnost među proizvođačima električne energije i smanjiti opterećenje na kupce električne energije (feed-in tarifa za podsticaj obnovljivih izvora energije).

Ne postoje zakonska ograničenja kada se radi o neutralnosti uticaja na rodno pitanje.

6. Očekivani uticaj na okoliš

Jačanje tržišta električne energije i gasa, povećanje proizvodnje iz obnovljivih izvora energije, kao i provođenje mjera energetske efikasnosti, odnosno ušteda energije i energenata u svim prepoznatim resorima će imati pozitivne implikacije na okoliš.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
elokupne situacije uzrokovane pojavom COVID-19 koje će doći do prolongiranja rokova za sve aktivnosti	Visoka	Pratiti situaciju na terenu i prilagođavati aktivnosti u skladu sa preporukama kako ne bi bilo većih zastoja.
Neblagovremeno donošenje zakona od strane Parlamenta na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini uslijed nepovoljnog političkog okruženja	Srednja	
Zakon o obnovljivim izvorima energije Republike Srpske neće biti usvojen u predviđenom roku (2021)	Niska	Otkloniti prepreke koje sprečavaju realizaciju mjere.
Podzakonski akti neće biti usvojeni u predviđenom roku (2021)	Srednja	Potreban preduslov je realizacija prve mjere. Otkloniti prepreke koje sprečavaju realizaciju mjere.
MH „Elektroprivreda RS“ neće uraditi Plan reorganizacije u skladu sa zakonskim rokovima (2021)	Srednja	Potreban preduslov je realizacija prve mjere, ali i niz drugih preduslova koji se odnose na vlasničku, pravnu i funkcionalnu transformaciju MH „Elektroprivreda RS“. Potrebno pronaći pravovremeno rješenje u skladu sa zakonima, propisanim opcijama i u koordinaciji sa Upravom MH „Elektroprivreda RS“ MP a. d. Trebinje.
Uprave, sindikati i radnici u MH „Elektroprivreda RS“ će se protiviti reorganizaciji zbog smanjenja broja radnika ili gubitka određenih prava ili prihoda od djelatnosti	Visoka	Potrebno sa sindikatom i upravama ZP MH „Elektroprivreda RS“ usaglasiti kompromisno rješenje.

5.3.1.2 Unaprijeđenje energetske efikasnosti i korištenja obnovljivih izvora energije

1. Opis mjere

Mjera je proizašla iz obaveza BiH prema Ugovoru o uspostavi Energetske zajednice. Radi se o aktivnostima vezanim za izradu Integriranog energetskeog i klimatskog plana Bosne i Hercegovine (NECP BiH). Izrada dokumenta pokrenuta je još 2019. godine. Sukladno administrativnom uređenju Bosne i Hercegovine, proces izrade NECP-a BiH vodi Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine zajedno sa Ministarstvom energije i rudarstva Republike Srpske i Federalnim ministarstvom energije rudarstva i industrije. Važno je naglasiti da će se paralelno sa nastavkom razvoja ovog dokumenta krenuti i sa izradom entitetskih energetskeih i klimatskih planova. Osim energije, ovi dokumenti u potpunosti uvažavaju i obveze preuzete Pariškim sporazumom o klimatskim promjenama, koji su na osnovu Uredbe o upravljanju energetskeom unijom i djelovanjem u području klime njihov sastavni dio. U tom smislu od izuzetne važnosti je međusektorski i međuinstitucionalni pristup, tj. njihovo potpuno usklađivanje sa Strategijom prilagođavanja na klimatske promjene i niskoemisijskog razvoja za Bosnu i Hercegovinu i Nacionalno utvrđenim doprinosom BiH (eng. Nationally Determined Contribution - NDC). Konačan cilj izrade dokumenta i njegovog usuglašavanja i integriranja s relevantnim ciljevima politika EU, UNFCCC i Energetske zajednice je dekarbonizacija sektora energetike što je u skladu sa Zelenim planom EU. Republika Srpska provodi drugi segment reforme tržišta električne energije koji predstavlja napuštanje trenutnog sistema poticaja za obnovljive izvore energije kroz ograničenje subvencija za obnovljive izvore energije. Za to je neophodno donošenje novog Zakona o obnovljivim izvorima energije, te povećanje konkurentnosti među proizvođačima iz obnovljivih izvora energije kroz uvođenje sistema aukcija za proizvođače. Reformama će se unaprijediti proizvodnja iz obnovljivih izvora energije i provođenje mjera energetske efikasnosti u Federaciji BiH u skladu sa zahtjevima Energetske zajednice. U oblasti *energijske efikasnosti*, Zakonom o energijskoj efikasnosti u Federaciji BiH, koji je donesen 2017. godine, stvorene su pretpostavke za održivi energetskei razvoj kroz uštede energije koje dovode do smanjenja negativnih uticaja na okoliš, povećanje sigurnosti snabdijevanja energijom, zadovoljavanje potreba za energijom krajnjih potrošača i ispunjenje međunarodnih obaveza koje je preuzela Bosna i Hercegovina u pogledu ušteda energije u krajnjoj potrošnji i smanjenja emisija gasova staklene bašte primjenom mjera energetske efikasnosti.

a) Aktivnosti planirane u 2021. g.

- Usvojiti Integrirani energetskei i klimatskei plan BiH za period 2021 – 2030 (MVTEO)
- Usvojiti Nacionalni akcioni plan za energetskeu efikasnost (NEEAP) za period 2019 – 2021 (MVTEO)
- Usvojiti Integralnu Strategiju obnove zgrada BiH za period do 2050. godine (MVTEO)
- Donošenje novog Zakona o obnovljivim izvorima energije (Ministarsvo energetike Republike Srpske);
- Donošenje izmjena i dopuna Zakona o korištenju obnovljivih izvora energije i efikasne kogeneracije u Federaciji Bosne, a kojim bi se definisali i uveli novi mehanizmi podsticanja proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije.
- Usvajanje Akcionog plana za obnovljive izvore Bosne i Hercegovine za period 2021-2030. kao dio NECP BIH (Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa u saradnji sa nadležnim entitetskim ministarstvima, Brčko Distriktom i GIZ-om)
- Izmjena i dopuna Zakona o energijskoj efikasnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine u vezi definisanja finansijskih mehanizama za implementaciju mjera energetske efikasnosti
- Izrada i donošenje preostalih podzakonskih/provedbenih akata po osnovu Zakona o energijskoj efikasnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine
- Usvajanje Akcionog plana energetske efikasnosti Bosne i Hercegovine za period 2021-2030. kao dio NECP BIH (Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa u saradnji sa nadležnim entitetskim ministarstvima, Brčko Distriktom i GIZ-om)

b) Aktivnosti planirane u 2022.g.

- Implementacija mjera i politika definisanih Integriranim energetskeim i klimatskeim planom

BiH za period 2021 – 2030 ; (MVTEO)

- Priprema i donošenje podzakonskih akata koji proizlaze iz Zakona o električnoj energiji u Federaciji Bosne i Hercegovine
- Priprema i donošenje podzakonskih akata koji proizlaze iz Zakona o korištenju obnovljivih izvora energije i efikasne kogeneracije u Federaciji Bosne i Hercegovine

c) Aktivnosti planirane u 2023.g.

- Izvještavanje prema Sekretarijatu Energetske zajednice o implementaciji mjera i politika definisanih Integriranim energetske i klimatskim planom BiH za period 2021 – 2030

2. Indikatori rezultata

- Donošenje planiranih zakonskih i podzakonskih/provedbenih akata, uključujući i realizaciju razdvajanja energetske djelatnosti (s posebnim osvrtom na uspostavi Operatora distributivnog sistema)
- Ostvarivanje ciljanog udjela obnovljivih izvora energije u ukupnoj finalnoj potrošnji u skladu sa zahtjevima Energetske zajednice
- Ostvarivanje energetske ušteda u skladu s Akcionim planom energetske efikasnosti
- Ukupna potrošnja finalne energije (kWh/god)

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Provođenjem reformskih mjera kroz donošenje neophodnog zakonodavno-pravnog okvira i njegovu harmonizaciju s EU direktivama, zasnovanih na načelima nediskriminacije, transparentnosti, tržišne konkurencije, slobode kretanja roba, slobode pružanja usluga, zaštite prava krajnjih kupaca, te slobode izbora snabdjevača, između ostalog, stvorit će se pretpostavke za razvoj i konkurentnost maloprodajnog i veleprodajnog tržišta energije u Bosni i Hercegovini i njegovog uključivanja na regionalno i međunarodno tržište energije, te ispunjavanje obaveza preuzetih iz Ugovora o osnivanju Energetske zajednice JIE. Također, uticaj reformskih mjera će se ogledati i u povećanju udjela energije iz obnovljivih izvora energije, povećanju energetske efikasnosti, i doprinijet će kako uštedama energije tako i smanjenju negativnih uticaja na okoliš, te stvaranju povoljnog ambijenta za privlačenje domaćih i stranih investicija u energetske sektor.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Za podsticanje proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije, sredstva će se osigurati iz naknade za podsticanje proizvodnje iz obnovljivih izvora energije, koju u skladu sa Zakonom o OIEIEK plaćaju svi krajnji kupci električne energije. Ukupan iznos sredstava za podsticanje i iznos jedinične naknade utvrđuje Vlada Federacije Bosne i Hercegovine.

Za provođenje mjera energetske efikasnosti finansijska sredstva se osiguravaju iz više izvora finansiranja, kao što su: dijelom iz planiranih budžetskih sredstava za te namjene, grant sredstva i kreditna sredstva iz Revolving fonda u okviru Fonda za zaštitu okoliša, drugih kreditnih aranžmana kao i budućih finansijskih mehanizama koje treba definirati i uspostaviti kroz izmjene i dopune Zakona o energetske efikasnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Izgradnjom novih kapaciteta za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora osigurava se dodatno zapošljavanje, kako u fazi realizacije projekata tako i u fazi eksploatacije istih, kao i dodatna zapošljavanja u slučaju provođenja mjera energetske efikasnosti, energetske audita kao i drugih pratećih djelatnosti u oblasti projektovanja i izvođenja radova, proizvodnje opreme, građevinskih materijala itd.

Ne postoje zakonska ograničenja kada se radi o neutralnosti uticaja na rodno pitanje.

6. Očekivani uticaj na okoliš

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Usljed cjelokupne situacije uzrokovane pojavom COVID 19, izvjesno je da će doći do prolongiranja rokova za sve navedene aktivnosti	Visoka	Pratiti situaciju na terenu i prilagođavati aktivnosti u skladu sa preporukama kako ne bi bilo većih zastoja.
Neusuglašeni stavovi o pojedinim pitanjima svih nivoa vlasti u BiH dovode do zastoja i kašnjenja	Visoka	
Neblagovremeno donošenje zakona od strane Parlamenta na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini	Visoka	Navesti planirane mjere ukoliko se desi
Neblagovremeno donošenje podzakonskih/provedbenih akata od strane nadležnih ministarstava, institucija i Vlade Federacije Bosne i Hercegovine	Visoka	Navesti planirane mjere ukoliko se desi

Povećanje proizvodnje iz obnovljivih izvora energije, kao i provođenje mjera energetske efikasnosti, odnosno ušteda energije i energenata u svim Zakonom o energetske efikasnosti u Federaciji BiH prepoznatim resorima, imat će pozitivne implikacije na okoliš.

TRANSPORT

a) Analiza glavnih prepreka

Transportna infrastruktura u BiH nije dovoljno razvijena⁷¹ dok je strukturno prilagođavanje sporo i ometa potencijal za rast i konkurentnost. Izazovi s kojima se suočava Bosna i Hercegovina najvećim dijelom prouzročeni su: ratnim štetama iz prethodnih godina, neadekvatnim održavanjem putne infrastrukture, promjenama institucionalne strukture i nedovoljnim financiranjima koja nisu u skladu s prepoznatim potrebama itd. Razlog nedovoljnog ulaganja u transport djelomično je neusklađen pravni i regulacijski okvir i neadekvatna suradnja nivoa vlasti što otežava provedbu već dogovorenih finansijskih aranžmana. Cestovna mreža u BiH je ograničen s ukupnom ukupna dužinom od 24.796 km i nešto više od 200km nove mreže, u 2019. godini što se direktno odražava na povećanje troškova i produljeno vrijeme transporta za bh izvoznike. Osim ovoga, nedovoljno ulaganje u infrastrukturu uzrok je niskog nivoa sigurnosti u cestovnom prometu.

Za unapređenje željezničke infrastrukture također su neophodna znatna finansijska ulaganja te je to jedna od temeljnih prepreka bez koje je nemoguće očekivati povećanje obima prijevoza na željeznici kao optimalnom načinu prijevoza sa aspekta okoliša, masovnosti i komfora. Strateško opredjeljenje na nivou odgovornih stakeholdera na svim nivoima vlasti i dalje ne postoji. Strateški dogovor za cilj bi imao značajnije preusmjerenje na željeznički vid prijevoza u odnosu na druge načine transporta, a u skladu sa europskim smjernicama iz Bijele knjige o transportu iz 2011. godine.

Strateški pravci entitetskih ministarstava za transport se kreću prema istom cilju – razvoj i unapređenje transportne infrastrukture.

U Federaciji BiH osnovna prepreka je već navedena zastarjela i nedostatna transportna infrastruktura, što za posljedicu ima veliki broj nesreća na cestama kao i neprihvatljivo dugo vrijeme putovanja na pojedinim dionicama poput dionica Sarajevo-Goražde, Lašva- Nević-Polje, transverzale-obilaznice Sarajeva i magistrala u Mostaru. Dionica Sarajevo- Goražde je 99 km dužine a vrijeme putovanja u zimskim uvjetima skoro 2,5 sata i veoma je otežano i opasno zbog planinskog prevoja Hranjen. Na pravcu Lašva- Nević Polje broj vozila, tj. Prosječni Godišnji Dnevni Promet (PGDP) je oko 14.000 što uzrokuje velike zastoje, gužve i prometne nezgode, posebno na dionici prolaz kroz Vitez. To poskupljuje i otežava poslovanje privrednicima. Na pravcu 1.transverzale u Sarajevu u smjeru petlje Vogošća dolazi do velikih zastoja, gužvi i prometnih nezgoda u jutarnjim i poslepodnevnim satima. Na magistralama u Mostaru zbog neizgrađenosti magistrala dolazi do zastoja gužvi i čestih prometnih

⁷¹ Izvješće o globalnoj konkurentnosti, 2019. –Pokazatelj kvaliteta putne infrastrukture i efikasnosti usluga u zračnom prometu smješta Bosna i Hercegovinu na 121. mjesto od 141 zemlje.

nezgoda.

U Republici Srpskoj su, u cilju razvoja putne infrastrukture i povećanja bezbjednosti saobraćaja na putevima usvojeni sljedeći strateški dokumenti: Strategija bezbjednosti saobraćaja na putevima Republike Srpske 2013–2022. godine, Strategija razvoja javnih puteva za period 2016–2025. godine i Strategija transporta Republike Srpske za period 2016–2030. godine. Navedeni strateški dokumenti se sprovode u skladu sa usvojenim planovima i raspoloživim finansijskim sredstvima.

U Republici Srpskoj putnu infrastrukturu čine 106 kilometara autoputeva, preko 4.200 kilometara magistralnih i regionalnih puteva, i preko 6.030 kilometara lokalnih puteva i ulica u naselju. Republika Srpske nije imala izgrađene autoputeve, a od 2011. do 2019. godine izgrađeno je i pušteno u upotrebu 106 kilometara autoputa i nastavlja se i dalje sa izgradnjom. Takođe, kontinuirano se radi na rehabilitaciji i modernizaciji postojećih magistralnih i regionalnih puteva.

U odnosu na baznu 2011. godinu, koja je definisana Strategijom bezbjednosti saobraćaja na putevima Republike Srpske 2013–2023. godine, vidljiv je pad broja saobraćajnih nezgoda i broja nastradalih lica. Zaključno sa 2019. godinom smanjen je broj saobraćajnih nezgoda sa poginulim licima za 20,0% odnosno broj poginulih lica za 20,2% u odnosu na baznu 2011. godinu. Međutim, vidljive su promjene vrijednosti ovog pokazatelja po godinama, što pokazuje da sistem zaštite od saobraćajnih nezgoda na putevima Republike Srpske nije stabilan.

S druge strane, Republika Srpska se fokusira na željeznički transport. Željeznice Republike Srpske a. d. Doboj (u daljem tekstu: Željeznice RS) su dioničko društvo čija je osnovna djelatnost pružanje usluga prijevoza putnika i robe. Zbog nagomilanih neizmirenih obaveza ovog preduzeća, Vlada Republike Srpske je 2017. godine donijela odluku o pokretanju projekta restrukturiranja, uz podršku Svjetske banke. Projekt restrukturiranja za rezultat ima vlasničko, finansijsko i organizaciono restrukturiranje i očekuje se da će biti završen do 2021. godine. Završetkom ovog projekta povećat će se broj prevezenih putnika i sniziti trošak radne snage koji je za sad najveći trošak u strukturi ukupnih rashoda Željeznica Republike Srpske.

b) Reformska mjera

5.3.1.3. Razvoj i unaprijeđenje transportne infrastrukture

1. Opis mjere

Glavni cilj ove reformske mjere u Federaciji BiH je izgradnja novih autocesta, održavanje postojeće cestovne i željezničke infrastrukture. Realizacijom navedenih projekata će smanjiti prometne gužve i zastoji, jer se radi o izuzetno gustom prometu na navedenim dionicama sa velikim brojem vozila (PGDP veći od 10.000). Istovremeno će se značajno skratiti vrijeme putovanja što je posebno značajno za razvoj privrede, a ujedno će se značajno podići nivo sigurnosti u prometu na navedenim dionicama.

Izradom novog Zakona o cestama u Federaciji BiH omogućiti će se bolji sistem upravljanja cestama (održavanje, sanacija i izgradnja cesta) i naplate korištenja cestovnog zemljišta, jer je postojeći Zakon usvojen još 2010. g. a nakon toga došlo je do izgradnje velikog broja komercijalnih sadržaja uz ceste.

Na cestama Federacije BiH izmjena Zakona o sigurnosti prometa na cestama dovela do izrade planova i mjera koji bi za cilj imali povećanje sigurnosti na cestama i izmjenu postojeće situacije koja se ogleda u velikom broju prometnih nesreća sa smrtnim ishodom i materijalnom štetom⁷².

U Republici Srpskoj je projekat restrukturiranja Željeznica RS predviđen do kraja 2021. godine, odnosno potrebno je završiti restrukturiranje Željeznica RS koje će biti realizovano kroz tri komponente: vlasničko, finansijsko i organizaciono restrukturiranje. Važno je napomenuti da će se finansijsko i organizaciono restrukturiranje finansirati iz kredita Svjetske banke. Vlasničko

---

⁷² Trenutno stanje je takvo da na nivou Federacije BiH ne postoji propis o sigurnosti prometa na cestama, što uzrokuje nepostojanje planova i mjera za povećanje sigurnosti. U 2018. godini u BiH dogodilo se ukupno 36.672 prometnih nezgoda od kojih je zabilježeno 7.494 prometnih nezgoda sa poginulim i povrijeđenim/ozlijeđenim osobama, te 29.178 prometnih nezgoda sa materijalnom štetom. U prometnim nezgodama u Bosni i Hercegovini u 2018. g. život je izgubilo 277 osoba, dok je 10.403 osoba zadobilo teže ili lakše tjelesne povrede/ozljede. Trenutno, zbog nepostojanja Zakona o sigurnosti prometa na cestama Federacije BiH nema Agencije za sigurnost u Federaciji BiH koja bi provodila operativne aktivnosti u cilju povećanja sigurnosti i smanjenja navedenog broja prometnih nezgoda

restrukturiranje će se postići kroz konverziju duga, koji Željeznice RS imaju prema Vladi Republike Srpske po osnovu inostranih kredita koje Vlada Republike Srpske otplaćuje u njihovo ime, u kapital. Na ovaj način Republika Srpska će postati vlasnik više od 99% akcija Željeznica RS, nakon čega će se pristupiti otkupu akcija manjinskih akcionara. Finansijsko restrukturiranje podrazumijeva izmirenje obaveza prema Poreskoj upravi Republike Srpske za poreze i doprinose do 31. jula 2018. godine i izmirenje obaveza prema radnicima za naknade za prevoz, topli obrok i regres za period 2011-2016. godine, što će dati osnovu za vlasničko restrukturiranje, te finansiranje informatizacije Društva. Organizaciono restrukturiranje sprovodi se kroz smanjenje broja zaposlenih, razdvajanje poslova infrastrukture i poslova operacija na računovodstveno odvojene organizacione cjeline, te kroz formiranje profitnih centara od pojedinih organizacionih dijelova preduzeća.

Što se tiče razvoja i unapređenja putne infrastrukture i bezbjednosti na putevima radi se na nastavku izgradnje autoputeva u Republici Srpskoj. U toku je izgradnja autoputa na koridoru 5c koji prolazi kroz Republiku Srpsku. Pored toga radi se na izradi planske i tehničke dokumentacije i eksproprijaciji za izgradnju autoputa Vukosavlje – Brčko – Bijeljina – Rača, a u toku je i realizacija koncesionog ugovora za izgradnju autoputa Banja Luka – Prijedor.

Kada je u pitanju magistralna i regionalna putna mreža u početnoj fazi je eksproprijacija za izgradnju magistralnog puta Brod na Drini – Šćepan Polje (Crna Gora), u toku je izrada planske i tehničke dokumentacije za izgradnju nove trase magistralnog puta Foča – Tjentište, pribavljanje građevinske dozvole za izgradnju regionalnog puta Nevesinje – Berkovići. Pored toga u toku je rehabilitacija pojedinih magistralnih putnih pravaca.

a) Aktivnosti planirane u 2021. g.

- Implementacija projekata: 1. Izgradnja nove ceste Sarajevo-Goražde; 2. Izgradnja brze ceste Lašva- Nević-Polje; 3. izgradnja prve transverzale-obilaznice Sarajeva, i 4. Izgradnja magistrala u Mostaru (usvaja Vlada FBiH, implementator: FMPiK, JP Autoceste FBiH, JP Ceste FBiH, Direkcija za puteve kantona Sarajevo, svako u svojoj nadležnosti po resorima).
- Vlasničko restrukturiranje preduzeća kroz konverziju duga u akcije, te otkup akcija manjinskih akcionara; Restrukturiranje Željeznica RS se sprovodi na osnovu Zakona o stečaju⁷³, a u skladu sa Planom o finansijskom i organizacionom restrukturiranju koga je usvojila Vlada Republike Srpske i koji je dostavljen Okružnom privrednom sudu u Doboju na postupak. Vlasničko restrukturiranje sprovodi Ministarstvo saobraćaja i veza (MSV) kao resorno nadležno, Ministarstvo finansija i Komisija za hartije od vrijednosti,
- Završiti aktivnosti oko organizacionog restrukturiranja koje se sprovodi uz pomoć konsultanta sa kojim je potpisan ugovor, a čija je obaveza da predloži model funkcionalne i ekonomski održive organizacije Željeznica RS,
- Završiti sa aktivnostima oko izrade planova poslovanja i ugovora za finansiranje infrastrukture i putničkog saobraćaja; Potpisivanje ugovora sa Vladom Republike Srpske za održavanje infrastrukture i podršku operateru kroz sufinansiranje putničkog saobraćaja (Željeznice RS, MSV). Ova aktivnost će se sprovoditi uz pomoć konsultanta za planiranje i ugovaranje,
- Razdvajanje poslova infrastrukture i poslova operacija na računovodstveno odvojene organizacione cjeline, te formiranje profitnih centara od pojedinih organizacionih dijelova preduzeća (Željeznice RS, MSV),
- Smanjenje broja radnika za 300 (Željeznice RS, MSV).

b) Aktivnosti planirane u 2022. g.

- Implementacija projekata: 1. Izgradnja nove ceste Sarajevo-Goražde; 2. Izgradnja brze ceste Lašva- Nević-Polje; 3. izgradnja prve transverzale-obilaznice Sarajeva, i 4. Izgradnja magistrala u Mostaru (usvaja Vlada FBiH, implementator: FMPiK, JP Autoceste FBiH, JP

⁷³ „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 16/16.

Ceste FBiH, Direkcija za puteve kantona Sarajevo, svako u svojoj nadležnosti po resorima).

- Izrada prijedloga novog Zakona o cestama u Federaciji BiH.
- Izrada prijedloga Zakona o sigurnosti prometa na cestama Federacije BiH

c) Aktivnosti planirane u 2023. g.

- Implementacija projekata: 1. Izgradnja nove ceste Sarajevo-Goražde; 2. Izgradnja brze ceste Lašva-Nević-Polje; 3. Izgradnja prve transverzale-obilaznice Sarajeva, i 4. Izgradnja magistrala u Mostaru (usvaja Vlada FBiH, implementator: FMPiK, JP Autoceste FBiH, JP Ceste FBiH, Direkcija za puteve kantona Sarajevo, svako u svojoj nadležnosti po resorima).

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (2021)	Prelazni cilj (2022)	Cilj (2023)
Dužina dionice i vrijeme putovanje Sarajevo- Gorazde Izgradnja tunela Hranjen.	Sarajevo- Gorazde je 99km a vrijeme putovanja u zimskim uvjetima 2,5 sata	Završni radovi na izgradnji tunela Hranjen (dužine 5,5km)	Sarajevo- Gorazde 60 km a vrijeme putovanja u zimskim uvjetima 1 sat Probijen tunel Hranjen
Izgrađena dionica 4,9 km - Lašva- Nević	Lašva- Nević (na dionici prolaz kroz Vitez 4,9km	Vitez 4,9km	Završni radovi Lašva- Nević
Prva transferzala Sarajevo	završetak prve dionice	Radovi na drugoj dionici	Završni radovi na drugoj dionici
Rekonstrukcija M6.1 i M17.4 Mostar	rekonstrukcije magistralne ceste	Nastavak radova	Završeni radovi
Pretvaranje duga u kapital	Povećanje vlasništva Republike Srpske u ukupnom vlasništvu dd do 91%(2020)		Republika Srpska je vlasnik ŽRS, ŽRS nemaju obaveza prema kreditorima (2021)
Izmirenje dugovanja prema radnicima i fondovima za period 2011–2018. (na dan 31. jul 2018. godine) u iznosu od 42,7 miliona evra	U periodu 2018–2020. godine izmirene obaveze za period 2011–2018.	Redovno izmirenje obaveza 2020.	2021. godina – nema neizmirenih obaveza prema radnicima, ŽRS je samoodrživo preduzeće
Proces restrukturiranja radne snage, tj. smanjenje broja radnika u periodu 2018–2020. godine za 1.000 radnika (penzionisanje, odlazak uz stimulativne otpremnine i tehnološki višak) u iznosu od 3,5 miliona evra	Na osnovu izmjena i dopuna Zakona o željeznicama, dobrovoljnim odlascima i otkazima ugovora o radu smanjen je broj radnika za 500 (2018), 200 (2019) i 300 (2020)	Na dan 31. jul 2020. ŽRS ima 2.244 radnika	ŽRS imaju 2.098 radnika postignut cilj restrukturiranja (31. decembar 2020)
Organizaciono restrukturiranje kompanije u iznosu od 5 miliona EUR	Izabran konsultant za organizaciono restrukturiranje i konsultant za planiranje i ugovaranje (2020)	Nabavljen IT sistem za upravljanje poslovima u ŽRS (2020)	ŽRS samoodrživ sistem (2021)

Indikator rezultata je smanjenje dugovanja preduzeća prema Vladi Republike Srpske po osnovu

inostranih kredita, te dugovanja prema radnicima i Poreskoj upravi Republike Srpske. Takođe, smanjenje ukupnih troškova poslovanja preduzeća treba da preduzeće učini finansijski samoodrživim.

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Implementacijom navedenih Programa investiranja, kao i izradom Zakona o cestama, baze podataka i sufinansiranjem željezničke infrastrukture, očekuje se pozitivan utjecaj na rast konkurentnosti jer se stvara bolje poslovno okruženje.

Realizacija projekta restrukturiranja će dovesti do rasterećenja dugova Željeznica RS koje imaju prema Vladi Republike Srpske po osnovu inostranih kredita, a koje ne mogu samostalno servisirati, kao i do smanjenja troškova poslovanja, prije svega usljed smanjenja troškova bruto zarada, ali i zbog optimizacije poslovanja i informatizacije društva. Konačan rezultat bi se trebao ogledati u sposobnosti Željeznica RS da budu finansijski samoodržive, kao i u kvalitetu pruženih usluga, što će u značajnoj mjeri povećati konkurentnost ovog javnog preduzeća.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Navedeni Programi investiranja, kao i izrada Zakona o cestama i sigurnosti, se planiraju iz Budžeta/Proračuna Federacije BiH za svaku godinu. A implementacija također iz budžeta. Prikazani u tabeli 10.a. sve iz budžeta.

Troškovi implementacije restrukturiranja Željeznica RS su jednaki ukupnom zajmu od Svjetske banke koji iznosi 51,3 miliona EUR, za realizaciju sve tri faze restrukturiranja. Opterećenje za budžet Republike Srpske je otplata duga po osnovu zaduženja kod Svjetske banke za finansiranje komponente 1 (izmirenje dugovanja prema radnicima i Poreskoj upravi), u iznosu od 42,7 miliona EUR.

5. Očekivani uticaj na zapošljavanje i rodno pitanje

Implementacijom navedenih Programa investiranja u Federaciji BiH, kao i izradom Zakona o cestama, očekuje se direktan pozitivan utjecaj na zapošljavanje i smanjenje siromaštva. Ovdje je važno navesti da se očekuje direktan angažman domaćih poduzeća i radne snage prilikom implementacije navedenih mjera.

Restrukturiranje Željeznica RS dovešće do smanjenja broja zaposlenih. Planirano je da se broj zaposlenih smanji za 1.000 radnika, i to 500 zaposlenih do kraja 2018. godine i preostalih 500 do okončanja procesa restrukturiranja do kraja 2020. godine. Željeznice RS su pripremile Program zbrinjavanja viška radnika u skladu sa Zakonom o radu Republike Srpske, na koji je Vlada Republike Srpske dala saglasnost. U okviru tog programa radnici kojima u skladu sa Zakonom o izmjeni i dopunama Zakona o željeznicama Republike Srpske prestane ugovor o radu će biti zbrinuti na način da će imati mogućnost ostvarivanja prava na punu penziju. U 2018. i 2019. godini sprovedeni su i postupci dobrovoljnog odlaska uz dobijanje posebnih naknada za dobrovoljni odlazak. Željeznice RS na dan 31. juli 2020. godine zapošljavale 2244 radnika.

Realizacija mjere nema efekat na rodno pitanje.

6. Očekivani uticaj na okoliš

Pošto se radi o resoru transporta ne postoji negativan utjecaj na okoliš prilikom implementacije navedenih mjera. Utjecaj je pozitivan jer se realizacijom ovih mjera smanjuje vrijeme putovanja i smanjuju se prometne gužve što direktno utječe na smanjenje izdušnih plinova vozila.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Nedovoljna pripremljenost projekata za implementaciju (neriješena eksproprijacija- imovinsko pravni odnosi)	Visoka	Proglašavanje javnog interesa od strane Vlade FBiH za ulazak u posjed i početak eksproprijacije, Urgiranje prema nadležnim resornim poduzećima (JP Ceste FBiH, JP Autoceste FBiH) i općinama/gradovima koji

		provode postupak eksproprijacije.
Mogućnost nedovoljnih finansijskih sredstava neophodnih za realizaciju planiranih poslova	Niska	Pravovremeno planiranje i implementacija navedenih mjera
Politička nestabilnost	Niska	Pravovremeno planiranje i implementacija navedenih mjera
Eventualne izvanredne okolnosti uzrokovane prirodnim ili drugim nepogodama	Niska	Pravovremeno planiranje i implementacija navedenih mjera
Neuspješna realizacija projekta organizacionog restrukturiranja	Niska	Uključivanje više stručnog kadra da se izbjegne kašnjenje realizacije

5.3.2. Poljoprivreda, industrija i usluge

POLJOPRIVREDA

a) Analiza glavnih prepreka

Ograničen rast poljoprivredne proizvodnje i, s tim u vezi, dodane vrijednosti u poljoprivredi, uzrokovan je kako posljedicama izazvanim pojavom pandemije virusa Korona, tako i još uvijek nedovoljnim nivoom finansiranja sektora poljoprivrede u poređenju sa razvijenim zemljama iz kojih se uvoze poljoprivredno prehrambeni proizvodi koji su zbog jače finansijske podrške značajno konkurentniji od domaćih proizvoda. Takođe, nisko učešće visokodohodovnih kultura u strukturi poljoprivredne proizvodnje, kao i proizvodnje izvozno orijentisanih proizvoda, umanjuje pozitivan ekonomski rezultat u sektoru. Istovremeno, primjetni su pozitivni trendovi rasta ukupnih budžetskih izdvajanja u sektoru poljoprivrede na svim nivoima vlasti, kao i promjene strukture podsticaja u korist kapitalnih investicija naročito u slučaju Republike Srpske. Dodatna prepreka je izuzetno usložen postupak donošenja zakonskih i podzakonskih propisa što onemogućava pravovremeno preuzimanja ACQUIS-a, (neusvajanje strateških dokumenata i ne usklađenost propisa u oblasti poljoprivrede u Bosni i Hercegovini).

Provedba poljoprivrednog popisa dovela bi do ažuriranja podataka o poljoprivredi i unaprijedila kreiranje politika u sektoru. Strateški plan ruralnog razvoja 2018.-2021. – Okvirni dokument, koji je bio jedan od preduvjeta za korištenje sredstava EU namjenjenih poljoprivredi i ruralnom razvoju usvojen je i preostala je obveza uspostave posebnog institucionalnog aparata koji će biti zadužen za implementaciju IPARD sredstava (*Instrument for Pre-accession Assistance Rural Development*). Glavni cilj IPARD programa je pomoć u pripremi za provedbu pravnog naslijeđa EU u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja, te prestrukturiranje poljoprivrednog sektora i održivi razvoj ruralnih područja u zemljama kandidatkinjama pristupnicama. Implementacija IPARD-a se vrši na bazi IPARD programa, a kroz operativnu strukturu tzv. IPARD operativnu strukturu koja je dio indirektnog sistema implementacije pretpristupnih fondova EU. Nezaobilazni preduvjet za korištenje IPARD sredstava Evropske unije za poljoprivredu i razvoj ruralnih područja je uspostavljen pravni i institucionalni okvir. S obzirom na specifičnosti organizacije Bosne i Hercegovine, uspostava IPARD operativne strukture u BiH ne teče kao u drugim zemljama koje su prošle ovu fazu. Razlog je u nepodudaranju između Ustavom definisanih nadležnosti u BiH u oblasti poljoprivrede, uključujući i sistem isplate novčanih podrški, koje su na entitetskom i kantonalnom nivou, sa zahtjevima EU kada je IPARD struktura u pitanju. Zahtjevi EU podrazumijevaju da je u BiH, kao i drugim zemljama kandidatima, neophodno uspostaviti jednu IPARD strukturu za cijelu zemlju, uz ostavljanje mogućnosti za delegiranje određenih funkcija na institucije drugih nivoa vlasti. Iz ovih razloga, problem uspostave IPARD strukture još uvijek nije riješen iako je već duži period na dnevnom redu rada nadležnih institucija

Poljoprivredna proizvodnja, koja uključuje poljoprivredu malog obima sa mješovitim proizvodnim sistemima, proizvodi male količine tržišnog viška, dok fragmentirana proizvodnja i nedostatak mehanizacije i znanja otežavaju poljoprivrednicima da postignu ekonomiju obima u proizvodnji i proizvedu količine potrebne za neka tržišta, što ograničava rast poljoprivrede. Dodatni problem predstavlja neuvezanost primarne proizvodnje i prerađivačke industrije i nedovoljno zastupljeno

učešće ugovorene proizvodnje, kao i proizvodnje sa dodanom vrijednosti u ukupnoj vrijednosti poljoprivredne proizvodnje.

Uticaj otvorenog tržišta, poroznosti granica i izostanak adekvatnih mjera zaštite domaće proizvodnje predstavlja strukturnu prepreku za rast i konkurentnost. S tim u vezi, pojedine članice CEFTA uvode neopravdano i mimo sporazuma jednostrane takse na uvoz, između ostalog, i poljoprivrednih proizvoda (Kosovo⁷⁴). Osim toga, pojedini bilateralni sporazumi i njihovo otežano sprovođenje uzrokovano političkom situacijom u BiH usporili su, odnosno zaustavili izvoz pojedinih proizvoda iz BiH. Uticaj klimatskih promjena i sve učestalijih vremenskih ekstrema, kao i pojava zaraznih bolesti koje su nove za ova područja predstavljaju dodatni rizik ne samo za razvoj sektora, već i za zdravlje ljudi.

Dodatni izazov predstavljaju i negativne demografske promjene u vidu izraženih migracija, kako trajnih migracija, tako i migracija selo–grad, nedostatak smjene generacija u poljoprivredi, izražene migracije ženske populacije iz ruralnih područja usljed otežanih uslova života i nedostatka radnih mjesta.

Višestruka nadležnost velikog broja institucija, neusklađene politike i standardi, ograničeni institucionalni kapaciteti koji nisu u dovoljnoj mjeri osposobljeni za kreiranje i provedbu poljoprivrednih politika ograničavaju rast sektora poljoprivrede i ruralnog razvoja što u konačnici rezultira neadekvatnom identifikacijom realnih potreba, nedovoljnim financiranjem, neadekvatnim proračunskim izdvajanjima za sektor i niskom produktivnosti sektora.

5.3.2.1. Unaprjeđenje konkurentnosti, šumarstva i vodoprivrede

1. Opis mjere

Unaprjeđenje konkurentnosti poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede u Republici Srpskoj jedan je od strateških ciljeva definisanih Strateškim planovima razvoja u sva tri strateška sektora: poljoprivreda, šumarstvo i vodoprivreda. Kao prioriteti u narednom trogodišnjem periodu definisani su: povećanje obima proizvodnje domaćih poljoprivrednih proizvoda, informatizacija sektora s ciljem efikasnijeg usmjeravanja finansijskih sredstava, podizanje nivoa investiranja unutar sektora kroz obezbjeđivanje dodatnih izvora finansiranja, unapređenje spoljnotrgovinskog bilansa kroz uvođenje mjera zaštite domaće proizvodnje i unapređenje izvozne sposobnosti sektora. Takođe, usklađivanje zakonodavno-pravnog okvira i strateških programa u smislu njihovog približavanja okvirima Evropske unije i zajedničke agrarne politike predstavlja jedan od načina unapređenja konkurentnosti sektora. Mjera se sprovodi u kontinuitetu i predstavlja kontinuiranu aktivnost u pravcu dostizanja prosjeka Evropske unije mjerenog indikatorima kao što su produktivnost u sektoru, nivo investicija i zaposlenosti u sektoru.

U Federaciji BiH, izmjena sistema novčanih podrški, a prije svega uvođenje direktnih plaćanja po jedinici površine ima za cilj i usklađivanje poljoprivredne politike i uspostavljenih administrativnih i informacionih sistema u Federaciji BiH i BiH sa ZPP-om.

Ovom mjerom dat će se doprinos ubrzavanju usklađivanja i efikasnijoj implementaciji i drugog zakonodavstva i standarda za oblast poljoprivrede s pravnom stečevinom EU.

Ovom mjerom nastavit će se unapređivanje i ažuriranje (nadogradnja) Registra poljoprivrednih gazdinstava (RPG), Registara domaćih životinja, uspostava i održavanje sistema za prikupljanja i analizu podataka poljoprivrednog računovodstva (FADN) i uspostava i održavanje poljoprivrednog tržišnog informacionog sistema (PTIS).

Od preduvjeta koje je neophodno ispuniti da bi se koristila sredstva koja su namijenjena za poljoprivredu i ruralni razvoj preostala je uspostava zasebnog institucionalnog aparata zaduženog za implementaciju IPARD sredstava. Proces izgradnje IPARD operativne strukture podrazumijeva reformu postojećih uprava (ili dijelova uprava) u IPARD operativnu strukturu. Iako stavovi po pitanju IPARD operativne strukture nisu u potpunosti usaglašeni, sve nadležne institucije se slažu da je neophodno što hitnije postizanje dogovora po ovim pitanjima, te da ga treba razmatrati u okviru svih

⁷⁴ Rezolucija Ujedinjenih Nacija 1244

aktivnosti na ispunjenju uslova za pristupanje EU. Krajem 2020 godine su ponovo pokrenute aktivnosti za izradu prijedloga modela Upravljačkog tijela Instrumenta pretpristupne pomoći za ruralni razvoj u Bosni i Hercegovini, i čije će se aktivnosti zasigurno odvijati tokom 2021. godine.

Jačanje institucionalnih i ljudskih kapaciteta uspostavljenih i osposobljenih za provođenje poljoprivredne politike i stvaranje preduslova za korištenje EU fondova je jedan od najsloženijih ciljeva ove reformske mjere.

Kontinuirane aktivnosti u Republici Srpskoj u periodu 2021–2023. godine

- Izrada novog informacionog sistema u šumarstvu (Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske – MPŠV, JPŠ Šume Republike Srpske)
- Unapređenje spoljnotrgovinskog poslovanja i zaštite domaće poljoprivredne proizvodnje (MPŠV),
- IPARD procedure i operativne strukture, kao preduslov za otvaranje mogućnosti korišćenja EU fondova za ruralni razvoj (MPŠV, Ministarstvo spoljne trgovine i ekonomskih odnosa):
  - 1) Kreiranje uslova za uspostavljanje IPARD operativne strukture u BiH (Upravljačko tijelo i IPARD platna agencija) – 2021. godina,
  - 2) Kreiranje mjera agrarne politike usklađenih sa IPARD procedurama – 2022. godina,
  - 3) Nastavak aktivnosti na izgradnji IPARD operativne strukture i usklađivanje mjera agrarne politike koje sprovodi Republika Srpska sa pravilima i procedurama pretpristupnih fondova za poljoprivredu i ruralni razvoj, kao i unapređenje kapaciteta u sektoru,
- Uspostavljanje republičkog vodnog informacionog sistema (MPŠV),
- Uspostavljanje sistema identifikacije zemljišnih parcela – inventarizacija zemljišnih resursa (MPŠV), nastavak aktivnosti,
- Sprovođenje procesa identifikacije životinja kroz usavršavanje sistema kontrole kretanja životinja (MPŠV).

a) Aktivnosti planirane u 2021.

- Usvajanje novog Zakona o novčanim podrškama, Zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju i Zakona o veterinarstvu. Odgovornost za provođenje ove aktivnosti je na Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Vladi Federacije i Parlamentu BiH.
- Kontinuirano provođenje obuke poljoprivrednih savjetodavaca i ažuriranje Registra poljoprivrednih savjetodavaca i Registra poljoprivrednih savjetodavnih službi. Kontinuirano provođenje obuke poljoprivrednih proizvođača od strane javnih poljoprivrednih savjetodavnih službi, odgovornost za provođenje ove aktivnosti je na kantonalnim i gradskim poljoprivrednim savjetodavnim službama u suradnji s Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva.
- Nadogradnja sistema identifikacije zemljišnih parcela i načina njihovog korištenja, odgovornost za provođenje ove aktivnosti je na Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva.
- Usvajanje novog Zakona o podsticajima u Republici Srpskoj, kao i novog Zakona o poljoprivredi i novog Strateškog okvira za poljoprivredu i ruralni razvoj do 2025. godine. Kreiranje novog strateškog i zakonodavnog okvira u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja u narednom periodu treba da doprinese usklađivanju sa EU acquis i rezultira povećanjem konkurentnosti, produktivnosti i obimom formalnog zapošljavanja u sektoru (MPŠV),
- Uspostavljanje sistema praćenja rezultata poljoprivrednih gazdinstava u Republici Srpskoj i na bazi tih podataka analiza opravdanosti podsticanja određenih kultura (MPŠV),
- Uvezivanje domaće primarne proizvodnje i domaće prehrambene industrije u Republici Srpskoj (MPŠV),

- Ažuriranje Akcionog plana za sprovođenje strateških mjera za razvoj poljoprivrede i ruralnih područja u Republici Srpskoj (MPŠV).

b) Aktivnosti planirane u 2022.

- Ispunjavanje preduslova za korištenje IPA (RD) fondova (MVTEO BiH, MPŠVRS, FMPVŠ, OZPŠV BD BiH, MFT BiH, MF RS, MF FBiH)
- Usvajanje provedbenih propisa na osnovu odredbi novog Zakona o novčanim podrškama i novog Zakona o poljoprivredi, prehrani i ruralnom razvoju. Odgovornost za provođenje ove aktivnosti je na Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva.
- Kontinuirano provođenje obuke poljoprivrednih savjetodavaca i poljoprivrednih proizvođača
- Uspostava Mreže računovodstvenih podataka na farmama (FADN), odgovornost za provođenje ove aktivnosti je na Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva u saradnji sa nadležnim kantonalnim organima uprave za poljoprivredu i sa Ministarstvom vanjske trgovine i ekonomskih odnosa.
- Unapređenje informacionih sistema za efikasnije korišćenje resursa i efikasnija primjena novčanih sredstava u Republici Srpskoj – mjera se prenosi iz 2021. godine,
- Realizacija novih strateških mjera za unapređenje konkurentnosti, produktivnosti i održivog razvoja u Republici Srpskoj. Usvajanjem novog strateškog i zakonodavnog okvira u prethodnoj godini počće realizacija novog ciklusa mjera koje će se finansirati iz agrarnog budžeta, a čiji cilj je modernizacija i podizanje tehnološkog nivoa proizvodnje u sektoru, povećanje obima investicija, povećanje produktivnosti i bruto dodane vrijednosti sektora, te povećanje formalne zaposlenosti (MPŠV) – nastavak aktivnosti.

c) Aktivnosti planirane u 2023.

- Reorganizacija Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva i uspostava Agencije za plaćanje, za provođenje ove aktivnosti nadležno je Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva i Vlada Federacije BiH.
- Kontinuirano provođenje obuke poljoprivrednih savjetodavaca i poljoprivrednih proizvođača
- Uspostava i održavanje poljoprivrednog tržišnog informacionog sistema (PTIS), za provođenje ove aktivnosti nadležno je Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva u saradnji s nadležnim kantonalnim organima uprave za poljoprivredu i s Ministarstvom vanjske trgovine i ekonomskih odnosa.
- Unapređenje informacionih sistema za efikasnije korišćenje resursa i efikasnija primjena novčanih sredstava u Republici Srpskoj (MPŠV),
- Realizacija novih strateških mjera za unapređenje konkurentnosti, produktivnosti i održivog razvoja u Republici Srpskoj (MPŠV).

2. Indikatori rezultata - ključni indikatori uspješnosti (KPI)

Indikator	Polazni (godina)	Prelazni cilj (godina)	Cilj (godina)
Uspostavljen informacioni sistem, odnosno baza podataka u poljoprivredi, vodoprivredi i šumarstvu	Dva sistema u izradi (inventarizacija zemljišnih parcela i informacioni sistem u šumarstvu)	Četiri sistema u izradi (inventarizacija zemljišnih parcela i informacioni sistem u šumarstvu, veterinarski informacioni sistem i informacioni sistem u vodoprivredi)	Dva sistema u funkciji (inventarizacija zemljišnih parcela, veterinarski informacioni sistem), a dva u izradi (informacioni sistem u šumarstvu i informacioni sistem u vodoprivredi)
Broj podsticajnih mjera usklađenih sa IPARD procedurama	0 mjera	1 mjera	2 mjera
Postotak agrarnog budžeta za investicije u poljoprivredi	5%	10%	15%

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Omogućavanjem efikasnijeg korištenja novčanih podrški koje će povećati konkurentnost poljoprivrednih proizvođača, povećat će se obim i kvalitet proizvodnje.

Indikatori uticaja na konkurentnost:

- Postotak realnog rasta prihoda sektora poljoprivrede i šumarstva u BDP Republike Srpske: uvođenjem novih informacionih sistema i baza podataka omogućiće se viši stepen kontrole i pouzdanost u svim fazama proizvodnje i drugim poslovnim aktivnostima. Povećanje nivoa finansiranja u investicije i modernizaciju proizvodnje doprinijeće povećanju produktivnosti, a samim tim i dodane vrijednosti sektora poljoprivrede.
- Postotak povećanja formalne zaposlenosti u sektoru koji se može mjeriti i povećanjem broja aktivnih poljoprivrednih gazdinstava, a nastao bi kao rezultat uspostavljanja povoljnijih uslova za investiranje u sektoru poljoprivrede i osnivanje start-up gazdinstava.
- Postotak pokrivenosti uvoza izvozom u sektoru poljoprivrede, šumarstva i ribarstva treba da nastane kao rezultat realizacije mjera kojima je cilj unapređenje izvoznih kapaciteta subjekata u sektoru poljoprivrede, kao i institucija zaduženih za kontrolu kvaliteta robe u uvozu i izvozu.

Primjena SPRR i uspostavljanje implementacijske strukture aparata zadužene za implementiranje IPARD sredstava omogućiće poljoprivrednicima veću dohodovnu stabilnost, a time i mogućnost proizvodnje poljoprivrednih proizvoda čiji je kvalitet usklađen sa zahtjevima EU, što će omogućiti povećanje izvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda i veću konkurentnost na tržištu EU.

4. Procjena troškova i informacija o budžetskom utjecaju aktivnosti

Finansijska sredstva za realizaciju ove reformske mjere planirana su u Budžetu Federacije BiH u okviru redovnih sredstava.

U narednoj tabeli je prikazana procjena troškova navedene reformske mjere u Republici Srpskoj.

Reformska mjera	Troškovi	Izvori financiranja
Unapređenje konkurentnosti poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede	34.900.000	
Izrada novog informacionog sistema u šumarstvu	17.000.000	Budžet RS
Izrada novog informacionog sistema u vodoprivredi	2.500.000	Budžet RS
Uspostavljanje sistema identifikacije zemljišnih parcela - inventarizacija zemljišnih resursa	2.200.000	Budžet RS
Sprovođenje procesa identifikacije životinja kroz usavršavanje sistema kontrole kretanja životinja	1.000.000	IPA i Budžet RS
Unapređenje spoljnotrgovinskog poslovanja i zaštite domaće poljoprivredne proizvodnje	N/A	N/A
Kreiranje novog strateškog i zakonodavnog okvira u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja	200.000	Agrarni budžet
Kreiranje uslova za uspostavljanje IPARD operativne strukture u BiH	2.000.000	IPA
Realizacija novih strateških mjera za unapređenje konkurentnosti, produktivnosti i održivog razvoja	10.000.000	Agrarni budžet, kredit Svjetske BANKE

5. Očekivani uticaj na zapošljavanje i rodno pitanje

Očekuje se da će realizacija planiranih aktivnosti doprinijeti održivom i stabilnom rastu poljoprivredno-prehrambene proizvodnje, te da će se osigurati bolji životni standard poljoprivrednika, a kao rezultat se očekuje povećanje broja formalno zaposlenih u sektoru poljoprivrede i djelatnostima povezanim sa poljoprivredom i prehrambenom industrijom uz veći angažman žena. Uticaj mjere na zapošljavanje je dvojak. S jedne strane, unapređenje produktivnosti i transparentnosti u sektoru može doprinijeti smanjenju potrebe za radnom snagom, naročito ako predmet investicija bude automatizacija radnih procesa, modernizacija opreme, nabavka mehanizacije šireg radnog zahvata i slično. Takođe, informatizacija procesa može dovesti do smanjenja administrativnih procedura, pa samim tim i administrativnih radnika. S druge strane, povećanje produktivnosti i nivoa finansiranja u sektoru može dovesti do uključivanja novih subjekata u djelatnost poljoprivrede i šumarstva, osnivanje novih start-up preduzeća, a time i otvaranje novih mogućnosti za zapošljavanje i samozapošljavanje. Dakle, kratkoročni uticaj je slab ili negativan, a

dugoročni uticaj je pozitivan. Mjera ima jak dugoročni kvalitativni uticaj, dok je kvantitativni uticaj povećanje zaposlenosti u sektoru poljoprivrede za 5%.

Uticaj mjere na smanjenje siromaštva, odnosno povećanje prihoda je dvojak i ogleda se kroz direktan rast prihoda po gazdinstvu, odnosno subjektu (u šumarstvu je to šumsko gazdinstvo), s jedne strane, i rast prihoda, odnosno dodane vrijednosti na nivou sektora, s druge strane. I u ovom slučaju veći efekat se može mjeriti dugoročno, nakon implementacije reformskih mjera i završetka bar jednog investicionog ciklusa. Mjera ima jak dugoročni kvalitativni uticaj, dok je kvantitativni uticaj povećanje prihoda u sektoru poljoprivrede za 10%.

Uticaj mjere na jednakost i rodno pitanje je relevantan za sektor poljoprivrede, a neutralan za sektor šumarstva i odnosi se na broj žena nosilaca poljoprivrednih gazdinstava, broj žena korisnica mjera podrške, broj žena zaposlenih u sektoru i slično. Ovi indikatori su predmet redovnog monitoringa u okviru realizacije mjera agrarne politike pri MPŠV. Mjera ima jak dugoročni kvalitativni uticaj, dok je kvantitativni uticaj povećanje žena nosilaca gazdinstava za 10%.

6. Očekivani uticaj na okoliš

Uticaj na životnu sredinu odnosi se na efikasno korišćenje resursa, i šumskih, zemljišnih i vodnih resursa. U tom smislu uticaj mjere je relevantan i na kratkoročnom i na dugoročnom planu. Mjera ima jak kratkoročni i dugoročni kvalitativni uticaj, dok je kvantitativni uticaj povećanje korišćenih poljoprivrednih površina za 10%, povećanje godišnjeg etata u šumarstvu za 10%

7. Potencijalni rizici

Potencijalni rizici su izostanak dogovora i saradnje svih nivoa vlasti u kreiranju i provođenju politika i zakonskih akata, i uspostavu institucionalnih sistema za oblast poljoprivrede i ruralnog razvoja u skladu sa zahtjevima EU; nove i strožije politike i zakonski okviri u EU koji stupaju na snagu nakon 2020. godine; kašnjenja i zastoji u usklađivanju zakonskih odredbi; nedovoljna finansijska sredstava; nepovoljni klimatski uslovi (mrazevi, suše, poplave i sl.), te neadekvatno reagovanje na klimatske promjene u ovom sektoru.

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Elementarne nepogode	visok	<ul style="list-style-type: none"> - Mjere osiguranja od elementarnih nepogoda, - Investicije u navodnjavanje, - Investicije u zaštitu od mraza, - Institucionalna koordinacija na nivou Vlade Republike Srpske za upravljanje krizom uzrokovanom elementarnim nepogodama, - Izrada strateških dokumenata za prilagođavanje klimatskim promjena
Odsustvo saradnje sa institucijama na nivou BiH po pitanju realizacije aktivnosti: <ul style="list-style-type: none"> - obilježavanje životinja, - izrada IPARD operativne strukture, - uspostavljanje LPIS-a i - uvođenje mjera zaštite poljoprivredne proizvodnje 	srednji	<p>Mjere ublažavanja odnose se na aktivnosti koje može sprovesti Republika Srpska samostalno:</p> <ul style="list-style-type: none"> - osiguranje vlastitih sredstava budžeta za sprovođenje obilježavanja životinja i uspostavljanje veterinarskog informacionog sistema, - usklađivanje mjera agrarne politike koje se finansiraju iz budžeta sa IPARD procedurama i sticanje iskustva u pilot-projektima, - izdvajanje vlastitih sredstava budžeta za inventarizaciju zemljišnih površina i kreditnih sredstava Svjetske banke za unapređenje informacionih sistema u poljoprivredi, - povećanje vlastitih izvora finansiranja za investicije u poljoprivredi usvajanjem novog zakona o podsticajima i novog strateškog okvira za razvoj sektora poljoprivrede i ruralnih područja

INDUSTRIJA

5.3.2.2. Podrška prerađivačkoj industriji

a) Analiza glavnih prepreka

Sektor prerađivačke industrije je ključan sektor za stvaranje dodatne vrijednosti i zaposlenosti, za rast produktivnosti i drugih sektora, te posredno za ekonomski razvoj i rast konkurentnosti jedne ekonomije. I pored činjenice da je riječ o pretežno izvoznom sektoru, značajno je naglasiti da u strukturi izvoza učestvuju proizvodi niže faze prerade, sirovine ili proizvodi sa niskom dodatnom vrijednošću.

Zbog dominantnog učešća radno intenzivne industrije, odnosno industrije bazirane na lon poslovima, te niske tehničko-tehnološke složenosti, dodatni otežavajući faktor u razvoju prerađivačke industrije je direktna zavisnost od kooperanta sa kojim posluju u proizvodnom lancu vrijednosti, što utiče na neadekvatno prilagođavanje promjenama koje se dešavaju u globalnom okruženju. Naime, navedeno je posebno došlo do izražaja u periodu pandemije virusa korona, jer je zbog nemogućnosti, kako nabavke sirovine, tako i plasmana gotovih proizvoda, došlo do prestanka proizvodnog procesa.

Ključne prepreke za konkurentnost i inkluzivan rast prerađivačke industrije su: nedostatak obrtnih sredstava zbog smanjenja poslovnih aktivnosti usljed štetnog uticaja pandemije, niska konkurentnost proizvoda, nezadovoljavajući nivo investicija, nizak nivo tehnološkog razvoja, nedostatak stručne radne snage i razvojnih kapaciteta.

1. Opis mjere

S ciljem otklanjanja identifikovanih problema, odnosno prevazilaženja negativnih uticaja pandemije virusa korona na poslovanje privrede, potrebno je dati podršku oporavku privrednih društava iz oblasti prerađivačke industrije od ekonomske krize izazvane pandemijom virusa korona, te podržati realizaciju projekata u prerađivačkoj industriji, te razvoj domaćeg proizvoda i bazne industrije.

Navedena mjera odnosi se na:

- 1) Podršku oporavku privrednih društava iz oblasti prerađivačke industrije od ekonomske krize izazvane pandemijom virusa korona. Finansijska podrška će se usmjeriti na saniranje stanja u privrednim društvima koja su pretrpjela štete usljed djelovanja štetnih uticaja izazvanih pandemijom virusa korona na njihovo poslovanje, a s ciljem održavanja proizvodnje i zaposlenosti u istim. Finansijska podrška će se dodjeljivati radi poboljšanja likvidnosti privrednih društava, u smislu dodjele sredstava podrške za nesmetano obavljanje proizvodnih aktivnosti i izmirenje obaveza privrednih društava. Podrška je namijenjena privrednim društvima koja se bave proizvodnjom ili proizvodno-uslužnom djelatnošću u okviru sljedećih oblasti prerađivačke industrije: drvena industrija, metalna i elektroindustrija, tekstilna industrija, industrija kože i obuće, industrija gume i plastike, grafička industrija i papirno-celulozna industrija. Za realizaciju ove mjere nadležno je Ministarstvo privrede i preduzetništva Republike Srpske (MPP).
- 2) Podršku realizacije investicionih projekata u svrhu podsticanja inovativnosti, primjene novih tehnologija, zapošljavanja i jačanja konkurentnosti. Imajući u vidu da je prerađivački sektor značajno pogođen pandemijom, te da dostupne studije projektuju pad direktnih stranih ulaganja za više od 30%, za održivost prerađivačke industrije neophodna je finansijska podrška. Podrška predstavlja podsticaje za direktna ulaganja u realizaciju investicionih projekata u minimalnom iznosu od 10.000.000 KM. Navedena mjera će se sprovoditi u skladu sa Zakonom o podsticajima u privredi Republike Srpske i Uredbom o postupku dodjele podsticaja za direktna ulaganja. Posebnu podršku prerađivačkom sektoru kod nabavke novih tehnologija treba obezbijediti kroz kreditnu liniju Investiciono-razvojne banke Republike Srpske u iznosu od 20.000.000 KM sa dogovorenom subvencijom od 30%.
- 3) Podršku razvoju konkurentne bazne industrije i domaćeg proizvoda. Zavisnost privrede Republike Srpske od inostranog tržišta naročito je došla do izražaja u periodu pandemije, što je ukazalo na nedovoljno korišćenje domaćih resursa. S tim u vezi, neophodno je kreirati mjere podrške razvoju bazne industrije i domaćeg proizvoda. Potrebno je izvršiti mapiranje

potreba i mogućnosti privrednih subjekata za razvoj domaćeg proizvoda, analizirati dostupne baze podataka o materijalima i proizvodima koji se uvoze u Republiku Srpsku, te izradu studije, promociju potencijala i dr.

a) Aktivnosti planirane u 2021. godini

- Identifikovanje privrednih djelatnosti čije je poslovanje i opstanak na tržištu ugrožen zbog negativnih uticaja pandemije, utvrđivanje kriterijuma i dodjela podrške za oporavak privrednih subjekata iz oblasti prerađivačke industrije od ekonomske krize izazvane pandemijom virusa korona,
- Utvrđivanje kriterijuma za dodjelu podrške i raspisivanje javnog poziva i dodjela finansijskih sredstava za podršku realizacije investicionih projekata,
- Mapiranje potreba i mogućnosti privrednih subjekata za razvoj vlastitog proizvoda, odnosno uspostavljanje kontakta sa potencijalnim proizvođačima domaćeg proizvoda, identifikovanje ključnih ograničenja u donošenju odluka o razvoju vlastitog proizvoda,
- Analiziranje dostupnih baza podataka o materijalima i proizvodima koji se uvoze u Republiku Srpsku, s ciljem prezentovanja mogućnosti pokretanja isplative proizvodnje proizvoda koji nedostaju domaćem tržištu,

b) Aktivnosti planirane u 2022. godini

- Identifikovanje privrednih djelatnosti čije je poslovanje i opstanak na tržištu ugrožen zbog negativnih uticaja pandemije, utvrđivanje kriterijuma i dodjela podrške za oporavak privrednih subjekata iz oblasti prerađivačke industrije od ekonomske krize izazvane pandemijom virusa korona,
- Praćenje realizacije i efekata podržanih investicionih projekata,
- Izrada studije o mogućnosti proizvodnje vlastitog proizvoda,
- Promocija potencijala za razvoj domaćeg proizvoda,

c) Aktivnosti planirane u 2023. godini

- Raspisivanje javnog poziva i dodjela finansijskih sredstava za podršku realizacije investicionih projekata,
- Praćenje realizacije i efekata podržanih investicionih projekata,
- Promocija potencijala za razvoj domaćeg proizvoda,
- Definisanje podsticajnih mjera za razvoj domaćeg proizvoda (posebno u sektorima u kojima imamo potencijalne bazne industrije),
- Pružanje podrške pri plasmanu domaćeg proizvoda na tržištu

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (2021. godina)	Prelazni cilj (2022. godina)	Cilj (2023. godina)
Broj privrednih subjekata koji su dobili podršku za oporavak od ekonomske krize izazvane pandemijom virusa korona	Zavisno od raspoloživih sredstava	Zavisno od raspoloživih sredstava	–
Broj podržanih investicionih projekata	200 i više zavisno od raspoloživih sredstava	200 i više zavisno od raspoloživih sredstava	200 i više zavisno od raspoloživih sredstava
Izvršeno mapiranje potreba i mogućnosti proizvodnje domaćeg proizvoda	Mapiranje za sektor tekstila, kože i obuće	Mapiranje za drvoprerađivački i metalni sektor	Izvršeno mapiranje za ključne sektore prerađivačke industrije
Izrađena studija o mogućnosti proizvodnje domaćeg proizvoda	Pronalaženje načina finansiranja za izradu studije i izvor konsultanta	Izrađena studija	Promocija rezultata studije

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Realizacijom navedene mjere podržaće se opstanak i razvoj privrednih subjekata iz prerađivačke industrije. Navedeno će uticati na poboljšanje likvidnosti, održavanje zaposlenosti, te će se samim tim direktno odraziti na povećanje konkurentnosti prerađivačke industrije. Razvojem domaćeg proizvoda kako na mikro nivou, tako i na nivou sektora direktno doprinosi smanjenju zavisnosti privrede Republike Srpske od poremećaja na globalnom tržištu.

4. Procjena troškova i izvor finansiranja

U ovom momentu nije moguće procjeniti troškove realizacije navedene mjere. Sredstva za podršku biće obezbijedena iz Budžeta Republike Srpske, a dio sredstava za realizaciju mjere kroz podršku donatora.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Realizacijom mjere omogućiće se zadržavanje zaposlenosti i stvorice se pretpostavke za novo zapošljavanje i poboljšanje socijalnog položaja zaposlenih radnika.

6. Očekivani uticaj na zaštitu životne sredine

Mjera ima kratkoročni i dugoročni kvalitativni uticaj na životnu sredinu kroz efikasnije korišćenje resursa i primjenu savremenije tehnologije.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska/visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Nastavak pandemije virusa korona i njen uticaj na domaću i svjetsku privredu	Visoka	Finansijski i drugi vidovi podrške privrednim subjektima s ciljem saniranja posljedica pandemije virusa korona
Nedostupnost sredstava	Visoka	Aktivnosti na obezbjeđenju sredstava podrške
Nezainteresovanost investitora za ulaganje u razvoj domaćeg proizvoda	Nizak	<ul style="list-style-type: none"> – promocija potencijala i mogućnosti plasmana proizvoda, – definisanje podsticajnih mjera za ulaganje u projekte bazne industrije i razvoja domaćeg proizvoda

OTPAD I OKOLIŠ

a) Analiza glavnih prepreka

Nadležnost za oblast okoliša je decentralizirana pri čemu je prisutna nedovoljna koordinacija i sinhronizacija institucija na polju transpozicije EU zakonodavstva, kao i na implementaciji postojećeg pravnog okvira. Nedostatak ljudskih resursa u sektoru okoliša će u budućem periodu predstavljati jedan od izazova, kao i ograničenost budžeta za finansiranje mjera u oblasti zaštite okoliša. Kako navedeni Zakon o fondu u FBiH nije na cjelovit način riješio pitanje uspostave i korištenja ekonomskih instrumenata za okoliš, čime je otežana primjena načela integralnog pristupa okolišu, održivog razvoja i načela „zagađivač plaća“ ukazala se potreba za donošenjem novog Zakona uz proširenje djelatnosti Fonda.

Ne postoji zvanična statistika u oblasti okoliša, niti je uspostavljen informacioni sistem u oblasti okoliša radi adekvatnog praćenja stanja svih komponenti okoliša. Komunalna preduzeća zbrinjavaju 64 posto komunalnog otpada. U FBiH se procjenjuje da se samo 10 posto, ili manje, od ukupne količine industrijskog otpada koristi kao sekundarna sirovina, npr. dio šljake i pepela iz termoelektrana koji se koristi kao građevinski materijal. U entitetu FBiH postoji skoro 2.000 „popisanih divljih“ deponija.

Na osnovu informacija dobivenih od deponija, približno 7% ukupnih količina otpada odloženog na deponije dolazi od industrijskih preduzeća kao neopasni industrijski otpad. Za sada se sistemi odvojenog prikupljanja otpada primjenjuju u ograničenom broju općina u kojima se dio otpada odvozi u sortirnice. Nema stroge podjele između troškova prikupljanja i odlaganja. Kada je riječ o odlaganju

na općinsku deponije, ne naplaćuje se naknada za odlaganje. Općinske deponije komunalnog otpada su većinom otvorenog tipa i to su najčešće prostori koji ne zadovoljavaju uvjete sanitarnih deponija niti su propisno pripremljeni za tu namjenu. Na općinskim odlagalištima otpada ne postoje sistemi za zaštitu voda, tla ili zraka. Mali je broj općinskih deponija na kojima su izvršeni sanacioni poduhvati. Kontrole procjednih voda i gasova nema gotovo ni na jednoj općinskoj deponiji.

U Republici Srpskoj upravljanje otpadom predstavlja djelatnost od opšteg interesa i podrazumijeva sprovođenje niza mjera za postupanje sa otpadom uključujući i nadzor nad tim aktivnostima i brigu o postrojenjima za upravljanje otpadom poslije zatvaranja.

Postavljeni zahtjevi i standardi EU se postepeno ugrađuju u zakonsku regulativu Republike Srpske čime se stvara osnov za uspostavljanje odgovarajućeg sistema postupanja sa otpadom na teritoriji Republike Srpske u skladu sa načelima održivog razvoja i zaštite životne sredine. Oblast zaštite životne sredine i upravljanja otpadom u Republici Srpskoj uređena je Zakonom o zaštiti životne sredine, Zakonom o upravljanju otpadom i podzakonskim aktima donesenim u skladu sa navedenim zakonima.

Upravljanje otpadom u Republici Srpskoj koncipirano je kroz podjelu na 8 regija, u cilju obezbjeđivanja manjih funkcionalnih jedinica i postizanja efikasnijeg jedinstvenog sistema upravljanja otpadom. Prema ovom principu uspostavljeno je 5 regionalnih centara, kojim je obuhvaćeno ukupno 36 opština. Sanitarne deponije su u Banjoj Luci, Zvorniku i Bijeljini. Deponije u Doboju i Prijedoru nisu sanitarne, ali im je odobren program mjera sa dinamikom prilagođavanja kojim će se ove deponije unaprijediti u sanitarne, a provode se aktivnosti na unapređenju postojećih regionalnih deponija, lociranju regionalnih centara na teritoriji koje nisu pokrivena regionalnim deponijama, kao i na zatvaranju postojećih lokalnih deponija koje pripadaju regijama u kojima je uspostavljen regionalni sistem upravljanja otpadom.

Prosječna pokrivenost teritorije Republike Srpske uslugom sakupljanja otpada prema raspoloživim podacima je 64%, sa tendencijom povećanja.

Fond za zaštitu životne sredine i energetske efikasnosti Republike Srpske je osnovan Zakonom o Fondu i finansiranju zaštite životne sredine Republike Srpske, Statutom Fonda i drugim propisima. Djelatnost Fonda obuhvata poslove u vezi sa prikupljanjem sredstava, kao i finansiranjem pripreme, provođenja i razvoja programa, projekata i sličnih aktivnosti u području očuvanja, održivog korišćenja, zaštite i unapređivanja životne sredine, te u oblasti energetske efikasnosti i korišćenja obnovljivih izvora energije.

b) Reformske mjere

5.3.2.3. Unaprijediti integralno upravljanje otpadom i sistem cirkularne ekonomije

1. Opis mjere

Cilj ove mjere je uspostava pravnog okvira za uspostavljanje osnovnih načela u cilju kretanja ka cirkularnoj ekonomiji, te stvaranja infrastrukture za adekvatno upravljanje pojedinim vrstama otpada, odnosno donošenje provedbenih propisa koji će doprinijeti uspostavi i jačanju mehanizama cirkularne ekonomije, te sistema nadzora korištenja ekonomskih instrumenata u oblasti upravljanja otpadom. Aktivnosti su u skladu sa ciljem 7 SDG –Odgovorna potrošnja i proizvodnja „Efikasno upravljanje zajedničkim prirodnim resursima“ Podsticanje privrede, preduzeća i potrošača da recikliraju i smanje količinu otpada jednako je važno, imajući u vidu relevantne Komunikacije Komisije europskom parlamentu, europskom vijeću, vijeću, europskom gospodarskom i socijalnom odboru i odboru regija, Europski zeleni plan, Industrijska strategija za čisto i kružno gospodarstvo i druge reforme zakonodavstva o otpadu.

Ključ za efikasno upravljanje otpadom u Republici Srpskoj je utvrđivanje zapremine, mase i prirode svakog proizvedenog tipa otpada. Takođe, jedan od najvažnijih instrumenata za planiranje održive i dugoročne implementacije sistema upravljanja otpadom jeste dobra baza podataka o trenutnoj situaciji u oblasti proizvodnje otpada i njen kvalitet. Vjerodostojni podaci, odnosno detaljne analize su neophodni radi utvrđivanja efikasnog sistema upravljanja otpadom kao i funkcionisanja infrastrukture za upravljanje otpadom, na osnovu kojih je moguće uspostaviti mjere za smanjenje, a

zatim i za povrat i reciklažu korisnih komponenti, na ekonomski isplativ način. Realizacija navedenog odgovara i ciljevima utvrđenim Republičkim planom upravljanja otpadom za period 2019-2029.

U cilju unapređenja integralnog upravljanja otpadom i cirkularne ekonomije u Republici Srpskoj donesen je niz podzakonskih akata koji su usklađeni sa EU zakonodavstvom i kojima je uređeno postupanje sa posebnim kategorijama otpada. Ovi propisi odnose se na upravljanje ambalažom i ambalažnim otpadom, upravljanju otpadom koji sadrži azbest, upravljanje otpadom od titan-dioksida, upravljanje otpadom od dugotrajnih organskih zagađujućih materija, postupanje sa uređajima i otpadom koji sadrže polihlorovana jedinjenja.

a) Aktivnosti planirane u 2021.

- Unapređenje sistema odvojenog sakupljanja i reciklaže otpada kroz rad operatera sistema za ambalažni i elektronički otpad
- Zbrinjavanje cca 5000 tona opasnog otpada iz industrije izvozom u treće zemlje
- Izrada Strategije upravljanja otpadom Federacije BiH
- Donošenje uredbi o naknadama za posebne kategorije otpada (ambalaža, električni i elektronički proizvodi, akumulatori i baterije, ulja, vozila i gume) i o načinu raspodjele prikupljenih naknada;
- Donošenje harmoniziranih Pravilnika o upravljanju otpadnim gumama, vozilima, uljima, akumulatorima i baterijama; Pravilnik o upravljanju otpadom od proizvodnje titan dioksida
- Izrada lokalnih planova upravljanja otpadom za sve jedinice lokalne samouprave u Republici Srpskoj,
- Uspostavljanje informacionog sistema za registrovanje podataka o upravljanju otpadom (izrada informacionog sistema i nabavka opreme),
- Donošenje pravilnika o upravljanju posebnim kategorijama otpada (elektronski i električni, gume, otpadna vozila, akumulatori i baterije i otpadna ulja),
- Podsticanje proizvođača i uvoznika proizvoda na korišćenje čistih tehnologija koje obezbjeđuju racionalno korišćenje prirodnih resursa, materijala i energije.

b) Aktivnosti planirane u 2022.

- Unapređenje sistema odvojenog sakupljanja i reciklaže otpada kroz rad operatera sistema za ambalažni i elektronički otpad
- Uvođenje naknade zagađivača okoliša za odlaganje komunalnog i industrijskog neopasnog otpada;
- Zbrinjavanje cca 5000 t opasnog otpada iz industrije izvozom u treće zemlje
- Izgradnja regionalnog centra za upravljanje otpadom u Živinicama
- Donijeti pravilnik o upravljanju otpadom od PCB/PCT
- Razvoj informacionog sistema za upravljanje otpadom
- Osiguranje izvora sredstava za oživljavanje Revolving fonda za reciklažu otpada uspostavljenog u Fondu. (RF je namijenjen prvenstveno reciklažnoj privredi u vidu beskamatnog zajma sa subvencijama za projekte koji daju najbolje rezultate, kao poticaj uspostavljanju cirkularne ekonomije).
- Jačanje regionalne saradnje kroz Sporazum o zelenim cirkularnim poslovnim lancima vrijednosti na Zapadnom Balkanu putem Memoranduma o razumijevanju „Pružena podrška identifikiranju i izgradnji zelenih i cirkularnih regionalnih lanaca vrijednosti za iskorištavanje neiskorištenog ekonomskog potencijala usmjerenog na podršku koji se odnose na provedbu projekata cirkularne ekonomije“ (Akcioni plan za zajedničko regionalno tržište Zapadnog Balkana CRM AP 2021-2024

c) Aktivnosti planirane u 2023.

- Izrada novog Zakona o upravljanju otpadom
- zbrinjavanje cca 5000 tona opasnog otpada iz industrije izvozom u treće zemlje
- izgradnja regionalnih sanitarnih deponija i regionalnih centara za upravljanje otpadom uključujući pretovarne stanice i reciklažne otoke

- Implementacija Informacionog sistema za upravljanje otpadom
- Osiguranje izvora sredstava za oživljavanje Revolving fonda za reciklažu otpada uspostavljenog u Fondu. (RF je namijenjen prvenstveno reciklažnoj privredi u vidu beskamatnog zajma sa subvencijama za projekte koji daju najbolje rezultate, kao poticaj uspostavljanju cirkularne ekonomije).
- Jačanje Regionalne saradnje: Regionalni plan zelene i cirkularne ekonomije/Mapiranje zelene i cirkularne ekonomije u regionu (Akcioni plan za zajedničko regionalno tržište Zapadnog Balkana CRM AP 2021-2024)

2. Indikatori rezultata - ključni indikatori uspješnosti (KPI)

Indikator	Polazni (2021)	Prelazni cilj (2022)	Cilj (2023)
% recikliranog AA i EE otpada od ukupno plasiranog	35%	36%	36,5%
% izvozom zbrinutog opasnog industrijskog otpada od ukupno proizvedenog	69%	70%	71 %

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Cilj donošenja propisa iz oblasti upravljanja otpadom je uspostavljanje cirkularne ekonomije na način da se uvede tržišni mehanizmi (naknade za otpad) iz kojih će se finansirati aktivnosti sakupljanja i reciklaže ovih kategorija otpada. Razvoj regulative iz oblasti upravljanja otpadom doprinijet će poboljšanju poslovnog ambijenta u oblasti upravljanja otpadom.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Jedan od ključnih izvora finansiranja reciklažne privrede bi trebao biti revolving fond u Fondu za zaštitu okoliša FBiH. To znači da će se osigurati inicijalna finansijska sredstva za punjenje revolving fonda i to dijelom iz naknada, ali i iz međunarodnih fondova.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Predložena mjera nema uticaja na navedeno

6. Očekivani uticaj na okoliš

Predložena mjera ima pozitivan uticaj na okoliš

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Podkapacitiranost kadrova sektora upravljanja otpadom	Visoka	Zapošljavanje stručnih kadrova
Podkapacitiranost inspekcije zaštite okoliša	Visoka	Zapošljavanje stručnih kadrova
Teškoće u uspostavi sistema izvještavanja	Visoka	Radionice, inspeksijska kontrola
Provjera tačnosti/validnosti podataka o zagađenju okoliša dostavljenih od strane subjekata izvještavanja	Visoka	Inspeksijska kontrola
Nedovoljna koordinacija institucija	Visoka	Sastanci i radionice
Nedostatak finansijskih sredstava za razvoj sistema upravljanja otpadom	Visoka	Budžet Federacije BiH Projekti Donatorska sredstva

5.3.2.4. Uspostava ekonomskih instrumenata u oblasti okoliša i EE

1. Opis mjere

Cilj je da se novim zakonom o Fondu, osigura unapređenje uspostavljenog sistema kroz jačanje nadzora nad utroškom sredstava koja se transferiraju kantonima, sistema izvještavanja o utrošku, nivou implementiranih aktivnosti, pitanje finansiranja mjera energetske efikasnosti, obezbijedenje adekvatnog nadzora, mehanizama praćenja, te uvođenje kaznenih odredbi zbog kršenja propisanih

odredbi. Obezbjedenje finansijskih mehanizama je neophodno za adekvatno provedbu pravnog okvira u oblasti okoliša (komponente zrak, klimatske promijene, otpad, zaštita voda).

a) Aktivnosti planirane u 2021.

- Usvajanje Zakona o Fondu za zaštitu okoliša i energijsku efikasnost Federacije BiH sa ciljem uspostave i jačanja sistema nadzora korištenja ekonomskih instrumenata u oblasti okoliša i energijske efikasnosti
- Jačanje koordinacije Federalnog ministarstva okoliša i turizma, Fonda za zaštitu okoliša FBiH, Vlade FBiH, kantonalnih vlada i opštinskog nivoa vlasti

b) Aktivnosti planirane u 2022.

- Donošenje podzakonskih akata u skladu sa Zakonom o Fondu za zaštitu okoliša i energijskoj efikasnosti.

2. Indikatori rezultata - ključni indikatori uspješnosti (KPI)

Indikator	Polazni (godina)	Prelazni cilj (godina)	Cilj (godina) 2023
Uspostavljen fond za krašenja podršku projektima energetske efikasnosti	NE (2020)	2022	DA
Izveštaji iz kantona o utrošku sredstava	2021	2022	Broj-10 svi kantoni
Informacioni sistem implementiran	2021	2022	Broj korisnika IS 100%

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Uspostava pravnog okvira za obezbjeđenje ekonomskih instrumenata u oblasti okoliša i energijske efikasnosti, uz pojačan nadzor nad utroškom sredstava, generiralo bi efikasnijim mjerama i aktivnostima implementiranim na terenu, što bi omogućilo značajniji nivo konkurentnosti za privlačenje potencijalnih ulagača u svim oblastima okoliša, kao i u oblastima koje su potencijal za provođenje mjera energetske efikasnosti.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Zakon o fondu nema direktnih finansijskih implikacija.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Provođenje mjere će dovesti do unaprijeđenja upravljanja otpadom, zaštite okoliša i energetske efikasnosti, što generira nova radna mjesta.

6. Očekivani uticaj na okoliš

Provođenje mjere će voditi ka boljoj kontroli utroška sredstava, namjenskom trošenju novca i manjem opterećenju okoliša.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Podkapacitiranost kadrova sektora okoliša.	Visoka	Reforma javne uprave u svrhu obezbijedenja kapaciteta institucija na polju zaštite okoliša
Podkapacitiranost inspekcije zaštite okoliša.	Visoka	jačanje kapaciteta inspekcije
Nedovoljno razvijen sistem monitoringa i informisanja o okolišu.	Visoka	Jačanje sistema monitoringa parametara okoliša kroz uspostava Agencije za okoliš ili slične institucije/jedinice
Uspostava sistema nadzora korištenih mjernih metoda i mjerne opreme.	Visoka	Uvođenje sistema ovlaštenja za stručne poslove u oblasti monitoringa
Nedovoljna koordinacija u strateškom planiranju viših i nižih nivoa administrativne strukture upravljanja okolišem.	Visoka	Jačanje kapaciteta institucija je neophodna za adekvatnu koordinaciju institucija po vertikali

TURIZAM

a) Analiza glavnih prepreka

Nakon kontinuiranog uspjeha prethodnih godina, turizam u BiH doživio je veliki pad uzrokovan pandemijom virusa Korona. Turističko-ugostiteljski sektor je jedan od najteže pogođenih sektora privrede u smislu ponude i potražnje turističkih putovanja. Nesigurnost i globalna ekonomska kriza s kojom će se svijet suočiti ne idu u prilog Bosni i Hercegovini iz razloga što će se sve zemlje-turističke destinacije aktivno raditi na privlačenju turista i konkurencija će biti veća nego prije. To znači da će bh turistička ponuda morati biti konkurentnija i aktivnija nego ikad prije kako bi se moobiliziralo domaće tržište i jačala svijest o važnosti da se odmori provode u BiH, kako bi građani Bosne i Hercegovine, pomogli opstanak turističkog sektora, ali i sveukupne bh ekonomije. Uporedo s ovim potrebno je raditi na osmišljavanju razvoja održivog turizma i njegovom prilagođavanju novim uvjetima te pretvaranju prirodnih potencijala BiH u konkretne turističke proizvode. Prilagođavanje turističke ponude novim uvjetima postaje ključno. Ovo znači da se svi oblici masovnog turizma (npr. Međugorje, Sarajevo, Mostar, Jahorina, Trebinje i sl.) trebaju prilagoditi ponude.

U Republici Srpskoj u oblasti turizma za planirani trogodišnji period predviđa se unapređenje zakonskog i strateškog okvira, te realizacija mjera za smanjenje uticaja pandemije virusa Korona na ovaj sektor. Ključne prepreke su ograničena budžetska sredstva, nemogućnost povećanja potrošnje kroz posjetu stranih turista, te smanjenje domaće potrošnje usljed ograničenja kretanja i restriktivnih mjera.

Naime, pad broja i dolazaka turista u 2020. godini iznosio je oko 70%, što je uticalo na pad prometa i prihoda u ugostiteljskim objektima kao što su hoteli, moteli, restorani, kafe barovi i sl. Pad prometa i prihoda zabilježen je i kod turističkih agencija. Turizam i ugostiteljstvo su grane koje su najviše pogođene pandemijom virusa Korona, te su ugrožena radna mjesta, kako u Republici Srpskoj, tako i u svijetu. Pad prometa osjetile su i druge djelatnosti vezane za turizam (saobraćaj i sl.).

Strateški okvir Sektora turizma i ugostiteljstva u Federaciji BiH za planirani trogodišnji period primarno je određen unapređenjem pravnog i institucionalnog okvira u približavanju standardima Evropske unije kroz niz direktiva i uredbi koje imaju direktan i indirektan uticaj na oblast turizma u Federaciji Bosne i Hercegovine. Ključne prepreke u oblasti su nedostatak ove usklađenosti i adekvatnog zakonskog okvira u oblastima turizma i ugostiteljstva, ograničena budžetska sredstva i u nedostatku ljudskih resursa.

5.3.2.5. Unapređenje pravnog okvira koji reguliše oblast turizma i smanjenje uticaja posljedica pandemije korona virusa na turizam

1. Kratki opis mjera

Smanjenje uticaja posljedica virusa Korona na turizam jedna je od najvažnijih mjera. U Republici Srpskoj kao prioriteti izdvajaju se izrada strateškog akta sa prijedlogom mjera za ublažavanje posljedica pandemije, te kreiranje stimulativne politike za turistički sektor. Naime, u svrhu oporavka turizma, potrebno je uticati na razvoj domaćeg turizma putem promocije i određenih kampanja, jer usljed pandemije turizam više ne može računati na strane goste. Učinak se ogleda kroz promotivnu kampanju „Doživi Srpsku“ koja je promovisala turizam, te emitovala turističke vaučere u vrijednosti od 100 KM. Kampanja je uticala na povećanje broja noćenja i dolaska domaćih turista. Pored domaćeg tržišta, potrebno je fokus usmjeriti ka tržištu zemalja okruženja.

S druge strane, u Federaciji BiH, cilj ove mjere jeste unapređenje postojeće normativne regulative u oblasti turizma i ugostiteljstva sa ciljem harmonizacije propisa i usklađivanje pravnog okvira sa zakonodavstvom EU, te da kroz uređeniji i transparentniji sistem organizovanja ugostiteljske djelatnosti olakša privrednicima njihov rad i smanji zonu sive ekonomije. Imajući u vidu aktuelnu situaciju u FBiH, moguće preuzeti određena rješenja iz direktiva EU, uključujući, Direktivu 2006/123 o uslugama na unutrašnjem tržištu, te Uredbu 852/2004 o higijeni hrane. Ovim djelimičnim usklađivanjem se u dodatnoj mjeri doprinosi unapređenju ugostiteljske djelatnosti i zaštite korisnika.

- a) Aktivnosti planirane u 2021.
- Izrada prijedloga Zakona o ugostiteljstvu u Federaciji BiH,
  - Izradi podzakonskih akata koji proističu iz zakonskih propisa u oblasti turističko ugostiteljskog sektora.
  - Izrada strateškog akta i izmjena važećeg propisa iz oblasti turizma u RS
- b) Aktivnosti planirane u 2022.
- Izrada Zakona o ugostiteljstvu u Federaciji BiH,
  - Izrada podzakonskih akata koji proističu iz zakonskih propisa u oblasti turističko ugostiteljskog sektora.
  - Izrada međusobno komplementarnih planova za vanredne situacije i strategije upravljanja krizama u turizmu i usvajanje protokola o saradnji u vanrednim/kriznim situacijama zajedno sa ostalih pet zemalja Zapadnog Balkana u saradnji sa RCC (Akcioni plan za zajedničko regionalno tržište Zapadnog Balkana CRM AP 2021-2024)
  - Izmjena važećih propisa iz oblasti turizma i ugostiteljstva u RS
- c) Aktivnosti planirane u 2023.
- Izradi podzakonskih akata koji proističu iz zakonskih propisa u oblasti turističko ugostiteljskog sektora u FBiH

Kontinuirane aktivnosti u periodu 2021–2023. godine u Republici Srpskoj

- Izrada strateškog akta sa mjerama pomoći turizmu,
- Izmjena važećih propisa iz oblasti turizma i ugostiteljstva,
- Realizacija kampanja promocije domaćeg i receptivnog turizma,
- Resorna saradnja nadležnih ministarstava po pitanju zajedničkih aktivnosti na razvoju turizma i smanjenja posljedica pandemije virusa korona,
- Podsticaj domaćeg turizma i domaće potrošnje kroz uvođenje standarda i realizaciju međunarodnih projekata i korišćenja donatorskih sredstava (USAID, GIZ, UNDP i dr.),
- Saniranje posljedica virusa korona u skladu sa preporukama Svjetske turističke organizacije i drugih međunarodnih organizacija.

2. Indikatori rezultata - ključni indikatori uspješnosti (KPI)

Indikator	Polazni (2021.)	Prelazni cilj (2022.)	Cilj (2023.)
Dolasci	348.733	398.552	448.371
Noćenja	664.503	759.432	854.361
Broj zaposlenih	35.630	40.720	45.810
U odnosu na 2020 u %	40%	60%	80%
Ukupan oporezivi promet	97.037.276	110.899.744	124.762.212
Izrađen strateški i drugi akti sa mjerama ublažavanja posljedica virusa Korona na turistički sektor	2020.	2021.	2027.
Povećan promet u turizmu i ugostiteljstvu	2020.	2021. (30%)	2023. (60%)

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Realizacija reformske mjere će u Federaciji BiH doprinjeti rastu konkurentnosti u oblasti turizma. Omogućit će se dodatne uštede privatnom sektoru prilikom registracije i obavljanja poslovanja. Također, uvođenjem Registar povećati će se transparentnost sistema te smanjiti siva ekonomija onima koji se bave ugostiteljstvom, što bi doprinijelo većoj transparentnosti ugostiteljskih usluga u FBiH.

U Republici Srpskoj je potrebno unaprijediti zakonski okvir i realizovati strateške projekte.

- 1) U trogodišnjem periodu predviđena je izrada strateških akata i zakona iz oblasti turizma i ugostiteljstva, što će uticati na povećanje potrošnje, prihoda i konkurentnosti.
- 2) Mjera promovisanja i podsticanja programa putovanja za domaće turiste utiče na jačanje privrede i domaće potrošnje. Domaća potrošnja javlja se kao aktivan faktor privrednog razvoja i očuvanja radnih mjesta. Po osnovu domaćeg turizma obezbjeđuje se prelivanje dohotka iz razvijenih područja i destinacija (izvora tražnje) u relativno manje razvijena područja i destinacije (turistička mjesta). Stoga je potrebno podsticati programe koji su namijenjeni domaćem tržištu. Realizacijom ove mjere i jačom promocijom stvorice se bolji uslovi za jačanje konkurentnosti Republike Srpske na domaćem tržištu i smanjenje posljedica pandemije virusa korona.
- 3) Razvijati receptivni turizam (Srbija, dijaspora, region). Ovom mjerom stimuliše se devizni priliv po osnovu turizma. Potrošnja koju stvaraju strani turisti smatra se „nevidljivim izvozom“, jer turisti izdatke koji nastaju iz putovanja plaćaju novcem zarađenim u matičnoj zemlji. Stimulisanjem dolazaka turista koji dolaze iz Srbije, regiona ili drugih zemalja stvaraju se uslovi za povećanje konkurentnosti na međunarodnom turističkom tržištu.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Troškovi za Federaciju BiH su planirani u okviru Budžeta Federalnog ministarstva okoliša i turizma, kao i tehnička podrška od strane međunarodnih organizacija. Troškovi za Republiku Srpsku su planirani u okviru budžeta Ministarstva trgovine i turizma Republike Srpske i donatorskih sredstava međunarodnih organizacija (USAID, GIZ, UNDP i dr.)

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Realizacijom planiranih aktivnosti i reformskih mjera očekuje se povećan broj zaposlenih, a posebno mladih i žena.

6. Očekivani uticaj na okoliš

Planirana mjera nema negativnog uticaja na okoliš. Međutim, ovaj balans se ostvaruje kroz podsticaj razvoju održivog turizma u Republici Srpskoj. Kroz izradu strateških i drugih akta prioritet se stavlja na razvoj ove vrste turizma. Isto je bitno, naročito u vrijeme trajanja pandemije, gdje se traži balans između privrede i zdravlja. Razvojem održivog turizma moguće je uspostaviti i taj balans, kao i balans između očuvanja resursa i privrede. Na primjer, odlaskom u planine i u ruralna područja koja su ekološki čista i sa čistim vazduhom, utiče se na zdravlje a ujedno se utiče i na potrošnju.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Neblagovremeno donošenje zakona od strane Parlamenta FBiH	Visoka	
Neprihvatanje rješenja od strane nižih nivoa vlasti (kantona)	Visoka	Konsultacije sa nižim nivoima vlasti
Nedostatak sredstava u Budžetu za panirane aktivnosti	Visoka	Pravovremeno planirati novčana sredstva u Budžetu FBiH
Nastavak pandemije virusa korona	Srednja	Institucionalna koordinacija na nivou Vlade Republike Srpske, Izrada strateških dokumenata sa mjerama ublažavanja.
Nedostatak budžetskih sredstava	Srednja	Usljed nemogućnosti osiguranja vlastitih sredstava budžeta za sprovođenje mjera stimulativne politike i smanjenja posljedica pandemije virusa korona, mjere se neće moći realizovati.

5.3.3. Poslovno okruženje i smanjenje neformalne ekonomije

5.3.3.1. Suzbijanje negativnih posljedica izazvanih pandemijom Covid-19

a) Analiza glavnih prepreka

Pandemija COVID-19 je u 2020. godini uzrokovala ogromne probleme širom svijeta. Pored izgubljenih života, izazvala je i velike ekonomske štete kroz smanjenje i preusmjerenje potražnje, prekid lanaca vrijednosti i proizvodnje, smanjenja razmjene roba i usluga, i gubitak radnih mjesta. Očekivani pad BDP-a u FBiH u 2020.g. iznosi 6,5%⁷⁵. Od marta do oktobra 2020. godine bez posla je u FBiH ostalo oko 13.000 radnika. Za 10 mjeseci pad indirektnih poreza u FBiH je iznosio 382 miliona ili 15,5% a direktnih poreza za 26,2 miliona ili za 8% u poređenju sa istim periodom prošle godine. Porez na dohodak umanjen je za 4 miliona u odnosu na isti period prethodne godine ili za 1,2%. Nadalje, u 2021.g. se očekuje i pad prihoda od poreza na dobit, koji se plaća za prethodnu godinu.

U 2019. godini u Republici Srpskoj je poslovalo 39.436 malih i srednjih preduzeća ili 99,8% ukupnog broja privrednih subjekata. U strukturi MSP je 17.585 pravnih lica i 21.851 samostalni preduzetnik. Pravna lica ostvaruju 72,60% ukupnih prihoda, 70,65% zaposlenosti i 71,06% izvoza Republike Srpske, što pokazuje koliko je ova oblast značajna. U Republici Srpskoj je uspostavljen okvir za podršku oblasti MSP, te sprovedeno niz aktivnosti i programa. Međutim, pandemija COVID 19 je uticala na poslovanje svih privrednika, a posebno samostalnih preduzetnika. U ovoj oblasti posluje i veliki broj žena preduzetnica koje su takođe pogođene pandemijom. Poslovna aktivnost je smanjena zbog nedostatka materijala, gubitka tržišta, problema sa transportom roba, bolesti radnika, što je uticalo na smanjenje finansijskih priliva, koji su neophodni za nastavak poslovanja i vraćanje obima poslovanja na nivo prije krize. S tim u vezi, za cijelu oblast neophodna je finansijska podrška.

Pored toga, kriza je pokazala da je neophodno raditi na digitalnoj transformaciji preduzetnika. Iskustava Centra za digitalnu transformaciju Srbije, koji je podržao preko 450 subjekata u procesu digitalne transformacije, pokazuju da treba podržati i rad sličnog Centra u Republici Srpskoj formiranog pri Privrednoj komori čime bi privrednim subjektima bila olakšana digitalna transformacija.

Razvojna agencija Republike Srpske je u okviru međunarodnih projekata razvila programe: podrška preduzetnicima u problemima, licima koja ponovo počinju poslovanje, program za početnike u biznisu – akcelerator i program mentoring. Ove aktivnosti su značajne za poslovanje i tokom krize i tokom oporavka, te je potrebno obezbijediti sredstva za njihovu realizaciju.

Takođe, potrebno je omogućiti podršku jedinicama lokalne samouprave da kompletiraju svoje poslovne zone za privrednike i uspostaviti Informacioni sistem za poslovne zone koji bi omogućio sve neophodne informacije o zonama na jednom mjestu.

Osim toga, u toku su aktivnosti izrade Zakona o društvenom preduzetništvu, čime se omogućuje podrška ranjivim grupama za uključivanje u poslovne procese, te jačanje njihovog statusa u društvu.

1. Opis mjere

Ublažavanje posljedica COVID-19 i vraćanje ekonomije na put razvoja i rasta je najvažniji prioritet. U tom smislu Vlada FBiH planira jačanje Kreditno-garantnog fonda pri Razvojnoj banci sa ciljem ohrabriranja banaka na kreditiranje privrede. Pored ove mjere planirani su: transferi nižim nivoima vlasti za poboljšanje likvidnosti budžeta, Fond za stabilizaciju privrede čija sredstva će biti korištena kao fiskalne „injekcije“ u određene segmente privrede, te dodatni Program zapošljavanja prilagođen mladima, najugroženijim sektorima privrede, te privrednim granama koje imaju potencijal za najbrži oporavak.

Mjera se u Republici Srpskoj provodi kroz jačanje podrške oporavku preduzetništva nakon pandemije bi se odnosila na sljedeće aktivnosti Ministarstva privrede i preduzetništva (MPP) i partnerskih organizacija:

⁷⁵ Procjena oktobar 2020.g.

- Finansijsku podršku subjektima za umanjene posljedice pandemije: samostalnim preduzetnicima za nabavku nove opreme i tehnologija i uvođenje standarda kvaliteta, svim privrednicima za digitalnu transformaciju poslovanja, ženama preduzetnicama za sufinansiranje njihovih razvojnih projekata, Razvojnoj agenciji Republike Srpske za sprovođenje programa za privrednike i jedinicama lokalne samouprave za razvoj poslovnih zona,
- Uspostavljanje informacionog sistema za poslovne zone Republike Srpske će omogućiti dostupnost podataka o slobodnim parcelama i dostupnoj infrastrukturi,
- Usvajanje Zakona o društvenom preduzetništvu omogućava unapređenje opšte socijalne i ekonomske politike i smanjuje teret socijalnih davanja.

a) Aktivnosti planirane u 2021.

- Jačanje Kreditno-garantnog fonda u Razvojnoj banci
- Transfer nižim nivoima vlasti za pomoć u prevazilaženju negativnih efekata pandemije
- Fond za stabilizaciju privrede
- Jačanje Programa zapošljavanja kroz dodatna sredstva
- Donošenje potrebnih akata u Republici Srpskoj za podršku (MPP),
- Sprovođenje procedura za izvođača i izrada portala za poslovne zone (MPP, Razvojna agencija RS),
- Usvajanje Zakona o društvenom preduzetništvu (MPP).

b) Aktivnosti planirane u 2022

- Nastavak sprovođenja finansijske podrške (MPP),
- Obuka administratora portala i unos potrebnih podataka (Razvojna agencija RS, jedinice lokalne samouprave),
- Implementacija zakona u Republici Srpskoj (donošenje podzakonskih akata, dodjela statusa društvenim preduzećima, nadzor nad primjenom zakona)

c) Aktivnosti planirane u 2023

- Nastavak sprovođenja finansijske podrške (MPP),
- Portal poslovnih zona operativan i funkcionalan (Razvojna agencija Republike Srpske, jedinice lokalne samouprave),
- Uspostavljene u Republici Srpskoj sve potrebne strukture za društvena preduzeća i omogućena podrška istima.

2. Indikatori rezultata - ključni indikatori uspješnosti (KPI)

Indikator	Polazni (2020)	Prelazni cilj (2021)	Cilj (2022)
% Zaposlenost u 000			
% rast BDP-a	-6,5		
Broj finansijski podržanih subjekata	150	170	200
Portal o poslovnim zonama	Uspostavljen portal	Promocija 20 zona Obučena 64 službenika	Promocija 40 zona
Zakon o društvenom preduzetništvu	Usvojen zakon	Urađen pravilnik	Podržano 20 društvenih preduzeća

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Navedena mjera će značajno uticati na ekonomiju kao cjelinu kroz ublažavanje negativnih posljedica pandemije COVID-19 na konkurentnost. Podrška kroz davanje garancija i regresiranje kamatnih stopa će pojeftiniti cijenu investiranja i time pokrenuti novi investicioni ciklus u FBiH.

Postojanje finansijske podrške bu Republici Srpskoj bi omogućilo oporavak preduzetnika i unapređenje poslovanja. Kroz aktivnosti MPP, Agencije i Centra za digitalnu transformaciju bi se

omogućila i edukacija i finansijska pomoć, a kroz razvoj zona balansirani razvoj područja. Usvajanje Zakona od društvenom preduzetništvu i njegova primjena će omogućiti podršku za društvena preduzeća.

4. Procjena troškova i informacija o budžetskom utjecaju aktivnosti

Finansiranje jačanja Kreditno-garantnog fonda u Razvojnoj banci je predviđeno u iznosu od 35 mil KM, od toga 25 mil. KM kao eventualno pokriće za aktiviranje određenog broja garancija i 15 mil KM s namjenom regresiranja kamata za sve korisnike Transfer nižim nivoima vlasti za pomoć u prevazilaženju negativnih efekata pandemije i to 230 mil KM kao transferi kantonima i općinama. Fond za stabilizaciju privrede - 150 mil KM i Projekt zapošljavanja dodatnih 50 mil KM za projekt zapošljavanja.

U Republici Srpskoj, za potrebe finansijske podrške neophodno je obezbijediti 1.500.000 KM na godišnjem nivou. Troškovi uspostavljanja portala za poslovne zone bi iznosili 100.000 KM za izradu aplikacije i ostale aktivnosti. Nakon usvajanja Zakona o društvenom preduzetništvu neophodno je obezbijediti i određenu podršku za razvoj društvenih preduzeća.

5. Očekivani uticaj na zapošljavanje i rodno pitanje

Finansijskom podrškom se omogućava održivost zaposlenosti, smanjenje siromaštva, osnaživanje i ekonomska samostalnost žena, korišćenje digitalnih alata, što subjektima omogućava opstanak na tržištu, te razvoj novih lokacija za zone. Stvaranje društvenih preduzeća doprinosi zapošljavanju ranjivih grupa stanovništva.

6. Očekivani uticaj na okoliša

Navedena mjera nema negativnih uticaja na okoliš. Kod realizacije aktivnosti vodiće se računa o životnoj sredini i podizati svijest kod preduzetnika o očuvanju životne sredine.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Nedostatak sredstava u Budžetu za planirane aktivnosti	Niska	Zaduživanje kod međunarodnih finansijskih institucija ili na domaćem tržištu kapitala
Nedostatak finansijskih sredstava	Visoka	Traženje alternativnih izvora finansiranja
Nedostatak finansijskih sredstava i nedovoljna zainteresovanost lokalne zajednice za razvoj zona	Srednja	Traženje alternativnih izvora finansiranja, Promocija mjera putem medija
Nedostatak sredstava za podršku društvenim preduzećima	Niska	Korišćenje sredstava iz EU projekata

5.3.3.2. Jačanje sistema infrastrukture kvaliteta BiH po modelu EU i razvoj pravnog i planskog okvira u sektoru slobodnog kretanja robe

a) Analiza glavnih prepreka

Ključni problem koji se javlja zbog nerazvijenog sistema infrastrukture kvaliteta je narušavanje unutrašnjeg tržišta BiH i jedinstvenog ekonomskog prostora. Posljedica ovakvog stanja je negativan uticaj na cjelokupno poslovno okruženje zbog čega industrijski sektor trpi značajne posljedice. U ovako nerazvijenom i nestimulativnom poslovnom ambijentu bh kompanije nemaju adekvatnu pomoć bh sistema infrastrukture kvaliteta prilikom izvoza na međunarodno tržište, posebno na tržište EU, kao najbitnijeg vanjskotrgovinskog partnera BiH. Zbog toga bh kompanije moraju da koriste znatno skuplje usluge inostranih tijela za ocjenjivanje usklađenosti (laboratorija) prilikom izvoza na tržište EU, što ima direktne negativne implikacije na njihovu konkurentnost.

Drugi značajan problem koji proističe zbog nerazvijenog sistema infrastrukture kvaliteta je nezaštićeno bh tržište od nesigurnih proizvoda iz inostranstva. Nadalje, razlog za reformu su i obaveze BiH prema Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju sa EU kojim je definisano usklađivanju sistema infrastrukture kvaliteta u BiH sa evropskim modelom (Član 75. SSP-a). S obzirom da do sada

nije udovoljeno zahtjevima SSP aktualni sistem infrastrukture kvaliteta u BiH prestavlja direktnu prepreku BiH na njenom putu u članstvo u EU. Isto tako, bitan razlog je nemogućnost korištenja IPA sredstava za ovu oblast zbog neusvojene cjelodržavne strategije infrastrukture kvaliteta BiH.

Pravni okvir za proizvode, koji odgovara potrebama tržišta i privrede, povećava produktivnost i konkurentnost domaćih proizvođača, zaštitu potrošača i okoline i liberalizaciju regionalne trgovine robom. Razvoj pravnog i planskog okvira za slobodno kretanje robe u BiH, pa i Republici Srpskoj obaveza je koja proizlazi iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između EU i BiH. Takođe, to je jedan od preduslova za olakšanu trgovinu robama i uslugama u okviru jedinstvenog ekonomskog prostora u BiH i regionu, što direktno utiče na povoljniju poslovnu klimu, konkurentnost i produktivnost domaće privrede i zaštitu potrošača. Ovom mjerom eliminišu se nepotrebne barijere za pristup na EU i CEFTA tržištima, odnosno tržištima u okruženju, tj. doprinosi slobodnoj trgovini robom. Obezbjedenje domaće certifikacije proizvoda i usklađenosti domaćeg pravnog okvira sa međunarodnim standardima kvaliteta doprinosi jačanju domaće proizvodnje, prije svega finalnih proizvoda, i olakšava njihov pristup jedinstvenom regionalnom tržištu i tržištu Evropske unije.

Veći udio finalnih proizvoda u ukupnom izvozu, uz manji udio u ukupnom uvozu, ima za posljedicu specijalizaciju domaćeg industrijskog sektora i povećanje investicija, te zapošljavanja nove radne snage i bolje socijalne uslove za građane. Prilagođavanje domaćih tehnologija proizvodnje savremenim zahtjevima tržišta direktno utiče i na povećanje ulaganja, kao što je ulaganja u novu opremu i mašine, dugotrajnu imovinu, obuku i razvoj specijalizovanog kadra i sl., a time i na rast BDP.

Navedena mjera u skladu je i sa ciljevima 1.1. Olakšavanje slobodne trgovine robom, 1.2. Harmonizacija CEFTA tržišta sa EU i 1.3. Stvaranje regiona bez tehničkih i netehničkih barijera, utvrđenim u okviru komponente „Trgovina“, višegodišnjeg Akcionog plana za regionalni ekonomski prostor zemalja zapadnog Balkana (REA MAP). Takođe, ova reformska mjera ima značajan uticaj i na sektorsku oblast ovog dokumenta: Industrija i prerađivačke djelatnosti.

1. Opis mjere

U vezi sa naprijed navedenim ključno reformsko rješenje je usvajanje cjelodržavne strategije infrastrukture kvaliteta BiH, čim će se riješiti sljedeća bitna pitanja: preuzimanje i implementacija propisa novog pristupa EU, ispunjenja uslova EU u ovoj oblasti i napraviti značajan napredak prema članstvu u EU, omogućiti će se BiH korištenje fondova EU za razvoj ovoga sektora, kompanije će imati koristi od savremenog sistema infrastrukture kvaliteta i manje troškove certificiranja svojih proizvoda što će ih učiniti konkurentnijim na međunarodnom tržištu, a građani će biti zaštićeni od nesigurnih proizvoda.

Razvoj sistema infrastrukture kvaliteta je uslove EU prema BiH na njenom putu u punopravno članstvo, tako da je reforma u ovoj oblasti neophodna. Nadalje, nerazvijen sistem infrastrukture kvaliteta onemogućava razvoj unutrašnjeg tržišta BiH, zbog čega je sada faktički podijeljeno tržište u BiH na kojem vladaju različiti principi što ima negativan uticaj na konkurentnost ekonomije BiH i domaćih kompanija koje se susreću sa barijerama kada posluju u entitetima.

Prijedlog reformske mjere je usvajanje strategije infrastrukture kvaliteta BiH na nivou Vijeća ministara BiH i njena implementacija. Ključne pod-mjere u vezi sa ovim pitanjem bile bi: preuzimanje propisa EU novog pristupa od strane institucija BiH, razvoj domaćih laboratorija, potpisivanje ACAA (Agreement on Conformity Assessment and Acceptance of Industrial Products) sporazuma sa EU u određenim oblastima industrije.

Izgradnja savremenog sistema infrastrukture kvaliteta dovesti će do razvoja domaćih tijela za ocjenjivanje usklađenosti (laboratorija) gdje će se zaposliti određeni broj kadrova u ovoj oblasti. Usvajanje strategije infrastrukture kvaliteta omogućiti će ovim laboratorijama da koriste sredstva fondova EU- IPA-e. S obzirom da tijela za ocjenjivanje usklađenosti koriste visokosofisticiranu savremenu tehnologiju to će dovesti do transfera znanja i tehnologije u BiH. Nadalje, Razvojem domaćih tijela za ocjenjivanje usklađenosti (laboratorija) izvozno orijentiranim bh kompanijama će se omogućiti korištenje jeftinijih usluga od onih kojih sada koriste u inostranstvu, što će direktno

doprinijeti jačanju njihove konkurentnosti.

Izgradnjom savremenog sistema infrastrukture kvaliteta po modelu EU dovesti će do sveukupnog poboljšanja poslovnog ambijenta u BiH, čim će se poboljšati konkurentnost ekonomije BiH. S obzirom da ova mjera ima direktan uticaj na konkurentnost ekonomije BiH i domaćih kompanija njena implementacija će zasigurno dovesti do otvaranja novih radnih mjesta u tijelima za ocjenjivanje usklađenosti, izvozno orijentisanim kompanijama, kao i onim kompanijama koje imaju potencijala da postanu izvozne.

Neodgovarajući pravni okvir za proizvode negativno utiče na produktivnost i konkurentnost domaćih proizvođača, na zaštitu domaćih potrošača i okoline, ali i na liberalizaciju regionalne trgovine robom. Također, neusklađenost domaćih propisa sa propisima EU i međunarodnim zahtjevima i standardima dovodi domaće privrednike i potrošače u nepovoljan položaj.

Razvoj pravnog i planskog okvira za slobodno kretanje robe u Republici Srpskoj obaveza je koja proizlazi iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između EU i BiH. Također, to je nužan i kontinuiran proces, koji direktno utiče na povoljniju poslovnu klimu, konkurentnost i produktivnost domaće privrede i zaštitu potrošača. Obezbeđenje domaće certifikacije proizvoda i usklađenost domaćeg pravnog okvira sa međunarodnim standardima kvaliteta, doprinosi jačanju domaće proizvodnje i olakšanom pristupu domaćih proizvoda jedinstvenom tržištu Evropske unije.

Uređenjem ove oblasti doprinosi se slobodnoj trgovini robom, kao jednom od principa CEFTA, EU i STO. To znači smanjenje troškova trgovine i eliminiranje barijera za pristup tržištima regiona, uz optimizaciju troškova proizvodnje, dugotrajna ulaganja i razvoj novih tehnologija i novih finalnih proizvoda, zapošljavanje i povećanje konkurentnosti

Razvoj pravnog i planskog okvira u sektoru slobodnog kretanja robe (EU Poglavlje 1) u Republici Srpskoj podrazumijeva: unapređenje važećeg pravnog okvira Republike Srpske u sektoru slobodnog kretanja robe, donošenje neophodnih novih propisa o proizvodima usklađenih sa *acquis*, principima EU i savremenim standardima; nastavak uklanjanja tzv. „konfliktnih“ SFRJ propisa i JUS standarda sa obaveznom primjenom iz pravnog sistema Republike Srpske; uspostavljanje Registra važećih propisa i informacione tačke za propise Republike Srpske, za standarde i imenovana certifikaciona tijela Republike Srpske; uspostavljanje operativne Notifikacione tačke za propise Republike Srpske u pripremi (obaveza EU i CEFTA/STO); praćenje realizacije ciljeva i mjera utvrđenih „Strategijom infrastrukture kvaliteta proizvoda i usluga Republike Srpske za period 2019–2023“, analiza propisa sa stanovišta ispunjavanja zahtjeva iz čl. 34, 35. i 36. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije, kao i priprema, usvajanje i praćenje realizacije akcionog plana usklađivanja neharmonizovanih propisa Republike Srpske sa zahtjevima čl. 34, 35. i 36. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije, te pripreme za potpisivanje Sporazuma o ocjeni usaglašenosti i prihvatanju industrijskih proizvoda (ASAA) sa Evropskom unijom.

Za realizaciju ove mjere nadležno je Ministarstvo za evropske integracije i međunarodnu saradnju Republike Srpske (MEIMS) i 11 republičkih organa uprave, koji donose sektorske propise o tehničkim i drugim zahtjevima za proizvode i usluge i koji učestvuju u radu Koordinacionog tijela za infrastrukturu kvaliteta u Republici Srpskoj.

Aktivnosti planirane 2021.-2023.

- Izrada Strategije infrastrukture kvaliteta BiH – MVTEO BiH
- Usvajanje novog ili dopune i izmjene Zakona o tehničkim zahtjevima za proizvode i ocjenjivanju usklađenosti
- Usvajanje Zakona o akreditaciji
- Usvajanje Zakona o nadzoru nad tržištem BiH
- Donošenje Uredbe o postupku prijavljivanja propisa u pripremi, standarda i tijela za ocjenjivanje usaglašenosti u Republici Srpskoj,
- Uspostavljanje operativnog i sveobuhvatnog Registra propisa Republike Srpske i informacione tačke propisa za privrednike, investitore i organe uprave,
- Uspostavljanje notifikacione tačke propisa Republike Srpske u pripremi,

- Donošenje i realizacija plana usklađivanja neharmonizovanih propisa Republike Srpske sa zahtjevima čl. 34, 35. i 36. Ugovora o funkcionisanju Evropske unije,
- Donošenje vodiča za primjenu propisa Republike Srpske kojim se preuzimaju propisi Evropske unije novog pristupa.

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (2020. godina)	Prelazni cilj (2021. godina)	Cilj (2023. godina)
Nivo usklađivanja propisa Republike Srpske (horizontalnog i vertikalnog) sa <i>acquis</i> Poglavlja 1 – Slobodno kretanje robe	30%	60%	80%
Stepen operativnosti i dostupnosti Registra važećih propisa i imenovanih certifikacionih tijela Republike Srpske (softverski podržanog)	30%	90%	100%
Realizacije mjera i aktivnosti iz „Strategije infrastrukture kvaliteta proizvoda i usluga Republike Srpske za period 2019–2023. godine“	80%	80%	100%
Procenat uklonjenih identifikovanih prepreka slobodnoj trgovini robom u propisima Republike Srpske (obaveze iz čl. 34, 35. i 36. Ugovora o funkcionisanju EU)	15%	40%	60%

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Indikatori ishoda:

- Procenat firmi koje direktno ili indirektno izvoze proizvode (najmanje 1% prodaje). Uzima u obzir broj firmi koje proizvode robu (prerađivački sektor) koja se izvozi na strana tržišta i pruža uvid u kojoj mjeri domaća preduzeća ispunjavaju standarde kvaliteta, bezbjednosti i druge standarde potrebne za izvoz na strana tržišta.
- Broj proizvoda sa oznakom SE (certifikacija proizvoda) i broj izdatih certifikata o usaglašenosti proizvoda godišnje. Mjeri nivo usklađenosti sa međunarodnim standardima kvaliteta. Implementacija standarda doprinosi olakšavanju pristupa jedinstvenom tržištu EU i liberalizaciji međunarodne trgovine.
- Broj necarinskih barijera trgovini koje su na snazi (NTB) i broj obuhvaćenih proizvoda (HS-6 šestocifreni nivo). Specificira broj različitih necarinskih (NTB) mjera koje su na snazi u datoj godini, kao i broj specifičnih proizvoda (na nivou od 6 cifara HS) koji su obuhvaćeni time u datoj godini.
- Zaposlenost u prerađivačkoj industriji (postotak ukupne zaposlenosti). Mjeri udio zaposlenih u prerađivačkom sektoru, ukazujući na važnost ovog sektora za stvaranje radnih mjesta.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

U 2021. godini planirano je obezbjeđenje 360.000 KM donatorskih sredstava za izradu softvera za upravljanje registrom, a ostale aktivnosti će se realizovati redovnim sredstvima Budžeta Republike Srpske.

- ## 5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Razvoj ovog sektora utiče na povećanje proizvodnje konkurentnih i bezbjednih domaćih proizvoda, njihov izvoz i privlačenje investitora, a to doprinosi kreiranju novih radnih mjesta i boljih socijalnih uslova građana.

6. Očekivani uticaj na zaštitu životne sredine

Mjera neutralna.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Rizik implementacije mjere ogleda se u većem broju uključenih nadležnih institucija	Niska	Nije moguće definisati alternativne mjere.

5.3.3.3. Reforma zdravstvenog sistema

a) Analiza glavnih prepreka

Glavne prepreke za cjelovitu reformu zdravstvenog sistema u Republici Srpskoj su neizmirene obaveze zdravstvenih ustanova i Fonda zdravstvenog osiguranja Republike Srpske (FZO RS). Uvođenje svih zdravstvenih ustanova i FZO RS u trezorski sistem poslovanja ima za cilj zaustavljanje povećanja neizmirenih obaveza i iznalaženje modela za njihovo izmirenje. Na ovaj način biće očuvana njihova fiskalna disciplina zdravstvenih ustanova i FZO RS, te će se stvoriti pretpostavke za strukturnu reformu sistema, koja će se zasnivati na normiranju mreže zdravstvenih ustanova, te iznalaženju novih modela finansiranja zdravstvenog osiguranja.

Na osnovu prijedloga Ministarstva zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske (MZZ RS), Vlada Republike Srpske je u 2019. godini donijela Akcioni plan za osiguranje održivosti zdravstvenog sistema Republike Srpske, u cilju ubrzanja analiza i sprovođenja potrebnih mjera, koje će zdravstveni sistem učiniti održivim

1. Opis mjere

Strateško opredjeljenje Vlade Republike Srpske je da se u narednom periodu izvrši uvođenje javnih zdravstvenih ustanova i Fonda zdravstvenog osiguranja u trezorski sistem poslovanja. Da bi se ova aktivnost realizovala potrebno je da se ispune dva preduslova, i to:

- 1) Potrebno je definisati i sprovesti mjere koje će zaustaviti dalji rast neizmirenih obaveza u svakoj zdravstvenoj ustanovi pojedinačno,
- 2) Definirati i model za izmirenje neizmirenih obaveza svake zdravstvene ustanove pojedinačno, kako se problem neizmirenih obaveza ne bi prenio na budžete opština i gradova ili budžet Republike.

Reforma zdravstvenog sistema u narednom periodu od 2021. do 2023. godine treba da obuhvati:

- 1) Praćenje i kontinuirano izmirenje obaveza javnih zdravstvenih ustanova,
- 2) Osiguranje kontinuiteta poslovanja javnih zdravstvenih ustanova,
- 3) Zaustavljanje trenda povećanja ukupnih obaveza u zdravstvenom sistemu,
- 4) Osmišljavanje i primjena novih modela za finansiranje zdravstvenog sistema,
- 5) Efikasnije korišćenje raspoloživih sredstva,
- 6) Prilagođavanje organizacije i poslovanja Fonda zdravstvenog osiguranja Republike Srpske i na taj način podrška realizaciji Akcionog plana i ostalih mjera.

Kontinuirane aktivnosti u periodu 2021–2023. godine

– Prelazak na trezorsko poslovanje:

- 1) Priprema odabranih javnih zdravstvenih ustanova i jedinica lokalne samouprave za prelazak na trezorsko poslovanje u 2021. godini i uvođenje trezorskog sistema u odabrane javne zdravstvene ustanove,
- 2) Priprema odabranih javnih zdravstvenih ustanova i jedinica lokalne samouprave za prelazak na trezorsko poslovanje u 2022. godini i uvođenje trezorskog sistema u odabrane javne zdravstvene ustanove,
- 3) Priprema preostalih javnih zdravstvenih ustanova, jedinica lokalne samouprave i Fonda zdravstvenog osiguranja za prelazak na trezorsko poslovanje u 2023. godini i

završetak procesa uvođenja preostalih javnih zdravstvenih ustanova u trezorsko poslovanje,

- Izgradnja i opremanje nove Bolnice Doboj, rekonstrukcije i opremanje bolničkih ustanova Foča, Zvornik, kao i završetak izgradnje (unutrašnji radovi) i opremanje preostalog prostora u objektu Južno krilo – Poliklinika JZU Univerzitetski klinički centar Republike Srpske – Jug 1, Faza 1 (treći dio),
- Plan mreže zdravstvenih ustanova (priprema, uspostavljanje organizacije zdravstvenih ustanova prema Planu i sprovođenje),
- Uvođenje domova zdravlja i drugih zdravstvenih ustanova, koji su ispunili preduslove, na trezorski način poslovanja,

a) Aktivnosti planirane u 2021. godini

- Definisanje modela za izmirenje neizmirenih obaveza u zdravstvenom sistemu u Republici Srpskoj i priprema plana izmirenja obaveza,
- Donošenje novog zakonskog okvira koji reguliše zdravstveni sistem u Republici Srpskoj (Zakon o zdravstvenom osiguranju, Zakon o zdravstvenoj zaštiti, Zakon o zdravstvenoj dokumentaciji i evidencijama u oblasti zdravstva i Zakon o djelatnostima u zdravstvu),
- U Republici Srpskoj razmatranje mogućnosti da samostalni preduzetnici bez prepreka koriste prava iz oblasti zdravstvenog osiguranja (bolovanje),
- Izrada akta o nomenklaturi zdravstvenih usluga na primarnom, sekundarnom i tercijarnom nivou zdravstvene zaštite u Republici Srpskoj,
- Povećanje kontrole korišćenja bolovanja u Republici Srpskoj, te razmatranje uređivanja modela privremene penzije, a sa ciljem prevazilaženja problema vezanih za radnike čije liječenje nije završeno u roku od 12 mjeseci,
- Realizacija Projekta COVID 19 sa Svjetskom bankom, s ciljem unapređenja rada u zdravstvenom sektoru za odgovor na pandemiju,
- Izrada i realizacija Programa izmirenja obaveza po osnovu doprinosa Fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske zaposlenih u javnim zdravstvenim ustanovama (2021–2026),

2. Indikatori rezultata

Nivo smanjenja ukupnih obaveza javnih zdravstvenih ustanova i Fonda zdravstvenog osiguranja Republike Srpske (početna vrijednost: stanje ukupnih obaveza na dan 31. decembra 2019. godine, po finansijskim izvještajima javnih zdravstvenih ustanova i Fonda zdravstvenog osiguranja Republike Srpske);

Nivo likvidnosti i finansijske stabilnosti javnih zdravstvenih ustanova i Fonda zdravstvenog osiguranja Republike Srpske (početna vrijednost: koeficijent likvidnosti i koeficijent finansijske stabilnosti na osnovu godišnjih finansijskih izvještaja javnih zdravstvenih ustanova i Fonda zdravstvenog osiguranja Republike Srpske, prema finansijskim izvještajima javnih zdravstvenih ustanova i Fonda zdravstvenog osiguranja Republike Srpske, sa stanjem na dan 31. decembra 2018. godine);

Vrsta, broj, prostorni raspored i kapacitet zdravstvenih ustanova čiji je osnivač Republika Srpska, jedinica lokalne samouprave i drugo pravno ili fizičko lice (početna vrijednost: podaci o ustanovama upisanim u Registar zdravstvenih ustanova sa krajem februara 2019. godine);

Količina javnih sredstava na raspolaganju za zdravstvenu zaštitu stanovništva Republike Srpske (početna vrijednost: podaci uključeni u nacionalni zdravstveni račun Republike Srpske za 2018. godinu);

Pripremljen i realizovan paket mjera za sprečavanje daljeg rasta neizmirenih obaveza u zdravstvenom sistemu.

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Reformom zdravstvenog sistema biće uspostavljen finansijski održiv sistem, koji će omogućiti efikasniju zdravstvenu zaštitu i na taj način poboljšati zdravlje stanovništva, a samim tim i bolju radnu produktivnost i efikasnost. Takođe, izmirenjem neizmirenih obaveza, biće obezbijedena sredstva u Budžetu Republike i budžetima opština i gradova, koja će moći biti iskorišćena za poboljšanje konkurentnosti, te kapitalnu potrošnju.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja⁷⁶

Godina	Plate	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	UKUPNO
2021.	–	–	368.045.260	31.163.519	399.208.779
2022.	–	–	368.045.260	30.843.978	398.889.238
2023.	–	–	368.045.260	20.485.878	388.531.138
UKUPNO	0	0	1.104.135.780	82.493.375	1.186.629.155

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Normiranjem mreže zdravstvenih ustanova moguće je da analiza ukaže da postojanje nekih zdravstvenih ustanova nije opravdano, što može uticati na smanjenje broja zaposlenih radnika. Programom izmirenja obaveza po osnovu doprinosa Fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske zaposlenih u javnim zdravstvenim ustanovama (2021–2026) predviđeno je zbrinjavanje radnika, prilagođavanje broja zaposlenih u javnim zdravstvenim ustanovama, usmjerenje ka zapošljavanju mlađeg, kvalitetnijeg i efikasnijeg kadra sa usmjerenjem prvenstveno na zdravstvene radnike.

6. Očekivani uticaj na zaštitu životne sredine

Nema uticaja.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Pandemija COVID 19	Visoka	Mjere Vlade Republike Srpske; pokrenut je hitni projekat COVID 19 sa Svjetskom bankom u vrijednosti 13,2 miliona EUR i ostale mjere
Potencijalni troškovi realizacije mjere mogu značajno da uspore njenu realizaciju	Visoka	–

5.3.3.4. Unaprijeđenje poslovnog okruženja

a) Analiza glavnih prepreka

Unapređenje poslovnog okruženja u skladu sa direktivama EU je jedan od najvažnijih strateških pravaca za BiH. Međutim, zbog podjele nadležnosti i značajnih razlika u organizaciji poslovnog okruženja, ova reforma je jedna od najkompleksnijih zbog obima mjera i potencijalnih rizika koje svaka mjera nosi.

U Federaciji BiH nedovoljna budžetska izdvajanja za poticanje razvoja malih i srednjih preduzeća, kao i otežan pristup povoljnim finansijskim sredstvima predstavljaju značajan problem u podizanju konkurentnosti subjekata male privrede.

Također, prisutno je nedovoljno izdvajanje finansijskih sredstava za uspostavu i razvoj poslovnih

⁷⁶ MZSZ je u kolonu Subvencije i transferi unijelo iznos koji je neophodan za izmirenje obaveza javnih zdravstvenih ustanova i Fonda zdravstvenog osiguranja, na dan 31. decembar 2019. godine. Imajući u vidu da još uvijek nije pripremljen model za izmirenje obaveza, potrebno je prethodno razmotriti da li taj iznos treba da bude tretiran kao Subvencije i transferi ili kao neka druga vrsta troškova.

zona, poduzetničkih inkubatora, tehnoloških parkova, razvojnih agencija i ostalih oblika poduzetničke infrastrukture.

Poseban problem predstavlja i poslovanje obrtnika u Federaciji BiH koji, primjera radi, nemaju mogućnost vanjskotrgovinskog poslovanja, a imaju dugu proceduru registracije obrta, izvršenje nad cjelokupnom imovinom obrtnika, obavezu posjedovanja stručne spreme za obavljanja mnogih vrsta obrta itd.

Kada je u pitanju poduzetnička infrastruktura naglašavamo da se, ta veoma važna oblast za razvoj privrede, razvija bez adekvatnog regulatornog okvira. Nemamo definisane oblike poduzetničke infrastrukture, nosioce njihovog razvoja i upravljanja kao i sistem podrške za poduzetničku infrastrukturu.

Osim malih finansijskih sredstava potrebnih za razvoj male privrede veoma je izražen problem nedovoljne obučenosti ljudskih kapaciteta za pisanje kvalitetnih projekata u malim i srednjim preduzećima, ali i kod zaposlenih u lokalnim organima vlasti.

U Republici Srpskoj, kao ključne prepreke za rast i konkurentnost u oblasti poslovnog okruženja i smanjenja neformalne ekonomije u oblasti inspekcija prepoznato je sljedeće: preklapanje inspeksijskih kontrola kod subjekata nadzora od strane dva nivoa inspekcija, nepostojanje koordinacije, odnosno komunikacije između republičkog i lokalnog nivoa inspekcija, izricanje više represivnih mjera u odnosu na preventivne mjere. S namjerom da se izbjegne dupliranje, odnosno preklapanje inspeksijskih kontrola, predloženo je usklađivanje planova rada republičkih inspektora i inspektora koji poslove inspeksijskog nadzora obavljaju na nivou jedinica lokalne samouprave, radi unapređenja koordinacije rada inspekcija i djelotvornosti inspeksijskog nadzora i praćenje njihove realizacije.

U Republici Srpskoj sistem fiskalnih kasa uspostavljen je Zakonom o fiskalnim kasama iz 2007. godine. Tokom vremena doneseno je nekoliko Zakona o izmjenama i dopunama osnovnog zakona, pri čemu je najčešći razlog bilo oslobađanje određenih kategorija obveznika. Sistem fiskalnih kasa nakon više od 10 godina primjene je tehnološki zastario, ne prati ni kompletno poslovanje u gotovini, zbog čega i dalje postoji određeni prostor za sivu zonu. S tim u vezi, pojavila se realna i osnovana potreba za revidiranjem postojećeg sistema.

Naime, postojećim sistemom, zbog svojih prevaziđenih tehničkih ograničenja, svim poslovnim subjektima nametnuta je obaveza sprovođenja obaveznih procedura izrade periodičnih izvještaja, sprovođenje procedure pripreme dnevnih izvještaja za slanje, koje se obavezno sprovode nakon isteka radnog vremena i drugih eksplicitno i implicitno povezanih procedura koje zaposleni na svom radnom mjestu moraju da sprovode da bi sistem funkcionisao. Navedeno ukazuje na činjenicu da je osnivanje novog i proširenje postojećeg biznisa, kao i samo poslovanje finansijski i proceduralno opterećeno u interesu postizanja ciljeva fiskalizacije. Svako rješenje koje će uticati na liberalizaciju tržišta fiskalnih sistema, smanjenje povezanih operativnih troškova i smanjenje procedura ili njihovu automatizaciju, sigurno bi imalo pozitivne efekte na poslovno okruženje u Republici Srpskoj i Bosni i Hercegovini uopšte.

Dalje, pojava koja je uočena je da su neki poreski obveznici pronašli način da izbjegnu stroge zahtjeve za funkcionalnim i tehničkim karakteristikama fiskalnih sistema i da prometuju robu i usluge izdajući fiktivne fiskalne račune (koji izgledom čak ne odstupaju od propisane forme), odnosno račune koji ne ulaze u dnevne izvještaje o prometu koji se dostavljaju Poreskoj upravi Republike Srpske na dnevnom nivou. Navedena pojava je identifikovana i postojeći kapaciteti Poreske uprave Republike Srpske trenutno nemaju adekvatan odgovor, što predstavlja dodatni snažan motiv da se pređe na sistem koji bi po svojoj postavci onemogućio takav način rada.

Pored korišćenja paralelnih POS (Point of Sale) uređaja sa kojih se izdaju nefiskalni računi identifikovano je da je prisutna i pojava korišćenja defiskalizovanih certifikovanih fiskalnih uređaja sa kojih se izdaju računi koji potpuno odgovaraju propisanom izgledu fiskalnog računa (osim JIB-a obveznika kojeg prosječan kupac ne primjećuje), ali se tako ostvareni promet ne dostavlja na server Poreske uprave Republike Srpske putem dnevnih izvještaja, budući da je sistem defiskalizovan. Bitno je napomenuti da ne postoje egzaktni podaci o masovnosti ove pojave, ali prema dostupnim

informacijama postoji evidencija da je ova pojava prisutna. U vezi sa svim navedenim, postoji jasno opredjeljenje Vlade Republike Srpske, kao i Ministarstva finansija i Poreske uprave Republike Srpske da se ovo pitanje riješi s ciljem sprovođenja aktivnosti koja ide u pravcu smanjenja sive ekonomije i stvaranja ravnopravnih uslova poslovanja za sve privredne subjekte u zemlji

Iz navedenih razloga, planirano je donošenje Zakona o fiskalizaciji krajem 2020. godine, kojim će biti postavljen osnov za novi sistem fiskalizacije, a koji bi trebalo u potpunosti da bude u primjeni od 2022. godine. Pravni okvir za proizvode, koji odgovara potrebama tržišta i privrede, povećava produktivnost i konkurentnost domaćih proizvođača, zaštitu potrošača i okoline i liberalizaciju regionalne trgovine robom. Razvoj pravnog i planskog okvira za slobodno kretanje robe u Republici Srpskoj obaveza je koja proizlazi iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između EU i BiH. Takođe, to je jedan od preduslova za olakšanu trgovinu robama i uslugama u okviru jedinstvenog ekonomskog prostora u BiH i regionu, što direktno utiče na povoljniju poslovnu klimu, konkurentnost i produktivnost domaće privrede i zaštitu potrošača. Ovom mjerom eliminišu se nepotrebne barijere za pristup na EU i CEFTA tržištima, odnosno tržištima u okruženju, tj. doprinosi slobodnoj trgovini robom. Obezbjedenje domaće certifikacije proizvoda i usklađenosti domaćeg pravnog okvira sa međunarodnim standardima kvaliteta doprinosi jačanju domaće proizvodnje, prije svega finalnih proizvoda, i olakšava njihov pristup jedinstvenom regionalnom tržištu i tržištu Evropske unije.

Republika Srpska prepoznala je potrebu za snažnijom orijentacijom na sektor usluga, a potreba liberalizovanog pristupa sektoru usluga, u posljednjih nekoliko godina prepoznata je i kroz više regionalnih inicijativa (CEFTA, WB6 i sl.). Liberalizacija tržišta usluga, kako u pogledu slobode prava nastanjivanja, tako i slobode pružanja usluga na teritoriji Republike Srpske, obaveza je koja proizlazi i iz budućeg članstva u Evropskoj uniji (Poglavlje 3 *acquis*). Postepena priprema za buduće članstvo u Uniji i funkcionisanje na jedinstvenom tržištu EU podrazumijeva ispunjavanje zahtjeva iz Direktive o uslugama na unutrašnjem tržištu. Posredstvom Zakona o uslugama izvršena je djelimična transpozicija Direktive o uslugama, a isti predstavlja i omnibus propis. Implementacija odgovarajućeg pravnog okvira u sektoru slobodnog pružanja usluga, ima za cilj pojednostavljenje administrativnih postupaka u oblasti pružanja usluga i veću transparentnost, smanjenje ili ukidanje prepreka (barijera) razvoju uslužnih djelatnosti.

Republika Srpska je 2006. godine sprovela opsežnu reformu pojednostavljenja administrativnih procedura, Ministarstvo privrede i preduzetništva je uspostavilo elektronsku evidenciju formalnosti za početak i obavljanje poslovanja, (javno su dostupni na portalu pscsrpska.vladars.net). Evidentan je porast u odnosu na 2006. godinu. Razlozi za ovo nisu samo povećanje administracije, već i činjenica da 2006. godine nisu popisane sve procedure, da je u međuvremenu došlo do regulisanja oblasti koje prethodno nisu bile regulisane, kao i potrebe usaglašavanja sa EU propisima. Bez obzira na navedeno, u popisanim procedurama ima i onih u okviru kojih nepotrebno opterećuju poslovnu zajednicu i građane i gdje postoji mogućnost njihovog pojednostavljenja ili ukidanja, a time i značajnijih uštede u vremenu i troškovima

Moguće je identifikovati nekoliko prepreka unapređenju bezbjednog ambijenta za poslovanje od kojih se ističe nedovoljno suprotstavljanje korupciji, imajući u vidu poteškoće prilikom otkrivanja i dokazivanja ove vrste krivičnih djela, a imajući u vidu značaj prevencije korupcije u razvoju ambijenta za poslovanje. U cilju unapređenja borbe protiv korupcije Republika Srpska usklađuje svoje zakonodavstvo sa UNCAC-om. Za unapređenje bezbjednosnog ambijenta za poslovanje je posebno značajno usklađivanje sa GRECO-ovom preporukom VI koja traži da se podmićivanje u privatnom sektoru nedvosmisleno inkriminiše odvojenim odredbama od podmićivanja u javnom sektoru, što je Republika Srpske i učinila. Značajan uticaj na unapređenje bezbjednog ambijenta za poslovanje ima i praćenje tokova, te sprečavanje pranja novca, kao i suprotstavljanje organizovanom kriminalu i sajber kriminalu, ne samo u Republici nego i kroz regionalne aktivnosti. Značajnu prepreku unapređenju bezbjednog ambijenta za poslovanje kao i percepciji sigurnog poslovanja predstavljaju i migrantska kriza i povratak boraca sa stranih ratišta.

1. Opis mjere

1) Reforma Inspektorata Republike Srpske

Ovom reformom je predviđeno reformisanje Inspektorata Republike Srpske i inspekcija sa svih nivoa vlasti u Republici Srpskoj. Cilj je uređenje stanja u oblasti inspekcija i prevazilaženje nedostataka utvrđenih prilikom analize stanja, kao i na osnovu dostavljenih primjedaba, prijedloga i sugestija sindikata, poslodavaca i lokalnih zajednica. Do sada je usvojen novi Zakon o inspekcijama Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 18/20), a u toku je usvajanje nove sistematizacije o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji u Republičkoj upravi za inspeksijske poslove Republike Srpske, kojom će se uspostaviti nova struktura inspekcija.

2) Smanjenje učešća izdataka za tekuću potrošnju u javnoj upravi

U Republici Srpskoj mjera će biti realizovana kroz uspostavljanje registra zaposlenih kod korisnika budžetskih sredstava, te kroz izmjenu organizacije javne uprave i povećanje efikasnosti njenog rada. Donošenjem Zakona o registru zaposlenih kod korisnika budžetskih sredstava Republike Srpske stvorene su pretpostavke za realizaciju predviđene reformske mjere. Realizacija mjere koja se odnosi na izmjenu organizacije biće izvršena donošenjem novog zakona o državnim službenicima. Ministarstvo uprave i lokalne samouprave (MULS) u saradnji sa SIGMA sprovodi aktivnosti analize stanja sa ciljem uspostavljanja republičke uprave na SIGMA principima, koji se zasnivaju na uspostavljanju državne službe čiji je djelokrug i pravni okvir jasno definisan i primjenjuje se u praksi, zasnovan na profesionalizmu, zapošljavanju, obučavanju i ocjeni rada, korektnom i transparentnom platnom sistemu, kao i promociji integriteta i prevencije korupcije.

3) Smanjenje sive zone u prikazivanju prometa pomoću implementacije novog sistema fiskalnih kasa

Planirano je donošenje Zakona o fiskalizaciji krajem 2020. godine, kojim će biti postavljen osnov za novi sistem fiskalizacije, a koji bi trebalo u potpunosti da bude u primjeni od 2022. godine. S tim u vezi, planirano je da se u narednom periodu izrade svi podzakonski akti na osnovu Zakona o fiskalizaciji koji su neophodni da bi sistem funkcionisao i kojima se detaljno uređuju tehnički aspekti novog sistema. Takođe, u narednom periodu potrebno je izvršiti nabavku sistema za upravljanje fiskalizacijom, te neophodnih komponenti za poreske obveznike.

4) Unapređenje sektora slobodnog pružanja usluga

Implementacija Zakona o uslugama, s ciljem razvoja sektora pružanja usluga u Republici Srpskoj, podrazumijeva izrad sveobuhvatne Liste pravnih propisa kojima je u Republici Srpskoj regulisana oblast usluga, nakon čega slijedi analiza identifikovanih propisa s ciljem utvrđivanja prepreka (barijera) pružanju usluga. S tim u vezi, potrebno je identifikovati zahtjeve sadržane u propisima koji regulišu pružanje usluga u pojedinačnim sektorima koji su u suprotnosti sa odredbama Zakona, te preduzeti mjere na njihovom usaglašavanju. Navedeno će doprinijeti pojednostavljenju procedura i formalnosti i smanjenju ili uklanjanju neopravdanih i nesrazmjernih opterećenja (barijera) sa kojima se susreću pružaoci, ali i korisnici usluga u Republici Srpskoj. U tu svrhu posebno je značajno stavljanje u funkciju elektronske jedinstvene kontakt tačke (www.pscsrpska.vladars.net) putem koje će zainteresovanim subjektima biti omogućen pristup informacijama o postupcima, administrativnim procedurama i formalnostima.

5) Unapređenje bezbjednog ambijenta za poslovanje

S ciljem unapređenja bezbjednosti građana, institucija, zajednice i imovine pristupilo se izradi niza strateških dokumenata u oblasti bezbjednosti u Republici Srpskoj. Realizacija aktivnosti predviđenih u strateškim dokumentima doprinijeće unapređenju opšte bezbjednosti i bezbjednom ambijentu za poslovanje, kroz unapređenje bezbjednosti građana, institucija, zajednice i imovine i unapređenje sprečavanja, otkrivanja i istrage krivičnih djela, naročito organizovanog kriminaliteta, korupcije i terorizma.

6) Olakšan pristup povoljnim finansijskim sredstvima za MSP u cilju povećanja investicija, profita i radnih mjesta

Planirana reformska mjera u narednom trogodišnjem periodu, kroz naš najznačajniji projekat “Jačanje konkurentnosti”, potiče MSP da nabavkom nove opreme i uvođenjem novih tehnologija i tako doprinosi provođenju evropskog zelenog plana na polju ulaganja u tehnologije prihvatljive za okoliš

i poticanje industrija na inovacije. Također, ovom mjerom doprinosimo održivom ulaganju u poslovnu infrastrukturu, kao i poticanje MSP na uvođenje inovacija što je veoma bitno za ostvarivanje ekonomskog rasta i razvoja. Investiranjem u infrastrukturu i poticanje poslovnih subjekata na uvođenje inovacija pridonosi postizanju 17 globalnih ciljeva koji čine Program održivog razvoja Ujedinjenih nacija.

7) Povećanje ekonomske aktivnosti MSP kroz uklanjanje administrativnih barijera

Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta će poduzeti niz aktivnosti na izmjenama ili uklanjanju svih administrativnih prepreka koje su u našoj nadležnosti, sa ciljem jačanja konkurentnosti malih i srednjih preduzeća, povećanja njihovog broja, poticanja rasta inovativnih i izvozu usmjerenih MSP-a, kao i stvaranje povoljnog poslovnog ambijenta za osnivanje i razvoj subjekata male privrede.

8) Optimizacija administrativnih procedura u Republici Srpskoj

U Republici Srpskoj je planirana reforma koja se odnosi na Optimizaciju administrativnih procedura na republičkom nivou, a koja podrazumijeva analizu procedura identifikovanih u jedinstvenom registru svih dozvola, potvrda, rješenja (tzv. formalnosti) koje izdaju republički organi uprave (javno dostupno na portalu www.pscsrpska.vladars.net), sa stanovišta njihove opravdanosti, opravdanosti zahtijevanja neophodne dokumentacije, analizu troškova i vremena u njihovom pribavljanju. Cilj analize i sljedeći korak jeste predlaganje i sprovođenje pojednostavljenja pojedinih administrativnih procedura, te smanjenja troškova i vremena za poslovnu zajednicu.

a) Aktivnosti planirane u 2021. godini

- Uspostavljanje nove organizacione strukture Inspektorata Republike Srpske i unapređenje inspeksijskog sistema Republike Srpske kroz sinhronizovani inspeksijski sistem na svim nivoima vlasti u Republici Srpskoj (Ministarstvo uprave i lokalne samouprave i Inspektorat Republike Srpske).
- Donošenje Zakona o državnim službenicima (MULS),
- Donošenje Zakona o dopunama Zakona o registru zaposlenih kod korisnika budžetskih sredstava Republike Srpske (MULS),
- Analiza svakog pojedinačnog radnog mjesta zaposlenih u republičkim organima uprave, datog u registru, a na koje se primjenjuju odredbe Zakona o državnim službenicima (MULS i druga ministarstva i institucije Republike Srpske, u skladu sa nadležnostima).
- Donošenje podzakonskih akata za primjenu novog Zakona o fiskalnim kasama,
- Implementacija tehničkih aspekata onlajn sistema fiskalizacije u Republici Srpskoj (Ministarstvo finansija, Poreska uprava).
- Izrada Liste pravnih propisa koji uređuju oblast usluga u Republici Srpskoj i počinjanje procesa identifikacije propisa koji nisu u saglasnosti sa odredbama Zakona o uslugama,
- Predlaganje mjera za usaglašavanje identifikovanih propisa iz Liste pravnih propisa koji uređuju oblast usluga u Republici Srpskoj koji nisu u saglasnosti sa zahtjevima iz Zakona o uslugama u svrhu usklađivanja sa navedenim zakonom
- Izrada nove Strategije nadzora nad opojnim drogama i suzbijanja zloupotrebe opojnih droga u Republici Srpskoj (trenutni dokument je za period 2016-2021) i Strategije za prevenciju i borbu protiv terorizma u BiH (Ministarstvo bezbjednosti BiH je iniciralo aktivnosti na izradi Državne strategije za prevenciju i borbu protiv terorizma 2021–2026;
- Jačanje institucionalnog i pravnog okvira u borbi protiv sajber kriminala i drugih oblika teškog kriminala.
- Finansijska podrška za mala i srednja preduzeća putem dodjele grant sredstava,
- Finansijska podrška za mala i srednja preduzeća kroz pristup povoljnim kreditnim sredstvima,
- Jačanje kapaciteta MSP, putem edukacija, za pristup povoljnim finansijskim sredstvima,
- Izmjena Zakona o poticaju razvoja male privrede,
- Izrada podzakonskih akata na osnovu Zakona o poticaju razvoja male privrede,
- Formirati tijela neophodna za sprovođenje projekta optimizacije administrativnih procedura; utvrditi metodologiju i sprovesti obuke,

- Analizirati svaku pojedinačnu formalnost i pozvati poslovnu zajednicu da učestvuje u prijedlozima,
- Usaglasiti prijedlog plana za pojednostavljenje ili ukidanje procedura na nivou operativnog tijela, te predložiti plan optimizacije.

b) Aktivnosti planirane u 2022. godini

- Uspostavljanje sistema određivanja plata prema vrijednosti kojim će biti uspostavljen pravičniji sistem plata u republičkim organima uprave (MULS i druga ministarstva i institucije Republike Srpske, u skladu sa nadležnostima)
- Puna implementacija novog sistema fiskalizacije u Republici Srpskoj (Ministarstvo finansija, Poreska uprava).
- Izrada akcionog plana za usaglašavanje propisa koji u Republici Srpskoj regulišu oblast pružanja usluga sa Zakonom i Direktivom koji se odnose slobodno pružanje usluga,
- Ažuriranje podataka na portalu Jedinstvene elektronske kontakt tačke, u dijelu koji se odnosi na slobodno pružanje usluga
- Izrada nove Strategije borbe protiv korupcije u Republici Srpskoj i odgovarajućeg Akcionog plana (trenutni dokumenti su za period 2018–2022).
- Finansijska podrška za mala i srednja preduzeća putem dodjele grant sredstava,
- Finansijska podrška za mala i srednja preduzeća kroz pristup povoljnim kreditnim sredstvima,
- Jačanje kapaciteta MSP, putem edukacija, za pristup povoljnim finansijskim sredstvima,
- Izrada podzakonskih akata na osnovu Zakona o poticaju razvoja male privrede,
- Realizovati usaglašeni plan pojednostavljenja/optimizacije administrativnih procedura u Republici Srpskoj,

c) Aktivnosti planirane u 2023. godini

- Usvajanje operativnog plana za smanjenje potrošnje na plate (Ministarstvo finansija, MULS i druga ministarstva i institucije Republike Srpske, u skladu sa nadležnostima).
- Nastavak sprovođenja finansijske podrške (MPP),
- Unapređenje rada Jedinstvene elektronske kontakt tačke i primjena akta o evidenciji, analizi, ispitivanju i procjeni procedura i formalnosti za poslovanje u Republici Srpskoj
- Uspostavljene sve potrebne strukture za društvena preduzeća i omogućena podrška istima.
- Finansijska podrška za mala i srednja preduzeća putem dodjele grant sredstava,
- Finansijska podrška za mala i srednja preduzeća kroz pristup povoljnim kreditnim sredstvima,
- Jačanje kapaciteta MSP, putem edukacija, za pristup povoljnim finansijskim sredstvima
- Pratiti sadržaj registra odobrenja u Republici Srpskoj i eventualno dopuniti plan optimizacije administrativnih procedura (MPP).

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (godina)	Prelazni cilj (godina)	Cilj (godina)
Ostvarene investicije MSP			
Ostvaren profit MSP			
Broj novih radnih mjesta u MSP			
Organizovan Inspektorat Republike Srpske u skladu sa rezultatima realizovanih aktivnosti iz akcionog plana	2019.		2020.
Doneseno Uputstvo o vođenju registra zaposlenih kod korisnika budžetskih sredstava	2020.		2021.
Uspostavljen Registar zaposlenih kod korisnika budžetskih sredstava	2020.		2020.
Donesen Zakon o državnim službenicima	2019.		2020.
Određeni kriterijumi kvalifikovanosti i izrađeni testovi kompetentnosti za svako radno mjesto pri zapošljavanju državnih	2020.		2021.

službenika i namještenika			
Sprovedena analiza svakog pojedinačnog radnog mjesta zaposlenih u republičkim organima uprave	2020.		2022.
Donesen Zakon o platama zaposlenih u republičkim organima uprave Republike Srpske	2020.		2022.
Usvojen operativni plan za smanjenje ukupne potrošnje na plate	2020.		2022.
Smanjeno učešće izdataka na plate u javnom sektoru u odnosu na BDP	2020.		2022.
Donošenje podzakonskih akata za primjenu novog Zakona o fiskalnim kasama	X	Priprema podzakonskih akata uporedo sa izradom Zakona krajem 2020	Prva polovina 2021. godine
Nabavka informacionog sistema za fiskalizaciju i implementacija tehničkih aspekata sistema	X	X	2021.
Puna implementacija novog sistema fiskalizacije u Republici Srpskoj			2022.
Nivo usklađivanja propisa Republike Srpske (horizontalnog i vertikalnog) sa acquis Poglavlja 1 – Slobodno kretanje robe	30%	60%	80%
Stepen operativnosti i dostupnosti Registra važećih propisa i imenovanih certifikacionih tijela Republike Srpske (softverski podržanog)	30%	90%	100%
Realizacije mjera i aktivnosti iz „Strategije infrastrukture kvaliteta proizvoda i usluga Republike Srpske za period 2019–2023. godine“	80%	80%	100%
Lista pravnih propisa koji uređuju oblast usluga u Republici Srpskoj	100%	–	–
Akcionni plan za usaglašavanje propisa koji u Republici Srpskoj regulišu oblast pružanja usluga sa Zakonom i Direktivom koji se odnose slobodno pružanje usluga	40%	100%	–
Uspostavljena operativna kontakt točka	20%	60%	100%
Broj pojedinačnih formalnosti i administrativnih procedura u Republici Srpskoj u odnosu na ukupan broj	150/932	150/932	

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

- Efikasan i ekonomičan, profesionalan, odgovoran i transparentan rad inspeksijskih organa doprinosi smanjenju sive ekonomije i unapređenju svih sfera života.
- Olakšan pristup povoljnijim finansijskim sredstvima, kao i povećana budžetska izdvajanja za mala i srednja preduzeća u zadnje dvije godine ovoga trogodišnjeg razdoblja, će doprinijeti poboljšanju konkurentnosti privatnog sektora u Federaciji BiH. Pored toga, donošenje potrebne pravne regulative, također, će dovesti do povoljnijeg uticaja na konkurentnost malih i srednjih preduzeća u Federaciji BiH, pa tako i do rasta broja zaposlenih, profita, izvoza itd.
- Izradom registra biće moguće sprovesti analizu svakog radnog mjesta, sagledati njegov učinak i izvršiti plaćanje u skladu sa učinkom. Na taj način biće uspostavljena efikasnija javna uprava, a ujedno smanjiće se i ukupna potrošnja na plate u odnosu na BDP, tako da će se stvoriti prostor za povećanje kapitalne potrošnje. Na osnovu izvršene analize i analitičke procjene radnih mjesta, uspostaviće se vrijednosni sistem radnih mjesta u republičkim organima uprave, čime će se stvoriti pretpostavke za korektniji platni sistem. Određivanjem kriterijuma kvalifikovanosti i uvođenjem testova kompetentnosti unaprijediće se efikasnost i efektivnost rada zaposlenih u republičkim organima uprave, a sve uz poštovanje principa Evropske unije i SIGMA.
- Prevashodni uticaj novog sistema fiskalizacije očekuje se kroz smanjenje sive ekonomije, i

smanjenje poreske evazije, te poboljšanje poreske discipline, što direktno povećava konkurentnost privrednih subjekata koji poštuju poreske propise.

- Mjera koja se odnosi na optimizaciju administrativnih procedura u Republici ima direktan uticaj na konkurentnost, s obzirom na to da se odnosi i na pojedine oblasti koje se prate u međunarodnim izvještajima, koji ocjenjuju poslovni ambijent, a time utiče i na privlačenje, kako domaćih tako i stranih investicija. Pored ovakvih izvještaja, poslovna zajednica bi imala direktne koristi u smislu smanjenja troškova i vremena u pribavljanju pojedinih dozvola, potvrda i rješenja

Indikatori ishoda:

- Procenat firmi koje direktno ili indirektno izvoze proizvode (najmanje 1% prodaje). Uzima u obzir broj firmi koje proizvode robu (prerađivački sektor) koja se izvozi na strana tržišta i pruža uvid u kojoj mjeri domaća preduzeća ispunjavaju standarde kvaliteta, bezbjednosti i druge standarde potrebne za izvoz na strana tržišta;
- Uticaj se ogleda u unapređenju i implementaciji pravnog okvira u sektoru slobodnog pružanja usluga, koji će doprinijeti smanjenju ili ukidanju prepreka razvoju uslužnih djelatnosti. Kroz upravno pojednostavljenje i korišćenje centralizovane baze podataka o uslovima za pružanje usluga biće omogućen brz pristup informacijama zainteresovanim subjektima koji se bave ili se namjeravaju baviti djelatnostima iz oblasti sektora usluga. Takođe, uticaj se odnosi na razvoj sektora uslužnih djelatnosti i doprinos kreiranju novih radnih mjesta.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

- Strukturu troškova je u ovom trenutku teško definisati, s obzirom na to da će se, nakon stupanja na snagu Zakona o inspekcijama, morati strukturno reorganizovati Inspektorat
- Finansiranje izrade registra biće izvršeno iz sredstava Svjetske banke planiranih za ovu namjenu. Finansiranje donošenja Zakona o državnim službenicima biće izvršeno iz budžeta Republike Srpske i uz pomoć sredstava namijenjenih za sprovođenje projekata u oblasti reforme javne uprave
- Prema procjenama, troškovi uvođenja i implementacije novog sistema fiskalizacije, iznose oko 37 miliona KM, a uključuju: softver za fiskalizaciju transakcija u onlajn režimu rada, softver za fiskalizaciju transakcija u oflajn režimu rada, sistem za podršku, bezbjednosni sistem, sistem za verifikaciju računa, sistem za komunikaciju, te ostale komponente potrebne za funkcionisanje sistema za fiskalizaciju. Vlada Republike Srpske je opredijeljena da troškovi uvođenja i implementacije novog sistema fiskalizacije budu finansirani iz budžetskih sredstava, te da to ne bude na teret poslovne zajednice.
- Navedene aktivnosti provodit će osoblje Federalnog ministarstva razvoja, poduzetništva i obrta, tako da će troškovi za realizaciju biti redovni troškovi za plate uposlenih (neće biti dodatnih troškova), osim sredstava predviđenih u Budžetu Federacije BiH za finansijsku podršku malim i srednjim preduzećima. Sredstva planirana za ovu mjeru u 2021. godini su 0 KM, u 2022. god. 10.500.000 KM i u 2023. god. 11.000.000 KM.
- Optimizacija administrativnih procedura u Republici Srpskoj bi se trebao realizovati u okviru postojećih administrativnih kapaciteta republičkih institucija, uz eventualnu savjetodavnu podršku međunarodnih organizacija, kao što je IFC/WB. Proces sprovođenja ove reforme podrazumijeva i primjenu tzv. standard cost modela, koji omogućava da se izračunaju finansijski efekti predloženih pojednostavljenja procedura, kako za javni budžet, tako i za poslovnu zajednicu.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Očekivani uticaj na zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje biće moguće sagledati tek nakon potpunog sprovođenja primjene navedene mjere i analize rada Inspektorata.

Očekivani uticaj se ogleda u efikasnijem radu inspeksijskih organa, a to će doprinijeti smanjenju sive ekonomije i prelasku iz neformalne u formalnu zaposlenost. Očekivani uticaj na zapošljavanje i rodno pitanje biće moguće sagledati tek nakon potpunog sprovođenja primjene navedene mjere i analize svakog pojedinačnog radnog mjesta.

Mjera nema direktan uticaj na socijalne ishode. Međutim, smanjenjem sive ekonomije, povećanjem poreske discipline, te povećanjem obuhvata i porastom osnovice za oporezivanje kao posljedica uvođenja novog sistema, trebalo bi da dovede i do porasta poreskih prihoda, koji će se kroz sistem preraspodjele indirektno imati pozitivan uticaj na socijalne ishode.

Unapređenje sektora slobodnog pružanja usluga doprinijeće ostvarenju visokog kvaliteta usluga, stvaranju pretpostavki za nove uslužne djelatnosti i povećanju zaposlenosti, te razvoju tržišta usluga kao cjeline.

Stvaranje bezbjednog poslovnog ambijenta za domaće i strane investicije u Republici Srpskoj imaće direktan uticaj na zapošljavanje i time na smanjenje siromaštva, odnosno poboljšanje socijalnog položaja stanovništva i svih ostalih uslova života i rada.

Pored toga, smanjiće se opterećenost privrednih subjekata inspeksijskim kontrolama, što

Stvaranje boljeg poslovnog okruženja za rast i razvoj male privrede Federacije Bosne i Hercegovine direktno utiče na rast zaposlenosti, smanjenje siromaštva, ali isto tako realizacijom ove mjere će se pozitivno uticati na jednakost i rodno pitanje.

Mjera koja se odnosi na optimizaciju administrativnih procedura u Republici Srpskoj ima indirektni uticaj budući da se kroz unapređenje poslovnog ambijenta utiče na stvaranje uslova za veće zapošljavanje i bolji socijalni status građana.

6. Očekivani uticaj na okoliš

Planirana mjera nema negativnog uticaja na okoliš, jer kroz navedene aktivnosti nećemo podržavati projekte koji bi mogli imati bilo kakve negativne posljedice na okolinu.

7. Potencijalni rizici

Neblagovremeno donošenje zakona od strane Parlamenta Federacije BiH.

Postoji rizik od nedostatka planiranih finansijskih sredstava.

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Otpor jedinica lokalne samouprave za zadržavanje inspeksijskih organa	Niska	Učešće predstavnika jedinica lokalne samouprave u zajedničkim aktivnostima na realizaciji predmetne mjere
Smetnje pri implementaciji tehničkih aspekata sistema	Niska	Tehnička i kadrovska pripremljenost za implementaciju procesa
Rizik implementacije mjere koji se odnosi na optimizaciju administrativnih procedura u Republici Srpskoj ogleda se u većem broju uključenih nadležnih institucija i velikom obuhvatu projekta		- Formiranje Savjeta na najvišem nivou koji prati rad institucija - Postojanje formalne i javno dostupne početne baze podataka - Usvajanje jedinstvene metodologije - Formalno utvrđene nadležne osobe
Neadekvatna saradnja i razmjena podataka sa drugim nadležnim institucijama u BiH	Visoka	- Intenzivirati primjenu sporazuma, - Intenzivirati saradnju i razmjenu podataka
Migrantska kriza i povratak boraca sa stranih ratišta	Visoka	Jačanje bezbjednosnih kapaciteta (institucije, ljudski i materijalni kapaciteti)
Neprimjenjivanje usvojenog sistema koordinacije u procese EU integracija u BiH u procesu programiranja u okviru instrumenta IPA 2 i drugih instrumenata EU	Srednja	Bolja saradnja Vlade Republike Srpske sa svim nivoima vlasti (praćenje i koordinisanje aktivnosti)
Neblagovremeno donošenje zakona od strane Parlamenta Federacije BiH	Niska	Potražiti finansijsku podršku iz alternativnih izvora

5.3.4. Istraživanje, razvoj i inovacije i digitalna transformacija

a) Analiza glavnih prepreka

Bosna i Hercegovina u trenutačnim uvjetima, ulaže napore u razvoj poticajnog, povoljnog i inovativnog okruženja. U skladu s tim, osnovni pravac koji će slijediti je pametna specijalizacija, odnosno razvoj i korištenje inovacija u cilju poticaja ekonomskog rasta i konkurentnosti kao i unaprjeđenje IKT sektora uslađivanjem bh regulatornog okvira sa EU standardima.

Regulativa u BiH iz oblasti telekomunikacija nije usklađena sa Regulatornim okvirom za elektronske komunikacije EU. Usvajanje odgovarajućih strategija i politika koje reguliraju ovu oblast predstavlja prioritet.

Prema Globalnom inovacijskom indeksu 2019, Bosna i Hercegovina je rangirana na 76. mjesto od 130 zemalja i u odnosu na prethodnu godinu, pozicija je nepromjenjena. Ovo je alarm da su reforme u ovoj oblasti neophodne. Ohrabrujuća je činjenica da BiH bilježi napredak u oblastima tehnološke spremnosti i obuka što se vidi kroz uvođenje nove tehnologije i tehnoloških inovacija u poduzeća.

Jedan od uočenih izazova je nizak nivo ulaganja u istraživanja i razvoj, što svakako ima značajan utjecaj na konkurentnost bh istraživačko razvojne zajednice u međunarodnom okruženju. Procijenjena ukupna izdvajanja za istraživanja i razvoj posljednjih godina, iznosila su oko 0,2% BDP-a. Nedostatna finansijska sredstva su najčešći razlog neuvođenja inovativnih aktivnosti u bh poduzećima.

Uočeni izazov je i neefikasan sustav upravljanja naučnoistraživačkim i inovacijskim potencijalom u BiH. U prilog tome govori i činjenica da BiH trenutačno, ne raspolaže bazom raspoloživih kapaciteta naučnoistraživačkih institucija, njihovog pravnog statusa, kadrovske popunjenosti, načina finansiranja i sl. Set statističkih podataka na državnom nivou koji prati EUROSTAT metodologiju, objavljen je 2014. godine po prvi put. Agencija za statistiku BiH je objavila prvo izdanje I&R podataka za 2014. godinu. Od tada se objavljuje godišnje.

Prema Globalnom indeksu konkurentnosti Bosna i Hercegovina je na 91. mjestu, od 140 zemalja, sa najlošijom pozicijom prema kapacitetu za inovacije (114.pozicija). Zbog nedostatka vještina, fragmentiranog tržišta rada i niske razine integracije u globalne tokove znanja i lance vrijednosti, strane direktne investicije nisu usmjerene na sektore koji se baziraju na znanju. Situaciju dodatno pogoršava odljev mozgova, što je još jedan od izazova koje treba rješavati u narednom periodu.

Mjera je prenesena iz prethodnog perioda, djelimično korigovana. Tehnička implementacija certifikacionog tijela je završena u toku 2019. godine, čime je u formalnom smislu certifikaciono tijelo postalo operativno. U toku je priprema internih akata i procedura koje je neophodno donijeti kako bi certifikaciono tijelo i formalno-pravno moglo početi sa izdavanjem certifikata.

Najveće prepreke u oblasti istraživanja, razvoja, inovacija i visokog obrazovanja u Republici Srpskoj su: niska orijentisanost naučnih istraživanja prema privredi, nedovoljan broj i nepovoljna struktura istraživača i istraživačkih institucija, nizak nivo i kvalitet naučne produktivnosti, neusklađenost upisnih politika sa zahtjevima tržišta rada, nezadovoljavajući nivo studentskog standarda, nedovoljna saradnja naučnoistraživačke i inovatorske zajednice sa privredom, skromna ulaganja u istraživanje i razvoj, nedostatak interdisciplinarnosti u visokom obrazovanju i istraživanju, nesklad između mogućnosti privrede da apsorbuje nova tehnološka rješenja i tražnje za istim, nerazvijena svijest donosilaca odluka o važnosti inovacija i korišćenja savremenih tehnoloških rješenja, izostanak sistemskog pristupa inovacijama, naročito na visokoškolskim ustanovama, nezainteresovanost privrede za ulaganja u istraživačke centre koji mogu da podstaknu i promovišu razvoj inovatorstva, kao i otpor naučnoistraživačke i akademske zajednice prema kompetitivnom institucionalnom i projektnom finansiranju.

Kao direktna posljedica pandemije i potrebe za preusmjeravanjem finansijskih i organizacionih potencijala, planirane aktivnosti vezane za usvajanje Zakona o Fondu za nauku i inovativnost

Republike Srpske i aktivnost koja je neposredno vezana za ovaj zakon (osnivanje Fonda za nauku i inovativnost Republike Srpske) odložene su za naredni period.

b) Reformske mjere

5.3.4.1. Unapređenje sektora komunikacija i informacionog društva uz usklađivanje regulatornog okvira sa EU standardima

1. Opis mjere

BiH ima nedovoljno razvijen IKT sektor, a samim tim je i nekonkurentan jer ima niz prepreke za regionalnu ekonomsku integraciju, uključujući i implementaciju višegodišnjeg akcionog plana za regionalni ekonomski prostor (REA MAP) u relevantnim oblastima.

Prvi korak u digitalnoj transformaciji društva je digitalizacija i informatizacija javne uprave. Europska unija prati razvoj e-uprave u državama članicama putem izvještaja "Mjerilo e-uprave Europske komisije", na godišnjoj osnovi. Rezultati višegodišnjih istraživanja pokazuju da je BiH prema razvoju e-uprave zauzela 105. mjesto od 193 zemlje. Ipak, u Republici Srpskoj postoji snažna osnova za daljnji razvoj e-uprave, što se ogleda u postojanju osnovnog pravnog i regulatornog okvira koji uređuje e-upravu, uspostavljenoj osnovnoj IKT infrastrukturi koja podržava elektronske komunikacijske usluge i snažnoj društvenoj i političkoj posvećenosti ubrzanom razvoj informacionog društva.

Neke od glavnih prepreka su:

- Nedostaju zakoni, politike i strategije koji uređuju oblast a koji su usklađeni sa relevantnim zakonodavstvom EU na svim nivoima vlasti;
- Nije izgrađena mreža koja ima dovoljnu pokrivenost teritorije, koja pruža dovoljne brzine usluga i zadovoljava propisane kriterije sigurnosti;
- Nedostaju razvijeni elektronski servisi za sve građane i privredu;
- Nedovoljno razvijena elektronska uprava;
- Nesigurni servisi i sistemi od prijetnji i zloupotreba, što podrazumijeva i oblast kibernetičke sigurnosti (Cybersecurity) i nedovoljna bezbjednost informacionih sistema e-uprave.
- Donošenje zakona, politika, strategija i podzakonskih propisa za IKT sektor na svim nivoima vlasti u BiH.

Aktivnosti planirane u 2021. – 2023.

Izrada i usvajanje:

- Zakon o informacionoj sigurnosti i sigurnosti mrežnih i informacionih sistema/MKT BiH;
- Zakona o elektronskoj identifikaciji i uslugama povjerenja za elektronske transakcije/MKT BiH;
- Strategije širokopojasnog pristupa/MKT BiH
- Zakona o elektronskim komunikacijama i elektronskim medijima/MKT, RAK, DEI, nadležna entitetska i DB BiH tijela;
- Strategije razvoja informacionog društva u Bosni i Hercegovini/MKT BiH
- Mapiranje širokopojasne infrastrukture/RAK, MKT BiH, nadležna entitetska i DB BiH tijela TK operatori
- Strategije razvoja elektronske uprave u institucijama Bosne i Hercegovine
- Unapređenje kapaciteta nacionalnog centra za upravljanje digitalnim identitetom, odnosno certifikacionog tijela MNRVOID s ciljem masovne proizvodnje kvalifikovanih elektronskih certifikata za elektronski potpis i elektronski pečat;

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (2021)	Prelazni cilj (2022)	Cilj (2023)
Usklađena BiH legislativa sa EU standardima	2021 20%	2022 40%	2023 75%
Teritorijalna pokrivenost BiH širokopojasnim uslugama	2021 40%	2022 50%	2023 60%

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Stimulisaće se rast ekonomije uvođenjem novih servisa i otvorenost za investicije, stvaraju se uslove za otvaranje novih radnih mjesta, povećavaju produktivnost postojećih procesa rada, prihoda i povrata investicija. Ulaganja u oblast širokopojasnog pristupa direktno utiče na rast bruto društvenog proizvoda, konkurentnost svih sektora privrede i unapređenje života građana

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Procijeniti godišnje dodatne troškove implementacije svih aktivnosti u okviru mjere. Navesti izvor finansiranja koji se koristi za pokrivanje svih troškova. Međutim, ne spominjati ime određenog donatora ili zajmodavca.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Objašnjeno pod tačkom 3. Očekivani uticaj na konkurentnost

6. Očekivani uticaj na okoliš

Mjera je neutralna kad se radi o utjecaju na okoliš.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Neusvajanje legislativa od strane SM BiH i PS BiH	Visoka	Informisati javnost o važnosti usvajanja pripremljene legislativa

5.3.5. Reforme ekonomske integracije

5.3.5.1. Unaprjeđenje elektronske uprave

a) Analiza glavnih preporuka

S ciljem potpune primjene Zakona o elektroničkom potpisu Bosne i Hercegovine, te implementacije elektroničkog potpisa za javnu upravu, građane i privredne subjekte u cijeloj državi u prethodnom izvještajnom razdoblju Ministarstvo komunikacija i prometa Bosne i Hercegovine je uspostavilo Ured za nadzor i akreditiranje ovjeritelja sukladno članu 20. Zakona o elektroničkom potpisu BiH koji je zvanično započeo s radom 15.1.2018. godine.

U Republici Srpskoj tokom 2020. godine realizovane su planirane mjere uspostavljanja nacionalnog centra za upravljanje digitalnim identitetima u okviru Ministarstva za naučno-tehnološki razvoj, visoko obrazovanje i informaciono društvo Republike Srpske (MNRVOID), odnosno uspostavljena je osnovna infrastruktura javnog ključa (PKI infrastruktura) i kvalifikovano certifikaciono tijelo MNRVOID. Uloga nacionalnog centra je dvojaka i podrazumijeva upravljanje zakonodavnim okvirom usluga povjerenja (trusted services) u Republici Srpskoj, kao i poslove upravljanja digitalnim identitetima fizičkih i pravnih lica, odnosno poslove izdavanja kvalifikovanih elektronskih certifikata za elektronski potpis i elektronski pečat kroz rad certifikacionog tijela MNRVOID.

Prvi korak digitalne transformacije društva je digitalizacija i informatizacija javne uprave. Evropska

uniya prati razvoj e-uprave u zemljama članicama kroz izvještaj the european commisssion egovernment benchmark na godišnjem nivou. Rezultati višegodišnjih istraživanja pokazuju da je po razvoju e-uprave, BiH rangirana na 105. mjestu od posmatrane 193 zemlje .

Ipak, u Republici Srpskoj postoji jaka osnova za dalji razvoj e-uprave, koja se ogleda u postojanju osnovnog pravno-regulatornog okvira koji uređuje oblast e-uprave, uspostavljene osnovne ikt (informaciono-komunikacione tehnologije) infrastrukture koja podržava servise elektronske komunikacije, te snažnog društvenog i političkog opredjeljenja za ubrzani razvoj informacionog društva.

Međutim, dinamičniji razvoj e-uprave republike srpske uslovljen je daljim razvojem osnovne ikt infrastrukture e-uprave, odnosno razvojem horizontalnih gradivnih blokova, kao što su jedinstveni interoperabilni informacioni sistem, platforma za elektronsko plaćanje, jačanje usluga povjerenja, odnosno upravljanja digitalnim identitetima, platforma za kvalifikovanu elektronsku dostavu „e-sanduče“, portal e-uprave i dr. Kao što je i prepoznato strategijom razvoja e-uprave za period 2019–2022, ključni izazov u razvoju ikt infrastrukture je obezbjeđenje kvalitetnih finansijskih sredstava, praćeno razvojem povoljnog okruženja za digitalnu transformaciju javne uprave i razvojem ljudskih resursa u javnom i privatnom sektoru. Kao neplanirana prepreka, situacija izazvana pandemijom virusa Korona je razlog zbog kojeg nije uspostavljena infrastruktura za komunikaciju i razmjenu podataka (e-sanduče).

1. Opis mjere

Tokom 2020. godine realizovane su planirane mjere uspostavljanja nacionalnog centra za upravljanje digitalnim identitetima u okviru Ministarstva za naučno-tehnološki razvoj, visoko obrazovanje i informaciono društvo Republike Srpske (MNRVOID), odnosno uspostavljena je osnovna infrastruktura javnog ključa (PKI infrastruktura) i kvalifikovano certifikaciono tijelo MNRVOID. Uloga nacionalnog centra je dvojaka i podrazumijeva upravljanje zakonodavnim okvirom usluga povjerenja (trusted services) u Republici Srpskoj, kao i poslove upravljanja digitalnim identitetima fizičkih i pravnih lica, odnosno poslove izdavanja kvalifikovanih elektronskih certifikata za elektronski potpis i elektronski pečat kroz rad certifikacionog tijela MNRVOID. U okviru certifikacionog tijela MNRVOID uspostavljeno je registraciono tijelo čiju ulogu obavlja Agencija za posredničke, informatičke i finansijske usluge Republike Srpske (APIF).

Na polju razvoja elektronskih usluga tokom 2020. Godine stvoreni su tehnički preduslovi elektronske prijave rođenja djeteta kroz projekat „e-beba“, kao i onlajn registracije privrednih subjekata. Tokom 2020. Godine realizovane su i aktivnosti na primjeni koncepta „smart city“, koji se odnosi na uspostavljanje sistema objedinjenog obračuna i naplate komunalnih troškova od jedinica lokalnih samouprava. Međutim, usljed posljedica pandemije Korona virusa dati koncept nije implementiran u pet jedinica lokalnih samouprava u Republici Srpskoj tokom 2020. godine. Takođe, usljed posljedica pandemije korona virusa odgođeno je usvajanje zakonodavnog okvira iz oblasti e-uprave i informacione bezbjednosti Republike Srpske, ali je usvojena strategija razvoja e-uprave republike srpske za period 2019–2022. godine i sprovedene su aktivnosti pripreme prednacrta navedenih zakonskih rješenja.

U segmentu informacione bezbjednosti tokom 2020. godine uspostavljen je operativni centar za informacionu bezbjednosti koji djeluje u okviru MNRVOID. U ovoj inicijalnoj fazi postojanja centra uspostavljen je automatizovan nadzor samo nad dijelom ključne IKT infrastrukture e-uprave Republike Srpske i u narednom periodu potrebno je sprovesti obimne aktivnosti na dodavanju dodatne IKT infrastrukture koja bi bila predmet stalnog nadzora i definisanju pravila informacione bezbjednosti.

Kontinuirane aktivnosti u periodu 2021–2023. Godine

- Regulisanje oblasti elektronske uprave u Republici Srpskoj, elektronskog potpisa i informacione bezbjednosti Republike Srpske, u skladu sa utvrđenim ciljevima strategije razvoja e-uprave republike srpske za period 2019–2022:
  - aktivnosti konceptualnog dizajna i razvoja ključne ikt infrastrukture e-uprave

(jedinstveni interoperabilni informacioni sistem, platforma za elektronsko plaćanje, platforma za kvalifikovanu elektronsku dostavu e-sandučice, republički klad, portal e-uprave i drugo),

- primjena i održavanje informacionih sistema za pružanje e-usluga građanima i poslovnim subjektima (e-beba, smart city, onlajn registracija privrednih subjekata i drugo),
- primjena i održavanje informacionih sistema za nadzor u oblasti informacione bezbjednosti,
- unapređenje kapaciteta nacionalnog centra za upravljanje digitalnim identitetima, odnosno certifikacionog tijela mnrvoid s ciljem masovne produkcije kvalifikovanih elektronskih certifikata za elektronski potpis i elektronski pečat i proširenja usluga koje pruža certifikaciono tijelo mnrvoid (potpisivanje u kladu i dr.),
- unapređenje kapaciteta mnrvoid i e-uprave republike srpske za upravljanje procesom digitalne transformacije javne uprave, digitalnim identitetima i informacionom bezbjednošću republike srpske,
- analiza mogućnosti i uvođenje podsticajnih mjera za poslovne subjekte u oblasti ikt u republici srpskoj.

Aktivnosti planirane u 2021–2023. Godini

- Priprema i usvajanje strategija, kao i zakonskih i podzakonskih akata kojima će se unaprijediti oblast informacione bezbjednosti u republici srpskoj.
- Koordinacija aktivnosti analize, izbora i digitalizacije administrativnih postupaka za koje postoji izgrađena ključna ikt infrastruktura i digitalna spremnost organa javne uprave za elektronsko pružanje usluga građanima i poslovnim subjektima.

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (godina)	Prelazni cilj (godina)	Cilj (godina)
Pripremljeni i usvojeni zakonskih i podzakonski akti kojima se unapređuje oblast e-uprave, elektronskog potpisa i informacione bezbjednosti Republike Srpske	2021.	2022.	2023.
Utvrđene podsticajne mjere za poslovne subjekte u oblasti IKT u Republici Srpskoj	2021.	2022.	2023.
E-uprava Republike Srpske razvija ključnu IKT infrastrukturu za pružanje e-usluga građanima i poslovnim subjektima	2021.	2022.	2023.
Fizičkim i pravnim licima i organima javne uprave omogućeno korišćenje usluga povjerenja	2021.	2022.	2023.
Unaprijeđeni kapaciteti certifikacionog tijela MNRVOID s ciljem masovne produkcije kvalifikovanih elektronskih certifikata za elektronski potpis i elektronski pečat i proširene usluge koje se pružaju građanima i poslovnim subjektima	2021.	2022.	2023.
Razvijeni informacioni sistemi za pružanje e-usluga građanima i poslovnim subjektima (e-beba, smart city, onlajn registracija privrednih subjekata i dr.) kontinuirano se održavaju i unapređuju	2021.	2022.	2023.
Razvijeni informacioni sistemi za nadzor u oblasti informacione bezbjednosti kontinuirano se održavaju i unapređuju	2021.	2022.	2023.
Utvrđene i uvedene podsticajne mjere za poslovne subjekte u oblasti IKT u Republici Srpskoj čija se efikasnost kontinuirano analizira	2021.	2022.	2023.
Unapređenje kapaciteta MNRVOID i e-uprave Republike Srpske za upravljanje procesom digitalne transformacije, digitalnim identitetima i informacionom bezbjednošću	2021.	2022.	2023.

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Procjenjuje se da jedna država zahvaljujući rastu IKT investicija od 20% može povećati vlastiti BDP

za 1% . Efikasno i transparentno pružanje e-usluga građanima i poslovnim subjektima omogućava jednostavan i siguran postupak ulaska na tržište i značajno brže procedure. To će direktno uticati na skraćivanje vremena i troškova privrednih subjekata i preduzetnika, a za prostor republike srpske unapređenje elemenata koji se ocjenjuju kod konkurentnosti određene lokacije. Nedvosmislen je i pozitivan uticaj na smanjenje troškova javne uprave u procesu pružanja javnih usluga.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Ulaganja u digitalnu transformaciju javne uprave, odnosno u razvoj ključne IKT infrastrukture podrazumijevaju značajne finansijske investicije, posebno u inicijalnoj fazi. Tek nakon određenog dostignutog stepena razvoja e-uprave, ove investicije počinju da ostvaruju prinose. Sredstva za navedene reformske mjere biće osigurana iz donatorskih i budžetskih sredstava.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Jednostavan i siguran postupak ulaska na tržište i značajno brže procedure, direktno će uticati na skraćivanje vremena i troškova privrednih subjekata i preduzetnika, što će obezbijediti pretpostavke za novo zapošljavanje, bez ograničenja po rodnom pitanju.

6. Očekivani uticaj na zaštitu životne sredine

Nema uticaja na zaštitu životne sredine.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Veliki broj učesnika u procesu Zavisnost realizacije od dinamike i obima sredstava.	Visoka	Aktivan dijalog, promocija pozitivnih ishoda realizacije mjere
Zavisnost realizacije od dinamike i obima sredstava.	Visoka	Iznalaženje alternativnih izvora finansiranja

a) Analiza glavnih prepreka

U Republici Srpskoj potrebno je usvojiti evropske standarde u oblasti posredovanja u prometu nepokretnosti i normativno urediti navedenu oblast kroz donošenje Zakona o posredovanju u prometu nepokretnosti. Navedenim zakonskim propisom će se jačati konkurentnost privrednih subjekata u sektoru usluga i suzbiti siva ekonomija uz stvaranje uslova za razvoj tržišta nepokretnosti u Republici Srpskoj, a što je u skladu sa postavljenim ciljevima u oblasti uređenja unutrašnjeg tržišta, zaštite fer konkurencije i zaštite potrošača.

Na osnovu Zakona o posredovanju u prometu nepokretnosti u 2021. godini donijeće se podzakonski akti, među kojima i podzakonski akt kojim se uspostavlja Registar posrednika.

Analiza trenutnog stanja u Republici Srpskoj u oblasti posredovanja u prometu nepokretnosti ukazuje na sljedeće: visoko učešće sive ekonomije u poslovima posredovanja u prometu nepokretnosti; nekvalitetna usluga posrednika; nepostojanje osiguranja od odgovornosti; nije određena potrebna stručna sprema za lice koje obavlja poslove posredovanja; posrednici nemaju obavezu da prikažu svu dokumentaciju u vezi sa nepokretnošću, niti da ta dokumenta, tj. kopije dokumenata čuvaju; ugovori o posredovanju se u praksi rijetko zaključuju; ugovori ne sadrže sve potrebne elemente, ni obaveze i odgovornosti posrednika; provizije se često isplaćuju u gotovom, a ne preko računa, čime se dovodi u pitanje kontrola tokova novca i oporezivanje; Republika nema adekvatan izvor podataka o obavljenim transakcijama u posredovanju u prometu nepokretnosti (obim, vrsta, vrijednost, po teritoriji itd.); angažovanje nestručnih lica na poslovima posredovanja, i to bez zaključenja odgovarajućeg ugovora u skladu sa zakonom kojim se uređuju radni odnosi, a to dovodi do nekvalitetnog pružanja usluge, veliki broj transakcija na tržištu nepokretnosti obavlja se uz posredovanje neregistrovanih privrednih subjekata, dakle u sivoj zoni ekonomije, u kojoj ne važe nikakva pravila, niti standardi poslovanja, uz istovremeno izbjegavanje plaćanja poreza.

Postojeće stanje u oblasti posredovanja u prometa nekretnina na području Federacije Bosne i Hercegovine karakterišu velike nepravilnosti i problemi koji su nastali kao posljedica nepostojanja posebnog zakonskog okvira kojim bi ova oblast bila uređena. Pravno neuređeno stanje, pogoduje pojavi sve većeg broja lica koja posreduju u trgovini nekretnina bez ikakve registracije, u sferi “sive ekonomije”.

b) Reformska mjera

5.3.5.2. Uređenje oblasti posredovanja u prometu nepokretnosti

1. Opis mjere

Mjera „Tržište prometa nekretnina u Federaciji BiH“ u vezi s Nacrtom Zakona o posredovanju u prometu nekretnina prenosi se iz prethodne godine.

Zakonsko uređenje ove oblasti potrebno je prije svega radi smanjenja nelojalne konkurencije boljeg uređenja tržišta, zaštite potrošača, registrovanja podataka o transakcijama i prometu nekretnina kao i povećanja efikasnosti kontrole pravnih i fizičkih lica koja obavljaju ovu djelatnost, što će imati utjecaja i na prihode po osnovu poreza i doprinosa. Zakonsko uređenje ove oblasti potrebno je prije svega radi smanjenja nelojalne konkurencije boljeg uređenja tržišta, zaštite potrošača, registrovanja podataka o transakcijama i prometu nekretnina kao i povećanja efikasnosti kontrole pravnih i fizičkih lica koja obavljaju ovu djelatnost, što će imati utjecaja i na prihode po osnovu poreza i doprinosa.

Osnovni ciljevi mjere uređenja u oblasti posredovanja u prometu nepokretnosti su obezbjeđenje visokog stepena pravne sigurnosti za sve učesnike u posredovanju u prometu nepokretnosti, viši kvalitet usluga u oblasti posredovanja po evropskim standardima poslovanja, jačanje konkurentnosti privrednih subjekata u sektoru usluga, suzbijanje sive ekonomije i razvoj tržišta nepokretnosti u Republici Srpskoj.

a) Aktivnosti planirane u 2021.

- Uspostavljanje registra lica koji se bave posredovanjem pri prometu nepokretnosti, praćenje efekata donesenog zakona na smanjenju sive ekonomije, rastu i razvoju ove djelatnosti i zaštiti učesnika u prometu nepokretnosti Republike Srpske (Ministarstvo trgovine i turizma – MTT).
- Donošenje Zakona o posredovanju u prometu nekretnina

Promjena koja bi uticala na indikatore odnosi se na smanjenje nelojalne konkurencije, bolje uređenje tržišta, zaštite potrošača, registrovanje podataka o transakcijama i prometu nekretnina kao i povećanja efikasnosti kontrole pravnih i fizičkih lica koja obavljaju ovu djelatnost, što će imati utjecaja i na prihode po osnovu poreza i doprinosa.

b) Aktivnosti planirane u 2022.

- Ažuriranje registra lica koji se bave prometom nepokretnosti, praćenje efekata donesenog zakona na smanjenju sive ekonomije, rastu i razvoju ove djelatnosti i zaštiti učesnika u prometu nepokretnosti Republike Srpske (MTT).
- Priprema i donošenje podzakonskih akata koji proizilaze iz Zakona (Federalno ministarstvo trgovine) (Federalno ministarstvo trgovine i Privredna /Gospodarska komora Federacije BiH)

c) Aktivnosti planirane u 2023.

- Implementacija i praćenje primjene Zakona.

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (2021)	Prelazni cilj (2022)	Cilj (2023)
Povećan broj registrovanih, odnosno legalnih posrednika u Republici Srpskoj	15	30	–
Rast budžetskih prihoda	4.000	15.000	–
Procjena sive ekonomije u oblasti posredovanja nekretnina			

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Uticaj na konkurentnost se ogleda u povećanom prilivu novčanih sredstava u budžet Republike Srpske, zatim pravnim uređenjem ove djelatnosti i stvaranjem lojalne konkurencije stvaraju se uslovi za razvoj i rast ove djelatnosti, doprinosi se suzbijanju sive ekonomije i zaštiti učesnika (i kupaca i prodavaca nepokretnosti u oblasti posredovanja u prometu nepokretnosti).

U Federaciji BiH, provođenje navedene mjere kroz donošenje neophodnog zakonodavno-pravnog okvira dovest će do smanjenja nelojalne konkurencije, boljeg uređenje tržišta, zaštite potrošača, jače kontrole registrovanja podataka o transakcijama i prometu nekretnina i uređenja profesionalnog statusa djelatnosti posrednika u prometu nekretnina.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Za realizaciju navedenih aktivnosti nisu potrebna novčana sredstva u Republici Srpskoj.

Aktivnosti se planiraju provoditi u okviru plana redovnih troškova plata uposlenika Federalnog ministarstva trgovine. Također, imajući u vidu da se aktivnosti po pitanju tehnoloških, tehničkih i softverskih rješenja za uspostavu Registra tek trebaju utvrditi, troškovi implementacije navedenih aktivnosti moći će se procijeniti naknadno te će biti potrebno osigurati sredstva u Budžetu Federacije Bosne i Hercegovine ili nekog drugog izvora finansiranja.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Kao rezultat donošenja i implementacije Zakona očekuje se povećanje broja formalno zaposlenih u sektoru pružanja usluga posredovanja u prometu nekretnina.

Uticaj na socijalne ishode, zapošljavanje i smanjenje siromaštva se ogleda u kreiranju novih radnih mjesta, povećanju zaposlenosti, rastu životnog standarda, jačanju kupovne moći stanovništva i poboljšanju penzionih, zdravstvenih i socijalnih fondova.

Ne postoje zakonska ograničenja kada se radi o neutralnosti uticaja na rodno pitanje.

6. Očekivani uticaj na okoliš

Nema uticaj

7. Potencijalni rizici

Nacrt Zakona o posredovanju u prometu nekretnina usvojen je na 5. redovnoj sjednici Predstavničkog doma Parlamenta Federacije BiH 24.09.2019. godine ali Dom naroda još uvijek nije razmatrao Nacrt Zakona

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Nema rizika	–	–

5.3.6. Obrazovanje i vještine

a) Analiza glavnih prepreka

Nepovoljna obrazovna struktura se negativno odražava na tržište rada, a u krajnjoj liniji i na sistem socijalne zaštite. Prepoznata je i potreba mobilnosti i internacionalizacije u svrhu stvaranja boljih kompetencija studenata nakon završenog studija i bržeg zapošljavanja, podizanja konkurentnosti na tržištu rada, smanjenja nezaposlenosti i povećanja nivoa privredne aktivnosti zemlje.

Vaspitanje i obrazovanje treba da preuzme jednu od ključnih uloga u razvoju društva preko kvalitetnog obrazovanja, jer je kvalitetno obrazovanje resurs za razvoj privrede i društva u cjelini. Kako bi se dostiglo kvalitetno obrazovanje, primjereno zahtjevima privrednog, kulturnog i društvenog razvoja Republike Srpske, primarni razvojni cilj treba da bude unapređenje vaspitno-obrazovnog sistema Republike Srpske kroz jačanje pristupa i kvaliteta obrazovanja. To znači da je neophodno omogućiti svakom djetetu da bude uključeno u proces vaspitanja i obrazovanja od

predškolskog uzrasta, preko osnovne škole, do uključivanja u srednje škole, a kasnije i na visokoškolske ustanove.

Budući da su nastavni planovi i programi jedna od osnovnih komponenti obrazovnog sistema, Ministarstvo prosvjete i kulture (MPK) završilo je aktivnosti na reviziji i standardizaciji nastavnih planova i programa u oblasti srednjeg obrazovanja i vaspitanja, koji su bili osnov za donošenje istih, dok je revizija nekih nastavnih planova i programa u oblasti osnovnog vaspitanja i obrazovanja još uvijek u toku. Otvorenost prema drugim sistemima i integrisano djelovanje svih relevantnih subjekata važnih za podizanje stvaralačkih i proizvodnih kvaliteta radno sposobnog stanovništva su važni za razvoj ljudskih resursa koji treba biti prioritet Republike.

Prepreke za rast i konkurentnost u oblasti obrazovanja i vještina su: neusklađenost upisnih politika sa zahtjevima tržišta rada; nedovoljno izražena preduzetničko-inovativna komponenta u obrazovnom procesu; praktična nastava i obuka koja se izvodi van obrazovnih ustanova nije dostupna učenicima u preduzećima, kao i nedostatak mentora u preduzećima koji bi radili i pratili učenike; organizovanje praktične nastave u uslovima pandemije virusa korona (SARS-CoV-2), posebno u slučaju potrebe organizovanja nastave na daljinu, nastavni procesi nisu u dovoljnoj mjeri prilagođeni savremenim metodama i oblicima rada u oblasti obrazovanja.

S druge strane, analiza stanja na tržištu rada ukazuje na nedovoljnu fleksibilnost i nisku efikasnost tržišta rada koje za posljedicu imaju nisku stopu aktivnosti i zaposlenosti, postojanje visoke stope dugoročne nezaposlenosti, ograničene mogućnosti integracije mladih na tržište rada.

b) Reformske mjere

5.3.6.1. Unapređenje povezanosti obrazovanja i tržišta rada

1. Opis mjera

Poboljšanje usklađenosti obrazovanja sa zahtjevima tržišta rada je osnovni cilj ove reformske mjere, kako bismo osigurali obrazovan i stručan kadar privredi i povećali broj zaposlenih. FMON je usmjerilo svoje aktivnosti na poboljšanje njihovih životnih i radnih vještina i kompetencija, osposobljavanje kvalitetnog i deficitarnog kadra kao osnovnog resursa konkurentne ekonomije u Federaciji BiH zasnovane na znanju, poboljšanje studentskog standarda, podršku međunarodnoj akademskoj mobilnosti nastavnika i studenata putem novoosnovane Fondacije za mobilnost studenata i nastavnika u Federaciji BiH i podršku cjeloživotnom učenju.

Ekonomski i investicijski plan za WB ima inicijativu uspostave **garantnog fonda za mlade**. To je prijedlog načina kako da svi mladi dobiju kvalitetnu ponudu za posao nakon kontinuiranog obrazovanja, stažiranja ili odrađenog pripravničkog staža u roku od 4 mjeseca nakon što ostanu bez posla ili nampuste formalno obrazovanje. Ovo trebaju provoditi Vlade Zemalja ZB u4 faze i kroz finansijsku potporu iz IPA III.

Sistem predškolskog vaspitanja i obrazovanja, kao uslugu, potrebno je učiniti dostupnim što većem broju djece predškolskog uzrasta, jer od ukupnog broja djece predškolskog uzrasta (51.806) u 2020. godini njih 13.274 pohađa predškolske ustanove ili 25%. Neophodno je nastaviti sa aktivnostima koje dovode do povećanja obuhvata djece u nekim od predškolskih programa, posebno programa u godini pred polazak u školu. Radi podizanja kvaliteta obrazovanja, potrebno je preispitati strukturu predškolskog programa, jer se preko strukture djeluje na pedagoški kvalitet i ishode učenja i razvoja djece.

Osnovno vaspitanje i obrazovanje je obavezni dio sistema vaspitanja i obrazovanja Republike Srpske koji predstavlja neophodan uslov za sveukupni razvoj, svakog pojedinca i društva u cjelini i zato treba da je zasnovano na kvalitetu i otvorenosti u kojem će svaki učenik ovladati kvalitetnim znanjima i vještinama koje se mogu međusobno povezivati i primjenjivati u daljem školovanju i u svakodnevnom životu, zadovoljavajući razvojne potrebe učenika i potrebe društva, a poštujući jednako pravo pristupa i jednake mogućnosti svakog pojedinca bez diskriminacije po bilo kom osnovu. Kvalitet osnovnog obrazovanja i vaspitanja je u vezi sa demografskim, ekonomskim i socijalnim promjenama u društvu.

Iako je završena revizija i standardizacija zanimanja kontinuirano je potrebno raditi na usaglašavanju struka i zanimanja, pogotovo s ciljem lakšeg prilagođavanja programskih sadržaja novim zahtjevima tržišta rada lokalnih zajednica. U kontekstu održivog razvoja lokalnih zajednica, potrebno je raditi i na definisanju novih zanimanja, potrebnih tržištu rada, kroz izradu oglednog nastavnog programa, koji bi u procesu primjene bio praćen, a poslije evaluacije programa, razmotrena opravdanost uvođenja istog u sistem obrazovanja. Standardi zanimanja zasnovani na kompetencijama i ishodima učenja će dati osnovne mjere za dalje aktivnosti u redefinisaniu postojeće nomenklature zanimanja, odnosno klasifikacije zanimanja, koja je podložna stalnoj reviziji u smislu izmjena i dopuna, a u skladu sa potrebama tržišta rada. Klasifikacija zanimanja je podložna stalnoj reviziji, u smislu izmjena i dopuna, a u skladu sa potrebama tržišta rada, poslodavaca i privredne zajednice, uz kontinuiranu saradnju sa institucijama obrazovanja. Današnji razvoj tržišta rada, prije svega, zahtijeva novo definisanje zanimanja u skladu sa savremenim zahtjevima radnog mjesta, odnosno u skladu sa opisima zadataka, koje pojedinac treba da izvršava.

Imajući u vidu značaj srednjeg stručnog obrazovanja za privredni razvoj Republike Srpske, stvorene su pretpostavke za reorganizaciju Zavoda za obrazovanje odraslih, koji bi trebao da se bavi analizom i povezivanjem sa tržištem rada.

Kontinuirane aktivnosti u periodu 2021–2023. godina

- Finansiranje i podrška organizacije programa pred polazak u školu radi povećanja obuhvata djece predškolskim vaspitanjem i obrazovanjem (MPK, jedinice lokalne samouprave): 2021. godine do 50%, 2022. godine do 55%, 2023. godine do 60%,
- Analiza ishoda učenja u Programu predškolskog vaspitanja i obrazovanja i nastavnim planovima i programima u školama na osnovu izvršene analize (MPK i Republički pedagoški zavod):
  - 1) 2021. godina – novo strukturiranje ishoda učenja u Programu predškolskog vaspitanja i obrazovanja na osnovu izvršene analize (MPK i Republički pedagoški zavod),
  - 2) 2022. godina – rekonstrukcija ishoda učenja djece na osnovu nove strukture u Programu predškolskog vaspitanja i obrazovanja i usvajanje novog Programa,
  - 3) 2023. godina – analizirati ishode učenja postojećih nastavnih planova i programa; definisati minimalne standarde znanja koji svaki učenik mora da postigne; izraditi kataloge znanja po predmetnim programima; izraditi fleksibilne programske sadržaje – do 20% sadržaja koji kreiraju nastavnici, učenici i škola u saradnji sa lokalnom zajednicom; u skladu sa potrebama tržišta rada razvoj novih nastavnih planova i programa ili revidiranjem postojećih,
- Kreirati upisnu politiku u skladu sa realnim potrebama tržišta rada i razvojnim politikama Republike Srpske, a na bazi procjena potreba na tržištima rada lokalnih zajednica.

a) Aktivnosti planirane u 2021.

- Program obuke, stručnog osposobljavanja i usavršavanja odraslih osoba s fokusom na žene radi lakše integracije na tržište rada.
- Podrška javnim visokoškolskim ustanovama za projekte povezivanja s potrebama tržišta rada za studijske programe I. i II. ciklusa studija studija te podrška projektima studentske razmjene u svrhu obavljanja studentske prakse u inozemstvu.
- Podizanje kvaliteta osnovnog vaspitanja i obrazovanja: unapređenje uslova rada škole i modernizacija procesa nastave u osnovnom vaspitanju i obrazovanju, unapređenje podrške nadarenim i talentovanim učenicima, uspostavljanje sistema identifikacije i praćenja nadarenih i talentovanih učenika, organizovanje obuke za nastavnike i stručne saradnike radi podsticanja razvoja nadarenih i talentovanih, definisanje standarda znanja koji opisuju nivo kvantiteta i kvaliteta znanja i vještina koje učenik postiže na završetku određenog nivoa obrazovanja, kontinuirano unapređenje kvaliteta udžbenika i drugih nastavnih sredstava u skladu sa modernizovanim nastavnim planovima i programima – digitalizacija, unapređenje

organizovanja nastave na daljinu za vrijeme trajanja pandemije virusa korona – SARS-CoV-2 (MPK, Republički pedagoški zavod, Zavod za udžbenike, fakulteti, naučne institucije i dr.),

- Nastaviti projekat opremanja svih učionica i kabineta najmodernijim učilima i komunikacijskim alatima (jedan đak – jedan iped ili laptop;
- Definirati minimalne standarde znanja koji svaki učenik mora da postigne; izraditi fleksibilne programske sadržaje – do 20% sadržaja koji kreiraju nastavnici, učenici i škola u saradnji sa lokalnom zajednicom.

b) Aktivnosti planirane u 2022.

- Program obuke, stručnog osposobljavanja i usavršavanja odraslih osoba s fokusom na žene radi lakše integracije na tržište rada.
- Podrška javnim visokoškolskim ustanovama za projekte povezivanja s potrebama tržišta rada za studijske programe I. i II. ciklusa studija studija te podrška projektima studentske razmjene u svrhu obavljanja studentske prakse u inozemstvu.
- Obezbijediti obuhvat učenika osnovne škole 98%; obezbijediti veću individualizaciju nastave i primjenu sredstava, oblika i metoda rada u skladu sa potrebama nadarenih i talentovanih učenika; primjenjivati posebne programe podrške kroz takmičenja, nagrade, stipendije, istraživačke kampove, posjete naučnim centrima, izložbe, festivale nauke; unapređivati oblike saradnje škole i roditelja nadarene i talentovane djece kroz organizovanje ljetnje škole za nadarene i talentovane učenike; podsticati cjeloživotno učenje, učenje učenja i usavršavati programe za podršku sveobuhvatnom razvoju učenika (MPK, Republički pedagoški zavod, Zavod za udžbenike, fakulteti, naučne institucije i dr.),
- Osnovati resursni centar za inkluzivno vaspitanje i obrazovanje (MPK, lokalne zajednice, RPZ, instituti),
- Završiti projekat opremanje svih učionica i kabineta najmodernijim učilima i komunikacijskim alatima (jedan đak – jedan iped ili laptop;

c) Aktivnosti planirane u 2023.

- Program obuke, stručnog osposobljavanja i usavršavanja odraslih osoba s fokusom na žene radi lakše integracije na tržište rada.
- Podrška javnim visokoškolskim ustanovama za projekte povezivanja s potrebama tržišta rada za studijske programe I. i II. ciklusa studija studija te podrška projektima studentske razmjene u svrhu obavljanja studentske prakse u inozemstvu.
- Povećati obuhvat učenika na 99% u osnovnom vaspitanju i obrazovanju, izraditi nove nastavne planove i programe, razviti nastavne planove i programe za talentovane i darovite učenike, opremiti škole savremenom opremom što podrazumijeva uvođenje digitalnih učionica i udžbenika za organizovanje redovne nastave ali i nastave na daljinu.

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (godina)	Prelazni cilj (godina)	Cilj (godina)
Povećanje obuhvata predškolske djece obrazovanjem	2021.	2022.	2023.
Novi/inovirani nastavni planovi i programi	2021.	2022.	2023.
Procenat obuhvata učenika osnovnim vaspitanjem i obrazovanjem	2021. (98%)	2022. (98%)	2023. (99%)
Resursni centar	2021.	2022.	2023.
Unapređenje sistema obrazovanja kod poslodavca s ciljem što ranijeg uvođenja učenika u svijet rada, te povećanje časova praktične nastave kod poslodavca	2021.	2022.	2023.

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Obrazovana i kvalitetna radna snaga doprinosi rastu konkurentnosti. Povećanje efikasnosti obrazovanja, pa posredno, i tržišta rada u značajnoj mjeri će uticati na konkurentnost privrede Republike Srpske, čiji je krajnji cilj smanjenje stope nezaposlenosti. Ulaganje na svakom nivou obrazovanja stvara određene ishode na svakom od njih, ali se to ulaganje odražava i na kasnije nivoe obrazovanja, na naredno učenje, te dalje unapređenje obrazovanja ima dugoročni uticaj na unapređenje konkurentnosti i smanjenja stope nezaposlenosti.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Procjena troškova u Federaciji BiH:

U 2021. godini planirana su sredstva u iznosu od 272.000,00 KM

U 2022. godini planirana su sredstva u iznosu od 272.000,00 KM

U 2023. godini planirana su sredstva u iznosu od 272.000,00 KM

U ovom momentu nije moguće procijeniti fiskalne efekte u Republici Srpskoj, budući da se radi o mjeri koja će se realizovati u srednjoročnom periodu

5. Očekivani uticaj na zapošljavanje i rodno pitanje

Kvalitetnija radna snaga doprinosi rastu zaposlenosti. Povećanje konkurentnosti privrede Republike Srpske i njene atraktivnosti za strana ulaganja, kroz povećanje efikasnosti tržišta rada ima direktne uticaje na zapošljavanje i socijalni položaj stanovništva. Povećanje efikasnosti obrazovanja, pa posredno i tržišta rada u značajnoj mjeri će uticati na konkurentnost privrede Republike Srpske čiji je krajnji cilj smanjenja stope nezaposlenosti. Takođe, „profit“, odnosno „povrat“ na ulaganje u ranom periodu života je nekoliko puta veći u odnosu na uloženo, imajući u vidu da su efekti rane stimulacije i učenja mnogobrojni: bolje zdravstveno stanje pojedinca i mladih uopšte, niža potrošnja za zdravstvenu i socijalnu zaštitu, kao i manji procenat izraženih devijantnih i socijalno neprihvatljivih oblika ponašanja, bolji obrazovni rezultati, veća radna produktivnost, te veći ekonomski rast i više prihoda od poreza za državu. Takođe, kvalitetno osnovno vaspitanje i obrazovanje je pretpostavka za funkcionalan i kvalitetan razvoj drugih nivoa obrazovanja.

6. Očekivani uticaj na okoliš

Nema negativnih uticaja na okoliš

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Veliki broj uključenih partnera koji utiču na potrebnu veoma detaljnu i sveobuhvatnu analizu potrebnih zanimanja po svakoj jedinici lokalne samouprave.	Visok	Jedinica lokalne uprave da planira upis u skladu sa potrebama tržišta rada
Nizak nivo zapošljavanja aktivnih tražilaca posla	Visok	Prohodnost vertikalna i horizontalna između obrazovanja i poslodavaca
Obrazovanje učenika u uslovima pandemije	Visok	Obezbjedenje uslova za organizovanje nastave na daljinu
Nedostatak resursa i kapaciteta za izmjenu programa	Niska	Angažovanje eksperata za izradu programa
Nedovoljna informisanost roditelja o značaju ranog učenja	Nizak	Medijsko promovisanje važnosti ranog učenja
Nedostatak finansijskih sredstava		

5.3.7. Zapošljavanje i tržište rada

5.3.7.1 Povećanje efikasnosti tržišta rada kroz učinkovite politike zapošljavanja i jačanja uloge posredovanja

a) Analiza glavnih prepreka

U FBiH su nedovoljno uređeni odnosi u oblasti radno pravnog zakonodavstva posebno kada je u pitanju regulisanje rada ekonomsko-socijalnih vijeća, vijeća zaposelnika, socijalnoj sigurnosti zaposlenih te posredovanju u zapošljavanju.

Iako su u Republici Srpskoj posljednjih nekoliko godina na tržištu rada primjetni pozitivni trendovi koji se prvenstveno ogledaju u smanjenju broja nezaposlenih lica i ukupnom povećanju broja zaposlenih, postoji prostor za značajniji napredak u ovom polju. Izazov predstavlja činjenica da je značajan broj radno sposobne populacije neaktivan na tržištu rada, a naročito žene. Osim neaktivnosti, veoma je nepovoljna kvalifikaciona i starosna struktura nezaposlenih. Oko 30% lica koja se nalaze na evidenciji nezaposlenih je starosne dobi preko 50 godina, a oko 20% lica koja se nalaze na evidenciji nezaposlenih je bez kvalifikacija i polukvalifikovani.

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o posredovanju u zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti je ojačana posrednička uloga Zavoda za zapošljavanje i dobijeni su precizniji podaci aktivnih tražilaca zaposlenja. Time je omogućeno bolje planiranje, određivanje ciljnih grupa i sprovođenje aktivnih mjera na tržištu rada.

Na polju socijalnog dijaloga između Vlade i reprezentativnih predstavnika socijalnih partnera na nivou Republike u vezi sa zaključivanjem Opšteg kolektivnog ugovora, pored velikog broja inicijativa Saveza sindikata Republike Srpske, nije postignut dogovor oko teksta Opšteg kolektivnog ugovora. Takođe, socijalni dijalog sindikata i udruženja poslodavaca na nižim nivoima organizovanja (područja, oblasti i grane) nije do sada dao konkretne rezultate u pogledu zaključivanja posebnih – granskih kolektivnih ugovora.

Jedna od prepreka za rast i konkurentnost u oblasti zapošljavanja i tržišta rada je i nizak nivo zapošljavanja aktivnih tražilaca posla i relativno loša kvalifikaciona i starosna struktura registrovanih nezaposlenih lica (više od 22% od ukupnog broja nezaposlenih lica su lica bez kvalifikacija ili polukvalifikovani radnici, a lica starija od 50 godina svih kvalifikacionih struktura čini oko 30% aktivne ponude na tržištu rada).

Zakon o radu, koji je u primjeni od 2016. godine, u značajnoj mjeri je uticao na poboljšanje situacije na tržištu rada Republike Srpske, u smislu smanjivanja rigidnosti procedura zapošljavanja i otpuštanja, te kvalitetnijeg i preciznijeg uređivanja prava i obaveza po osnovu rada. Iako je primjena tog zakona generalno ocijenjena kao vrlo pozitivna, u primjeni pojedinih odredaba uočeni su određeni problemi i nedostaci. U tom smislu, formirana je radna grupa koju čine predstavnici Vlade, inspekcije rada i reprezentativnih socijalnih partnera, koja ima zadatak da razmatra potencijalne izmjene i dopune ovog sistemskog zakona.

1. Opis mjere

Povećanje efikasnosti sistema tržišta rada kroz usklađivanje zakonodavstva sa evropskim zakonodavstvom i međunarodnim dokumentima, te kroz provođenje učinkovitih politika zapošljavanja i jačanje uloge posredovanja javnih službi u zapošljavanju.

U realizaciji mjere Povećanje efikasnosti tržišta rada i institucionalno jačanje Zavoda putem unapređenja usluga korisnicima, kao nastavka reformi Zavoda za zapošljavanje ostvaren je djelimičan uspjeh, jer se ova mjera sprovodi od 2017. godine. Naime, ovom mjerom, kao ključna aktivnost povećanja efikasnosti tržišta rada Republike Srpske, planirana je reforma i redefinisane uloge javne službe za zapošljavanje – JU Zavod za zapošljavanje Republike Srpske, u skladu sa usvojenim strateškim ciljevima iz Strategije zapošljavanja Republike Srpske 2016–2020. i Akcionim planom zapošljavanja u Republici Srpskoj za 2019. i 2020. godinu.

Kroz planirane izmjene i dopune Zakona o radu potrebno je kvalitetnije i preciznije urediti pojedine

oblasti (reprezentativnost sindikata i udruženja poslodavaca, utvrđivanje minimuma obima pojedinih prava po osnovu rada, postupci zaštite prava po osnovu rada), te izvršiti određene tehničke korekcije.

U toku 2021. godine potrebno je početi pripremu i izradu novog srednjoročnog strateškog dokumenta za oblast zapošljavanja i zaštite i zdravlja na radu.

a) Aktivnosti planirane u 2021. godini

- Izrada Nacrta Zakona o vijeću zaposlenika;
- Priprema Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba i kontinuirano provođenje Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba, i implementacija projekata zapošljavanja;
- Unapređenje socijalnog dijaloga kroz jačanje uloge Ekonomsko-socijalnog savjeta i rada drugih tripartitnih tijela na pripremi i izradi propisa i strateških dokumenta i doprinos ukupnim mjerama Vlade Republike Srpske za zadržavanje radnika u Republici Srpskoj,
- Pripremljeni zakoni i upućeni u parlamentarnu proceduru: Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o radu, Zakon o zaštiti od uznemiravanja na radu i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti na radu (Ministarstvo rada i boračko invalidske zaštite – MRBIZ, u saradnji sa socijalnim partnerima),
- Izrađene Strategija zaštite na radu 2021–2024. godina (MRBIZ u saradnji sa socijalnim partnerima),
- Nastavak realizacije Programa socijalnog zbrinjavanja radnika koji su u procesu privatizacije, stečaja i likvidacije preduzeća ostali bez zaposlenja (MRBIZ u saradnji sa socijalnim partnerima),
- Projekte podrške zapošljavanja potrebno dominantno (90%) usmjeriti prema privatnom i realnom sektoru,
- Istrajati na sistemu podsticaja zapošljavanja u privatnom sektoru na principima jednakih prava i mogućnosti za sve poslodavce/
- Donesen Pravilnik o programu usavršavanja znanja i drugih pitanja u vezi sa usavršavanjem znanja lica za zaštitu i zdravlje na radu,
- Pripremljena Informacija o realizaciji Strategije zapošljavanja 2016–2020. u Republici Srpskoj za period 2018–2020. godina,
- Pripremljena Informacija o stanju u oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja u Republici Srpskoj Informacija o realizaciji Akcionog plana zapošljavanja za Republiku Srpsku u 2020. godinu

b) Aktivnosti planirane u 2022. godini

- Nacrt Zakona o ekonomsko-socijalnom vijeću;
- Nacrt Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba;
- Pripremljena Informacija o realizaciji Akcionog plana za realizaciju Strategije zaštite na radu u Republici Srpskoj 2021–2024. godina za 2021. godinu,
- Pripremljena Informacija o stanju u oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja u Republici Srpskoj, Informacija o realizaciji akcionog plana zapošljavanja u Republici Srpskoj za 2021. godinu i Informacija o realizaciji Akcionog plana zapošljavanja za 2021. godinu y u Republici Srpskoj,
- Urađen Akcioni plan zapošljavanja u Republici Srpskoj za 2022. godinu,

c) Aktivnosti planirane u 2023. godini

- Pripremljena Informacija o realizaciji Akcionog plana za realizaciju Strategije zaštite na radu za 2021–2024. godinu u Republici Srpskoj za 2022. godinu,
- Pripremljen Akcioni plan za realizaciju Strategije zaštite na radu u Republici Srpskoj 2021–2024. godinu za 2023. godinu (MRBIZ u saradnji sa socijalnim partnerima),
- Urađena Informacija o realizaciji Akcionog plana zapošljavanja u Republici Srpskoj za 2022. godinu i Informacija o stanju u oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja u Republici

Srpskoj,

- Pripremljen Zakon o prestanku važenja Zakona o evidencijama u oblasti rada i zdravstvenog osiguranja, Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o ekonomsko-socijalno savjetu, Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o posredovanju u zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti, Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o mirnom rješavanju radnih sporova i analiza primjene Zakona o radu (MRBIZ u saradnji sa socijalnim partnerima).

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (godina)	Prelazni cilj (godina)	Cilj (godina)
Usvojeni zakoni u planiranim rokovima, Provedeni zakoni, Implementirani projekti i strateški dokumenti iz oblasti zapošljavanja.			
Ukupan broj aktivnih tražilaca posla u Republici Srpskoj	85.000	80.000	80.000
Broj registrovanih kolektivnih ugovora u Republici Srpskoj	3	4	3
Broj radnika koji su prošli na Programu socijalnog zbrinjavanja u Republici Srpskoj	2.200	1.500	3.500

Za provođenje navedenih aktivnosti u smislu praćenja provođenja projekata i strateških dokumenata iz oblasti zapošljavanja nadležno je Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, dok su za samu provedbu istih nadležne druge institucije iz oblasti zapošljavanja, odnosno Federalni zavod za zapošljavanje i kantonalne službe za zapošljavanje.

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Provođenje zakona iz oblasti rada, zaštite na radu i zapošljavanja bi trebalo imati uticaja na stvaranje pravednih i sigurnih uvjeta rada za radnike. Također, implementacija strateških dokumenata i projekata iz oblasti zapošljavanja bi trebala imati uticaja na povećanje stope zaposlenosti. Uticaj u smislu navedenog bi trebalo imati i usvajanje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radu, a koji sadrži odredbe koje se odnose na organizaciju rada i određena prava i obaveze iz radnog odnosa za vrijeme proglašenog stanja nesreće ili vanrednog stanja u Federaciji Bosne i Hercegovine. Pomeni Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o radu pripremljen je u okviru aktivnosti radi ublažavanja stanja izazvanog pojavom i širenjem koronavirusa (COVID-19).

Zavod za zapošljavanje Republike Srpske je oslobođen servisiranja usluga zdravstvenog osiguranja, odvajanjem aktivnih tražilaca posla od lica koja su na evidenciji radi ostvarivanja prava na zdravstveno osiguranje i drugih prava čije ostvarivanje je uslovljeno statusom nezaposlenosti. Odvajanjem aktivnih od pasivnih tražilaca posla, ojačana je posrednička uloga Zavoda za zapošljavanje sa svrhom posredovanja za lica koja aktivno traže zaposlenje i unaprijeđena saradnja sa poslodavcima.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Troškovi praćenja primjene zakonskih propisa iz nadležnosti Federalnog ministarstva rada i socijalne politike generalno su osigurani u Budžetu Federacije Bosne i Hercegovine, dok se sredstva za implementaciju projekata zapošljavanja planiraju i osiguravaju finansijskim planovima Federalnog zavoda za zapošljavanje i kantonalnih službi za zapošljavanje.

Što se tiče novčane naknade, budžetom za 2020. godinu planirano je 18.300.000 KM, a sa 30. junom 2020. godine utrošeno je ukupno 11.649.816 KM, što znači da je izvršenje 64% u odnosu na godišnji plan. To znači da je ostvarenje veće za 14% u odnosu na izvršenje periodičnog plana. Na osnovu prethodno navedenih podataka, postoji tendencija porasta korisnika novčane naknade i sredstava za njenu isplatu, jer je u julu 2020. godine isplaćeno na ime novčane naknade 3.112.513 KM. Prema navedenom, može se predvidjeti da će u ovoj godini biti potrebno oko 25.000.000 KM na ime isplate novčane naknade, a projekcija za 2021. godinu bi bila 23.500.000 KM, za 2022. godinu 24.000.000

KM i 2023. godinu 24.500.000 KM.

Što se tiče iznosa sredstava za aktivne mjere, Zavod za zapošljavanje u narednom periodu, odnosno u periodu od 2021–2023. godine neće imati sredstva za aktivne mjere, pa zbog toga ne može da stoji da je izvor sredstava za aktivne mjere Zavoda za zapošljavanje Republike Srpske.

Realizacija ove mjere zahtijeva dodatne troškove. Analiza troškova Zavoda za zapošljavanje:

	2021.	2022.	2023.
Iznos sredstava za isplatu naknada za nezaposlenost	4.500.000	1.830.000	2.013.000
Iznos sredstava za aktivne mjere	2.100.000	1.630.000	1.613.000
Iznos sredstva za finansiranje programa zapošljavanja ranjivih kategorija	1.000.000	1.000.000	1.000.000
Ostali troškovi (plate, materijalni troškovi, dokup staža za nezaposlenost, nefinansijska imovina)	700.000	500.000	400.000
Iznos sredstava za program socijalnog zbrinjavanja radnika	5.400.000	5.000.000	5.000.000
Ukupno	13.700.000	9.960.000	10.026.000

Za realizaciju mjere 1. potrebna su dodatna sredstva iz budžeta Republike Srpske zbog saniranja posljedica COVID 19, kao i sredstva Zavoda za zapošljavanje Republike Srpske. Za realizaciju programa socijalnog zbrinjavanja radnika koristiće se redovna sredstva iz budžeta Republike Srpske.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Provođenjem zakonskim propisa iz oblasti rada i zapošljavanja, odnosno implementiranjem strateških dokumenata i projekata iz oblasti zapošljavanja može se očekivati pozitivan uticaj na povećanje stope zaposlenosti.

Jačanje posredničke uloge Zavoda za zapošljavanje i povećanje kvaliteta usluga posredovanja i bolje ciljanje aktivnih politika zapošljavanja, zasigurno će uticati na veću podršku zapošljavanju.

Imajući u vidu da je: 1) izmjenama Zakona o posredovanju u zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti došlo do povećanja iznosa novčane naknade, 2) istovremeno došlo do izmjena Zakona o doprinosima koji je direktno uticao na značajno smanjenje redovnog prihoda zavoda, 3) zbog posljedica COVID 19 došlo do značajnog povećanja broja korisnika novčanih naknada za vrijeme nezaposlenosti, dovodi se u pitanje i isplata i redovnost isplata novčanih naknada za vrijeme nezaposlenosti, što ima direktan uticaj na socijalne ishode.

6. Očekivani uticaj na okoliš

Nema negativnih uticaja na okoliš.

7. Potencijalni rizici

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Neblagovremeno usvajanje zakona, Neusaglašavanje socijalnih partnera.	Visoka, Visoka.	Priprema prednacrta i nacrtu zakona u skladu sa planom, Podsticanje socijalnog dijaloga, obavljanje konsultacija sa socijalnim partnerima.
Odlaganje primjene Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o posredovanju u zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti od 1. januara 2020. Godine u Republici Srpskoj	Niska	Primjena Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o posredovanju u zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti od 1. januara 2020. godine u Republici Srpskoj

Nisu zaključeni kolektivni ugovori u Republici Srpskoj	Niska	Zaključivanje kolektivnih ugovora u Republici Srpskoj
Nije pripremljen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o radu u Republici Srpskoj	Niska	Pripremljen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o radu u Republici Srpskoj
Nije pripremljen Zakon o zaštiti od uznemiravanja na radu u Republici Srpskoj	Niska	Pripremljen Zakon o zaštiti od uznemiravanja na radu u Republici Srpskoj
Nije pripremljen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti na radu u Republici Srpskoj	Niska	Pripremljen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti na radu u Republici Srpskoj
Nije izrađena Strategija zapošljavanja u Republici Srpskoj 2021–2025.	Niska	Izrađena Strategija zapošljavanja u Republici Srpskoj 2021–2025. Godine
Nije izrađena Strategija zaštite na radu u Republici Srpskoj 2021–2024.	Niska	Izrađena Strategija zaštite na radu u Republici Srpskoj 2021–2024. Godine

5.3.8. Socijalna zaštita i inkluzija

a) Analiza glavnih prepreka

Siromaštvo u FBiH je oko 17% i nužno je revidirati zakonske okvire kako bi se siromaštvo ublažilo. Potrebno je osigurati bolje ciljne i usmjeravanje ograničenih finansijskih sredstava prema najugroženijim kategorijama stanovništva kao i osigurati pravovremene isplate. U FBiH je potrebno urediti podršku porodicama sa djecom, socijalnim uslugama i djelatnosti socijalnog rada.

U cilju daljeg unapređenja sistema socijalne zaštite u Republici Srpskoj potrebno je izvršiti detaljnu analizu stanja u ovoj oblasti, vodeći računa o kompleksnoj i osjetljivoj tematici. U tom procesu, postoji rizik u smislu tačnosti podataka dobijenih od jedinica lokalne samouprave koji su neophodni za analizu, te nedostatak sredstava neophodnih za osnivanje i rad Zavoda za socijalnu zaštitu kao razvojne ustanove u oblasti socijalne zaštite.

b) Reformska mjera

5.3.8.1 Unapređenje sistema socijalne zaštite

1. Opis mjere

Nastaviti aktivnosti na razvoju efikasnog, održivog i pravičnog sistema socijalne zaštite i zaštite porodice s djecom koji će garantirati osnovna i ujednačena prava socijalno ugroženih kategorija kroz usklađivanje pravnog okvira i uspostavu pravičnog sistema za ostvarivanje prava iz oblasti socijalne zaštite i zaštite porodice i djece i uspostavljanje, unapređivanje i podrška sistemu socijalnih usluga ciljem smanjenja socijalne isključenosti. Drugi cilj reforme je obezbijediti redovnu isplatu naknada korisnicima prava civilnih žrtava rata i članova njihovih obitelji i “neratnih invalida” i pružiti potporu organizacijama civilnih invalida. Sa time ćemo obezbijediti provođenje Strategije za unapređenje prava i položaja osoba sa invaliditetom u FBiH 2016.-2021. Promjene će biti moguće uspostavljanjem efikasnog sistema praćenja i kontrole utroška budžetskih sredstava usmjerenih na finansiranje naknada na koje se ne uplaćuju doprinosi i uspostavljanjem sistema kontrole uvođenja u pravo posebne kategorije CŽR. Cilj je urediti djelovanje i finansiranje organizacija OSI, uspostaviti nediskriminatorski sistem novčanih naknada za lica sa invaliditetom bez obzira na uzrok invaliditeta.

Ključne mjere u oblasti socijalne zaštite u Republici Srpskoj u periodu 2021–2023. godine su:

- 1) Osnivanje Zavoda za socijalnu zaštitu,
- 2) Izrada Strategije socijalne zaštite Republike Srpske,
- 3) Nadogradnja SOTAC elektronske baze podataka i uvezivanje sa ostalim izvorima elektronskih podataka.

U Republici Srpskoj, osnivanjem Zavoda za socijalnu zaštitu omogućilo bi se praćenje i proučavanje socijalnih pojava i problema, izrada analiza i izvještaja o stanju u oblasti socijalne zaštite i predlaganje mjere za unapređivanje socijalne zaštite, razvijanje standarda, kriterijuma i normativa za obavljanje stručnih poslova u oblasti socijalne zaštite, te obavljanje niza stručnih poslova koji se odnose na

razvoj, praćenje i osiguranje kvaliteta rada zaposlenih u socijalnoj zaštiti. Strategija socijalne zaštite odgovara na potrebe društva i definiše pravce za dalji razvoj politika socijalne zaštite, kao i efektivnije i efikasnije uvezivanje politika socijalne zaštite sa razvojnim prioritetima i drugim sektorima, kroz razvijanje integrativne i održive socijalne zaštite. Poboljšanjem performansi baze podataka SOTAC, uspostaviće se alat za brži i lakši unos i obradu podataka u sistemu socijalne zaštite. Uvezivanjem sa ostalim registrima elektronskih podataka olakšaće se korisnicima podnošenje zahtjeva za ostvarivanje prava iz socijalne zaštite.

a) Aktivnosti planirane u 2021.

- Zakon o podršci porodicama s djecom u Federaciji BiH
- Zakon o socijalnim uslugama u Federaciji BiH
- Zakon o djelatnosti socijalnog rada u Federaciji BiH
- Donošenje podzakonskih akata i provedbi donešenih zakona.
- Nastavak aktivnosti koje nisu implementirane u 2020.godini iz objektivnih okolnosti uzrokovanih pandemijom COVID-19 uslijed otežanih uslova rada
- U Republici Srpskoj, aktivnosti planirane za 2021. godinu se odnose na usaglašavanje i provođenje procedura za osnivanje Zavoda za socijalnu zaštitu, analizu stanja socijalne zaštite u Republici Srpskoj i formiranje radne grupe za izradu strategije; analizu stanja SOTAC baze i nadogradnja postojeće baze podataka sa aplikacijom.

b) Aktivnosti planirane u 2022.

- Zakon o osnovama socijalne zaštite u Federaciji BiH
- Donošenje podzakonskih akata
- Donošenje novog strateškog dokumenta za unaprijeđenje položaja osoba sa invaliditetom u F BiH za razdoblje 2022-2027. godina.
- U Republici Srpskoj, aktivnosti planirane za 2022. godinu se odnose na praćenje i usklađivanje rada Zavoda za socijalnu zaštitu, aktivnosti izrade teksta Strategije socijalne zaštite Republike Srpske i praćenje i uvezivanje SOTAC baze sa ostalim izvorima elektronskih podataka,

c) Aktivnosti planirane u 2023.

- Aktivnosti na donošenju podzakonskih akata i provedbi donešenih zakona.
- Provedba i nastavak aktivnosti koje su u početnoj fazi ili nisu implementirane a planirane su u prethodnom periodu
- Praćenje i usklađivanje legislative u oblasti djelovanja Zavoda za socijalnu zaštitu,
- U Republici Srpskoj, aktivnosti planirane za 2023. godinu se odnose na praćenje i usklađivanje legislative u oblasti djelovanja Zavoda za socijalnu zaštitu, usvajanje Strategije socijalne zaštite Republike Srpske i praćenje i uvezivanje SOTAC baze sa ostalim izvorima elektronskih podataka,

2. Indikatori rezultata

Indikator	Polazni (godina)	Prelazni cilj (godina)	Cilj (godina)
Usvojeni zakoni u planiranim rokovima			
Osnovan i funkcionalan Zavod za socijalnu zaštitu		X	
Usvojena Strategija socijalne zaštite Republike Srpske sa akcionim planovima			
Uspješan i kontinuiran proces dogradnje i uvezivanja baze SOTAC sa ostalim izvorima elektronskih podataka			

3. Očekivani uticaj na konkurentnost

Nismo u mogućnosti navesti na koji način i u kom obimu će provođenje navedenih mjera utjecati na konkurentnost, ekonomski rast i rast zaposlenosti, kao glavne ciljeve ERP-a.

4. Procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja

Prema preliminarnim procjenama, za provođenje Zakona o podršci porodicama s djecom potrebno je obezbijediti oko 35.000.000,00 KM iz Budžeta Federacije BiH i oko 7.600.000,00 iz budžeta kantona. Provođenje Zakona o zaštiti civilnih žrtava rata iznosi oko 26.000.000,00 KM, što je 70 % iz Proračuna Federacije BiH (30% sredstava po zakonu financiraju kantoni iz svojih proračuna); Zakon o organizacijama osoba sa invaliditetom i reprezentativnim organizacijama osoba planira se u iznosu od 500.000,00KM godišnje iz Proračuna Federacije BiH po usvojenom zakonu). Zakon o jedinstvenim načelima i okviru materijalne potpore za osobe sa invaliditetom u Federaciji BiH je antidiskriminatorni zakon, koji će afirmirati jednakost i rodno pitanje i najvažnije izjednačavati prava i novčane naknade za osobe sa invaliditetom, bez obzira na uzrok invaliditeta. Ostala prava za učešće u ratu(RVI), za odštetu zbog ratnih dejstava (CŽR), na radu (invalidi rada) i sl. će se financirati kao i do sada po posebnim zakonima iz dosadašnjih izvora tj. Proračuna F BiH. Dakle, nije predviđen poseban proračun za ovaj zakon, nego usklađivanje sa UN Konvencijom o pravima osoba sa invaliditetom i europskom pravnom stečevinom. Izmjene i dopune Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju osoba sa invaliditetom) ne iziskuju dodatne troškove . Cilj je unaprijeđenje uvjeta zapošljavanja osoba sa invaliditetom u FBiH, što se inače financira putem Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom na godišnjoj razini od 24.774.273,00 KM.

U Republici Srpskoj u ovom momentu nije moguće procijeniti troškove sveukupne reforme. Sredstva za reformu sistema socijalne zaštite biće obezbijedena iz Budžeta Republike Srpske, a dio sredstava za finansiranje reforme biće obezbijedjen kroz podršku donatora i međunarodnih organizacija.

5. Očekivani uticaj na socijalne ishode, kao što su zapošljavanje, smanjenje siromaštva, jednakost i rodno pitanje

Usvajanjem Zakona o podršci porodicama s djecom u Federaciji BiH i Zakona o osnovama socijalne zaštite u Federaciji BiH došlo bi do ublažavanja posljedica siromaštva, osigurala bi se pravičnost u smislu boljeg ciljanja korisnika, osigurao bi se jednak pristup građana u ostvarivanju prava koja se tretiraju predmetnim zakonima, ekonomski se osnažuju porodice s djecom i porodilje. Usvajanjem Zakona o socijalnim uslugama u Federaciji BiH i Zakona o djelatnosti socijalnog rada u Federaciji BiH može se očekivati pozitivan uticaj i na zapošljavanje. To će posredno ublažiti situaciju, koju je pogoršala covid-19 kriza. Predložene reformske aktivnosti doprinijet će sveobuhvatno boljem položaju osoba sa invaliditetom i njihovih porodica, stvorit će pretpostavke i podići svijest o integraciji na tržište rada (zapošljavanje), kao i unaprijediti položaj višestruko isključenih skupina kao što su žene sa invaliditetom. Osobe sa invaliditetom će imati bolje uslove za sveobuhvatnu društvenu integraciju i položaj u društvu.

Djelovanje Zavoda za socijalnu zaštitu će doprinijeti unapređenju sistema socijalne zaštite, čiji cilj je očuvanje socijalne sigurnosti svih građana Republike Srpske, kao i kvalitetu stručnog rada i razvoja socijalne politike Republike Srpske. Izrada Strategije socijalne zaštite će doprinijeti unapređenju sistema socijalne zaštite i adekvatnijoj socijalnoj podršci građanima Republike Srpske, kao i smanjenju socijalne isključenosti, unapređivanju međugeneracijske solidarnosti, osnaživanju i podršci porodicama i vulnerabilnim kategorijama. Nadogradnja SOTAC elektronske baze podataka u Republici Srpskoj i uvezivanje sa ostalim izvorima elektronskih podataka će doprinijeti smanjenoj upotrebi papirnih dokumenta i efikasnijem i bržem obezbjeđenju prava iz socijalne zaštite, te je preduslov za brže i efikasnije funkcionisanje sistema socijalne zaštite u Republici Srpskoj, njegovo modernizovanje i razvoj informacionih tehnologija.

6. Očekivani uticaj na okoliš

Nema negativnih uticaja na okoliš.

7. Potencijalni rizici

Imajući u vidu da je Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine socijalna politika u nadležnosti federalne i kantonalnih vlasti, napominjemo da se u realizaciji ovih aktivnosti nailazi na probleme vezane za nepružanje podrške od strane kantona prilikom donošenja ovih zakona, posebno vezano za obezbjeđenje finansijskih sredstava potrebnih za njihovo provođenje.

Također jedan od rizika može predstavljati otežano provođenje ranije planiranih aktivnosti, uzrokovano uslijed pandemije virusom COVID-19 koja generalno utiče na sve procese, kao i posljedice koje mogu nastati u smislu visine budžeta kao i finansiranja planiranih reformi.

U Republici Srpskoj, pored navedenih glavnih prepreka, potencijalne rizike predstavlja i nedostatak sredstava u budžetu, kao i potencijalna nezainteresovanost donatora za podršku.

Rizik	Vjerovatnoća (niska ili visoka)	Planirane mjere ublažavanja
Odgajanje usvajanja	Srednja	
Tačnost podataka dobijenih od jedinica lokalne samouprave i nedostatak finansijskih sredstava		Nije moguće definisati alternativne mjere
Nedostatak finansijskih sredstava neophodnih za osnivanje i rad Zavoda za socijalnu zaštitu		Nije moguće definisati alternativne mjere
Nedostatak sredstava u budžetu i nezainteresovanost donatora za podršku		
Dug period prilikom analize stanja		

6. TROŠKOVI I FINANSIRANJE STRUKTURNIH REFORMI

Po pitanju troškova i izvora finansiranja strukturnih reformi, procjena troškova aktivnosti i izvor finansiranja pojedinačnih reformi je dat u poglavlju 5. U pojedinim slučajevima, u ovom trenutku nije bilo moguće procijeniti troškove i/ili izvore finansiranja, dok za neke od aktivnosti nisu potrebna dodatna novčana sredstva. Kao što je prikazano u prethodnom poglavlju, značajan broj aktivnosti će biti finansiran iz Budžeta, te jednim dijelom iz donacija i kredita međunarodnih institucija, kako je detaljno prikazano u poglavlju 5. po pojedinačnim reformama.

7. INSTITUCIONALNA PITANJA I UKLJUČENOST ZAINTERESIRANIH STRANA

Pregled institucionalnih pitanja i uključenosti zainteresiranih strana u procesu izrade Programa ekonomskih reformi BiH 2021-2023. godine prezentiran je u poglavlju 5 Programa. Detaljan pregled institucionalnih pitanja i uključenosti zainteresiranih strana oba nivoa vlasti.

Vijeće ministara BiH

Pristup koordinaciji PER 2021.-2023. je bio otežan zbog posljedica usljed pandemije korona virusa u 2020. godini. Uprkos tome, Direkcija za ekonomsko planiranje je imala interaktivnu komunikaciju i pružala tehničku asistenciju institucijama i entitetskim nivoima. Prvi korak u koordinaciji ERP 2021-2023 bio je dostavljanje svih tehničkih dokumenata od Evropske komisije za pripremu PER 2021-2023 (Procjena Evropske komisije za PER 2020-2022, Zajednički zaključci za zapadni Balkan i Tursku za PER 2021-2023 i Smjernice Evropske komisije za PER 2021-2023). Direkcija za ekonomsko planiranje je u septembru 2020. godine održala sastanak sa entitetskim koordinatorima za PER 2020-2022 u cilju unaprijeđivanja koordinacije i kvaliteta dokumenta. Također, Direkcija je unaprijedila saradnju sa Ministarstvom finansija i trezora BiH kako bi se unaprijedio kvalitet poglavlja 4: Fiskalni okvir kroz formiranje radne grupe za izradu ovog poglavlja.

Dana 10. 09. 2020. godine, Vijeće ministara BiH je usvojilo Informaciju o tehničkoj dokumentaciji Evropske komisije za Program ekonomskih reformi Bosne i Hercegovine za 2021-2023 (PER) za Vijeće ministara BiH i Plan aktivnosti za Program ekonomskih reformi 2021.-2023. godine. Tehnički dokumenti su kao pripremni materijali dostavljeni institucijama 28. 05. 2019. godine, uz poziv da se održe pripremni sastanci za ERP 2021-2023. DEP je ponudio svoju tehničku podršku u procesu pripreme i bio je u stalnoj i direktnoj komunikaciji sa svakim učesnikom.

DEP i Evropska komisija (DG NEAR) su u stalnoj komunikaciji u vezi sa mjerama reformi i planiranom radionicom za prvi nacrt PER 2021-2023. DG NEAR je u potpunosti informisan o svim aktivnostima DEP-a u procesu pripreme. Ekspertska misija Evropske komisije je planirana za 11.-13-novembar 2020. godine.

U zadnjoj fazi pripreme ERP dokumenta došlo je do teškoća u pripremi drugog drafta PER-a te su zadnje kontribucije Direkciji za ekonomsko planiranje dostavljane u tjednu od 18. do 25. 01. 2021 što je onemogućilo održavanje Javnih konzultacija.

Vlada Federacije BiH

Program ekonomskih reformi Federacije Bosne i Hercegovine 2021.-2023. godina pripremljen je na osnovu slijedećih strateških dokumenata koje je Vlada Federacije BiH usvojila:

- Socio-ekonomski reformski paket koju su usvojili entitetski nivoi vlasti,
- Pojedinačnih sektorskih strategija.

U cilju izrade priloga iz Federacije BiH za izradu Programa ekonomskih reformi BiH poduzete su slijedeće aktivnosti:

- U saradnji sa Evropskom komisijom održan je sastanak na temu izrade ERP-a u Sarajevu na kojem su prisustvovala relevantna ministarstva a na kojem su predstavnici Evropske komisije predstavili Smjernice za izradu programa ekonomskih reformi.
- Sva zadužena resorna ministarstva su dostavila pisane prijedloge reformskih prioriteta koji su služili za pripremu prvog Nacrta dokumenta Programa ekonomskih reformi iz Federacije BiH.
- Tekst je objavljen na web stranici Federalnog ministarstva finansija/financija prije usvajanja na sjednici Vlade sa ciljem osiguranja javne rasprave a prema zahtjevu Evropske komisije.
- Nakon što je Vlada Federacije BiH odobrila Program ekonomskih reformi Federacije BiH 2021.-2023. godina, Program je dostavljen Direkciji za ekonomsko planiranje radi konsolidacije.

U okviru procesa izrade PER RS 2021–2023. godine, Vlada Republike Srpske je na 84. sjedinici održanoj 20. avgusta 2020. godine razmatrala i usvojila Informaciju o aktivnostima na izradi Programa ekonomskih reformi Republike Srpske za period 2021–2023. godine i koordinaciji aktivnosti vezanih za pripremu Programa ekonomskih reformi BiH za period 2021–2023. godine. Takođe, Vlada Republike Srpske imenovala je Tim Republike Srpske za izradu PER RS 2021–2023, te zadužila sva ministarstva i institucije Republike Srpske da u punom kapacitetu učestvuju u procesu izrade PER RS 2021–2023, izvrše dijagnostiku, analizu stanja, identifikuju ključne prepreke za konkurentnost i inkluzivni rast, kao i da sačine prijedloge ključnih reformi za naredni period, a koje bi otklonile prethodno identifikovane prepreke, kao i nove prepreke izazvane pandemijom COVID 19. Dalje, Vlada Republike Srpske je zadužila koordinatora iz Republike Srpske da proces izrade Programa ekonomskih reformi BiH 2021–2023, vrši isključivo na način da Republika Srpska ostane jasno vidljiva u procesu i dokumentu, u skladu sa ustavnim ovlašćenjima i nadležnostima institucija Republike Srpske.

U okviru procesa izrade dokumenta pružena je tehnička pomoć u vidu radionica u organizaciji Centra za izvrsnost u finansijama (CEF) iz Slovenije, održanih u okviru projekta Jačanje kapaciteta resornih ministarstava za procjenu fiskalnih implikacija strukturnih reformi, koji se finansira iz sredstava Višekorisničke IPA Evropske unije.

U toku procesa izrade dijagnostike, analize stanja i definisanja nacrtu reformi, vršene su konsultacije i zatraženi su prijedlozi socijalnih partnera Vlade Republike Srpske, odnosno Unije udruženja poslodavaca Republike Srpske, Privredne komore Republike Srpske i Saveza sindikata Republike Srpske, koji su dostavili prijedloge za PER RS 2021–2023. godine.

Imajući u vidu sve prethodno navedeno, a sa namjerom da u potpunosti prati metodologiju i Smjernice Evropske komisije za izradu dokumenata koji definišu ekonomske politike za naredni srednjoročni period, Program ekonomskih reformi Republike Srpske za period 2021–2023. godine će po peti put biti dostavljen Narodnoj skupštini Republike Srpske na razmatranje i usvajanje.

PRILOG 1: TABELE KOJE TREBA SADRŽAVATI PROGRAM EKONOMSKIH REFORMI I NJIHOVE AŽURIRANE VERZIJE

Tabela 1a: Makroekonomski izgledi

	ESA kod	2019	2019	2020	2021	2022	2023
		Mlrd. €	Stopa promjene				
1. Realni BDP po tržišnim cijenama	B1*g	17,946	2,4	-3,0	2,5	3,1	3,4
2. Tekući BDP po tržišnim cijenama	B1*g	18,280	4,3	-3,1	3,6	4,7	4,6
Komponente realnog BDP-a							
3. Rashodi osobne potrošnje	P3	13,361	2,7	-2,8	1,9	2,1	2,2
4. Rashodi javne potrošnje	P3	3,410	0,9	2,5	-0,2	0,7	0,5
5. Investicije u stalna sredstva	P51	3,476	3,8	-9,5	5,7	8,7	7,7
6. Izmjena u zalihama i neto nabavci dragocjenosti (% BDP)	P52+P53	0,389	2,2	2,3	2,3	2,2	2,2
7. Izvoz roba i usluga	P6	7,212	0,1	-9,2	5,5	5,9	7,1
8. Uvoz roba i usluga	P7	9,901	1,4	-7,4	4,0	4,5	5,1
Doprinos realnom rastu BDP-a							
9. Finalna domaća potražnja		20,2	2,9	-3,5	2,4	3,3	3,2
10. Izmjena u zalihama i neto nabavci dragocjenosti	P52+P53	0,4	0,2	0,1	0,1	0,0	0,1
11. Eksterni bilans roba/usluga	B11	-2,7	-0,7	0,4	0,0	-0,1	0,0

Tabela 1b: Kretanje cijena

	ESA kod	2019	2020	2021	2022	2023
1. Deflator BDP-a	% g/g	1,9	-0,1	1,1	1,5	1,2
2. Deflator osobne potrošnje	% g/g	1,8	-0,1	1,4	1,5	1,6
3. Harmonizirani indeks potrošačkih cijena HICP ¹	% g/g	:	:	:	:	:
4. Promjena državnog indeksa potrošačkih cijena	% g/g	0,6	-0,8	1,2	1,3	1,4
5. Deflator javne potrošnje	% g/g	2,9	0,4	0,7	2,5	2,5
6. Deflator ulaganja	% g/g	0,9	-2,0	1,2	1,0	1,3
7. Deflator cijene izvoza (robe i usluge)	% g/g	0,0	-2,0	1,6	2,4	2,1
8. Deflator cijene uvoza (robe i usluge)	% g/g	0,4	-1,9	1,7	2,3	2,9

¹ Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine ne objavljuje HICP.

Tabela 1c: Razvoj događanja na tržištu rada

	ESA kod	2019	2019	2020	2021	2022	2023
		Nivo	Nivo/Stopa promjene				
1. Stanovništvo (u hiljadama)			3,485,3	3,478,1	3,470,5	3,462,4	3,453,9
2. Stanovništvo (stopa rasta u %)			-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
3. Radno aktivno stanovništvo (broj lica)			2,262	2,926	2,926	2,926	2,926
4. Stopa učešća			42,1	47,1	47,6	48,3	49,0
5. Zaposlenost, broj lica			803	1,154	1,174	1,201	1,231
6. Zaposlenost, radnih sati			:	:	:	:	:
7. Zaposlenost (stopa rasta u %)			-2,3	43,7	1,7	2,3	2,5
8. Zaposlenost u javnom sektoru (broj lica)			197,4	198,2	:	:	:
9. Zaposlenost u javnom sektoru (rast u %)			2,0	0,4	:	:	:
10. Stopa nezaposlenosti			15,7	16,3	15,7	15,1	14,2
11. Radna produktivnost, lica		43,7	4,9	-32,5	0,8	0,8	0,8
12. Radna produktivnost, radnih sati			:	:	:	:	:
13. Naknade zaposlenima	D1	16,4	5,9	:	:	:	:

Napomena: Podaci o stanovništvu za posmatrane godine (na dan 31.12. svake posmatrane godine) su preuzeti iz Prezentacija analize stanja stanovništva i projekcija stanovništva za period 2020-2070. godine u Bosni i Hercegovini koje je u decembru 2020. godine predstavila Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine u saradnji sa entiteskim statističkim institucijama i Populacijskim fondom Ujedinjenih naroda (UNFPA). Zbog toga se istorijski podaci ne podudaraju u potpunosti sa podacima koji su predstavljani u prethodnom Programu ekonomskih reformi (odnosili su se na procjenu sredinom godine iz biltena Demografija). Izvor: <http://bhas.gov.ba/News/Read/42?lang=e>

Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine od 2020. godine je počela da sprovodi Anketu o radnoj snazi po kvartalima i podaci za K1 i K2 su objavljeni u decembru 2020. godine. Anketa o radnoj snazi provedena je u skladu sa preporukama i definicijama Međunarodne organizacije rada (MOR) i u skladu sa preporukama i regulativama Statističkog ureda Evropske unije (EUROSTAT), što omogućava uporedivost podataka iz Ankete sa drugim zemljama. Od 2006. do 2019. godine uzorak za Anketu bio je posebno definisan za svaku godinu, tj. nije bilo ponovljenog anketiranja odnosno panelnog dijela uzorka. Od 2020. godine uvedena je panelna komponenta u nacrt uzorka te se domaćinstva ponovljeno anketiraju četiri puta. Na ovaj način se omogućava vremensko praćenje i posmatranje promjena stanja na tržištu rada i to u kvartalnoj i godišnjoj dinamici. Zbog toga uporedivost podataka sa podacima iz godišnjih anketa nije kompatibilna što pokazuju i podaci u tabeli. Svi anketni podaci za 2020. godinu predstavljaju prosjek K1 i K2.

Projekcije o radno sposobnom stanovništvu nisu dostupne pa je zadržan posljednji raspoloživi podatak iz 2020. godine do kraja perioda. Stavka 4. Stopa učešća - odnosi se na učešće radne snage u radno sposobnom stanovništvu (anketni podaci). Istorijski podaci o radno sposobnom stanovništvu, radnoj snazi (zaposlenosti i nezaposlenosti) i stopama nazaposlenosti su preuzeti iz Anketa o radnoj snazi Bosne i Hercegovine (zbog bolje komparacije sa drugim zemljama) i ne podudaraju se sa podacima iz tekstualnog dijela ERP-a (Poglavlje 3), jer su u tekstualnom dijelu prezentirani administrativni podaci.

Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine ne objavljuje podatak o broju zaposlenih po radnom satu. Podatak o zaposlenim u javnom sektoru ne objavljuje Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine. Navedeni administrativni podatak u tabeli 1c (stavka 8) je zbir broja zaposlenih u područjima djelatnosti javne uprave, zdravstva i obrazovanja (za 2020. godinu podatak se odnosi na prosjek perioda I-IX). Ovaj podatak obuhvata ne samo zaposlene u državnim školama i zdravstvu (bolnicama) već i zaposlene u privatnim školama i zdravstvu. S toga, podatak u potpunosti ne prezentira broj zaposlenih u javnom sektoru (kao i prethodnih godina). Takođe projekcije za navedena područja djelatnosti nisu raspoložive.

Naknade zaposlenim su preuzete iz trenutno raspoloživih nacionalnih računa i izražene su u milijardama KM (projekcije za ovu stavku nisu raspoložive).

Tabela 1d: Sektorski bilansi

% BDP-a	ESA kod	2019	2020	2021	2022	2023
1. Neto kreditiranje/zaduživanje prema ostatku svijeta	B.9	-2,2	-3,4	:	:	:
od čega:						
- Bilans roba i usluga		-14,5	-14,4	:	:	:
- Bilans primarnog dohotka & transfera		11,5	10,4	:	:	:
- Kapitalni račun		0,8	0,6	:	:	:
2. Neto kreditiranje/zaduživanje privatnog sektora	B.9/ EDP B.9	-5,2	0,0	:	:	:
3. Neto kreditiranje/zaduživanje opće vlade		2,2	-4,0	-2,5	-1,4	-0,6
4. Statistička nepodudarnost		0,0	0,0	:	:	:

Tabela 1e: BDP, investicije i bruto dodana vrijednost

	ESA kod	2019	2020	2021	2022	2023
BDP i ulaganje						
<i>Nivo BDP-a po trenutnim tržišnim cijenama (u domaćoj valuti)</i>	B1g	35,8	34,6	35,9	37,6	39,3
Omjer ulaganja (% BDP)		19,2	17,6	18,1	19,0	19,9
Rast bruto dodane vrijednosti, procentualne promjene pri stalnim cijenama						
1. Poljoprivreda		-2,0	:	:	:	:
2. Industrija (isključujući građevinarstvo)		-2,0	:	:	:	:
3. Građevinarstvo		5,8	:	:	:	:
4. Usluge		4,8	:	:	:	:

Napomena: Projekcije za rast bruto dodane vrijednosti nisu raspoložive.

Tabela 1f: Kretanja u vanjskom sektoru

		2019	2020	2021	2022	2023
1. Bilans tekućeg računa (% BDP)	% BDP	-3,0	-4,0	-4,6	-4,7	-5,1
2. Izvoz roba	Mlrd. EUR	5,2	4,7	5,1	5,5	6,0
3. Uvoz roba	Mlrd. EUR	9,3	8,0	8,9	9,6	10,3
4. Trgovinski bilans	Mlrd. EUR	-4,1	-3,2	-3,8	-4,0	-4,3
5. Izvoz usluga	Mlrd. EUR	2,1	1,1	1,9	1,9	2,1
6. Uvoz usluga	Mlrd. EUR	0,7	0,4	0,6	0,6	0,7
7. Bilans usluga	Mlrd. EUR	1,4	0,7	1,3	1,3	1,4
8. Neto kamatna plaćanja iz inostranstva	Mlrd. EUR	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	0,0
9. Neto prihod po ostalim faktorima iz inostranstva	Mlrd. EUR	0,0	0,1	0,0	0,0	-0,1
10. Tekući transferi	Mlrd. EUR	2,1	1,8	1,8	1,9	1,9
11. Od čega: iz EU	Mlrd. EUR	1,5	1,3	1,3	1,4	1,4
12. Bilans tekućeg računa	Mlrd. EUR	-0,6	-0,7	-0,8	-0,9	-1,0
13. Kapitalni i finansijski račun	Mlrd. EUR	0,5	0,6	0,8	0,9	1,0
14. Direktne strane investicije	Mlrd. EUR	0,4	0,3	0,3	0,4	0,4
15. Rezerve u stranoj valuti	Mlrd. EUR	6,5	7,1	7,5	8,0	8,6
16. Vanjski dug	Mlrd. EUR	11,5	11,6	12,8	13,2	13,2
17. Od čega: javni	Mlrd. EUR	4,2	4,4	5,3	5,4	4,9
18. O/č: denominirano u stranoj valuti	Mlrd. EUR	11,5	11,6	12,8	13,2	13,2
19. O/č: prispjele otplate	Mlrd. EUR	:	:	:	:	:
20. Tečaj naspram Eura (godišnji prosjek)	NCU/EUR	1,95583	1,95583	1,95583	1,95583	1,95583
21. Tečaj naspram Eura (kraj godine)	NCU/EUR	1,95583	1,95583	1,95583	1,95583	1,95583
22. Neto štednja u stranoj valuti	% BDP	:	:	:	:	:
23. Domaća privatna štednja	% BDP	:	:	:	:	:
24. Domaća privatna ulaganja	% BDP	:	:	:	:	:
25. Domaća javna štednja	% BDP	:	:	:	:	:
26. Domaća javna ulaganja	% BDP	:	:	:	:	:

DEP napomena: Istorijski podaci koji se odnose na bilans tekućeg računa u 2019. i 2020. godini nisu isti u uvodnoj tabeli Makroekonomskog okvira (poglavlje 3) u poređenju sa tabelom 1f. Razlika je nastala zbog perioda u kom se pisao Makroekonomski okvir (septembar 2020) a podaci u tabeli 1f su popunjeni u januaru 2021. godine (revidirani istorijski podaci od strane CBBiH).

Tabela 1g: Pokazatelji održivosti

	Dimenzija	2016	2017	2018	2019	2020
1. Bilans tekućeg računa	% BDP	-4,6	-4,7	-3,3	-3,0	-4,0
2. Pozicija neto međunarodnog ulaganja	% BDP	-49,1	-44,6	-41,4	-36,9	-36,6
3. Izvozni tržišni udjeli	%, g/g	8,9	9,1	6,4	-4,0	-2,0
4. Realni efektivni tečaj	%, g/g	-1,1	-0,6	0,7	-1,4	-0,7
5. Nominalni jedinični troškovi rada	%, g/g	:	:	:	:	:
6. Privatni sektor, protok kredita	% BDP	:	:	:	:	:
7. Zaduženje privatnog sektora	% BDP	:	:	:	:	:
8. Zaduženje opće vlade	% BDP	38,9	33,8	32,4	31,1	35,2

Napomena: Podatake o zaduženju opće vlade dostavilo je MFT, a ostali podaci u tabeli su preuzeti od CBBiH.

Tabela 2a: Izgledi budžeta šire vlade – Bosna i Hercegovina

	ESA kod	2019	2019	2020	2021	2022	2023
		Mil. KM	% BDP				
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima							
1. Šira vlada	S13	780,3	2,2	-4,0	-2,5	-1,4	-0,6
2. Centralna vlada	S1311	448,7	1,3	-3,3	-2,3	-1,5	-0,8
3. Državna vlada	S1312	:	:	:	:	:	:
4. Lokalna vlada	S1313	119,7	0,3	-0,5	-0,2	0,1	0,1
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	211,9	0,6	-0,2	0,0	0,1	0,1
Šira vlada (S13)							
6. Ukupan prihod	TR	14.324,0	40,1	38,5	37,2	36,9	36,5
7. Ukupna potrošnja	TE	13.543,7	37,9	42,5	39,8	38,3	37,2
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	780,3	2,2	-4,0	-2,5	-1,4	-0,6
9. Izdaci po kamata	EDP.D41 uklj. FISIM	258,0	0,7	0,7	0,8	0,9	0,8
10. Primarni bilans		1.038,3	2,9	-3,3	-1,7	-0,5	0,2
11. Jednokratne i druge privremene mjere		:	:	:	:	:	:
Komponente prihoda							
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		7.481,9	20,9	19,4	18,9	18,7	18,4
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	6.073,6	17,0	15,6	15,2	15,1	14,7
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	1.404,4	3,9	3,9	3,7	3,7	3,6
12c. Porez na kapital	D91	3,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
13. Socijalni doprinosi	D61	5.277,5	14,8	15,0	14,7	14,6	14,7
14. Prihod od imovine	D4	151,7	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14))		1.412,9	4,0	3,6	3,3	3,1	3,1
16=6. Ukupan prihod	TR	14.324,0	40,1	38,5	37,2	36,9	36,5
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)		12.759,4	35,7	34,4	33,5	33,4	33,1
Odabrane komponente potrošnje							
17. Kolektivna potrošnja	P32	6.164,4	17,2	18,4	17,8	17,1	16,4
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	5.069,1	14,2	15,7	15,4	15,1	14,8
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31=D63	744,6	2,1	2,3	2,3	2,2	2,1
18b. Ostali socijalni transferi osim novčanih	D62	4.324,5	12,1	13,4	13,1	12,9	12,6
19=9. Izdaci po kamata	EDP.D41 + FISIM	258,0	0,7	0,7	0,8	0,9	0,8
20. Subvencije	D3	501,7	1,4	1,9	2,0	1,4	1,3
21. Investicije u stalna sredstva	P51	1.033,1	2,9	3,5	2,4	2,2	2,0
22. Ostalo (22 = 23-(17+18+19+20+21))		517,4	1,4	2,3	1,4	1,6	1,9
23=7. Ukupna potrošnja	TE	13.543,7	37,9	42,5	39,8	38,3	37,2
p.m. Naknada za poslenim u javnom sektoru	D1	3.726,2	10,4	11,3	11,2	10,7	10,2

Tabela 2a: Izgledi budžeta šire vlade – Institucije Bosne i Hercegovine

	ESA kod	2019	2019	2020	2021	2022	2023
		Mil. KM	% BDP				
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima							
1. Šira vlada	S13	50,5	0,1	-0,2	-0,3	-0,2	-0,2
2. Centralna vlada	S1311	50,5	0,1	-0,2	-0,3	-0,2	-0,2
3. Državna vlada	S1312	:	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Lokalna vlada	S1313	:	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	:	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Šira vlada (S13)							
6. Ukupan prihod	TR	926,2	2,6	2,7	2,6	2,5	2,4
7. Ukupna potrošnja	TE	875,7	2,4	2,9	2,8	2,7	2,6
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	50,5	0,1	-0,2	-0,3	-0,2	-0,2
9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 uklj. FISIM	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
10. Primarni bilans		51,4	0,1	-0,2	-0,3	-0,2	-0,2
11. Jednokratne i druge privremene mjere		:	:	:	:	:	:
Komponente prihoda							
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		750,0	2,1	2,3	2,2	2,1	2,0
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	750,0	2,1	2,3	2,2	2,1	2,0
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	:	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
12c. Porez na kapital	D91	:	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
13. Socijalni doprinosi	D61	:	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
14. Prihod od imovine	D4	:	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14))		176,2	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4
16=6. Ukupan prihod	TR	926,2	2,6	2,7	2,6	2,5	2,4
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)		750,0	2,1	2,3	2,2	2,1	2,0
Odabrane komponente potrošnje							
17. Kolektivna potrošnja	P32	820,4	2,3	2,5	2,6	2,5	2,4
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	9,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31=D63	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	9,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
19=9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 + FISIM	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
20. Subvencije	D3		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
21. Investicije u stalna sredstva	P51	26,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
22. Ostalo (22 = 23-(17+18+19+20+21))		18,9	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1
23=7. Ukupna potrošnja	TE	875,7	2,4	2,9	2,8	2,7	2,6
p.m. Naknada za poslenim u javnom sektoru	D1	661,3	1,8	2,0	2,1	2,0	1,9

Tabela 2a: Izgledi budžeta šire vlade – Federacija Bosne i Hercegovine

	ESA kod	2019	2019	2020	2021	2022	2023
		Mil. KM	% BDP				
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima							
1. Šira vlada	S13	724,7	2,0	-1,8	-1,3	-0,5	-0,1
2. Centralna vlada	S1311	420,1	1,2	-1,3	-1,1	-0,6	-0,2
3. Državna vlada	S1312	:	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Lokalna vlada	S1313	133,9	0,4	-0,3	-0,2	0,1	0,1
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	170,7	0,5	-0,1	-0,1	0,0	0,0
Šira vlada (S13)							
6. Ukupan prihod	TR	8.709,9	24,4	22,4	21,9	21,8	21,7
7. Ukupna potrošnja	TE	7.985,2	22,3	24,2	23,2	22,4	21,8
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	724,7	2,0	-1,8	-1,3	-0,5	-0,1
9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 uklj. FISIM	127,8	0,4	0,3	0,4	0,5	0,4
10. Primarni bilans		852,5	2,4	-1,4	-0,9	-0,1	0,3
11. Jednokratne i druge privremene mjere		:	:	:	:	:	:
Komponente prihoda							
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		4.090,7	11,4	9,9	9,7	9,6	9,3
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	3.171,7	8,9	7,4	7,3	7,3	7,0
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	919	2,6	2,5	2,4	2,3	2,3
12c. Porez na kapital	D91		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
13. Socijalni doprinosi	D61	3.665,9	10,3	10,2	10,0	10,0	10,2
14. Prihod od imovine	D4	66,3	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14))		887,0	2,5	2,2	2,1	2,0	2,0
16=6. Ukupan prihod	TR	8.709,9	24,4	22,4	21,9	21,8	21,7
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)		7.756,6	21,7	20,1	19,6	19,7	19,6
Odabrane komponente potrošnje							
17. Kolektivna potrošnja	P32	3.936,0	11,0	11,3	11,0	10,6	10,1
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	2.864,6	8,0	8,8	8,7	8,6	8,4
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31=D63	:	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
18b. Ostali socijalni transferi osim novčanah	D62	2.864,6	8,0	8,8	8,7	8,6	8,4
19=9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 + FISIM	127,8	0,4	0,3	0,4	0,5	0,4
20. Subvencije	D3	328,8	0,9	1,0	1,5	1,0	0,9
21. Investicije u stalna sredstva	P51	583,2	1,6	1,8	1,5	1,4	1,3
22. Ostalo (22 = 23-(17+18+19+20+21))		144,8	0,4	0,9	0,1	0,3	0,7
23=7. Ukupna potrošnja	TE	7.985,2	22,3	24,2	23,2	22,4	21,8
p.m. Naknada zaposlenim u javnom sektoru	D1	1.996,8	5,6	5,9	5,7	5,5	5,2

Tabela 2a : Izgledi budžeta opšte vlade - Republika Srpska

	ESA kod	2019	2019	2020	2021	2022	2023
		Mil. KM	% BDP				
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima							
1. Šira vlada	S13	-12,2	0,0	-1,8	-0,9	-0,6	-0,3
2. Centralna vlada	S1311	-39,2	-0,1	-1,6	-0,9	-0,7	-0,4
3. Državna vlada	S1312	:	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Lokalna vlada	S1313	-14,2	0,0	-0,2	0,0	0,0	0,0
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	41,2	0,1	-0,1	0,0	0,1	0,1
Šira vlada (S13)							
6. Ukupan prihod	TR	4.462,5	12,5	12,7	12,2	11,9	11,8
7. Ukupna potrošnja	TE	4.474,7	12,5	14,6	13,1	12,6	12,1
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	-12,2	0,0	-1,8	-0,9	-0,6	-0,3
9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 uklj. FISIM	128,9	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5
10. Primarni bilans		116,7	0,3	-1,4	-0,5	-0,2	0,1
11. Jednokratne i druge privremene mjere		:	:	:	:	:	:
Komponente prihoda							
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		2.427,4	6,8	6,7	6,4	6,4	6,4
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	1.967,2	5,5	5,4	5,2	5,2	5,2
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	456,3	1,3	1,3	1,3	1,2	1,2
12c. Porez na kapital	D91	3,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
13. Socijalni doprinosi	D61	1.611,6	4,5	4,8	4,7	4,6	4,5
14. Prihod od imovine	D4	85,4	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14))		338,1	0,9	1,0	0,8	0,7	0,6
16=6. Ukupan prihod	TR	4.462,5	12,5	12,7	12,2	11,9	11,8
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)		4.039,0	11,3	11,5	11,1	11,0	10,9
Odabrane komponente potrošnje							
17. Kolektivna potrošnja	P32	1.297,7	3,6	4,2	3,8	3,6	3,5
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	2.127,5	6,0	6,6	6,5	6,3	6,1
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31=D63	744,6	2,1	2,3	2,3	2,2	2,1
18b. Ostali socijalni transferi osim novčanah	D62	1.382,9	3,9	4,3	4,2	4,1	4,0
19=9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 + FISIM	128,9	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5
20. Subvencije	D3	154,7	0,4	0,8	0,5	0,4	0,4
21. Investicije u stalna sredstva	P51	420,9	1,2	1,4	0,7	0,6	0,5
22. Ostalo (22 = 23-(17+18+19+20+21))		345,0	1,0	1,2	1,2	1,2	1,1
23=7. Ukupna potrošnja	TE	4.474,7	12,5	14,6	13,1	12,6	12,1
p.m. Naknada zaposlenim u javnom sektoru	D1	991,1	2,8	3,2	3,1	2,9	2,8

Tabela 2a: Izgledi budžeta šire vlade – Brčko Distrikt

	ESA kod	2019	2019	2020	2021	2022	2023
		Mil. KM	% BDP				
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima							
1. Šira vlada	S13	17,3	0,0	-0,2	0,0	0,0	0,0
2. Centralna vlada	S1311	17,3	0,0	-0,2	0,0	0,0	0,0
3. Državna vlada	S1312	:	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4. Lokalna vlada	S1313	:	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	:	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
6. Ukupan prihod	TR	225,4	0,6	0,7	0,6	0,6	0,6
7. Ukupna potrošnja	TE	208,1	0,6	0,9	0,6	0,6	0,6
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	17,3	0,0	-0,2	0,0	0,0	0,0
9. Izdaci po kamata	EDP.D41 uklj. FISIM	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
10. Primarni bilans		17,7	0,0	-0,2	0,0	0,0	0,0
11. Jednokratne i druge privremene mjere		:	:	:	:	:	:
Komponente prihoda							
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		213,8	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	184,7	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	29,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
12c. Porez na kapital	D91	:	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
13. Socijalni doprinosi	D61	:	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
14. Prihod od imovine	D4	:	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14))		11,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
16=6. Ukupan prihod	TR	225,4	0,6	0,7	0,6	0,6	0,6
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)		213,8	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Odobrane komponente potrošnje							
17. Kolektivna potrošnja	P32	110,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,3
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	67,7	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31=D63	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	67,7	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
19=9. Izdaci po kamata	EDP.D41 + FISIM	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
20. Subvencije	D3	18,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
21. Investicije u stalna sredstva	P51	2,8	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
22. Ostalo (22 = 23-(17+18+19+20+21))		8,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
23=7. Ukupna potrošnja	TE	208,1	0,6	0,9	0,6	0,6	0,6
p.m. Naknada za poslenim u javnom sektoru	D1	77,0	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3

Tabela 2b: Izgledi budžeta šire vlade – Bosna i Hercegovina

	ESA kod	2019	2020	2021	2022	2023
		Mil. KM				
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima						
1. Šira vlada	S13	780,3	-1380,0	-915,0	-519,2	-248,2
2. Centralna vlada	S1311	448,7	-1145,0	-832,8	-578,1	-330,8
3. Državna vlada	S1312	:	:	:	:	:
4. Lokalna vlada	S1313	119,7	-165,4	-68,5	21,5	33,9
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	211,9	-69,6	-13,7	37,4	48,7
Šira vlada (S13)						
6. Ukupan prihod	TR	14.324,0	13.329,0	13.362,6	13.854,3	14.354,7
7. Ukupna potrošnja	TE	13.543,7	14.709,0	14.277,6	14.373,5	14.602,9
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	780,3	-1.380,0	-915,0	-519,2	-248,2
9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 uklj. FISIM	258,0	249,6	295,3	339,4	332,4
10. Primarni bilans		1.038,3	-1.130,4	-619,7	-179,8	84,2
11. Jednokratne i druge privremene mjere		:	:	:	:	:
Komponente prihoda						
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		7.481,9	6.735,5	6.772,5	7.032,0	7.209,9
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	6.073,6	5.393,8	5.440,4	5.654,5	5.776,4
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	1.404,4	1.336,9	1.328,0	1.373,3	1.429,1
12c. Porez na kapital	D91	3,9	4,8	4,1	4,2	4,4
13. Socijalni doprinosi	D61	5.277,5	5.194,5	5.265,5	5.498,8	5.785,7
14. Prihod od imovine	D4	151,7	142,9	136,7	141,9	147,9
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14))		1.412,9	1.256,1	1.187,9	1.181,6	1.211,2
16=6. Ukupan prihod	TR	14.324,0	13.329,0	13.362,6	13.854,3	14.354,7
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)		12.759,4	11.930,0	12.038,0	12.530,8	12.995,6
Odabrane komponente potrošnje						
17. Kolektivna potrošnja	P32	6.164,4	6.369,6	6.389,1	6.434,0	6.432,7
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	5.069,1	5.431,0	5.514,5	5.681,4	5.800,5
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31=D63	744,6	799,8	811,0	824,4	839,3
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	4.324,5	4.631,2	4.703,5	4.857,0	4.961,2
19=9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 + FISIM	258,0	249,6	295,3	339,4	332,4
20. Subvencije	D3	501,7	658,5	702,8	516,7	518,9
21. Investicije u stalna sredstva	P51	1.033,1	1201,5	857,3	815,8	775,0
22. Ostalo (22 = 23-(17+18+19+20+21))		517,4	798,8	518,6	586,2	743,4
23=7. Ukupna potrošnja	TE	13.543,7	14.709,0	14.277,6	14.373,5	14.602,9
p.m. Naknada za poslenim u javnom sektoru	D1	3.726,2	3.920,9	4.004,6	4.012,4	4.023,3

Tabela 2b: Izgledi budžeta šire vlade – Institucije Bosne i Hercegovine

	ESA kod	2019	2020	2021	2022	2023
		Mil. KM				
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima						
1. Šira vlada	S13	50,5	-63,5	-93,4	-87,9	-66,8
2. Centralna vlada	S1311	50,5	-63,5	-93,4	-87,9	-66,8
3. Državna vlada	S1312	:	:	:	:	:
4. Lokalna vlada	S1313	:	:	:	:	:
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	:	:	:	:	:
Šira vlada (S13)						
6. Ukupan prihod	TR	926,2	926,8	929,0	927,6	936,5
7. Ukupna potrošnja	TE	875,7	990,3	1.022,4	1.015,5	1.003,3
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	50,5	-63,5	-93,4	-87,9	-66,8
9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 uklj. FISIM	0,9	0,9	0,9	0,9	0,8
10. Primarni bilans		51,4	-62,6	-92,5	-87,0	-66,0
11. Jednokratne i druge privremene mjere		:	:	:	:	:
Komponente prihoda						
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		750,0	780,0	780,0	780,0	780,0
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	750,0	780,0	780,0	780,0	780,0
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	:	:	:	:	:
12c. Porez na kapital	D91	:	:	:	:	:
13. Socijalni doprinosi	D61	:	:	:	:	:
14. Prihod od imovine	D4	:	:	:	:	:
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14))		176,2	146,8	149,0	147,6	156,5
16=6. Ukupan prihod	TR	926,2	926,8	929,0	927,6	936,5
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)		750,0	780,0	780,0	780,0	780,0
Odabrane komponente potrošnje						
17. Kolektivna potrošnja	P32	820,4	867,4	939,6	944,8	939,7
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	9,3	7,5	7,5	7,5	7,5
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31=D63	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
18b. Ostali socijalni transferi osim novovčanah	D62	9,3	7,5	7,5	7,5	7,5
19=9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 + FISIM	0,9	0,9	0,9	0,9	0,8
20. Subvencije	D3	:	:	:	:	:
21. Investicije u stalna sredstva	P51	26,2	41,6	46,1	40,9	34,1
22. Ostalo (22 = 23-(17+18+19+20+21))		18,9	72,9	28,3	21,4	21,2
23=7. Ukupna potrošnja	TE	875,7	990,3	1.022,4	1.015,5	1.003,3
p.m. Naknada za poslenim u javnom sektoru	D1	661,3	696,3	746,1	747,4	750,2

Tabela 2b: Izgledi budžeta šire vlade – Federacija Bosne i Hercegovine

	ESA kod	2019	2020	2021	2022	2023
		Mil. KM				
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima						
1. Šira vlada	S13	724,7	-617,4	-479,3	-195,7	-50,3
2. Centralna vlada	S1311	420,1	-458,2	-397,3	-231	-90,1
3. Državna vlada	S1312	:	:	:	:	:
4. Lokalna vlada	S1313	133,9	-108,3	-58,3	27,6	35,1
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	170,7	-50,9	-23,7	7,7	4,7
Šira vlada (S13)						
6. Ukupan prihod	TR	8.709,9	7.759,5	7.842,2	8.205,7	8.530,1
7. Ukupna potrošnja	TE	7.985,2	8.376,9	8.321,5	8.401,4	8.580,4
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	724,7	-617,4	-479,3	-195,7	-50,3
9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 uklj. FISIM	127,8	118,8	148,8	171,3	151,1
10. Primarni bilans		852,5	-498,6	-330,5	-24,4	100,8
11. Jednokratne i druge privremene mjere		:	:	:	:	:
Komponente prihoda						
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		4.090,7	3.414,4	3.469,7	3.612,0	3.669,1
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	3.171,7	2.561,00	2.622,00	2.730,90	2.747,20
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	919	853,4	847,7	881,1	921,9
12c. Porez na kapital	D91	:	:	:	:	:
13. Socijalni doprinosi	D61	3.665,9	3.540,1	3.579,9	3.771,4	4.015,4
14. Prihod od imovine	D4	66,3	51,8	53,3	54,9	56,6
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14))		887,0	753,2	739,3	767,4	789,0
16=6. Ukupan prihod	TR	8.709,9	7.759,5	7.842,2	8.205,7	8.530,1
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)		7.756,6	6.954,5	7.049,6	7.383,4	7.684,5
Odabrane komponente potrošnje						
17. Kolektivna potrošnja	P32	3.936,0	3.904,40	3.953,00	3.986,80	3.974,80
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	2.864,6	3.061,2	3.108,2	3.234,7	3.305,0
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31=D63	:	:	:	:	:
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	2.864,6	3.061,2	3.108,2	3.234,7	3.305,0
19=9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 + FISIM	127,8	118,8	148,8	171,3	151,1
20. Subvencije	D3	328,8	358,4	537,6	370,0	372,1
21. Investicije u stalna sredstva	P51	583,2	627,4	539,8	536,0	515,0
22. Ostalo (22 = 23-(17+18+19+20+21))		144,8	306,7	34,1	102,6	262,4
23=7. Ukupna potrošnja	TE	7.985,2	8.376,9	8.321,5	8.401,4	8.580,4
p.m. Naknada za poslenim u javnom sektoru	D1	1.996,8	2.040,5	2.054,8	2.058,3	2.061,0

Tabela 2b : Izgledi budžeta opšte vlade - Republika Srpska

	ESA kod	2019	2020	2021	2022	2023
		Mil. KM				
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima						
1. Šira vlada	S13	-12,2	-629,4	-335,5	-228,9	-124,5
2. Centralna vlada	S1311	-39,2	-553,6	-335,3	-252,5	-167,3
3. Državna vlada	S1312	:	:	:	:	:
4. Lokalna vlada	S1313	-14,2	-57,1	-10,2	-6,1	-1,2
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	41,2	-18,7	10,0	29,7	44,0
Šira vlada (S13)						
6. Ukupan prihod	TR	4.462,5	4.416,3	4.365,5	4.487,3	4.646,1
7. Ukupna potrošnja	TE	4.474,7	5.045,7	4.701,0	4.716,2	4.770,6
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	-12,2	-629,4	-335,5	-228,9	-124,5
9. Izdaci po kamata	EDP.D41 uklj. FISIM	128,9	128,9	144,7	166,3	179,7
10. Primarni bilans		116,7	-500,5	-190,8	-62,6	55,2
11. Jednokratne i druge privremene mjere		:	:	:	:	:
Komponente prihoda						
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		2.427,4	2.328,8	2.308,1	2.417,5	2.529,9
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	1.967,2	1.867,3	1.851,5	1.948,9	2.046,1
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	456,3	456,7	452,5	464,4	479,4
12c. Porez na kapital	D91	3,9	4,8	4,1	4,2	4,4
13. Socijalni doprinosi	D61	1.611,6	1.654,4	1.685,6	1.727,4	1.770,3
14. Prihod od imovine	D4	85,4	91,1	83,4	87,0	91,3
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14))		338,1	342,0	288,4	255,4	254,6
16=6. Ukupan prihod	TR	4.462,5	4.416,3	4.365,5	4.487,3	4.646,1
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)		4.039,0	3.983,2	3.993,7	4.144,9	4.300,2
Odabrane komponente potrošnje						
17. Kolektivna potrošnja	P32	1.297,7	1.463,3	1.363,3	1.367,7	1.383,5
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	2.127,5	2.285,1	2.317,2	2.355,4	2.397,9
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31=D63	744,6	799,8	811,0	824,4	839,3
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	1.382,9	1.485,3	1.506,2	1.531,0	1.558,6
19=9. Izdaci po kamata	EDP.D41 + FISIM	128,9	128,9	144,7	166,3	179,7
20. Subvencije	D3	154,7	267,9	165,2	146,7	146,8
21. Investicije u stalna sredstva	P51	420,9	490,3	263,7	227,8	211,6
22. Ostalo (22 = 23-(17+18+19+20+21))		345,0	410,2	446,9	452,3	451,1
23=7. Ukupna potrošnja	TE	4.474,7	5.045,7	4.701,0	4.716,2	4.770,6
p.m. Naknada za poslenim u javnom sektoru	D1	991,1	1.094,9	1.105,9	1.107,8	1.113,2

Tabela 2b: Izgledi budžeta šire vlade – Brčko Distrikt

	ESA kod	2019	2020	2021	2022	2023
		Mil. KM				
Neto kreditiranje (B9) po pod-sektorima						
1. Šira vlada	S13	17,3	-69,7	-6,8	-6,7	-6,6
2. Centralna vlada	S1311	17,3	-69,7	-6,8	-6,7	-6,6
3. Državna vlada	S1312	:	:	:	:	:
4. Lokalna vlada	S1313	:	:	:	:	:
5. Fondovi za socijalnu sigurnost	S1314	:	:	:	:	:
Šira vlada (S13)						
6. Ukupan prihod	TR	225,4	226,4	225,9	233,7	242,0
7. Ukupna potrošnja	TE	208,1	296,1	232,7	240,4	248,6
8. Neto zaduživanje/kreditiranje	EDP.B9	17,3	-69,7	-6,8	-6,7	-6,6
9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 uklj. FISIM	0,4	1,0	0,9	0,9	0,8
10. Primarni bilans		17,7	-68,7	-5,9	-5,8	-5,8
11. Jednokratne i druge privremene mjere		:	:	:	:	:
Komponente prihoda						
12. Ukupan porez (12=12a+12b+12c)		213,8	212,3	214,7	222,5	230,9
12a. Porez na proizvodnju i uvoz	D2	184,7	185,5	186,9	194,7	203,1
12b. Tekući porezi na prihod i bogatstvo	D5	29,1	26,8	27,8	27,8	27,8
12c. Porez na kapital	D91	:	:	:	:	:
13. Socijalni doprinosi	D61	:	:	:	:	:
14. Prihod od imovine	D4	:	:	:	:	:
15. Ostalo (15 = 16-(12+13+14))		11,6	14,1	11,2	11,2	11,1
16=6. Ukupan prihod	TR	225,4	226,4	225,9	233,7	242,0
p.m. Poresko opterećenje (D2+D5+D61+D91-D995)		213,8	212,3	214,7	222,5	230,9
Odabrane komponente potrošnje						
17. Kolektivna potrošnja	P32	110,3	134,5	133,2	134,7	134,7
18. Ukupni socijalni transferi	D62 + D63	67,7	77,2	81,6	83,8	90,1
18a. Nenovčani socijalni transferi	P31=D63	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
18b. Ostali socijalni transferi osim nenovčanih	D62	67,7	77,2	81,6	83,8	90,1
19=9. Izdaci po kamatama	EDP.D41 + FISIM	0,4	1,0	0,9	0,9	0,8
20. Subvencije	D3	18,2	32,2	:	:	:
21. Investicije u stalna sredstva	P51	2,8	42,2	7,7	11,1	14,3
22. Ostalo (22 = 23-(17+18+19+20+21))		8,7	9,0	9,3	9,9	8,7
23=7. Ukupna potrošnja	TE	208,1	296,1	232,7	240,4	248,6
p.m. Naknada za poslenim u javnom sektoru	D1	77,0	89,2	97,8	98,9	98,9

Tabela 3: Potrošnja opšte vlade po funkcijama

Bosna i Hercegovina

% od BDP-a	COFOG kod	2019	2020	2021	2022	2023
1. Generalne javne usluge	1	7,2	8,8	7,9	7,5	7,3
2. Odbrana	2	0,8	0,9	0,9	0,9	0,9
3. Javni red i bezbjednost	3	3,1	3,4	3,3	3,1	3,0
4. Ekonomski poslovi	4	2,7	2,9	2,7	2,3	2,3
5. Zaštita okoliša	5	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
6. Stambeni smještaj i objekti u zajednici	6	0,8	1,1	1,0	0,9	0,9
7. Zdravstvo	7	5,1	6,2	5,9	5,6	5,4
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	0,7	0,7	0,6	0,6	0,6
9. Obrazovanje	9	3,9	4,3	4,1	3,9	3,8
10. Socijalna zaštita	10	13,2	13,8	13,0	13,1	12,8
11. Ukupna potrošnja (stavka 7 = 23 u tabeli 2)	TE	37,9	42,5	39,8	38,3	37,2

u mil. KM	COFOG kod	2019	2020	2021	2022	2023
1. Generalne javne usluge	1	2.582,7	3.036,1	2.846,4	2.834,0	2.873,3
2. Odbrana	2	303,1	310,1	340,5	335,6	336,5
3. Javni red i bezbjednost	3	1.119,6	1.184,9	1.167,9	1.177,0	1.188,3
4. Ekonomski poslovi	4	964,3	999,1	953,6	881,9	885,3
5. Zaštita okoliša	5	115,3	119,2	116,1	115,7	117,5
6. Stambeni smještaj i objekti u zajednici	6	276,1	381,4	366,7	353,5	360,2
7. Zdravstvo	7	1.830,4	2.162,4	2.133,5	2.087,3	2.120,0
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	242,2	252,6	214,2	224,1	229,0
9. Obrazovanje	9	1.396,9	1.484,3	1.456,1	1.458,6	1.479,3
10. Socijalna zaštita	10	4.713,2	4.779,0	4.682,6	4.905,8	5.013,5
11. Ukupna potrošnja (stavka 7 = 23 u tabeli 2)	TE	13.543,8	14.709,1	14.277,6	14.373,5	14.602,9

Institucije Bosne i Hercegovine

% od BDP-a	COFOG kod	2019	2020	2021	2022	2023
1. Generalne javne usluge	1	0,8	1,0	0,9	0,9	0,8
2. Odbrana	2	0,8	0,8	0,9	0,8	0,8
3. Javni red i bezbjednost	3	0,7	0,8	0,8	0,7	0,7
4. Ekonomski poslovi	4	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2
5. Zaštita okoliša	5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
6. Stambeni smještaj i objekti u zajednici	6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
7. Zdravstvo	7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
9. Obrazovanje	9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
10. Socijalna zaštita	10	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
11. Ukupna potrošnja (stavka 7 = 23 u tabeli 2)	TE	2,4	2,9	2,8	2,7	2,6

u mil. KM	COFOG kod	2019	2020	2021	2022	2023
1. Generalne javne usluge	1	268,5	336,6	328,7	326,9	313,8
2. Odbrana	2	281,3	287,3	317,9	312,8	313,2
3. Javni red i bezbjednost	3	244,9	269,5	274,0	274,2	274,3
4. Ekonomski poslovi	4	50,3	55,8	60,0	60,0	60,0
5. Zaštita okoliša	5	6,4	6,4	6,9	7,0	7,0
6. Stambeni smještaj i objekti u zajednici	6	:	:	:	:	:
7. Zdravstvo	7	5,2	5,9	6,9	6,6	7,0
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	6,2	14,0	14,0	14,0	14,0
9. Obrazovanje	9	2,7	2,8	3,0	3,0	3,0
10. Socijalna zaštita	10	10,2	12,0	11,0	11,0	11,0
11. Ukupna potrošnja (stavka 7 = 23 u tabeli 2)	TE	875,7	990,3	1.022,4	1.015,5	1.003,3

Federacija Bosne i Hercegovine

% od BDP-a	COFOG kod	2019	2020	2021	2022	2023
1. Generalne javne usluge	1	4,6	5,0	4,8	4,6	4,5
2. Odbrana	2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
3. Javni red i bezbjednost	3	1,5	1,6	1,5	1,5	1,4
4. Ekonomski poslovi	4	1,2	1,3	1,3	1,2	1,2
5. Zaštita okoliša	5	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2
6. Stambeni smještaj i objekti u zajednici	6	0,4	0,5	0,4	0,4	0,4
7. Zdravstvo	7	3,0	3,2	3,1	3,0	2,9
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
9. Obrazovanje	9	2,4	2,6	2,5	2,4	2,4
10. Socijalna zaštita	10	8,6	9,3	8,9	8,6	8,4
11. Ukupna potrošnja (stavka 7 = 23 u tabeli 2)	TE	22,3	24,2	23,2	22,4	21,8

u mil. KM	COFOG kod	2019	2020	2021	2022	2023
1. Generalne javne usluge	1	1.650,9	1.731,8	1.719,7	1.736,9	1.773,3
2. Odbrana	2	21,7	22,8	22,6	22,8	23,3
3. Javni red i bezbjednost	3	528,1	554,0	550,1	555,6	567,3
4. Ekonomski poslovi	4	444,8	466,6	463,3	468,0	477,8
5. Zaštita okoliša	5	83,1	87,2	86,6	87,4	89,3
6. Stambeni smještaj i objekti u zajednici	6	149,9	157,2	156,1	157,7	161,1
7. Zdravstvo	7	1.064,0	1.116,1	1.108,3	1.119,4	1.142,9
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	111,0	116,8	116,0	117,2	119,6
9. Obrazovanje	9	867,1	909,6	903,2	912,3	931,4
10. Socijalna zaštita	10	3.064,6	3.214,8	3.195,6	3.224,1	3.294,4
11. Ukupna potrošnja (stavka 7 = 23 u tabeli 2)	TE	7.985,2	8.76,9	8.321,5	8.401,4	8.580,4

Republika Srpska

% od BDP-a	COFOG kod	2019	2020	2021	2022	2023
1. Generalne javne usluge	1	1,6	2,4	2,0	1,8	1,8
2. Odbrana	2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
3. Javni red i bezbjednost	3	0,9	1,0	0,9	0,9	0,8
4. Ekonomski poslovi	4	1,3	1,4	1,2	0,9	0,9
5. Zaštita okoliša	5	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
6. Stambeni smještaj i objekti u zajednici	6	0,3	0,6	0,6	0,5	0,5
7. Zdravstvo	7	2,1	2,9	2,8	2,5	2,4
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2
9. Obrazovanje	9	1,4	1,5	1,4	1,3	1,3
10. Socijalna zaštita	10	4,5	4,4	4,0	4,4	4,3
11. Ukupna potrošnja (stavka 7 = 26 u tabeli 2)	TE	12,5	14,6	13,1	12,6	12,1

u mil. KM	COFOG kod	2019	2020	2021	2022	2023
1. Generalne javne usluge	1	585,8	837,6	707,0	674,4	691,7
2. Odbrana	2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
3. Javni red i bezbjednost	3	328,5	337,1	323,2	326,4	324,8
4. Ekonomski poslovi	4	469,2	476,7	430,3	353,9	347,5
5. Zaštita okoliša	5	25,8	25,6	22,6	21,3	21,2
6. Stambeni smještaj i objekti u zajednici	6	123,6	221,3	208,4	193,6	196,9
7. Zdravstvo	7	734,8	1.002,5	989,4	930,5	934,1
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	107,3	94,7	69,5	77,8	77,2
9. Obrazovanje	9	488,8	528,4	505,5	498,5	500,1
10. Socijalna zaštita	10	1.610,8	1.521,8	1.445,1	1.639,8	1.677,1
11. Ukupna potrošnja (stavka 7 = 23 u tabeli 2)	TE	4.474,7	5.045,7	4.701,0	4.716,2	4.770,6

Brčko Distrikt

% od BDP-a	COFOG kod	2019	2020	2021	2022	2023
1. Generalne javne usluge	1	0,2	0,4	0,3	0,3	0,2
2. Odbrana	2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
3. Javni red i bezbjednost	3	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
4. Ekonomski poslovi	4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
5. Zaštita okoliša	5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
6. Stambeni smještaj i objekti u zajednici	6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
7. Zdravstvo	7	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
9. Obrazovanje	9	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
10. Socijalna zaštita	10	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
11. Ukupna potrošnja (stavka 7 = 26 u tabeli 2)	TE	0,6	0,9	0,6	0,6	0,6

u mil. KM	COFOG kod	2019	2020	2021	2022	2023
1. Generalne javne usluge	1	77,5	130,1	91,0	95,8	94,5
2. Odbrana	2	:	:	:	:	:
3. Javni red i bezbjednost	3	18,1	24,3	20,6	20,8	21,9
4. Ekonomski poslovi	4	:	:	:	:	:
5. Zaštita okoliša	5	:	:	:	:	:
6. Stambeni smještaj i objekti u zajednici	6	2,6	2,9	2,2	2,2	2,2
7. Zdravstvo	7	26,4	37,9	28,9	30,8	36,0
8. Rekreacija, kultura i vjera	8	17,7	27,1	14,7	15,1	18,2
9. Obrazovanje	9	38,3	43,5	44,4	44,8	44,8
10. Socijalna zaštita	10	27,6	30,4	30,9	30,9	31,0
11. Ukupna potrošnja (stavka 7 = 23 u tabeli 2)	TE	208,2	296,2	232,7	240,4	248,6

Tabela 4: Razvoj događanja u zaduženosti opšte vlade

% od BDP-a	ESA kod	2019	2020	2021	2022	2023
1. Bruto zaduženost		31,1	35,2	37,1	36,1	34,9
2. Promjena koeficijenta bruto zaduženosti		-1,3	4,2	1,8	-0,9	-1,3
Doprinosi promjeni bruto duga						
3. Primarni bilans		-2,9	3,3	1,7	0,5	-0,2
4. Izdaci po kamatama		0,7	0,7	0,8	0,9	0,8
5. Efekat realnog rasta		-0,8	0,9	-0,8	-1,1	-1,2
6. Efekat inflacije		-0,6	0,0	-0,4	-0,5	-0,4
7. Korekcija tokova		2,2	-0,8	0,5	-0,7	-0,3
Od čega:						
- Razlike između gotovine i obračunate evidencije		:	:	:	:	:
- Neto akumulacija finansijskih sredstava		:	:	:	:	:
Od čega:		:	:	:	:	:
- Sredstva od privatizacije		:	:	:	:	:
- Efekti vrednovanja i ostalo		:	:	:	:	:
p.m. implicitna kamatna stopa po dugu		2,3	2,2	2,4	2,6	2,4
Ostale relevantne varijable						
8. Tekuća finansijska sredstva		:	:	:	:	:
9. Neto finansijski dug (9 = 1 - 8)		:	:	:	:	:

Tabela 5: Ciklična kretanja

% BDP-a	ESA kod	2019	2020	2021	2022	2023
1. Realni rast BDP-a (%)	B1g	2,4	-3,0	2,5	3,1	3,4
2. Neto zaduženost šire vlade	EDP.B.9	2,2	-4,0	-2,5	-1,4	-0,6
3. Rashodi za kamate	EDP.D.41	0,7	0,7	0,8	0,9	0,8
4. Jednokratne i druge privremene mjere		0,2	-0,6	-0,6	-1,2	-1,0
5. Potencijalni rast BDP-a (%)		3,0	2,6	2,7	3,0	3,1
Doprinosi:						
- rad		:	:	:	:	:
- kapital		:	:	:	:	:
- ukupna faktorska produktivnost		:	:	:	:	:
6. Jaz proizvoda		2,3	-1,4	-1,8	-0,6	1,2
7. Ciklična komponenta budžeta		0,8	-0,5	-0,6	-0,2	0,4
8. Ciklično prilagođen saldo (2-7)		1,4	-3,5	-1,9	-1,2	-1,0
9. Ciklično prilagođen primarni saldo (8+3)		2,1	-2,8	-1,1	-0,3	-0,2
10. Strukturalni saldo (8-4)		1,2	-2,9	-1,3	0,0	0,0

Tabela 6: Odstupanje od prethodnog programa

	2019	2020	2021	2022	2023
1. Rast BDP-a (% g/g)					
Prethodni program	3,0	3,5	3,6	3,8	:
Najnoviji program	2,4	-3,0	2,5	3,1	3,4
Razlika	-0,6	-6,5	-1,1	-0,7	:
2. Neto kreditiranje šire vlade (% BDP-a)					
Prethodni program	0,1	0,2	0,5	0,8	:
Najnoviji program	2,2	-4,0	-2,5	-1,4	-0,6
Razlika	2,1	-4,2	-3,0	-2,2	:
3. Bruto zaduženost šire vlade (% BDP-a)					
Prethodni program	31,7	32,2	31,7	29,7	:
Najnoviji program	31,1	35,2	37,1	36,1	34,9
Razlika	-0,6	3,0	5,4	6,4	:

Tablea 7: Dugoročna održivost javnih finansija

Procenti BDP-a	2007	2010	2020	2030	2040	2050	2060
Ukupni izdaci	:	:	:	:	:	:	:
<i>Od čega:</i>	:	:	:	:	:	:	:
- izdaci vezani za starost	:	:	:	:	:	:	:
- Izdaci za penzije	:	:	:	:	:	:	:
- Penzije iz socijalnog osiguranja	:	:	:	:	:	:	:
- Starosne i prijevremene penzije	:	:	:	:	:	:	:
- Ostale penzije (invalidske, porodične)	:	:	:	:	:	:	:
- Profesionalne penzije (ako su u sklopu šire vlade)	:	:	:	:	:	:	:
- Zdravstvena zaštita	:	:	:	:	:	:	:
- Dodatak za njegu i pomoć (<i>ovo je ranije bilo u okviru zdravstvene zaštite</i>)	:	:	:	:	:	:	:
Izdaci za obrazovanje	:	:	:	:	:	:	:
Ostali izdaci vezani za stariju životnu dob	:	:	:	:	:	:	:
Izdaci za kamate	:	:	:	:	:	:	:
Ukupni prihodi	:	:	:	:	:	:	:
<i>Od čega:</i> prihodi od imovine	:	:	:	:	:	:	:
<i>Od čega:</i> od doprinosa za penzije (ili socijalnih doprinosa, ako je prikladno)	:	:	:	:	:	:	:
Imovina rezervi penzionog fonda	:	:	:	:	:	:	:
<i>Od čega:</i> konsolidirana imovina javnog penzionog fonda (imovina koja nije vladina obaveza)	:	:	:	:	:	:	:
Pretpostavke							
Rast produktivnosti rada	:	:	:	:	:	:	:
Rast realnog BDP-a	:	:	:	:	:	:	:
Stopa učešća – muškarci (starosti 20-64)	:	:	:	:	:	:	:
Stopa učešća - žene (starosti 20-64)	:	:	:	:	:	:	:
Ukupna stopa učešća (20-64)	:	:	:	:	:	:	:
Stopa nezaposlenosti	:	:	:	:	:	:	:
Populacija starosti 65+ u odnosu na ukupnu populaciju	:	:	:	:	:	:	:

Tabela 7a: Potencijalne obaveze

% BDP-a	2020	2021
Javne garancije	2,3	2,3
<i>Od čega: vezano za finansijski sektor</i>	:	:

Tabela 8: Osnovne pretpostavke o vanjskom ekonomskom okruženju kao osnov za okvir programa

	Dimenzija	2019	2020	2021	2022	2023
1. Kratkoročna kamatna stopa	Godišnji prosjek	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4	-0,2
2. Dugoročna kamatna stopa	Godišnji prosjek	0,4	0,3	0,4	0,6	0,8
3. Tečaj USD/EUR	Godišnji prosjek	1,12	1,09	1,08	1,08	1,09
4. Nominalni efektivni tečaj	Godišnji prosjek	:	:	:	:	:
5. Tečaj naspram Eura	Godišnji prosjek	1,96	1,96	1,96	1,96	1,96
6. Svjetski rast BDP-a, isključujući EU	Godišnji prosjek	2,9	-3,8	4,7	3,7	:
7. Rast BDP-a u EU	Godišnji prosjek	1,5	-7,4	4,1	3,0	:
8. Rast relevantnih stranih tržišta	Godišnji prosjek	:	:	:	:	:
9. Obim svjetskog uvoza, isključujući EU	Godišnji prosjek	-0,5	-10,3	6,3	4,1	:
10. Cijene nafte (Brent, USD/barel)	Godišnji prosjek	64,0	42,8	47,5	49,2	:

Napomena:

Izvor za stavke 6, 7. i 9: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/economy-finance/ip136_en_2.pdf

Izvor za stavku 10: https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/ecb.projections202009_ecbstaff-0940bca288.en.pdf

Table 9: Odabrani indikatori zapošljavanja i socijalni indikatori²

	Izvor podataka	X-2	X-1	X	X+1	X+2
Stopa učešća na tržištu rada (%) ukupno (starosna grupa 20-64 god.)		:	:	:	:	:
- muškarci		:	:	:	:	:
- žene		:	:	:	:	:
2. Stopa zaposlenosti (%) ukupno (20-64 god.)		:	:	:	:	:
- muškarci		:	:	:	:	:
- žene		:	:	:	:	:
3. Stopa nezaposlenosti (%) ukupno		:	:	:	:	:
- muškarci		:	:	:	:	:
- žene		:	:	:	:	:
4. Stopa dugoročne nezaposlenosti (%) ukupno		:	:	:	:	:
- muškarci		:	:	:	:	:
- žene		:	:	:	:	:
5. Stopa nezaposlenosti mladih (15-24 g.) (%) ukupno		:	:	:	:	:
- muškarci		:	:	:	:	:
- žene		:	:	:	:	:
6. Mladi (15-24 g.) koji niti su zaposleni, niti se školuju, niti su na obuci (NEET), u %		:	:	:	:	:
7. Mladi koji rano napuštaju školu, u % (Eurostat definicija)		:	:	:	:	:
8. PISA ocjena		:	:	:	:	:
9. PIAAC ocjena		:	:	:	:	:
10. Stopa učešća u predškolskom obrazovanju i odgoju		:	:	:	:	:
11. GINI koeficijent		:	:	:	:	:
12. Nejednakost distribucije prihoda S80/S20 (Kvintilni omjer dohotka)	e	:	:	:	:	:
13. Potrošnja na socijalnu zaštitu u % BDP-a	e	:	:	:	:	:
14. Potrošnja na zdravstvo u % od BDP-a	e	:	:	:	:	:
15. Rizik od siromaštva prije socijalnih transfera, u % populacije	e	:	:	:	:	:
16. Stopa siromaštva (navedite koji podaci su dostupni za vašu zemlju)		:	:	:	:	:
17. Jaz siromaštva (navedite koji podaci su dostupni za vašu zemlju)		:	:	:	:	:
Ostali indikatori korišteni u EU tablici socijalnih indikatora						
18. Realni prilagođeni GDHI – po stanovniku u PPS (Index 2008=100)		:	:	:	:	:
19. Uticaj socijalnih transfera (osim penzija) na smanjenje siromaštva		:	:	:	:	:
20. Samoprijavljena neispunjena potreba za zdravstvenim uslugama		:	:	:	:	:
21. Nivo digitalnih vještina pojedinca (% osoba koje imaju osnovne ili iznad osnovnih ukupnih digitalnih vještina)		:	:	:	:	:

² S obzirom na različitost dostupnih podataka i definicija indikatora, zemlje treba da koriste EUROSTAT podatke ako ih ima. U slučaju podataka iz nacionalnih ili međunarodnih izvora, potrebno je dodati fusnotu da se objasni kako je svaki indikator definiran. U slučaju da nema dostupnih podataka za indikator, pogledati ima li podataka za neki sličan indikator i tako i objasniti. **Preporučuje se da godina bude X = 2017.** U slučaju da nema dostupnih podataka za godinu 2017, u odgovarajuće kolone se trebaju unijeti podaci za prethodne godine (2016, 2015). Za sve indikatore se trebaju unijeti vrijednosti u tabele, a ne promjena vrijednosti godina za godinom, kao što je to u nekim drugim tabelama.

Tabela 10a: Troškovi mjere strukturne reforme**Tabela 10b: Finansiranje mjere strukturne reforme**

Federalno ministarstvo energije i rudarstva – nisu popunili tabele

Federalno ministarstvo prometa i komunikacija

Tabela 10a: Troškovi mjere strukturne reforme: (Razvoj i unaprijeđenje transportne infrastrukture“ (u EUR) (Popuniti jednu po reformi)

Godina	Plaće	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	Ukupno
Godina 2021.	0	0	500.000,00	61.000.000,00	61.500.000,00
Godina 2022.	0	0	900.000,00	61.000.000,00	61.900.000,00
Godina 2023.	0	0	900.000,00	61.000.000,00	61.900.000,00

Tabela 10b: Finansiranje mjere strukturne reforme: (Razvoj i unaprijeđenje transportne infrastrukture) (u EUR) (Popuniti jednu po reformi)

Godina	Centralni budžet FBiH	Lokalni budžeti	Ostali nacionalni izvori javnih finansija	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektne zajmovi	Tek se treba odrediti	Ukupno
Godina 2021.	61.500.000,00							61.500.000,00
Godina 2022.	61.900.000,00							61.900.000,00
Godina 2023.	61.900.000,00							61.900.000,00

Federalno ministarstvo finansija – nisu popunili tabele

Tabela 10a: Troškovi mjere strukturne reforme: Smanjenje poreznog opterećenje rada

Troškove informatizacije Porezne uprave FBiH će biti moguće tek naknadno utvrditi, nakon donošenja zakonskog i podzakonskih akata i planirati će se u Budžetu FBiH za 2022. godinu. Drugih dodatnih troškova nema.

Federalno ministarstvo razvoja poduzetništva i obrta

Tabela 10a: Troškovi mjere strukturne reforme: (Olakšan pristup povoljnim finansijskim sredstvima za MSP u cilju povećanja investicija, profita i radnih mjesta) (u EUR) (Popuniti jednu po reformi)

Godina	Plaće	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	Ukupno
Godina X	0	0	4.200.000	0	4.200.000
Godina X+1	0	0	5.250.000	0	5.250.000
Godina X+2	0	0	5.500.000	0	5.500.000

Tabela 10b: Finansiranje mjere strukturne reforme: (Olakšan pristup povoljnim finansijskim sredstvima za MSP u cilju povećanja investicija, profita i radnih mjesta) (u EUR) (Popunite jednu po reformi)

Godina	Centralni budžet	Lokalni budžeti	Ostali nacionalni izvori javnih finansija	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektni zajmovi	Tek se treba odrediti	Ukupno
Godina X	4.200.000	0	0	0	0	0	0	4.200.000
Godina X+1	5.250.000	0	0	0	0	0	0	5.250.000
Godina X+2	5.500.000	0	0	0	0	0	0	5.500.000

Tabela 10a: Troškovi mjere strukturne reforme: (Povećanje ekonomske aktivnosti MSP kroz uklanjanje administrativnih barijera) (u EUR)

Godina	Plaće	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	Ukupno
Godina X	0	0	0	0	0
Godina X+1	0	0	2.250.000	0	2.250.000
Godina X+2	0	0	2.500.000	0	2.500.000

Tabela 10b: Finansiranje mjere strukturne reforme: (Povećanje ekonomske aktivnosti MSP kroz uklanjanje administrativnih barijera) (u EUR) (Popunite jednu po reformi)

Godina	Centralni budžet	Lokalni budžeti	Ostali nacionalni izvori javnih finansija	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektni zajmovi	Tek se treba odrediti	Ukupno
Godina X	0	0	0	0	0	0	0	0
Godina X+1	2.250.000	0	0	0	0	0	0	2.250.000
Godina X+2	2.500.000	0	0	0	0	0	0	2.500.000

Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva – nisu popunili tabele

Federalno ministarstvo okoliša i turizma

Tabela 10a: Troškovi mjere strukturne reforme: (UNAPREĐIVATI INTEGRALNO UPRAVLJANJE OTPADOM I SISTEM CIRKULARNE EKONOMIJE) (u EUR)

Godina	Plaće	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	Ukupno
Godina 2021			0,5 mil	3,2 mil	3,7 mil
Godina 2022		0,25 mil	1,25 mil	5,5 mil	6,5 mil
Godina 2023		0,25 mil	1,25	4,0 mil	5,5 mil

Tabela 10a: Troškovi mjere strukturne reforme: (USPOSTAVA EKONOMSKIH INSTRUMENTATA U OBLASTI OKOLIŠA-FOND ZA ZAŠTITU OKOLIŠA I ENERGIJSKU EFIKASNOST) (u EUR) Obzirom da se radi o donošenju regulative, nisu potrebna finansijska sredstva

Godina	Plaće	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	Ukupno
Godina 2019	0	0	Kroz Fond	0	0
Godina 2020	0	0	Kroz Fond	0	0
Godina 2021	0	0	Kroz Fond	0	0

Tabela 10a: Troškovi mjere strukturne reforme: (UGOSTITELJSTVO I TURIZAM) (u EUR)

Godina	Plaće	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	Ukupno
Godina 2020	0	0	15 mil kratkor mjera	0	15 mil
Godina 2021	0	25 000(Registar)	0	0	25 hilj
Godina 2022					

2021- Plaće -Potreba upošljavanja tri uposlenika, jedan na registru, a jedan na drugostepenom postupku u oblasti ugostiteljstva i šef Odsjeka za turizam

-Robe i usluge –Potrebna angažmana stručnjaka u cilju obuke, povećan obim poslova zbog pandemije korona virusa, zbog odgođenih uviđaja u 2020. godini

-Subvencije i transferi – Donijeti mjere kojim bi se poticali turističko ugostiteljski subjekti u cilju ublažavanja negativnih posljedica COVID-19

Kapitalni izdaci –nabavka softwera i tehnička podrška za izradu strteškog dokumanrta

Tabela 10b: Finansiranje mjere strukturne reforme (UNAPREĐIVATI INTEGRALNO UPRAVLJANJE OTPADOM I SISTEM CIRKULARNE EKONOMIJE) (u EUR)

Godina	Centralni budžet-Vlade FBiH	Lokalni budžeti EUR	Ostali nacionalni izvori javnih finansija	IPA Fondovi EUR	Ostali grantovi	Projektni zajmovi	Tek se treba odrediti	Ukupno
Godina 2021	/	500.000- FZZO		200.000	1,0 mil SIDA	2.0 mil EBRD		3,7 mil
Godina 2022	750.000 FMOIT	500.000 FZZO		250.000	1,0 mil SIDA	2,5 mil EBRD	2,0 mil	6,5 mil
Godina 2023	750.000 FMOIT	500.000 FZZO		250.000	0,5 mil SIDA	0,5 mil EBRD	3,0 mil	5,5 mil

Okoliš nije popunio tabelu 10b

Tabela 10b: Finansiranje mjere strukturne reforme: (UGOSTITELJSTVO I TURIZAM) (u EUR)

Godina	Centralni budžet-Vlade FBiH	Lokalni budžeti	Ostali nacionalni izvori javnih finansija	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektne zajmovi	Tek se treba odrediti	Ukupno
Godina X 2020	15 mil	0	0	0	0	0	0	15 mil
Godina X+1 2021	0	0	0	0	0	0	25 hilj	25 hilj
Godina X+2 2022	0	0	0	0	0	0	0	

Federalno ministarstvo trgovine

Aktivnosti se planiraju provoditi u okviru plana redovnih troškova plata uposlenika Federalnog ministarstva trgovine.

Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke

Tabela 10a: Troškovi mjere strukturne reforme: (Unapređenje povezanosti obrazovanja i tržišta rada) (u EUR) (Popuniti jednu po reformi)

Godina	Plaće	Robe i usluge	Subvencije i transferi	Kapitalni izdaci	Ukupno
Godina X			136.000,00€		136.000,00€
Godina X+1			136.000,00€		136.000,00€
Godina X+2			136.000,00€		136.000,00€

Tabela 10b: Finansiranje mjere strukturne reforme: (Unapređenje povezanosti obrazovanja i tržišta rada) (u EUR) (Popuniti jednu po reformi)

Godina	Centralni budžet	Lokalni budžeti	Ostali nacionalni izvori javnih finansija	IPA fondovi	Ostali grantovi	Projektne zajmovi	Tek se treba odrediti	Ukupno
Godina X	136.000,00€							136.000,00€
Godina X+1	136.000,00€							136.000,00€
Godina X+2	136.000,00€							136.000,00€

Federalno ministarstvo rada i socijalne politike – nisu popunili tabelu

Tabela 11: Izvještaj o implementaciji mjera strukturnih reformi iz ERP 2020. – 2022.

Sažetak reformskih prioriteta iz ERP 2020. - 2022. godina

5.3.1. Reforma tržišta energije i transporta

5.3.1.1. Razvoj tržišta električne energije i gasa

5.3.1.2. Unaprjeđenje energetske efikasnosti i korištenja obnovljivih izvora energije

Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije

Tabela 11: Izvještaj o implementaciji mjera strukturnih reformi iz ERP 2020-2022

	5.3.1.1. Razvoj tržišta električne energije i gasa 5.3.1.2. Unaprjeđenje energetske efikasnosti i korištenja obnovljivih izvora energije	Faza implementacije reforme (0-5) ⁴⁶
Aktivnosti planirane za 2020.	1. Izmjena i dopuna (ili donošenje novog) Zakona o električnoj energiji u Federaciji Bosne i Hercegovine (Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije priprema, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine predlaže, a Parlament Federacije Bosne i Hercegovine donosi)	
	2. Donošenje Zakona o gasu u Federaciji Bosne i Hercegovine (Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije priprema, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine predlaže, a Parlament Federacije Bosne i Hercegovine donosi)	
	3. Program o prestrukturiranju elektroenergetskog sektora u Federaciji Bosne i Hercegovine (Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije priprema, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine donosi, a Parlament Federacije Bosne i Hercegovine daje saglasnost, a za implementaciju Programa odgovorna su JP Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo i JP Elektroprivreda HZHB d.d. Mostar). Vlada Federacije BiH je Odlukom broj V. broj: 933/2019 od 22.08.2019. godine usvojila Program o prestrukturiranju elektroenergetskog sektora u Federaciji Bosne i Hercegovine te isti prosljedila Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine u daljnju proceduru.	
	4. Uspostava i početak rada Operatora distributivnog sistema u JP Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo i JP Elektroprivreda HZHB d.d. Mostar (zadužene JP Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo i JP Elektroprivreda HZHB d.d. Mostar)	
	5. Izrada prednacrt Zakona o gasu u Federaciji Bosne i Hercegovine (priprema Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije)	
	6. Donošenje izmjena i dopuna Zakona o korištenju obnovljivih izvora energije i efikasne kogeneracije u Federaciji Bosne i Hercegovine (Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije priprema, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine predlaže, a Parlament Federacije Bosne i Hercegovine donosi) te shodno tome izmjene i dopune važećih i/ili donošenje novih provedbenih akata po osnovu ovog zakona (Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije, Regulatorna komisija za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine, Operator za OIEiEK i Vlada Federacije Bosne i Hercegovine, svako u okviru svojih nadležnosti), a kojim bi se definisale i uvele nove šeme podsticanja proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije i aktivnosti na pripremi Akcionog plana za obnovljive izvore energije Federacije Bosne i Hercegovine za period od 2021. do 2030. (provodi Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije)	

	7. Učešće u aktivnostima na izradi i donošenju Akcionog plana za obnovljive izvore Bosne i Hercegovine za period 2021-2030. kao dio NECP BiH (Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa u saradnji sa nadležnim entitetskim ministarstvima, Brčko Distriktom i GIZ-om)	
	8. Aktivnosti na izmjenama i dopunama Zakona o energijskoj efikasnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine u vezi definisanja finansijskih mehanizama za implementaciju mjera energijske efikasnosti (provodi Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije)	
	9. Donošenje Akcionog plana za energijsku efikasnost Federacije Bosne i Hercegovine 2019-2021. (Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije sa ostalim nadležnim federalnim institucijama priprema, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine donosi)	
	10. Donošenje Akcionog plana za energijsku efikasnost Federacije Bosne i Hercegovine 2019-2021. (Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije sa ostalim nadležnim federalnim institucijama priprema, Vlada Federacije Bosne i Hercegovine donosi)	
	11. Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za obnovljive izvore energije Federacije Bosne i Hercegovine 2010-2020. za 2019. godinu (Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije u saradnji sa Operatorom za OIEiEK, ostalim nadležnim ministarstvima)	
	12. Učešće u aktivnostima na izradi i donošenju Akcionog plana energijske efikasnosti Bosne i Hercegovine za period 2020-2030. kao dio NECP BiH (Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa u saradnji sa nadležnim entitetskim ministarstvima, Brčko Distriktom i GIZ-om)	
	13. Priprema i izrada Programa zaštite energetske ugroženih kupaca energije (nadležna ministarstva i Vlada Federacije Bosne i Hercegovine)	
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	1. Izmjene i dopune (ili donošenje novog) Zakona o električnoj energiji u Federaciji Bosne i Hercegovine uslijedit će po donošenju Zakona o regulatoru električne energije i prirodnog gasa, prenosu i tržištu električne energije u Bosni i Hercegovini	
	2. Izrada prednacrtu Zakona o gasu u Federaciji Bosne i Hercegovine uslijedit će po donošenju Zakona o regulatoru električne energije i prirodnog gasa, prenosu i tržištu električne energije u Bosni i Hercegovini	
	3. Vlada Federacije BiH je Odlukom broj V. broj: 1449/2019 od 12.12.2019. godine usvojila Program o prestrukturiranju elektroenergetskog sektora u Federaciji Bosne i Hercegovine. Predstavnički dom Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine na 10. redovnoj sjednici, održanoj 29.01.2020. godine donio saglasnost na Program o prestrukturiranju elektroenergetskog sektora i isti uz zaključak prosljedio u daljnju proceduru prema Domu naroda Parlamenta Federacije BiH.	
	4. Po konačnom usvajanju Programa o prestrukturiranju elektroenergetskog sektora u Federaciji Bosne i Hercegovine pristupit će se operacionalizaciji uspostave i početka rada ODS-a u dva elektroenergetska preduzeća.	
	5. Izrada prednacrtu Zakona o gasu u Federaciji Bosne i Hercegovine uslijedit će po donošenju Zakona o regulatoru električne energije i prirodnog gasa, prenosu i tržištu električne energije u Bosni i Hercegovini	
	6. Aktivnosti na izmjenama i dopunama Zakona o korištenju obnovljivih izvora i efikasne kogeneracije u Federaciji BiH su u proceduri, a aktivnosti na definisanju novih šema podsticanja proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora energije su završene i bit će inkorporirane kroz izmjene i dopune Zakona. Akcioni plan za OIEiEK se radi u okviru aktivnosti izrade NECP BiH- a do 2030., i u završnoj su fazi izrade.	
	7. FMERI je imenovao predstavnike koji participiraju u radu pet tematskih radnih grupa za izradu NECP BiH.	
	8. FMERI je zajedno sa ostalim relevantnim akterima u Federaciji BiH, a u tehničku asistenciju USAID –EPA projekta, identifikovala	

	neophodne intervencije na zakon o energijskoj efikasnosti u Federaciji BiH kojim bi se definisali finansijski mehanizami za implementaciju mjera energijske efikasnosti. Daljnje aktivnosti na izmjeni i dopuni Zakona su u toku.
	9. Aktivnosti na donošenju Akcionog plana za energijsku efikasnost Federacije Bosne i Hercegovine 2019-2021 su u završnoj fazi, čeka se zvanična dostava NEEAP/EEAPF od strane MVTEO institucijama na razmatranje i slanje u daljnju proceduru usvajanja.
	10. U proteklom periodu usvojeni su sljedeći provedbeni akti po Zakonu o EE - Uredba o provođenju energijskih audita i izdavanju energijskog certifikata („Sl.novine FBiH“ broj 87/18.) - Uredba o uslovima za davanje i oduzimanje ovlaštenja za obavljanje energijskih audita i energijsko certificiranje zgrade, („Sl.novine FBiH“ broj 87/18.) - Pravilnik o informacionom sistemu Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH 02/19), - Pravilnik o redovnom energijskom auditu sistema grijanje i sistema klimatizacije, („Službene novine Federacije BiH 02/19) - Pravilnik o minimalnim zahtjevima za energijskim karakteristikama zgrada („Službene novine Federacije BiH 81/19). A u fazi izrade su: - draft Pravilnika o provođenju energijskih pregleda komunalnih usluga Federacije Bosne i Hercegovine - draft Pravilnika o provođenju energijskih audita u industriji u Federaciji Bosne i Hercegovine, - draft Pravilnika o ugovaranju i provedbi energijske usluge/ugovora o energijskom efektu (ESCO)
	11. Izvještaj o realizaciji Akcionog plana za obnovljive izvore energije Federacije Bosne i Hercegovine 2010-2020. za 2019. godinu je završen u dijelu proizvodnje električne energije iz OIE. U toku su aktivnosti na procjeni i usaglašavanju rezultata u vezi potrošnje biomase u grijanju/hlađenju.
	12. FMERI je imenovao predstavnike koji participiraju u radu i ove tematske grupe.
	13. Izrada programa zaštite energetski ugroženih kupaca energije će početi nakon sačinjavanja socijalne karte od strane Federalnog ministarstva rada i socijalne skrbi. Kao dio aktivnosti Vlada Federacije BiH je donijela Odluku o provođenju mjera za smanjenje troškova električne energije domaćinstvima i stimulaciji energetske efikasnosti.

5.3.1.3. Razvoj i unaprijeđenje transportne infrastrukture
Federalno ministarstvo prometa i komunikacija

Tabela 11: Izvještaj o implementaciji mjera strukturnih reformi iz ERP-a 2020. - 2022. (Popuniti jedan po reformi)

	Naziv i broj reformske mjere	Faza implementacije reforme (0-5) ⁴⁶
Aktivnosti planirane za 2020.	1. Implementacija Programa investiranja „Kapitalni grant za izgradnju autocesta i brzih cesta“ u Federaciji BiH u 2020.g./ implementator FMPiK, FMF, JP Autoceste FBiH, JP Ceste FBiH, Kantoni	3
	2. Implementacija Programa investiranja tekući i kapitalni transferi za aerodromsku infrastrukturu u Federaciji BiH za 2020.g. / implementator FMPiK, FMF, Aerodromi u Federaciji BiH	3
	3. Implementacija Ugovora o finansiranju održavanja željezničke infrastrukture za 2020.godinu/ implementator FMPiK, FMF, JP Željeznice FBiH	5
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	1. Pojedini odobreni projekti su u fazi implementacije i izvođenja radova, dok su ostali u fazi pripreme tehničko-investicijske dokumentacije	
	2. Pojedini odobreni projekti su u fazi implementacije i izvođenja radova, dok su ostali u fazi pripreme tehničko-investicijske dokumentacije	
	3.Ova aktivnost je u potpunosti provedena	

⁴⁴ 0=nema implementacije; 1=implementacija u pripremi; 2=poduzeti početni koraci; 3=implementacija u toku sa nekim početnim rezultatima; 4=implementacija u naprednoj fazi; 5=potpuna implementacija

⁴⁵ Komisija neće prihvatiti nikakve tabele u kojima se izvještava o implementaciji mjera na nivou entiteta.

5.3.2. Sektorski razvoj

5.3.2.1. Poljoprivreda

5.3.2.1.1. Unapređenje konkurentnosti poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva

Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva

Tabela 11: Izvještaj o implementaciji mjera strukturnih reformi iz ERP-a 2020.-2022. (Popuniti jedan po reformi)

	Naziv i broj reformske mjere	Faza implementacije reforme (0-5) ⁴⁶
Aktivnosti planirane za 2020.	1 Usvajanje novog Zakona o novčanim podrškama, odgovornost za provođenje ove aktivnosti je na Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Vladi Federacije i Parlamentu BiH.	1
	2. Uspostava i ažuriranje Registra poljoprivrednih savjetodavaca i Registra privatnih savjetodavnih službi, odgovornost za provođenje ove aktivnosti je na Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva.	5
	3. Nadogradnja sistema identifikacije zemljišnih parcela i načina njihovog korištenja, odgovornost za provođenje ove aktivnosti je na Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva.	0
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	1. Zakon o novčanim potporama je u fazi prednacrt a i u daljnju proceduru ide nakon izrade prednacrt a Zakona o poljoprivredi koji je još uvijek u izradi	
	2. Uspostavljeni registri i objavljeni u „Službenim novinama FBiH“ broj:19/20	
	2. Nisu poduzete nikakve aktivnosti u nadležnosti Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva u 2020.godini	

5.3.2.2. Turizam

5.3.2.2.1. Unapređenje postojećeg pravnog okvira koji reguliše oblast turizma i ugostiteljstva, doprinosi se unapređenju poslovnog ambijenta i smanjenje neformalne ekonomije i unapređenje postojećeg poboljšanju poslovne klime i konkurentnosti, zapošljavanju i tržištu rada.

Federalno ministarstvo okoliša i turizma

Tabela 11: Izvještaj o implementaciji mjera strukturnih reformi iz ERP-a 2020. - 2022. (Popuniti jedan po reformi)

	5.3.2.1. Unapređenje postojećeg pravnog okvira koji reguliše oblast turizma, turističkih vodića, turističkih zajednica, boravišne takse i ugostiteljstva	Faza implementacije reforme (1-5) ⁴⁴
Aktivnosti planirane za 2020	1. Donošenje Zakona o turizmu Federacije BiH	4
	2. Donošenje Zakona o boravišnoj taksi FBiH	4
	3. Donošenje zakona o ugostiteljstvu Federacije BiH	4
	4. Izrada Strategije razvoja turizma u federaciji BiH	2
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	1. Prijedlog Zakona o turizmu Federacije BiH vraćen je u 2019. godini na doradu od strane Parlamenta Federacije BiH	
	2. Prijedlog Zakona o boravišnoj taksi Federacije BiH vraćen je u 2019. godini na doradu od strane Parlamenta Federacije BiH	
	3. Nacrt Zakona o ugostiteljstvu Federacije BiH upućen je u javnu raspravu od strane Parlamenta Federacije BiH. U 2020. godini održane javne rasprave u svim kantonima na području Federacije BiH Analizirani dostavljeni prijedlozi od strane kantona, a na osnovu održanih javnih rasprava te priprema konačnog teksta Nacrta Zakona o ugostiteljstvu u Federaciji BiH; Korigirani tekst ponovo upućen na mišljenje kantonima, nakon čega se isti razmotriti, ugraditi u predloženi tekst i uputiti Nacrta Zakona o ugostiteljstvu u Federaciji BiH prema nadležnim institucijama na mišljenja, a potom prema Vladi Federacije BiH i Parlamentu Federacije BiH	
	4. Započete aktivnosti na izradi strateškog dokumenta, kontakti sa kantonalnim ministarstvima, zbog proglašenja pandemije COVID 19- veliki broj aktivnosti odgođen	

⁴⁴ 0=nema implementacije; 1=implementacija u pripremi; 2=poduzeti početni koraci; 3=implementacija u toku sa nekim početnim rezultatima; 4=implementacija u naprednoj fazi; 5=potpuna implementacija

⁴⁵ Komisija neće prihvatiti nikakve tabele u kojima se izvještava o implementaciji mjera na nivou entiteta.

5.3.2.3. Okoliš

5.3.2.3.1. Očuvanje, zaštita i poboljšanje kvaliteta okoliša

Tabela 11: Izvještaj o implementaciji mjera strukturnih reformi iz ERP-a–2020-2022. (Popuniti jedan po reformi)

	5.3.2.3.1. Očuvanje, zaštita i poboljšanje kvaliteta okoliša	Faza implementacije reforme (1-5) ⁴⁴
Aktivnosti planirane za 2020.	1. Usvajanje nacrtu Zakona o zaštiti zraka	2
	2. Donošenje Zakona o Fondu za zaštitu okoliša i energijsku efikasnost	2
	3. Izrada Federalne strategije zaštite okoliša	2
	4. Uspostava novih zaštićenih područja prirode iz nadležnosti Federacije BiH (proceduralne aktivnosti na izradi i donošenju legislative za uspostavu novih zaštićenih područja);	2
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	1. Nacrt Zakona o zaštiti zraka uvršten je na dnevni red sjednice Predstavničkog doma Parlemnta FBIH, 10-11.09.2019.	
	2. Prijedlog Zakona o Fondu za zaštitu okoliša i energetske efikasnosti Vlada FBiH je utvrdila na 146. sjednici održanoj 07.06.2018. godine. Aktom Vlade FBiH od 14.06.2018. godine prijedlog zakona je upućen u parlamentarnu proceduru s ciljem razmatranja i usvajanja - skraćeni postupak.	
	3. Definisan projektni zadatak, pripremljen projektni prijedlog	
	4. Usaglašen obuhvat budućih zaštićenih područja	

⁴⁴ 0=nema implementacije; 1=implementacija u pripremi; 2=poduzeti početni koraci; 3=implementacija u toku sa nekim početnim rezultatima; 4=implementacija u naprednoj fazi; 5=potpuna implementacija

⁴⁵ Komisija neće prihvatiti nikakve tabele u kojima se izvještava o implementaciji mjera na nivou entiteta.

5.3.2.4. Otpad

5.3.2.4.1. Unaprijeđenje sistema upravljanja otpadom

5.3.2.4.2. Unaprijeđenje postojećeg pravnog okvira koji reguliše oblast upravljanja otpadom, finansijske mehanizme, te sistem unapređenja dobijanja dozvola s aspekta okoliša

Tabela 11: Izvještaj o implementaciji mjera strukturnih reformi iz ERP-a –2020-2022. (Popuniti jedan po reformi)

	5.3.2.4.2. Unapređenje postojećeg pravnog okvira koji reguliše oblast upravljanja otpadom, finansijske mehanizme, te sistem unapređenja dobijanja dozvola s aspekta okoliša	Faza implementacije reforme (1-5) ⁴⁴
Aktivnosti planirane za 2020.	1. Izrada podzakonskih akata za adekvatno upravljanje pojedinim vrstama otpada uz uspostavu finansijskog mehanizma potrebnih za izgradnju adekvatne infrastrukture. Aktivnost je data u zaduženje Federalnog ministarstva okoliša i turizma kao izrađivača propisa, donosioc propisa-Vlada FBiH, koordinacija u saradnji s Fondom za zaštitu okoliša i nadležnim kantonalnim ministarstvima.	3
	2. Usvajanje provedbenih propisa (Uredbi i pravilnika) Nadležnost-Vlada FBiH i Federalno ministarstvo okoliša i turizma.	3
	3. Usvajanje Zakona o zaštiti okoliša u parlamentarnoj proceduri. Rad na unapređenju propisa na polju horizontalnog zakonodavstva EU. Parlament FBiH, Vlada Federacije BiH, Federalno ministarstvo okoliša i turizma, nadležna kantonalna ministarstva okoliš.	2
	4. Praćenje uspostave informacionog sistema za upravljanje otpadom. Aktivnost je zaduženje Federalnog ministarstva okoliša i turizma, Fonda za zaštitu okoliša, nadležnih kantonalnih ministarstva u oblasti okoliša, Uprava za inspeksijske poslove FBiH.	
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	1. Izrađen nacrt Uredbe o kriterijima za obračun i način plaćanja naknada za proizvode koji nakon upotrebe postaju posebne kategorije otpada. Posebne kategorije otpada prema uredbi su: otpadni akumulatori i baterije, otpadne gume, otpadna ulja i otpadna vozila. Pripremljeni su prednacrti pravilnika o otpadnim akumulatorima i baterijama, otpadnim gumama, otpadnim uljima i otpadnim vozilima. Izrađen radni materijal Pravilnika o upravljanju građevinskim otpadom u saradnji sa Federalnim ministarstvom prostornog uređenja.	
	2. Izrađen nacrt Uredbe o načinu raspodjele i ulaganja prikupljenih naknada za posebne kategorije otpada Izrađen prijedlog Uredbe o izmjenama i dopunama Uredbe o naknadama za plastične kese tregerice.	
	3. U parlamentarnoj proceduri.	
	4. Izrađen i odobren Program uspostave informacionog sistema upravljanja otpadom za F BiH. Fond za zaštitu okoliša F BiH je potpisao ugovor sa odabranom konsultantskom kućom radi realizacije uspostave Informacionog sistema. Obavljaju se razgovori na terenu s odabranim grupama subjekata radi preuzimanja postojećih podataka.	

⁴⁴ 0=nema implementacije; 1=implementacija u pripremi; 2=poduzeti početni koraci; 3=implementacija u toku sa nekim početnim rezultatima; 4=implementacija u naprednoj fazi; 5=potpuna implementacija

⁴⁵ Komisija neće prihvatiti nikakve tabele u kojima se izvještava o implementaciji mjera na nivou entiteta.

5.3.3. Poslovno okruženje i smanjenje neformalne ekonomije

5.3.3.1. Unapređenje sistema neporeznih prihoda BiH

5.3.3.2. Smanjenje neformalne ekonomije

5.3.3.3. Smanjenje poreskog opterećenja rada

5.3.3.4. Restruktuiranje poreznog opterećenja

Federalno ministarstvo finansija

Tabela 11: Izvještaj o implementaciji mjera strukturnih reformi iz ERP-a 2019. - 2021.

	5.3.3.1.1. Unapređenje sistema neporeznih prihoda BiH	Faza implementacije reforme (1-5) ⁴⁴
Aktivnosti planirane za 2020.	1. Stvaranje pravnog okvira za uspostavu Jedinственог регистра такси и накнада u Federaciji BiH	4
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	Realizacija se odvija u skladu sa planom. 1. Vlada Federacije BiH je uputila Zakon o jedinstvenom registru такси и накнада u Federaciji Bosne i Hercegovine prema Parlamentu Federacije BiH, na razmatranje i usvajanje po skraćenom postupku. 2. Predstavnički dom Parlamenta Federacije BiH, na svojoj 12. redovnoj sjednici, održanoj 23.06.2020. godine, usvojio je Zakon o jedinstvenom registru такси и накнада u Federaciji Bosne i Hercegovine. 3. Slijedi razmatranje i usvajanje predmetnog Zakona od strane Doma naroda Parlamenta Federacije BiH, koje se očekuje do kraja 2020. godine.	
	5.3.3.2. Smanjenje neformalne ekonomije	Faza implementacije reforme (1-5) ⁴⁴
Aktivnosti planirane za 2020.	1. Usvajanje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o fiskalnim sistemima	4
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	Realizacija se odvija u skladu sa planom. 1. Vlada Federacije BiH, nakon provedenog postupka javne rasprave krajem 2019. godine, na svojoj 234. sjednici, održanoj 03.09.2020. godine, utvrdila je Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o fiskalnim sistemima, te isti uputila prema Parlamentu Federacije BiH, na razmatranje i usvajanje 2. Razmatranje i usvajanje predmetnog Zakona, od strane Predstavničkog doma Parlamenta Federacije BiH se očekuje na sjednici zakazanoj za 30.09.2020. godine	
	5.3.3.1.3. Smanjenje poreskog opterećenja rada	Faza implementacije reforme (1-5) ⁴⁴
Aktivnosti planirane za	1. Usvajanje Prijedloga Zakona o porezu na dohodak i Prijedloga Zakona o doprinosima	0

2020.		
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nije realizirano do dana podnošenja ovog izvještaja. 2. Parlament Federacije BiH nije razmatrao propise. 	
	5.3.3.1.4. Restruktuiranje poreznog opterećenja	Faza implementacije reforme (1-5) ⁴⁴
Aktivnosti planirane za 2020.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Analizirati propise o oporezivanju imovine na nivou kantona, te sačinjenu Analizu s Prijedlogom dostaviti Vladi FBiH na razmatranje 	1
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	<ol style="list-style-type: none"> 1. Realizacija parcijalna. <p>Obzirom na sveobuhvatnost materije, praćenu nedostatkom uposlenih u Federalnom ministarstvu finansija, u 2020. godini je izvršeno samo prikupljanje osnovnih, početnih, podataka o trenutnom stanju u oblasti oporezivanja imovine na teritoriji Federacije BiH, na temelju kojih će se izvršiti detaljna analiza stanja, te sačiniti informacija i prijedlog rješenja i isti uputiti prema Vladi Federacije BiH na razmatranje.</p>	

⁴⁴ 0=nema implementacije; 1=implementacija u pripremi; 2=poduzeti početni koraci; 3=implementacija u toku sa nekim početnim rezultatima; 4=implementacija u naprednoj fazi; 5=potpuna implementacija

⁴⁵ Komisija neće prihvatiti nikakve tabele u kojima se izvještava o implementaciji mjera na nivou entiteta.

5.3.3.2. Poduzetništvo

5.3.3.2.1. Olakšan pristup povoljnim finansijskim sredstvima za MSP u cilju povećanja investicija, profita i radnih mjesta

5.3.3.2.2. Povećanje ekonomske aktivnosti MSP kroz uklanjanje administrativnih barijera

Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta

Tabela 11: Izvještaj o implementaciji mjera strukturnih reformi iz ERP-a 2020.-2022. (Popuniti jedan po reformi)

	5.3.3.2.1. Olakšan pristup povoljnim finansijskim sredstvima za MSP u cilju povećanja investicija, profita i radnih mjesta	Faza implementacije reforme (0-5) ⁴⁶
Aktivnosti planirane za 2020.	1. Finansijska podrška za mala i srednja preduzeća putem dodjele grant sredstava	0
	2. Finansijska podrška za mala i srednja preduzeća kroz pristup povoljnim kreditnim sredstvima,	5
	3. Jačanje kapaciteta MSP, putem edukacija, za pristup povoljnim finansijskim sredstvima,	0
	4. Izmjena Zakona o poticaju razvoja male privrede,	4
	5. Izrada podzakonskih akata na osnovu Zakona o poticaju razvoja male privrede,	1
	6. Donošenje Zakona o obrtu i srodnim djelatnostima	2
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	1. Ova aktivnost nije realizovana, jer su sredstva predviđena za ovu namjenu prebačena u Stabilizacijski i Garantni fond za oporavak privrede.	
	2. Ova aktivnost nije realizovana jer su sredstva predviđena za ovu namjenu prebačena u Stabilizacijski i Garantni fond za oporavak privrede.	
	3. Neblagovremeno donošenje zakona od strane Parlamenta Federacije BiH	
	4. Neblagovremeno donošenje zakona od strane Parlamenta Federacije BiH	
	5. Prijedlog Zakona o obrtu i srodnim djelatnostima nije usvojen od Doma naroda Parlamenta Federacije BiH i u toku je izrada novog zakona.	
	5.3.3.2.2. Povećanje ekonomske aktivnosti MSP kroz uklanjanje administrativnih barijera	Faza implementacije reforme (0-5) ⁴⁶
Aktivnosti planirane za 2020.	1. Izmjena Zakona o poticaju razvoja male privrede,	4
	2. Izrada podzakonskih akata na osnovu Zakona o poticaju razvoja male privrede	1
	3. Donošenje Zakona o obrtu i srodnim djelatnostima,	2
	4. Izrada podzakonskih akata na osnovu Zakona o obrtu i srodnim djelatnostima,	1
	5. Izrada Zakona o poduzetničkoj infrastrukturi,	3
	6. Unapređenje poduzetničke infrastrukture (poduzetničke zone, tehnološki parkovi, inkubatori, poduzetnički centri, klasteri itd.) kroz dodjelu poticajnih sredstava i poboljšanu saradnju sa jedinicama lokalne samouprave,	2
	7. Jačanje kapaciteta upravitelja poduzetničke infrastrukture putem edukacija	2
Opis implementacije i	1. Neblagovremeno donošenje zakona od strane Parlamenta Federacije BiH	

objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	2. Neblagovremeno donošenje zakona od strane Parlamenta Federacije BiH
	3. Prijedlog Zakona o obrtu i srodnim djelatnostima nije usvojen od Doma naroda Parlamenta Federacije BiH i u toku je izrada novog zakona.
	4. Prijedlog Zakona o obrtu i srodnim djelatnostima nije usvojen od Doma naroda Parlamenta Federacije BiH
	5. Zakon je dostavljen Vladi Federacije BiH na utvrđivanje
	6. Ova aktivnost nije u potpunosti realizovana, jer su sredstva predviđena za ovu namjenu prebačena u Stabilizacijski i Garantni fond za oporavak privrede. Poboljšana je saradnja sa JLS.
	7. U saradnji sa međunarodnim donatorima poduzete aktivnosti na realizaciji navedene aktivnosti.

⁴⁴ 0=nema implementacije; 1=implementacija u pripremi; 2=poduzeti početni koraci; 3=implementacija u toku sa nekim početnim rezultatima; 4=implementacija u naprednoj fazi; 5=potpuna implementacija

⁴⁵ Komisija neće prihvatiti nikakve tabele u kojima se izvještava o implementaciji mjera na nivou entiteta.

5.3.4. Reforme vezane za trgovinu

5.3.4.1. Unapređenje zakonskog okvira u oblasti trgovine nekretninama

5.3.5 Obrazovanje i vještine

5.3.5.1. Unapređenje povezanosti obrazovanja i tržišta rada

Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke

Tabela 11: Izvještaj o implementaciji mjera strukturnih reformi iz ERP-a 2020.-2022. (Popuniti jedan po reformi)

	5.3.5.1. Unapređenje povezanosti obrazovanja i tržišta rada	Faza implementacije reforme (0-5) ⁴⁶
Aktivnosti planirane za 2020.	1. Program obuke, stručnog osposobljavanja i usavršavanja odraslih osoba s fokusom na žene radi lakše integracije na tržište rada	0
	2. Podrška javnim visokoškolskim ustanovama za projekte povezivanja s potrebama tržišta rada za studijske programe I. i II. ciklusa studija	0
	3. Podrška projektima studentske razmjene u svrhu obavljanja studentske prakse u inozemstvu.	3
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	1. Program se trebao realizirati kroz Javni poziv za sufinansiranje projekata iz oblasti obrazovanja i nauke u 2020. godini, ali je Javni poziv poništen zbog usvojenih Izmjena i dopuna Budžeta Federacije BiH (Rebalans Budžeta) za 2020. godinu („Sl. novine Federacije BiH“, br. 99/19 i 28/20), kojim su sredstva za finansiranje projekata iz oblasti obrazovanja i nauke značajno umanjena.	
	2. Program se trebao realizirati u skladu s Odlukom o Programu utroška sredstava za 2020. godinu ali su, zbog pandemije Covid 19, usvojene Izmjene i dopune Proračuna Federacije BiH (Rebalans) za 2020. godinu („Sl. novine Federacije BiH“, br.99/19 i 28/20), kojim su sredstva Transfera za implementaciju Bolonjskog procesa ukinuta.	

3. Fondacija za mobilnost studenata i nastavnika Federacije Bosne i Hercegovine je osnovana 2017.godine. U 2020. godini dodijeljeno im je 230.000,00 KM. Dio sredstava je zbog pandemije Corona 19 dodijeljen studentima i nastavnicima za povratak u Bosnu i Hercegovinu nakon razmjene. Jednokratnu pomoć je dobilo 285 studenata/nastavnika.

⁴⁴ 0=nema implementacije; 1=implementacija u pripremi; 2=poduzeti početni koraci; 3=implementacija u toku sa nekim početnim rezultatima; 4=implementacija u naprednoj fazi; 5=potpuna implementacija

⁴⁵ Komisija neće prihvatiti nikakve tabele u kojima se izvještava o implementaciji mjera na nivou entiteta.

5.3.6. Zapošljavanje i tržište rada

5.3.6.1. Povećanje efikasnosti tržišta rada kroz učinkovite politike zapošljavanja i jačanja uloge posredovanja

Federalno ministarstvo rada i socijalne politike

Tabela 11: Izvještaj o implementaciji mjera strukturnih reformi iz ERP-a 2020.-2022.

	Naziv i broj reformske mjere <i>5.3.6.1. Povećanje efikasnosti tržišta rada kroz učinkovite politike zapošljavanja i jačanja uloge posredovanja</i>	Faza implementacije reforme (0-5) ⁴⁶
Aktivnosti planirane za 2020.	1. Izrada Zakona o reprezentativnosti sindikata i udruženja poslodavaca	4
	2. Izrada Zakona o vijeću zaposlenika	4
	3. Praćenje primjene Zakona o radu i Zakona o zaštiti na radu	5
	4. Praćenje primjene i provedba Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba	5
	5. Praćenje provođenja programa podrške zapošljavanju iz kreditne linije Svjetske banke – EBRD	5
	6. Izrada strategije zapošljavanja u Federaciji Bosne i Hercegovine	3
	7. Praćenje primjene strategije jačanja funkcije posredovanja u javnim službama za zapošljavanje	5
	8. Praćenje primjene pravilnika o evidencijama u oblasti zapošljavanja	5
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	1. U skladu sa Planom rada Federalnog ministarstva rada i socijalne politike, u 2020. godini nastavljene su aktivnosti na izradi Zakona o reprezentativnosti sindikata i udruženja poslodavaca, te su nakon održane Javne rasprave nastavljene konsultacije sa uključenim akterima. Pomenuti zakon bi nakon njegovog razmatranja na Ekonomsko-socijalnom vijeću za teritoriju Federacije Bosne i Hercegovine, trebao biti dostavljen Vladi Federacije Bosne i Hercegovine radi razmatranja i utvrđivanja Prijedloga.	

2.	U skladu sa Planom rada Federalnog ministarstva rada i socijalne politike, u 2020. godini su započete aktivnosti na izradi Prednacrtu Zakona o vijeću zaposlenika. Tekst zakona je izrađen, te su trenutno u toku konsultacije sa uključenim akterima. Pomenuti zakon bi nakon njegovog razmatranja na Ekonomsko-socijalnom vijeću za teritoriju Federacije Bosne i Hercegovine, trebao biti dostavljen Vladi Federacije Bosne i Hercegovine radi razmatranja i utvrđivanja Nacrta.
3.	Kontinuirano se vrši praćenje primjene Zakona o radu i Zakona o zaštiti na radu u skladu sa nadležnostima ministarstva. U Federaciji Bosne i Hercegovine se u narednom periodu očekuje stupanje na snagu novog Zakona o zaštiti na radu koji je usvojen od strane Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine, a čija provedba podrazumijeva reformu u ovoj oblasti i donošenje većeg broja podzakonskih akata.
4.	Kontinuirano se vrši praćenje primjene Zakona o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba.
5.	Kontinuirano se vrši praćenje provođenja programa podrške zapošljavanju iz kreditne linije Svjetske banke – EBRD.
6.	U skladu sa Planom rada Federalnog ministarstva rada i socijalne politike, u 2020. godini su preduzete aktivnosti koje se odnose na izradu Strategije zapošljavanja u Federaciji Bosne i Hercegovine, koje se preduzimaju u saradnji sa Međunarodnom organizacijom rada.
7.	Kontinuirano se vrši praćenje primjene strategije jačanja funkcije posredovanja u javnim službama za zapošljavanje.
8.	Kontinuirano se vrši praćenje primjene Pravilnika o evidencijma u oblasti zapošljavanja.

5.3.7. Socijalna zaštita i inkluzija

5.3.7.1. Unapređenje sistema socijalne zaštite

Tabela 11: Izvještaj o implementaciji mjera strukturnih reformi iz ERP-a 2020.-2022. (Popuniti jedan po reformi)

	5.3.7.1. Unapređenje sistema socijalne zaštite (Unapređenje efikasnog sistema zaštite, rehabilitacije i socijalne inkluzije osoba sa invaliditetom u FBiH u skladu sa EU legislativom - 4.3.9.1.)	Faza implementacije reforme (1-5) ⁴⁴
Aktivnosti planirane za 2020.	1. Zakon o jedinstvenom registru gotovinskih naknada na koja se ne uplaćuju doprinosi u Federaciji BiH	4
	2. Zakon o organizacijama osoba sa invaliditetom i reprezentativnim organizacijama osoba sa invaliditetom u Federaciji BiH	2
	3. Zakon o zaštiti civilnih žrtava rata u Federaciji BiH	2
	4. Strategija za unaprijeđenje prava i položaja osoba sa invaliditetom u Federaciji BiH za razdoblje 2016-2021. godina	3
	5. Zakon o jedinstvenim načelima i okviru materijalne potpore za osobe sa invaliditetom u Federaciji BiH	1
	6. Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji, osposobljavanju i zapošljavanju osoba sa invaliditetom (izmjene i dopune)	2
Opis implementacije i objašnjenje ako se radi o parcijalnoj implementaciji ili izostanku implementacije	1. Provedba Zakona o jedinstvenom registru gotovinskih naknada na koje se ne uplaćuju doprinosi.	
	2. Prednacrt Zakona o organizacijama OSI usvojen na Vladi F BiH i upućen u parlamentarnu proceduru na daljnje razmatranje i usvajanje.	
	3. Radni materijal Zakona o zaštiti civilnih žrtava rata upućen na javnu raspravu.	
	4. Započeta je izrada izvještaja o dosadašnjoj implementaciji Strategije za unaprijeđenje prava i položaja osoba sa invaliditetom u F BiH za 2016-2021. godinu.	
	5. Počele su aktivnosti na pripremi radnog teksta Zakona o jedinstvenim načelima i okviru materijalne potpore za osobe sa invaliditetom.	
	6. Prikupljen radni materijal za izradu prednacrt Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji te obavljene široke konsultacije sa zainteresovanim akterima procesa. Stvoreni preduslovi za izradu prednacrt Zakona.	

Komentar: svaka zemlja može dobrovoljno pripremiti dodatne tabele i grafikone u bojama kako bi izvijestila o implementaciji reformskih mjera na nivou zemlje⁴⁵, iako oni ne trebaju biti dio samog ERP-a. Oni se mogu zasnivati na tabelama i grafikonima uključenim u OECD-ov Alat za monitoring ERP-a.

⁴⁴0=nema implementacije; 1=implementacija u pripremi; 2=poduzeti početni koraci; 3=implementacija u toku sa nekim početnim rezultatima; 4=implementacija u naprednoj fazi; 5=potpuna implementacija